

DİVAN BY FEVZİ
17TH CENTURY
TEXT-STRUCTURAL AND CONTENTIAL ANALYSIS

Thesis submitted to the
Institute for Graduate Studies in Social Sciences
in partial satisfaction of the requirements for the degree of
Master of Arts in Turkish Language and Literature

By
Nilgün Doğramacı

Boğaziçi University

2007

ABSTRACT

Divan by Fevzi

(17th century)

Text-Structural and Contential Analysis

by

Nilgün Doğramacı

The subject of this thesis is the Divan by Fevzi who is one of the 17th century poets.

The aim of this work is to make a structural and contential analysis of the Divan.

For this purpose, the transcribed text was prepared depending upon the three manuscripts. First, the biography of Fevzi and his literary intelligence were compiled then, the analysis of the text was carried on. The structural analysis was followed by the explanation of the content of the verses, under the heading of “Beauty Components of Beloved and Their Influences on Lover”

As a result it is intended to present the poetics of Mehmet Fevzi, who is little known in Old Turkish Literature. With this thesis it is also expected to contribute to the affords of bringing the poet into light.

ÖZET

FEVZÎ DÎVÂNÎ

(17.yy)

Metin-Biçimsel ve Sevgilinin Güzellik Unsurları ve Âşığa Etkisi Üzerine
İçerik İncelemesi

Nilgün Doğramacı

Bu tezin konusu 17. yüzyıl şairlerinden Fevzî'nin Dîvânı'dır. Amacı Fevzî Dîvânı metnini doğru bir biçimde tespit ettikten sonra metin üzerinde biçim ve içerik açısından bir inceleme yapmaktır.

Bu hedef doğrultusunda öncelikle üç adet yazma nüsha üzerinden çeviri yazılı metin ortaya çıkarılmıştır. Şairin hayatı ve sanat anlayışı ele alındıktan sonra, metinle ilgili inceleme aşamasına geçilmiştir. İlk planda biçimsel bir araştırma yapılmış, ardından "Sevgilinin Güzellik Unsurları ve Âşığa Etkisi" başlıklı bir içerik incelemesi ile Dîvân'daki ilgili beyitler açıklanmıştır. Böylece şairin şiirinin anlaşılması, üslubu, yüzyılındaki edebi yeri hakkında bir çerçeve çizilerek, Eski Türk Edebiyatı'nda fazlaca bilinmeyen Mehmed Fevzî'nin şiirinin tanıtılması çalışmalarına katkıda bulunulmuştur.

ÖNSÖZ

Bu çalışma 17. yüzyıl şairlerinden Fevzî ile ilgilidir. Asıl adı Mehmed olan şair, 1638 yılında doğmuştur. Tezkirelerde aynı isim ve mahlasa sahip iki farklı Fevzî'nin bulunması ve her ikisine örnek olarak verilen şiirlerin çalışmaya konu olan Dîvân'da yer alması, şairin doğum yeri ve ölüm tarihinin doğru olarak tespit edilmesine olanak vermemektedir.

Tez çalışması için, Dîvân'ın üç yazma nüshası bulunabilmiştir. Bunların içinde en kapsamlı olanı, Süleymaniye Kütüphanesi Hüsrev Paşa Numara 557'de kayıtlıdır. Diğer iki nüsha Millet Kütüphanesi Ali Emirî Numara 350 ve Yapı ve Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi Numara 392'dedir. Bu çalışmada Süleymaniye Hüsrev Paşa nüshası esas alındıysa da her üç nüshada da tahrip olan yerlerin olması üç nüshanın karşılaştırmalı olarak kullanılmasını gerektirmiştir. Çalışmada öncelikle metin tespiti yapılmış, tam bir edisyon kritik yapılmasa da, görülen nüsha farklılıkları dipnotlarda belirtilmiştir. Dîvân metni içinde bulunan Farsça manzumeler çalışma dışında tutulmuş, Türkçe metin içindeki Arapça ve Farsça ifadeler çeviri yazılı verilmiştir.

Metin tespitinden sonra, şairin hayatı ve sanat anlayışı üzerine bir çalışma yapılmış, daha sonra Dîvân'ın incelenmesine geçilmiştir. Öncelikle biçimsel bir inceleme yapılmış, Dîvân'daki nazım biçimleri, vezin, kafiye ve redif ve dil özellikleri üzerinde durulmuştur.

İçerik İncelemesi Dîvân'da Sevgilinin Güzellik Unsurları ve Âşığa Etkisi başlıklıdır. Bu bölümde Fevzî Dîvânı'ndan sevgilinin güzellik unsurlarını içeren beyitler seçilerek açıklanmış, Dîvânda sevgili ve âşık profilleri irdelenirken,

Fevzî'nin üslubu, edebi kişiliği de ortaya konmaya çalışılmıştır. Daha sonra, nüsha tanıtımları yapılmış, metin tespitinde izlenen yöntem açıklanarak Dîvânın çeviri yazılı metni verilmiştir.

Şair Fevzî'nin sağlam bir çeviri yazı metninin ortaya konması yanı sıra, şairin şiirinin anlaşılması yolundaki çalışmalar için bana fırsat veren, her aşamada destek ve yardımcı olan sayın hocam Prof. Dr. Zehra Toska'ya ve değerli zamanını ve desteğini esirgemeyen sayın hocam Prof. Dr. Günay Kut'a teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

ABSTRACT	iii
ÖZET	iv
ÖNSÖZ	v
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMA LİSTESİ	ix
1. GİRİŞ	1
2. FEVZÎ'NİN HAYATI,SANAT ANLAYIŞI	3
2.1. Hayatı	3
2.2. Sanat Anlayışı	12
3. DÎVÂNIN İNCELENMESİ	28
3.1. Biçimsel Özellikler	28
3.1.1 Nazım Biçimleri	28
3.1.1.1 Kasideler	28
3.1.1.2 Gazeller	31
3.1.1.3 Musammatlar	31
3.1.1.3.1 Tercî-i Bendler	31
3.1.1.3.2 Terkîb-i Bendler	32
3.1.1.3.3 Tahmisler	32
3.1.1.4 Kıt'alar	33
3.1.1.5 Rubâîler	34
3.1.2 Vezin	35
3.1.3 Kafiye ve Redif	37
3.1.4 Dil Özellikleri	39
3.2. İçerik İncelemesi	43
3.2.1 Sevgilide Güzellik Unsurları ve Âşığa Etkisi	43
3.2.1.1. Saç	43
3.2.1.2 Kaş	54
3.2.1.3 Kirpik	56
3.2.1.4 Göz	56
3.2.1.5 Bakış	66
3.2.1.6 Yüz, Yanak	76
3.2.1.7 Ben	85
3.2.1.8 Ayva Tüyleri	86
3.2.1.9 Dudak ve Ağız	92

3.2.1.10	Diş	98
3.2.1.11	Ten	99
3.2.1.12	Boy	99
4.	SONUÇ	100
5.	NÜSHALARIN TANITIMI	102
5.1.	Süleymaniye Kütüphanesi, Hüsrev Paşa, No. 557. (HP)	102
5.2.	Millet Genel Kütüphanesi, Ali Emiri Efendi, Manzum Eserler, No.350. (AE)	103
5.3.	Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi, Yazmalar, No.392. (SÇ)	104
5.4.	Nüshaların Değerlendirilmesi ve İmla	105
6.	METİN TESPİTİYLE İLGİLİ HUSUSLAR VE ÇEVİRİ YAZI SİSTEMİ	109
7.	ÇEVİRİ YAZILI METİN	111
8.	KAYNAKÇA	348
9.	ÇEVİRİ YAZILI METİNDE GEÇEN ÖZEL ADLAR İNDEKSİ	352
10.	METNİN ASLI	356

KISALTMA LİSTESİ

A.E.	Ali Emirî
A.g.e	Adı geçen eser
bkn.	Bakınız
c.	cilt
AÜ DTCF	Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi
AÜ FEF	Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi
G.	Gazel
H	Hicrî
Haz.	Hazırlayan
H.P.	Hüsrev Paşa
K	Kaside
Kt	Kıt'a
M.	Musammat
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
ML.	Miladi
mm.	milimetre
N.	Numara
R.	Rubai
s.	sayfa
sy.	Sayı
T	tarih
TDV	Türk Diyanet Vakfı
vb	ve benzeri
S.Ç	Sermet Çifter

GİRİŞ

Dîvan'ı incelenen Fevzî'nin yaşadığı XVII. Yüzyıl, Osmanlı İmparatorluğu'nun karışıklıklar, ayaklanmalar, ekonomik sıkıntılar ve ülke dışında bazı yenilgiler yaşadığı bir dönemdir. Devletin siyasi alandaki bu görüntüsüne karşın, bu yüzyılda Türk Edebiyatı gelişimini sürdürmeye devam etmiş, parlak bir devir yaşamıştır.

Bu yüzyıla girerken devletin başında bulunan Sultan Üçüncü Mehmed "Adlî" mahlasıyla şiirler yazmıştır. Dönemin diğer padişahlarından Birinci Ahmed "Bahtî", İkinci Osman "Farîs", Sultan Dördüncü Murad da "Murâdî" mahlaslarıyla şiirler yazmışlardır. Yüzyılın ikinci yarısında, Fevzî'nin yaşadığı dönemde saltanat süren IV. Mehmed de şairdir. Osmanlı sarayı, geçmişte olduğu gibi şairleri korumaktadır. Bu, edebiyat için iyi bir gelişme ortamı yaratmıştır.

Devrin edebiyat temsilcileri bu yüzyılda artış gösterir. Nazımda; Nef'î, Şeyhülislâm Yahyâ, Nabî, Neşâtî, Nâilî-i Kadîm, Fehîm, Nev'î-zâde Atâyî, Azmî-zâde Hâletî, Vecdî, Şehrî, Cevrî nesir alanında; Veysî, Nergisî, Evliyâ Çelebi ve Kâtib Çelebi gibi isimleri sayabiliriz.

XVII. yüzyıl, geleneksel şiir anlayışının yanısıra yeni bir akımın da görüldüğü bir dönem olmuştur. Sebk-i Hindî adı verilen bu akım İran'da doğup, Hindistan-Türk İmparatorluğu sarayında gelişmiş, bu yüzyılda Türk Edebiyatı'nda geniş bir gelişme alanı bulmuştur. Bu üslûbun özellikleri arasında dilde, hayallerde, üslupda incelik, mananın giriftleşmesi, derinleşmesi, yeni mazmunlar aranıp bulunması vardır. Mananın derinleşmesi ve geniş anlamları anlatmaya çalışmak, uzun, zincirleme tamlamaların kullanılmasını gerekli kılmıştır.

Ele alınan konulara farklı yönlerden bakmak da mübâlağa ve tezdad

sanatlarına çokça yer verilmesi ile sonuçlanmıştır. Anlama dayalı leff ü neşr, hüsn-i ta'lil, teşbih, istiare, kinaye gibi sanatlarda da artış görülür. Halk dilinden alınan terim ve tabirlerin şiire girmesi farklı bir şiir dili oluşturmuştur.¹

İnsan ruhunun incelenmesi, içe dönüş, ızdırabın hakim bir unsur olmasına yol açmıştır. İnsan heyecanları ve ızdırab söz konusu olduğunda ise tasavvufa yönelme kaçınılmaz olmuştur. Maddi hayatın acılarından kurtulmak için şairler tasavvufa sığınma gereği duymuş, açıkça söylemekten çekindikleri bir konuyu tasavvuf terimleri içinde rahatça söylemek imkanını bulmuşlardır.² Bu akımın temsilcisi olan şairler sözü kısa ve dolgun söylemeye, az sözle çok şey anlatmaya çalışmışlardır. Bunun bir sonucu olarak gazelerde beyit sayıları azalmış, önceki yüzyıllarda sıklıkla rastlanılan yedi ve dokuz beyitlik gazeller yerine şairler beş beyitle söylemek istediklerini ifadeye çalışmışlardır.³

Teze konu olan bu çalışmada, böyle bir ortamda şiirini yazan Fevzî'nin bu akıma dahil olup olmadığı, sanat anlayışı belirlenmeye çalışılacak, yapılacak içerik incelemesi ile de şiirini anlama yolunda çaba sarfedilecektir.

¹ Sebahat Deniz, "Türk Edebiyatında Hind Üslubu (Sebki Hindi)" ,*Osmanlı Kültür ve Sanat, c.IX*, (Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 1999) s. 639-647.

² Haluk İpekten, *Nâilî-i Kadîm/ Hayatı ve Edebî Kişiliği* (Ankara: Atatürk Üniversitesi Yayınları, 1973)s.72-76.

³ Sebahat Deniz, a.g.e.,s.645.

FEVZÎ'NİN HAYATI, SANAT ANLAYIŞI

Hayatı

Fevzî 1638 yılında doğmuştur. Doğum tarihi Dîvân'ında bulunan "Mevlîd ü Lihyeme Târîhdür" başlığı ile yazdığı kıt'adan anlaşılmaktadır.

Çarḥ talî' ile keş-â-keşde iken geldi nidâ

Mevlîd ü lihyeñe târîḥ ola 'arz u maḥzâr / 1048 1070 T.1-24

"Mevlid ü lihyeñe târîḥ ola 'arz u maḥzâr" mısraının içinde geçen "maḥzâr" sözcüğünün ebcet hesabındaki karşılığı 1048 (ML.1638) doğum tarihini, "arz" sözcüğü ise 1070 (ML.1669) sakalının bittiği tarihi vermektedir.

İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Yazma Dîvânlar Kataloğu'nda teze konu yazmalardan Süleymaniye, Hüsrev Paşa ve Millet Kütüphanesi, Ali Emirî nüshalarının dökümü verilerek, şairinin İstanbullu Mehmed Ağa olduğunu belirtilir.⁴ Ali Emirî Kütüphanesi katalogunda ise yazma Bosnalı Fevzî olarak kayıtlıdır. Şairin doğum yeri konusunda Tezkireler çelişkili bilgiler vermektedirler. Safâyî, Belîğ ve Şeyhî Mehmed'in tezkirelerinde aynı dönemde yaşamış iki tane Mehmed Fevzî vardır.

Safâyî Tezkiresinde yer alan ve örnek olarak verilen şiiri Divânımızda yer alan Fevzî'lerden biri İstanbullu Mehmed Ağa olarak anılır.⁵ İstanbul'da doğmuştur. Dördüncü Mehmet'in vezirlerinden Musahip Mustafa Paşa'nın nedimi olarak şöhret

⁴ *İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Yazma Dîvânlar Kataloğu*, c.2 (Ankara : Maarif Vekaleti, 1959) s. 446.

⁵ Nuran (Üzer) Altuner, "Safâî ve Tezkiresi İnceleme-Tenkidli Metin-İndeks", (Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, 1989) c.II, s.631.

kazanmıştır. Asrın şairlerindendir. H.1090-ML.1679 tarihinde hac arzusu ile Mekke'ye gitmiş, orada ölmüştür. Safâyî şairin iki beytini örnek olarak verir.

Sâkî şarâb-ı la'lûñ içür hâcetüm budur

Bezm-i ezelde menşe-i keyfiyyetüm budur

G.35-1

İdmân idüp kemân-ı belâya bu menzilüñ

Tâ gâyetinde taş dikeyim himmetüm budur

G.35-4

Safâyî Tezkiresinde yer alan diğer şair Bosnalı Mehmed'tir. Safâyî, Bosnalı Mehmed'in gençken ülkesini terk edip, eğitim için İstanbul'a geldiğini ve Üsküdar'da yerleşmeye karar verdiğini, asrın şairlerinden olup, dîvân tertip ettiğini söyler. Bosnalı Mehmed, Sultânî Kâtibi olmuş, bazı vezirlere Dîvân Kâtipliği yapmıştır. Daha sonra Üsküdar'da Şeyh Selâmî Efendi'den inâbet alarak uzun zaman hizmet ve tarîkat adabını tamamlayıp, H.1084 senesinde ölmüştür. Safâyî şairin H.1084 yılındaki ölümüne düşürülmüş olan şu tarihi de ekler:

Gül şadâsın güş idince Fevzî-i şâhib-kemâl

Hû didi girdi semâ'a 'azm-i cennet eyledi / 1084

Bosnalı Mehmed Fevzî'nin şiirlerinin çoğunun Vecdî'ye nazire olduğunu söyleyen Safâyî, şiirlerden bir kaçını eserine dahil eder. Ancak bu şiirlerin tümü, tez çalışmasına konu olan Fevzî Dîvânı'nda bulunmaktadır. Bu örneklerden ilki

Dîvân'ın 39'uncu gazeli olup, Vecdî'ye nazire olduğu şiirde açıkça söylenmektedir.

Diğerleri Dîvân'ın 19., 54., 125. ve 136. gazellerinden alınan beyitlerdir.

Beliğ'in Nuhbetü'l- Âsâr li Zeyli Zübdeti'l-Eş'ar adlı eserinde de Fevzî başlığı altında, asıl adı Mehmed olan iki şair bulunmaktadır.⁶ Bu şairler hakkında söylenenler Safâyî Tezkiresindeki bilgi ile aynıdır. Ancak bu tezkirede, Bosnavî Mehmed Fevzî'ye ait olarak gösterilen ve Dîvân'da bulunmayan iki farklı beyit bulunmaktadır.

‘İşret idicek bezm bulunmaz bu cihānda

Bilmem ki felek Zühre-i rāmişgeri n'eyler

Bezm-i sabūhı eylese teşrîf o perî

Naqd-i ‘āraqdur aña münāsib ayak deri

Öte yandan Belig tezkiresinde, teze konu Dîvân'da 34. gazel olarak yer alan “isterler” redifli şiirin farklı bir versiyonundan alındığı tahmin edilen iki beyit daha verilmiştir. Vezin, kafiye ve anlam açısından 34. gazel ile aynı olan bu iki beyit muhtemelen ele geçmeyen farklı bir nüshadan alınmıştır.⁷ Belig, İstanbulî Mehmed Fevzî diye anlattığı Fevzî'nin de yine G.35-4 beytini örnek olarak verir.

Şeyhî Mehmed de, Vekâyi' ü'l-Fudalâ'da aynı bilgileri verir. Her iki şair için verdiği beyitlerin tümü teze konu Dîvân'da yer almaktadır.⁸

⁶ İsmail Belig, *Nuhbetü'l- Âsâr li-Zeyli Zübdeti'l-Eş'Ar*, haz., Abdülkerim Abdülkadiroğlu, (Ankara : Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, 1999) s.328.

⁷ Bkn. Nüsha Değerlendirmesi.

⁸ Şeyhî Mehmed Efendi, *Vekayii'l-Fudalâ, Şakaik-i Nu'maniye ve Zeyilleri*. haz., Abdülkadir Özcan (İstanbul: Çağrı Yayınları, 1989), s. 685.

Tuhfe-i Nailî’de yirmiye yakın Fevzî bulunmakla birlikte, araştırmaya konu olan Fevzî’ler hakkında farklı bir bilgi elde edilememiştir.⁹

Mehmet Süreyya’nın Sicill-i Osmanî adlı eserinde de İstanbullu Fevzî, Fevzî Mehmed Ağa olarak geçmekte ölüm tarihi 1679, Mekke olarak verilmektedir. Diğer Fevzî ise Fevzî Mehmed Çelebi olarak yer almakta ve “Halvetî dervişıydı, 1084’te vefat eyledi, hoş tabiatlı nedim ve şairdir.” denmektedir. İkinci Fevzî’nin Bosnalı olduğuna dair bir ibare bulunmamaktadır.¹⁰

Bu durumda akla yakın gelen iki olasılık vardır. Ya; biri Bosnalı, öbürü İstanbullu olan iki şair, mahlaslarının ve isimlerinin aynı olmasından dolayı birbirine karıştırılmıştır, ya da; doğumu Bosna olan Mehmed isimli tek bir şair vardır, İstanbul’a yerleştikten sonra İstanbullu olarak da anılmaya başlamıştır. Bu durumda Dîvân’da bulunmayan iki beytin ve farklı versiyon beyitlerin de ele geçmeyen bir nüshada yer aldığı düşünülebilir. Dolayısı ile tezkirelerde geçen doğum yerleri ve ölüm tarihlerine pek güvenilemeyeceği ortadadır. Fevzî Dîvânı’ndan kendisiyle ilgili daha doğru bilgilere ulaşılabileceği varsayılmaktadır..

Fevzî’ ye ailesinden çok fazla para kalmadığı doğumuna ve sakalının bitmesine düşürdüğü tarihten anlaşılmaktadır.

Māl-ı mevrüş gerek tā diyesin bismillāh

Naqd-ı hîçle ʔolū gencīne ʔodı saña peder

T.1/16

⁹ Mehmet Nâil Tuman, *Tuhfe-i Nâilî Dîvân Şairlerinin Muhtasar Biyografileri* c.2, haz. Cemal Kurnaz ve Mustafa Tatçı (Ankara : Bizim Büro Yayınları, 2001) s. 793.

¹⁰ Mehmet Süreyya, *Sicill-i Osmanî* c.2., haz.Seyit Ali Kahraman, (İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1996) s.525.

İstanbulu Mehmet Fevzî için verilen bilgilerde bulunan “Musâhip Mustafa Paşa nüdemâsındandır” bilgisi doğru kabul edilecek olursa, aşağıdaki beytinden yola çıkarak nedimlik hakkında bilgi sahibi olduğunu ve nedimliğin ateş gibi insanı yaktığını düşündüğü söylenebilir.

Şeh-i dehriyye vezîrine nedîm olsañ da

Şu‘ledür her biri âteş gibi insânı yaçar

T.1/14

Bununla birlikte, Dîvân’ında Musâhip Mustafa Paşa’ya yazdığı herhangi bir kasideye rastlanmamıştır. Birer medhiye ve fethiye olan iki kasidesi de Köprülü Mehmed Fâzıl Paşa için yazılmıştır. Bu durumda dönemin sadrazamı olan Paşa’nın yakınında olduğu farz edilebilir.

Fevzî, hayatını zor işlerle, beden gücü ile, terleyerek kazanacak bir bünyeye sahip olmadığını şu beytiyle ifade eder.

Kişi alnı der ile kesb-i helâl eyler lîk

Biz bu za‘f-ile ne cemmâl oluruz ne rençber

T.1/17

Fevzî doğumuna ve sakalının bitmesine düşürdüğü tarihte ironik bir ifadeyle felsefeye uğraşan ahmak olduğunu söylerken, zamanın Bû Ali’si (İbn-i Sîna’sı) bile olsan kimse sana zerre kadar önem vermez demektedir.

Ahmak oldur ki ola meşğalesi ‘aqliyyât

Çıl ü kâl evveli vü âhîrî yokdan ne çıkar

Felsefiyyât- ile Bū ‘Alî-i vaqt olsañ

Rağbet itmez yine bir kimse saña zerre kadar

T.1/ 2-3

Yine hünerli olmanın para etmediğinden yakınan Fevzî, medreseleri işe yaramaz adamların doldurduğundan, şairlere ise mülhid dediklerinden şikayet eder.

Hünerün ellisine kimse beş aqçe virmez

Har degülsin ki saña medrese ihsân ideler

T.1/4

Kâtib olsañ giderek sâniyedür mir‘âcuñ

Şa‘ir olsañ saña bî mezheb ü mülhid dirler

T.1/10

Fevzî zâhirî ilimlere ömrünü verip, çeşitli ilimler bildiğini, baştan ayağa hikmet nakışıyla işlendiğini, ama bütün bunların bir işe yaramadığını söylemektedir.

Hod hizmet-i ‘ilm-i zâhirîyi

Bir ‘ömr-i tavîl idindüm ‘âdet

Ma‘lûmum olup fûn-ı şettâ

Oldum ser ü pâ nuqûş-ı hikmet

Gördüm ki me‘âl-i kâle çıktı

Ahîr buña oldu cezm-i niyet

M.3-IV/7,8,9

Fevzî, Köprülü Fâzıl Ahmet Paşa'ya yazdığı kasidesinde zeamet sahibi olduğunu belirterek, katip olma isteğini arz etmiştir.

Ben de za'îmüñüm velî beñdeni kâtib itmeli

Böyle gedüksüzün dili hâne-i bî-ħarîm olur K.I/27

Bosnalı Mehmed Fevzî ile ilgili tezkire bilgilerinde Sultanî Dîvânı kâtiplerindendir denilmekteydi. Bu bilgiden yola çıkarak teze konu olan Fevzî'nin kâtiplik yaptığı da söylenebilir.

Fevzî bazı seferlere de katılmıştır. 1678 Çehrin Seferine katıldığı “Târîh-i Vefât-ı Ehl ü İyâl ez Tâ'ûn Hengâm-ı ‘Avdet-i Sefer-i Çehrin” başlığı ile yazdığı tarihten anlaşılır. Ayrıca Kandiye Kale'sinin fethi için iki tarih düşüren Fevzî'nin, canlı tasvirleri göz önüne alınırsa, fethi yakından izlemiş olduğu sonucu çıkarılabilir.

Yapılan araştırmalar sonucu, Fevzî'nin kütüphanelerdeki Dîvân'ı dışında başkaca herhangi bir eserine rastlanmamıştır. Ancak, Fevzî'nin Ebu's Suûd Efendinin fetvalarıyla ilgili bir kitap hakkında sorumluluk aldığına dair bir ipucu, bu konuda düşürdüğü “Sun'î-zâde Efendi Şeyhü'l-İslâm iken sebebi ile Ebu's Suûd Efendi Fetâvâsı ile mükellef oldukta bedâheten düşen târîhdür”(1072- m.1662) isimli kıt'asından elde edilir. Bu görevden hiç memnun olmadığı ise “Fevzî-i zâr buldı belâsın tamâm” mısraından anlaşılır.

Daha sonra yazdığı “Minkârî-zâde Yahyâ Efendinün fetvâsına tarihdür” başlıklı kıt'asında, Sun'î-zade Efendi'den sonra, Şeyhülislâm olan Yahyâ Efendi'nin bu görevi almasına tarih düşen Fevzî, geçmiş dönem ile yenisini şu şekilde karşılaştırır.

‘Älemüñ äyîne-i albi müayâl oldu
almadı zerre adar kimsede gerd-i äläm

Geri berd-i am ile olmuşdu gülen-i ähd
Feyz-i äd ile ter oldu yine berg-i eyyäm

Elvedä‘ ey äm-ı dîrîne vü derd-i mâzî
Merabä ey ferâ-ı sâl-ı sa‘âdet-encäm

T.14/2,3,4

Fevzî'nin bir ara yazmaya ara verdiği anlaşılmaktadır. Ancak dostları kendisini bırakmamış, yeni şiirler isteyerek desteklemişler ve tekrar yazmasını sağlamışlardır.

Kilîd-i ab‘ına mühür-i sükût urmuşdu Fevzî lîk
omaz alinde yārān-ı afā nev-üfte isterler

G.34/5

Fevzî'nin gazel ve tarihlerinde herhangi bir tarîkate mensup olduğuna dair kesin bir ipucu yoktur. Fakat kendisi pek çok tarîkate girdiğini, çok ile ektiğini, nefsine eziyet ettiğini söyler.

ılmıdum egeri zühde rağbet
İtdüm nice āl-ı eye ığmet

Ne H̄alvetī vü ne Nakş-bendī

Ne Celvetī vü ne Mevleviyyet

Hiç girmediğüm tarīk yokdur

Çekdüm nice yıl kemān-ı zillet

Çok çille-i erba'ın çekdüm

Çok nefsüme eyledüm eziyet

Ham-geşte hilāle döndi kıddüm

Ol mertebe eyledüm riyāzet

Bir post ü üstüh'ān kaldı

Maḥv oldu vücūd-ı şu'le-ı tıynet

M.3-IV/1,2,3,4,5,6.

Bir beytinde “Güyāki Fevzī Şīr-i Hūdā kabzasındadır” demesine karşın Dîvân'ın içinde meşrebine dair genel bir ifade yoktur.

Güyāki Fevzī Şīr-i Hūdā kabzasındadır

Kim çāk çāk itdi dili Zü'l-feḳār-ı haḫ

G.80-5

Fevzī Dîvânı içinde doğrudan tasavvuf ile ilgili beyitler geneldir ve Dîvân'ın bütününe oranla az yer tutar. Buna karşın Fevzī, yazdığı na'nlarda ve gazellerde bu konudaki görüşlerini açıkça ortaya koyabilecek ipuçları verir. Mevlevilerin sema

ayinini terim olarak iki beytinde kullanan Fevzî, düşürdüğü Farsça bir tarihten anlaşıldığı üzere Konya'ya Mevlânâ'nın türbesini ziyarete gitmiş ve onun soyundan gelen Abdü'l-Halîm Çelebinin üç oğlunun sünnetine tarih düşürmüştür (1073-m.1663). Yine de bundan yola çıkarak onun Mevlevî olduğunu söyleyemeyiz.

Fevzî'nin evli olduğu kaynatasının ölümüne düşürdüğü tarihten anlaşılır. Çehrin Seferi için yazdığı tarihte ise, dönüşünde karısı ve kızlarının vebadan öldüğünü geriye sadece 17 aylık bir oğlu kaldığını öğrenir. “Hafiflendi yüküm el-hamdüli'llâh” diye bitirdiği tarihinde, kaderine razı, inançlı bir müslüman görüntüsü sergiler.

Didüm âh eyleme terk evidür

Çazâya râzıyuz el-ğükümü li'llâh

T.22/3

Didüm ħamd iderek ey Fevzî târîğ

Ħafiflendi yüküm el-ħamdüli'llâh (1089)

T.22/6

Sanat Anlayışı

Fevzî'nin sanat anlayışını belirleyebilmenin yollarından biri kendisi ve şiir dünyası hakkında söylediklerini anlamaktan geçer.

Fevzî pek çok şiirinde kendi şiir tarzının yeni olduğunu vurgular. Yeni şiiri anlatmak için kullandığı ifadeler “nev-âğâzân-ı şi'r”, “tarz-ı taze”, “nev-ğüfte”, “nev-tarz-ı şi'r” sözcükleri ile dile gelir. Fevzî şiirini anlattığı dizelerinde mana sözcüğünü de sıklıkla kullanır. Fevzî'nin “Musî-i manâ, sihr-i manâ, mülk-i manî, hitta-i manâ,

gevher-i manâ, suver-i manâ” terkipleriyle ifade ettiği sözcükler dönemin anlama verdiği önemin Dîvân’daki yansımasıdır.

Fevzî’nin kullandığı bir diğer sözcük de “i’câz” sözcüğüdür. Sözlük anlamı aciz bırakma, şaşırtma olan sözcüğün edebiyattaki anlamı, mucize sayılacak kadar düzgün söz söylemektir. Fevzî, bu sözcüğü “mülket-i i’câz” “şahid-i i’câz-ı manâ”, “i’câz-senc-i sihr-i manâ”, “reh-i i’câz-ı tay” terkipleri ile kullanır.

Fevzî kendisini mucizeler yaratan Musa’ya benzetir. O bir mana Musa’sıdır. Eski tarz şiirin büyüsunü ortadan kaldırmak ister, mucize sayılacak kadar düzgün söz söyleme ona göredir.

Sihr-i şî’r-i köhne-ţarzı Fevzî maḥv itsem n’ola

Müsî-i ma’nîyem ü i’câz maḥremdür baña G. 2-5

Fevzî düzgün söz söylemede o denli yetkindir ki, bu onun doğasında vardır. Mülket-i icâzı kavgasız aldım derken bu doğal yetenek vurgulanmaktadır.

Fevzî kim ider ḥittâ-i ma’nâya tenezzül

Ben mülket-i i’câzı bugün bî-cedel aldım G.109-7

Söz söylemede Fevzî ustadır, bu konuda başkasına söyleyecek söz kalmamıştır.

Bize şimden gerü i’câzdan dem urmaḥ olmaz kim

Bugün ol pâyeye Fevzî gibi üstâd ayak başmış G. 76-6

Fevzî, yeni söyleyişli şiirde kendisini şaşırtıcı, büyüleyici bir usta, bir üstat görmektedir. Bunu söylerken mananın sihrine dikkat çekmekten geri durmaz.

Kim eylerdi bu deñlü şihr-i ma'nîye tevağğul lîk

Nev-âğâzân-ı şi're Fevzîyâ üstâd lâzımdur G. 46-6

Fevzî'nin şiirde manaya verdiği önemi mana ülkesi teriminde görüyoruz. Dostları, edebiyat çevresi, mana ülkesinde kendilerine telaşla yeni tarz aramaktadırlar. Fevzî ise, kendi tarzı gibi hoş bir tarz olmadığını düşünmektedir.

Ço mülk-i mâ'nîde yârân tekâpû-yı zemîn itsün

Senüñ nev-tarz-ı şi'rün gibi Fevzî hoş-zemîn olmaz G.71-7

Fevzî'ye göre yeteri kadar yeni şiir söyleyen vardır, artık dostlarının şiirine nev-güfte demelerini ister.

Fevzî yetişür nâdire-sencî-i nev-eş'âr

Yârân nice bir şi'riñe nev-güfte disünler G. 40-5

Fevzî yeni tarz gazel yazmanın kendine mahsus olduğunu vurgular, üstelik şehrin gazel okuyanlarını da sınavdan geçirecek kadar bu konuda yetkindir.

Ėazel tarħunda tarz-ı taze Fevzîye olup maħşuş

Ėazel-güyân-ı şehri itmede germ-ımtihân birbir G. 60-5

Fevzî kendisini sözün şeker satıcısı olarak tanımlar. Öyle ki dostlar şeker dükkanındaki sinekler gibi etrafına toplanmışlardır.

Ol kand-fürüş-ı sühānum Fevzî ki yārān
Dükkançe-i tab‘umdaki fevc-i megesümdür G.47-5

Manalı ve güzel söz söylemede Fevzî kendisini sihirbaz olarak görmektedir.

Ansız olmaz şāhid-i i‘cāz-ı ma‘nī bir nefes
Tab‘ı Fevzî hāşılı sehḥārdur dünyā kadar G.32-5

Fevzî gelin başına mücevher saçma adetini bir gazelinde kullanarak, dünya gelinine nazm incileri saçalım, bizim hazinemiz mana mücevheri ile doludur der.

Lü’lü-i nazmı nişār itsek ‘arūs-ı dehre hep
Gevher-i ma‘nī ile pürdür bizüm gencīnemüz G.69-3

Fevzî at ile ilgili terminolojiyi tenasüb içinde kullandığı beytinde tabiatının güzel ve hızlı atının izini bile görmenin mümkün olmadığını, bunun mana fezasında atlayan güzel söyleyişin yolu olduğunu söyler. Bu beyitten Fevzî’nin mana temelinde güzel söyleyiş yakalama konusunda kendisini yetkin gördüğünü anlıyoruz.

Semend-i tab‘umuñ Fevzî peyin görmek ne mümkündür
Fezā-yı ma‘nīde zīrā reh-i i‘cāz-ı taydur bu G.125-5

Fevzî şiiirlerinde nazire yazdığı kişileri de açıkça belirtmiştir. Bu şairlerden birisi dönemin şairlerinden Vecdî'dir.

Fevzîye pesend eylese yārān yiridür
Vecdîye nazîre didigi mülheme beñzer G. 39-6

Zamanın ileri gelen şairleri ile kendisini eşit görür. Nâ'îlî'nin bir şiiri için yazdığı nazireyi, onun izinden gitmenin zor olduğunu, ama kendisinin de ondan aşağı kalmadığını söyleyerek bitirir.

Ey Fevzî Nâ'îlî'ye pey-revlik olmaz ammā
Böyle nazîre söyler üstād söyleyince G. 129-6

Nâ'îlî ise Fevzî'nin nazire yazdığı şiirini şöyle bitirmiştir:

Ey Nâ'îlî hamūşî maḥz-ı ḥikemdir ammā
Eş'ārı böyle söyler üstād söyleyince ¹¹

Fevzî dönemin ünlü şairi Nâ'îlî'nin ölümü için de bir tarih düşürmüştür. Bu tarihte şairi, mana ülkesinin şahı olarak tanımlar. Sözün bâkirinin eşini bulduğunu söyleyen Fevzî söylenmemiş sözü söylemenin önemine de bu suretle işaret etmiş olur.

¹¹ Haluk İpekten, *Nailî Dvâni*, (Ankara: Akçağ Yayınları, 1990) s.302.

Bulmuşıdı ba‘lini bikr-i sūhan

Ƙaldı ol maħbūba şeyyīb ħāşılı

T.17-3

Fevzî üç şairin şiirine tahmis yazmıştır. Bu şairler; Fehîm-i Kadîm, Şehrî ve Nef‘î’dir. Fevzî’nin dönemin çeşitli ölçülerde Sebk-i Hindî üslubunu benimseyen şairlerin şiirlerini seçmesi bilinçsiz bir seçim olmasa gerektir. Fevzî Divânı’nda açıkça söz edilmese de, Fehîm-i Kadîm’e nazire olduğu aşıkâr olan üç gazel bulunmaktadır. Aşağıda bu şiirlerin matla beyitleri Fehîm’in beyitleri ile birlikte örnek olarak verilmiştir.

‘Aks-i ruhsāruñla tāb-endāzdur āyīnemüz

Muħterik kılsa n’ola ħurşīdi dāğ-ı sīnemüz

G.69-1

‘Aks-i ħüsn-i yār ile pürdür derūn-ı sīnemüz

Nur baħş-ı dīdeyüz ħurşīddür āyīnemüz¹²

Ey māye-dih-i tīzī-i şemşīr-i teğāfūl

Tā key idesin ‘āşık-ı dil-gīr-i teğāfūl

G.98-1

Ey ğamzeleri cevher-i şemşīr-i teğ

Dünyayı helāk eyledi te’sīr-i teğāfūl¹³

¹² Tahir Üzgör, *Fehîm-i Kadîm, Hayatı, Sanatı, Dîvân’ı ve Metnin Bugünkü Türkçesi* (Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayını, 1991) S.470.

¹³ Tahir Üzgör, a.g.e. s.560.

Çekdi ıgın nergis-i h n h resi bir kimsenün

Haste-dil oldu yine ad-püresi bir kimsenün

G.96-1

Oldı t b-efgen dile ruhs resi bir kimsenün

C mı b -t b eyledi nezz resi bir kimsen n¹⁴

Yine nazire olduğu kuvvetle muhtemel bir başka örnek de 64 numaralı gazeldir. Bu gazel de Nef'i'nin aşağıda matla beyti verilen gazeline nazire yazılmış olmalıdır.

Őurette bel  c m-Şıfat gerçi hamuŐuz

Ma' n da vel  hum gibi p r-cuŐ u huruŐuz

G.64-1

Esr r-ı lebin s ylemeziz gerçi hamuŐuz

Amm  ki hum-ı mey gibi p r-cuŐ u huruŐuz¹⁵

D v n içinde feyz redifli bir gazeline Fevz  tam anlamıyla kendi Őairlik yönünü anlatmıştır. Feyz kadehi g l gibi elinde dopdolu durmaktadır ve bu gönlüne neŐe verir.

Dil me neşve virelden mey-i meyh ne-i feyz

Elde leb-r z urur g l gibi peym ne-i feyz

G.79-1

¹⁴ Tahir  zg r, a.g.e. s.544.

¹⁵ Metin Akkuş, *Nef'i D v n *, (Ankara : Akçağ Yayınları, 1993), s. 305.

O, kutsal gül dalının yuvasının çocuğu iken, bülbül gibi olan hoş söyleyişli tabiatına feyz gıda tanesi olmuştur. Fevzî ikinci beytinde kullandığı zincirleme tamlama ile de Sebk-i Hindî üslubunun bir örneğini vermiştir. Gül ve bülbül motifini kullandığı bu beyitte yuvası kutsal gül dalındadır.

Beççe-i lâne gül-şâhçe-i kıdsî iken

Bülbül-i tab‘uma olmuşdı gıza dâne-i feyz

G.79-2

Fevzî gönlünü feyz tapınağı olarak görür. Bu tapınak ise mana suretlerini sergiler. Sözlerini put gibi bir güzel olarak düşünen Fevzî, onun saçının küfrü parlaklık bulmuştur der. Bu beyitte, mananın kendisi için ne denli önemli olduğunu vurgulamaktadır.

Küfr-i zülf-i büt-i nuṭkum yine revnāk buldı

Olâlı dil suver-i ma‘nîye büt-ḥâne-i feyz

G.79-3

Fevzî şiirinin içkisinin gönül ehlini sürekli mest ettiğini söyler. Feyz meyhanesinin kadehinin dibi ise bunun mayasıdır.

Mey-i şî‘rüm n’ola mest itse müdām ehl-i dili

Māyesi k’oldı teh-i sāğar-ı ḥum-ḥâne-i feyz

G.79-4

Fevzî tabiatında mazmunların güzellerinin toplandığını söyler. Tabiatı bir feyz kâşânesi gibidir.

Ṭab‘umuz mecma‘-i şūḥan-ı mezāmin oldu

Ṭab‘ı Fevzī gibidür ol daḥı kāşāne-i feyz

G.79-5

Fevzî, Terkîb-i bend na‘t‘ının bir bendinde “sözümdür” kelimesini redif olarak kullanmıştır. Nef‘i‘nin “sözüm” redifli şiirini anımsatan bu şiirde kelâmının ilhâm-ı ilâhi olduğunu söyleyen Fevzî, sözünü övmek için bu konuda Eski Türk Edebiyatında kullanılan güher, inci, berk, şeker, ayna gibi tüm kavramları sıralar. O Ferheng cennetinde uçan bir tavustur, kolu kanadı ise sözleridir.

Ḳıymet-şîken-i güher sözümdür

Rağbet-figen-i şeker sözümdür

Gerden-zen-i da‘vî-i ḥuşumum

Tîğ-i güherîn her sözümdür

Endām-ı ‘adū yanar tefinden

Berğ-i şererü’s-sağar sözümdür

Söyletmem ‘adūyı Rüstem olsa

Hem nîze vü hem siper sözümdür

Mağbul-ı ḥavaş-ı ‘āmdur hep

Naḥl-i dürerü’s şemer sözümdür

İlhām-ı ilāhīdür kelāmum
Zīb-i küleh-i haber sözümdür

Ṭūī-i kafes-niṣīn-i fazlum
Āyīne-ṭab‘-ı şeker sözümdür

Pervāzgehüm bihişt-i ferheng
Ṭavūsüm ü bāl ü per sözümdür

Çok görme kelāmum olsa iksīr
Na‘t-ı ḥayırū’l-beşer sözümdür

M.3-VII.

Fevzî feleğin en yüce dokuz köşküne süs olsun diye nazmının incilerini Nâhid’in kulağına kulak memesi yapmıştır. Nâhid, yani Zühre gezegeni, bilindiği gibi musiki ve işretin sembolüdür.

Tā ki zīb-efzā-yı nüh şarḥ-ı berīn-i çarḥ ola
Güş-ı Nâhīde dūr-i nazmum benāgüş eyledüm

G.106.5

Yine Nâhid’i kullandığı bir beyitte Fevzî kendi şiiri feleğin kubbesinde duyulalı, kimsenin Nâhid’e kulak vermediğini söylemektedir.

Nevā-yı şi‘rūñ ey Fevzī irelden kûbbe-i çarḥa
Mühim-sāz olmadı güş itmege bir kimse Nâhīdi

G.140-5

Görüldüğü gibi Fevzî sözünün şaşırtıcı, hoş ve her yere ulaşacak denli yetkin olduğunu savunmaktadır. Mana ülkesinde yeni tarz şiir söylediği savındadır. Bu yeni tarz şiiri anlayabilmek için ilk aşamada Fevzî Dîvânı'nda yer alan bazı beyitleri ve kullandığı sanatları incelemek yerinde olacaktır. Fevzî Dîvânı'nda Sebki-Hindî özellikleri taşıyan pek çok beyit görülmektedir.

Nāzına karşı niyāz itmek için dil ser ü pā

Sīnemi hañçer-i āhıyla dehān itmişdür

G.55-4

Bu beyitte sevgilinin nazına karşı gönlün âh hañçeriyle sineyi baştan ayağa dehān ettiği hayali verilir. Gönül, yalvarmak, niyaz etmek için ağız haline gelmiştir. Sebki-Hindî'de önemli olan beyittir. “piş-mısra” denilen ilk mısra çok önemli değildir. Buna karşın, “mısra-i berceste” denilen ikinci mısra yeni ve daha önce söylenmemiş olmalıdır.¹⁶ Fevzî bu beytinde bu özelliği uygulamaktadır.

Eski Türk Edebiyatında gül-bülbül mazmunu, sevgili ve âşığı nitelemek için sıklıkla kullanılır. Aşağıdaki beyitte Fevzî, bilgi bağında gülen gül olduğumuz halde, zaman gelir gam gülüne ağlayan bülbül oluruz demekle iki motifi âşık şahsında birleştirmiş, farklı bir hayal yansıtmıştır.

Egerçi bāğ-ı ma'ārifde verd-i handānuz

Gül-i ğama geh olur 'andelīb-i nālānuz

G.67-1

¹⁶ Fatma Tulga Ocak, “XVII.Yüzyılın ilk yarısında Dîvân Edebiyatı ve Sebki-Hindî” *Türkler Osmanlı II* (Ankara: Yeni Türkiye Yayınları,2002.)s. 736.

Yine daha önce rastlanılmayan bir benzetme âşığın gönlünü ifade etmek için kullanılmıştır.

Pülād olursa daħı dil-i ‘āşikān āh

Yüz biñ olur baķınca figārı o ğamzenüñ

G.93-2

Anlamı kuvvetlendirmek için gül-bülbül, şem- pervâne mazmunlarını birarada kullanan Fevzî dünya âleminin gelip geçiciliğini vurgulamıştır.

Göñül şehr-i ümîdüñ vaşf-ı bezm-i gülşenünden geç

Ki şem‘ ü ğoncesinüñ bülbül ü pervānesin gördük

G.94-2

Sebk-i Hindî’de öne çıkan sanatlardan birisi de hüsn-i ta‘lildir. Aşağıdaki beyitte şair, kadir gecesı yüzünden sevgilinin kaşına rükû eden bayram hilâlinin yaşlı biri gibi kambur kaldığı görüntüsünü çizer.

Şeb-i kâdr içre ol ebrüya karşı çok rükû‘ itmiş

Hilâl-i ‘iyd anuñçün pîrvesh kâmbur kalmışdur

G.41-4

Bir başka beyitte sevgilinin saçının yüzünü örtmesi; sabâ rüzgarının zalim elinin sevgiliye dokunması ile zülfün utancından yüzü örtmesi hayali olarak verilmiştir.

Aña ermiş kıyās itdüm şabānuñ dest-i bî-dādı

Meger ruhsārına zülfiñ hicābından nikāb eyler

G.38-3

Fevzî mübalağa sanatını da çok sık kullanmıştır. Tezad ile mübalağanın içiçe geçtiği bir beyitte sevgili gam okunun yarasını canının içinde tutar, merhemın gölgesi o yaraya değse helāk olacaktır. Onu yaşatan sevgilinin verdiği acıdır.

Fevzî ki zaḥm-ı tîğ-i ğamın cānda tutar

‘Aks olsa aña sāye-i merhem helāk olur

G.56-5

Bir başka beyitte âşığın gönlü keklik olarak ele alınmıştır. Sevgili ise şahindir. Sevgilinin avcı, âşığın av olarak görülmesi klasik motiflerden biridir. Fevzî’nin mübalağa sanatını uç noktada kullanarak ikinci beyitte zincirleme tamlama ile verdiği görüntü şaşırtıcıdır. İlk mısradaki gönül keklığı, şahin gözün aslan pençesinden sakınsın diyen Fevzî, ikinci mısradaki her bir kirpiğin tırnağının bir kancaya döndüğünü söyler.

Şakınsun kebg-i dil şîr-pençe-i şāhin çeşminden

Ki her bir nāḥun-ı müjgānı bir kullāba dönmişdür

G.57-4

Tezad sanatı da Fevzî’nin çoklukla kullandığı sanatlardandır. Bir beytinde sevgiliye siteminin aydınlığı gönlümün mumunu yakandır, gamının karanlığı gönlümü gün aydınlığına sevkeder derken tezad sanatından yararlanmışır.

Tāb-ı sitemüñ şem‘a-fürüz-ı dilümüzdür

Şeb-tār-ı gamuñ tābiş-i rüz-ı dilümüzdür

G.29-1

Şiirlerde ıstırabın yoğunlaşması ve bunun sonucunda tasavvufi beyitlerin artışı akımın özelliklerindedir. Fevzî'nin gazellerinde de bunun yansıması görülmektedir.

Ten-i ‘üryān-ı zaḥm-ābād-ı ğarḫ-ı cübbe-i ḥūnum

Güzeller ḫann iderler cāme-i gül-rengümüz vardur

G.49-4

İlk mısraın uzun bir zincirleme tamlamadan oluşması yine Sebki Hindî özelliklerindedir. Canlı bir teşbih ve mübalağanın yer aldığı beyitte aşğın kan cübbesine batmış, yarayla dolu çıplak tenini gören güzeller onun gül renkli elbise giydiğini zannetmektedirler.

Fevzî çarpıcı ve insanı şaşırtan benzetmelerden hoşlanmaktadır. Aşağıdaki beyit âşğın ızdırabını farklı bir örnekle tasvir etmektedir.

‘Aceb cellād imiş çeşmüñ açar şad zaḥm u kan ğā’ib

Mişāl-i nīm-bismil kim dehen bāz u fiġān ğāib

G.8-1

Gözün cellat olarak ele alınması çok sık rastlanan bir benzetmedir. Öte yandan ikinci beyitte verilen âşğın ağzının yarı boğazlanmış bir kurban gibi açılması, ama hiç ses çıkmaması görüntüsü mübalağalı bir ıstırabı dile getiren yeni bir hayaldir.

Yine ıstırabı yansıtan bir başka beyitte Fevzî, ben öyle pervane meşrepli, kanadı yanık kuşum ki, aşkında vücudumu ateşe garketsem de yokolma fikrini aklıma getirmem demektedir. Aşkı için kendini ateşe atan pervane mazmunu Eski Edebiyatta her zaman olmuştur. Fevzî şem-pervane motifini, kanadı yanık kuş ve onun yok olmaksızın, semender misali ateşin içinde kalması noktasına getirmiştir. Bu noktada Hz. İbrahim'in de akla gelmesi kaçınılmaz olmaktadır.

Ben ol pervâne-meşreb murğ-ı per-sūzum ki 'aşkuñda
Vücūdum ğarğ-ı āteş eylerüm fikr-i tebāh itmem G.104-5

Bir başka beyitte Fevzî ıstırabı anlatırken gamı kişileştirip bir güzele benzetir. Bu da Eski Türk Edebiyatında çok sık rastlanmayan hayallerden biridir :

Şun şāğar-ı la'lüñ dili ser-mest ü ħarāb it
Endām-ı ğam u miñneti vaķf-ı elem eyle G.128-2

Fevzî halk söyleyişleri ve deyimleri de gazellerinde kullanmıştır

Hücūm-ı şevķ-i vişāli *amān zamān bilmez*
Biz ise tündī-i ħuyından aħir-endīşüz G.63-2

Bakma *ķurbānuñ olam* çeşm-i haķāretle dile
Elleşür derdüñle gerçi görünür cānā naħīf G. 84-3

Ehl-i ھاşır <i>kulak çeke</i> nazrañ şikâfına	
Maħşerde sîne-çâk olayum niyyetüm budur	G.35-3
İdmân idüp kemân-ı belâya bu menzilüñ	
Tâ gâyetinde <i>taş dikeyim</i> himmetüm budur	G.35-4
Nice meyl itsün inşâf it ‘arûs-ı dehre ehl-i dil	
Ki zîr-i haclesine nice biñ damâd <i>ayağ başmış</i>	G.76-4
Biz ki ceyb-i ھرırkaya çekdük seri şimdeñ gerü	
<i>Başına çalsun</i> felek zıll-ı hümâ-yı devletin	G.123-4

Fevzî'nin, Sebk-i Hindî özelliklerini az gösteren klasik tarzda beyitleri de vardır. Onun şiir dünyasına daha çok vakıf olabilmek için inceleme bölümünde “Fevzî Dîvânı’nda Sevgilide Güzellik Unsurları ve Bunun Âşığa Etkisi” başlıklı bir inceleme yapılacak, onun “nev-tarz” dediği şiiri daha yakından tanınmaya çalışılacaktır.

DÎVÂN'IN İNCELENMESİ

Biçimsel Özellikler

Dîvân Süleymaniye Kütüphanesi, Hüsrev Paşa nüshasında mensur bir dîbâce ile başlar. Diğer nüshalarda ise, dîbâce yer almamaktadır. Tahir Üzgör, *Türkçe Dîvân Dîbâceleri* adlı kitabına Fevzî Dîvânı'ndaki dîbâce'yi almamıştır. Gerekçe olarak da, “Bu dîbâcenin bir başkası tarafından yazılmış olduğu kesindir ve Fehim-i Kadîm Dîvânı'nda daha önce rastlamış bulunduğumuz çok kısa dîbâce ile benzerliği fazlacadır.”¹⁷ demektedir. Divân'da bulunan dîbâce yazarın sözünü ettiği Fehim-i Kadîm Dîvânı'nda bulunan dîbâce ile karşılaştırılmış, benzerlik bulunamadığı için transkripsiyonlu metne eklenmiştir.

Hüsrev Paşa nüshası dışındaki nüshalardan Sermet Çifter nüshası gazeller ile başlarken, Ali Emirî nüshasında Dîvân bir rubâî ile başlamaktadır. Elimizdeki en kapsamlı nüsha Hüsrev Paşa nüshasıdır.

Nazım Biçimleri

Kasideler

Fevzî Dîvânı'nda iki kaside vardır. Biri Vezir-i âzam Fâzıl Ahmed Paşa için yazılmış bir medhiyedir. Diğeri de yine, Fâzıl Ahmed Paşa'ya, Kandiye Kalesinin fethi

¹⁷ Tahir Üzgör, *Türkçe Dîvân Dîbâceleri* (İstanbul : Kültür Bakanlığı Yayınları ,1990), s. 5.

üzerine yazılmış bir fethiyye-tarihtir ve Dîvân'da tarihlerin bulunduğu bölümde yer almaktadır.

Fâzıl Ahmed Paşa için yazılmış kaside, 31 beyitlik musammat bir kasidedir.

Ġonce-i baht-ı dil neden tã bu kadar besîm olur

'Uğde-i âhenîn açar bu ne kavî nesîm olur K.1-1

beytiyle nesîb'e başlayan şair, beşinci beyitte girizgâh yapar ve altıncı beyitte,

Didi bir ehl-i 'ağd u ħal kıldı beni kerem-maħâl

Bendesi olsa bir ezell dâver-i Cem nedîm olur

diyerek medhiyeye başlar. 19. beyitte,

Fevzîye şâhid-i hüner medħüñi yazdığı yiter

Himmetüñ aña bir nağar kılsa felek muğîm olur

diyerek fahriyeye başlayan Fevzî, 29. beyitte,

Fevzî uzanmadıñ cedel kalduralum du'âya el

Bağş uzasa virir kesel bu meşel-i ħadîm olur

diyerek duâ'ya başlar. 31. beyitte,

Kevkebi ‘ayn-ı nūr ola ʔālī‘i ʃem‘-i ʦūr ola
Düşmen-i cāhı hūr ola tā ki cihān muḳīm olur

diyerek kasidesini bitirir.

İkinci kaside Kandiye kalesinin fethi üzerine yazılmıştır. Fevzî bu fethiyyeyi, büyük bir ihtimalle ilk kasidesi gibi, Köprülü Fâzıl Ahmed Paşa’ya sunmuş olmalıdır. Bu kasidede de Fâzıl Ahmed Paşa’ya övgüler ve devletin devamı için dua yer alır. Savaş ve fetih ile ilgili gözlemlerin uzmanca ve detaylı olduğu görülür. Kasidenin sonunda Fevzî, fethi tarih düşürmüştür.

Maḫla‘-ı naẓm-ı ğazā-ātiye seyf-i Mevlā

Menba‘-ı cūd u şehā maşrıḳ-ı envār-ı ‘aḫā

T. 18 -1

beytiyle ikinci kasidesine başlayan şair hemen Fâzıl Ahmed Paşa’yı övmeye başlar. Daha sonra fethi anlatan Fevzî, 21 ve 30. beyitler arasında dua eder ve amacımız dua etmektir, tamamladık, pervasızca bir iki beyit daha nazm edelim diyerek yazdığı üç beyitten sonra dördüncüsünde

Ḳaşd-ı tārīḫ ile hātif didi Fevzî müjde

Eyledi Ḳandiyeyi fetḫ Aḫmed Paşa (1080)

T.18-33

diyerek tarihini düşürür.

Gazeller

Fevzî Dîvânı'nda 146 gazel bulunmaktadır. İçlerinden 140'ı Türkçe, 6'sı Farsça'dır. Ayrıca, Tarihlerin arasında da gazel nazım biçimi ile yazılmış 3 tarih bulunmaktadır. Dîvân'da 89 numarayla yer alan gazel ise bir gazel-i müzeyyeldir. Şair mahlasını 6. beyitte söyledikten sonra gazele sevgiliyi öven sekiz beyit daha eklemiştir.

Gazellerin beyit sayılarına baktığımızda beş beyitlik gazellerin çoğunlukta olduğunu görürüz. Dîvân'da 106 tane beş beyitlik, 20 tane altı beyitlik, 16 tane yedi beyitlik, 3 tane sekiz beyitlik, 3 tane dokuz beyitlik, 1 tane de 14 beyitlik müzeyyel gazel bulunmaktadır.

Fevzî'nin gazellerinden çoğu âşıkâne gazeldir. Bunun yanı sıra doğrudan tasavvufla ilgili ya da ahlâki öğütler veren hikemî veya ağırlıklı olarak rindâne gazelleri de vardır. Gazellerin bütününe oranladığımızda 25-30 tane tasavvufî gazel, 6-7 tane de ahlâki öğütler içeren, hikemî diyebileceğimiz gazel varken, 3-4 tane de rindâne gazele rastlarız. Öte yandan âşıkâne dediğimiz gazellerde de beyitlerin arkasında gizlenmiş tasavvufî anlamı görebiliriz.

Musammatlar

A) Tercî-i Bendler

Fevzî Dîvânı'nda bir tercî-i bend bulunmaktadır. Hazreti Muhammed için yazılmış bu na'tın başlığı "Tercî-i Bend Der Na't-i Gül-i Gülzâr-ı Risâlet Muhammedü'l Mustafa Salla'llâhü 'Aleyhi ve Sellem"dir. Şiir 100 beyit uzunluğundadır.

Nüşhalarda “Tercî‘-i Bend-i Müsemmen Der Hitâb-ı Mahbûb-ı Sîmîn-Beden” başlıklı bir şiir daha vardır. Dîvân’da küçük bir tercî‘-i bend olarak değerlendirilen bu şiir mütekerrir bir müsemmendir. Hazreti Muhammed için yazılmıştır.

B) Terkîb-i Bendler

Fevzî Dîvânı’nda ikisi na’t, birisi mersiye olmak üzere üç terkîb-i bend vardır. “Terkîb-Bend Der Na’t-ı Hazret-i Risâlet-Penâh Muhammed Habîbu’llâh Salla’l-lâhu ‘Aleyhi ve Sellem” başlıklı Na’t’da her biri 9 beyitten oluşan, 9 bend bulunmaktadır. Toplam beyit sayısı 81’dir. “Terkîb-Bend Der Na’t-ı Efdal-ı Halku’llâh Muhammedü’l ‘Arabî Efdâlü’s Salavât be Vasıta Sâkî-nâme vü Fahriyye vü Gayr” başlıklı şiir her biri 10 beyitten oluşmuş 9 bend içerir. Toplam beyit sayısı 90’dır. Üçüncü terkîb-i bend Râ‘i-zâde Vehbî Ahmed Çelebi adına yazılmış bir mersiye dir. Sekiz beyitlik yedi bendden oluşan şiir 56 beyittir.

C) Tahmisler

Fevzî Dîvânı’nda üç tahmis vardır. Bunlardan ilki Şehrî’nin, ikincisi Fehîm-i Kadîm’in üçüncüsü de Nef’î’nin gazellerine söylenmiştir. Şehrî ile ilgili gazel Şehrî Dîvânı’nda 41. gazel, Fehîm-i Kadîm ile ilgili olan Fehîm-i Kadîm Dîvânı’nda 632. sayfada CCL numaralı gazeldir. Nef’î ile ilgili gazel ise “Der Medh-i Vezîr-i A’zam Merhûm İlyas Paşa” adlı kasidenin içinde yer almaktadır.

Kıt'alar

Fevzî Dîvânı'nda 18 tanesi tarih olmak üzere 21 kıt'a vardır. Tarih haricindeki üç kıt'a rubâîlerin içindedir. Bunlardan ikisi Türkçe, bir tanesi Farsça'dır. Fevzî, kıt'alarında çoğunlukla mahlasını söylemiştir. Bir tarih kıt'ası olan, 1 numaralı tarihinde ise mahlasını iki yerde birden söyler.

Fevzî Dîvânı'nda gerçekte 22 tarih vardır. Bunların biri kaside bölümünde detayı verilen Fethiyye, üçü gazel nazım biçiminde yazılmış tarih, diğerleri de kıt'a'dır.

İlk tarih kıt'asında şair mevlîdine ve sakalının bitmesine tarih düşürür. Bu tarih şairin sosyal eleştirilerini de içermesi bakımından ilginçtir. Daha sonra şiiirler tarih sırasına göre sıralanmışlardır. Son tarih, şairin Çehrin seferi dönüşünde yazdığı karısı ve kızlarının vebadan ölümünü anlattığı tarihtir. Tarihler içinde; şairin dostlarının ve akrabalarının doğum, evlenme, hatt çıkması ve ölümü gibi önemli olaylara düştüğü tarihler, mimari eserler ve sanat eserleri, bir fetva ve fetihler için düşürülmüş tarihler bulunmaktadır. Fevzî Şair Nâ'îlî'nin ölümüne de bir tarih düşürmüştür. Bu tarih Nâ'îlî Dîvânı'nda da verilmiştir.¹⁸ Şaban Dede-zâde Yahya Çelebinin hattına yazdığı tarihin 2 beyti Farsça'dır. Ayrıca Hazreti Mevlâna'yı ziyareti ve evlâdı kirâmından Abdü'l-Halîm Çelebinin üç oğlunun sünnet olmasına düşürdüğü tarih de Farsça'dır.

¹⁸ Haluk İpekten, *Nailî Dîvânı*, (Ankara: Akçağ Yayınları, 1990) s.13.

Rubâiler

Fevzî Dîvânı'nda 28 tane rubâî vardır. Bunlardan 5 tanesi Farsça'dır. Rubailerde aaxa kafiye düzeni ve ahreb kalıpları kullanılmıştır. Fevzî'nin rubâîlerinde çoğunlukla 1, 2 ve 4. mısraların vezni aynı, üçüncü mısraın vezni farklıdır.

Vezin

Fevzî şiiirlerinin tümünü aruz ölçüsü ile yazmıştır. Şiiirlerinde 20 değişik kalıp kullanmıştır. Genellikle çok kullanılan vezinleri tercih etmekle beraber, az kullanılan vezinleri de denemiştir. Bir gazeli ile bir tarihini Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fâ' rubâî kalıbıyla yazmıştır.

VEZİNLER	K	G	M	T	Kt
Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün / Hezec		40	3	2	
Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ülün / Hezec				2	
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ülün / Hezec		24		2	
Mefâ'îlün Mefâ'îlün / Hezec		-			2
Mef'ûlü Mefâ'îlün Mef'ûlü Mefâ'îlün / Hezec		3			
Mef'ûlü Mefâ'îlün Fe'ülün / Hezec		-	4		
Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün / Remel		1		1	
Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün / Remel		16	1	4	
Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün / Remel		12		6	
Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün / Remel		1			
Mefâ'îlün Fe'ilâtün Mefâ'îlün Fe'ilün / Müctes		22		1	
Mefâ'îlün Fe'ilâtün Mefâ'îlün Fe'ilâtün / Müctes		3			
Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün / Muzari		14		1	
Mef'ûlü Fâ'ilâtün Mef'ûlü Fâ'ilâtün / Muzari		2			
Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün / Recez		1		1	
Müfte'ilün Mefâ'îlün Müfte'ilün Mefâ'îlün / Recez	1	3			
Müfte'ilün Fâ'ilün Müfte'ilün Fâ'ilün / Münserih				1	
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fâ' / Ahreb – Rubâî vezni		1		1	
Mütefâ'ilün Fe'ülün Mütefâ'ilün Fe'ülün / Kâmil		1			
Fe'ilâtün Mefâ'îlün Fe'ilün / Hafif		2			

Tablodan da görüleceği gibi Fevzî şiirlerini daha çok Hezec bahri ile yazmıştır. 82 şiir bu bahirle yazılmıştır. Hezec bahrini 42 şiir ve beş kalıpla Remel bahri izler. Müctes bahrinden 26 şiir, iki kalıp kullanmıştır. Fevzî'nin, Müctes bahrinin Eski Türk Şiirinde çok az kullanılan “Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün” müsemmen kalıbıyla da üç adet gazel yazmış olması ilgi çekicidir. Fevzî Muzâri bahrinden iki kalıp kullanmıştır. Bu bahirden yazdığı toplam şiir sayısı 17’dir. Bu kalıpları Recez, Hafif ve Münserih ve Kâmil kalıpları takip eder. Yine iki kalıpla temsil edilen Recez bahrinden 6 adet şiir vardır. Hafif bahrinde bulunan tek kalıpta 2 gazel bulunmaktadır. Münserih bahrinde ise tek şiir bulunmaktadır. Yine Türk Edebiyatında çok az kullanılan kalıplardan olan Hafif bahrinden de bir gazel yazmakla Fevzî az kullanılan kalıpları denediğini, yeniliğe açık olduğunu göstermiştir. Fevzî bir gazel ve bir tarihini de (G.97 / T.13) bir rubâî kalıbı olan Mef‘ülü Mefâ‘ilü Mefâ‘ilün Fâ‘ ile yazmıştır. Hatta bu tarihin 1., 4. ve 5. beyitlerinin ilk mısraları Mef‘ülü Mefâ‘ilü Mefâ‘ilü Fa‘ül rubâî vezniyle yazılmıştır.

Divân’daki rubâîlerde Ahreb kalıpları kullanılmıştır. Genellikle 1.,2. ve 4. mısralar, bir rubâî vezniyle, 3. mısra ise farklı bir rubâî vezniyle yazılmıştır.

Kafiye ve Redif

Fevzî Dîvânı'nda kafiyeyi oluşturan sözcükler çoğunlukla Arapça ve Farsça'dır. Şair Dîvân'da çoklukla redifli kafiye kullanmıştır. Bir uzun ünlü ve bir ünsüzle biten kafiyelere çok sık rastlanır.

Ġamze-i çeşm-i bütānum nāz maḥremdür baña
'Ayn-ı nāzum ġamze-i ġammāz māḥremdür banā G.2-1

Bir dil ki ide zülf-i girih-ġīr ile ülfet
Dīvāne olur itmese zencīr ile ülfet G.14-1

Sür sāġarı ey sāķī ġamı zār u zebūn it
Tā rüz-ı ḥaşr sille-ḥor-ı dest-i sükun it G.16-1

Genel olarak tam ve yarım kafiye kullanılmışsa da Fevzî Dîvânı'nda dört sesin oluşturduğu zengin kafiye de rastlanmaktadır.

Ne cān-ı sūznāk ü ne derūn-ı sūfte isterler
Serāy-ı ḳalbi ancaḳ māsivādan rūfte isterler G.34-1

Mestāne mişāl ol saña ālūfte disünler
Destār-ı perīşān-ile āşūfte disünler G.40-1

Bazı gazellerde kafiye tekrarı yapılmıştır.

Ꞑucalmaduñ baña tã olmayınca mest ü ħarãb

‘Aceb ne siħr ü füsün eyledi Őarãb saña

Hemãn o dergehe yüz sür ki besdür ey Fevzĩ

Şunarsa pĩr-i muĝãn bir ħadeħ Őarãb saña

G. 4-4/5

Fezã-yı ‘aŐĝda sebķũ’l ħaŐabla meŐhũruz

Sũvãr-ı raħŐ-ı ĝamuz hem dilĩr-i ‘aŐĝuz biz

Melekler olsa ĝuzeller ĝibi bize meftũn

Felekde sũylenũrũz ol dilĩr-i ‘aŐĝuz biz

G.66-2/4

Fevzĩ Dĩvãnı’nda redifi sıklıkla kullanmıştır. Dĩvãn’da redif; sũzcũk, ek ve her ikisini birden barındıran sũzcũk biĝiminde ĝorebilebilir. Sũzcũk biĝimindeki rediflere örnek olarak,

ãteŐ-ĝede-i dilde olmakda ‘ayãn *ãteŐ*

Yansam n’ola ser-tã-pã dil *ãteŐ* ü cãn *ãteŐ*

G.74-1

Evvel endiŐeŐni ħurŐĩd-Şıfat Őãf *eyle*

Soňa ol mãha ĝũnũl kendiŐi vaŐŐãf *eyle*

G.127-1

beyitleri verilebilir. Hem sözcük hem ek şeklindeki rediflere örnek verilecek olursa,

Ġārib-i şehriñüm destüm tūtār bir mihrbānum <i>yoğ</i>	
Muġīm-i künc-i deyrüm himmet-i pīr-i muġānum <i>yoğ</i>	G.86-1
‘Acebdür bir zaman gül olmayup şebnemden <i>āzürde</i>	
Benim zağm-ı dilüm her dem olur merhemden <i>āzürde</i>	G.135-1

Ek halindeki rediflere örnek olarak da aşağıdaki beyitler gösterilebilir:

Ol murğ-ı ġarībüm ki gülistān kafesümdür	
Āzādegī-i ġātrā dām-ı hevesümdür	G.47-1
Tā kim müjesi tīrdür ebrūsı kemāndur	
Yağşılıġı n’eyler dilümüz ġāli yamāndur	G.31-1

Dil Özellikleri

Fevzî Dîvânında hayallerin genişliğini ifade edebilmek için kullanılan zincirleme tamlamalara çok sık rastlanır. Ancak bu tip tamlamaların kullanılması, sözü kolay anlaşılır olmaktan uzaklaştırmıştır. Örnek olarak;

Ĥasret-i la‘l-i leb-i meygün	G.1-3
Bāz-ı çeşm-i dil-ber-i şannāz	G.2-2

Müsta'idd-i bend-i zünnār-ı şanem	G.8-7
gül-perest-i mihr-i dil-ber	G.9-3
cām-āşām-ı şabr-ı zaḥm-ı tîğ-i çeşm-i yār	G.9-4
Neğam-sencī-i vaşf-ı k̄and-ı l'al	G.9-5
mefṭūn-ı zaḥm-ı ḥaṅçer-i derd	G.10-2
Esīr-i ṭurre-i ser-beste-i şeb-dīz	G.23-1
İṭā'atkār-ı fermān-ı k̄azā tecvīz	G.23-3
güm-reh-i diyār-ı ğam-ı zülf-i dil-ber	G.48-3
Ten-i 'üryān-ı zaḥm-ābād-ı ğarç-ı cübbe-i ḥūn	G.49-4
Pā-māl-i raḥş-ı cehl-i mürekkeb	G.51-5
Helāk-ı ḥasret-i rū-mālī-i dergāhī	G.53-3
Ser-ḥayl-ı süvārān-ı maṭāyā-yı cünūn	G.54-4
zerre-i mihr-i ruḥ-ı tāb-efgen-ı yār	G.101-4
bülbül-i ḥūnīn-i nağam bāl-şikest	G.102-1
Ḥayāl-i bāde-i 'aks-ı leb	G.105-2
Nağme-i şerh-i leb-i meygūn	G.106-2
Gül-i nev-bāde-i gülzār-ı şayf	G.125-2

tamlamaları gösterilebilir.

Fevzī'nin gazellerinde halk deyimlerini ve söyleyişlerini kullanmıştır. Buna örnek olarak da aşağıdaki beyitler verilebilir.

Fevzī uzanmadıñ cedel kalduralum du'āya el

Baḥş uzasa virir kesel bu meşel-i k̄adīm olur

K.1-29

Nāçār sefer düşdi be yārān yāhū	
Giryān iderek aldı o çeşmi āhū	
Şimden girū seyyāh-ı cihān oldum āh	
Yāhū sizi ħūbān-ı Sitānbul yāhū	R.18
Cevr itmeñ-ile şanma ki maĥzūnum ben	
Öldür beni bu luřf ile memnūnum ben	
Emrūñ ne ise buyur tereddüt itme	
Dārende-i fermān-ı hūmāyūnum ben	R.10
Çatlarum vaz'-ı dūn-ı Mecnūna	
Zen nedir k'ola ĥasret-i 'āşık	G.85-4
Ĝam-ı hecr-ile cānum çıkmāĝa bir āha almışdur	
Benüm ĥāl-i ĥarābum ey gōñül Allāha almışdur	G.53-1
Bulmaduĝ zūlfine meftūn olalı gōñlümüzi	
Araduĝ gerçi o dīvāneyi mesken mesken	G.118-3
oyup ne semte gidersūñ güzel Çelebüm	
Seni ne yirde bulam söyle bī-bedel Çelebüm	T.9-1

Fevzî Dîvânı'nda Farsça sözcükler çok sık kullanılmıştır. Farsça çoĝul ekleri ile de sık sık karşılaşılır. Örnek birkaç beyit aşağıdadır:

<i>Şehīdān</i> -ı maḥabbet reşk-ile bir dāḥı cān virsün	
O şūḥuñ tīġ-i çeşm-i mesti ile lāht lāhtuz biz	G.65-4
Tamām āteş-i ‘aşk-ı <i>bütān</i> ile dāġuz	
Nigīn ḥātem-i derd ü münīr-i ‘aşkuz biz	G.66-3
Anuñ içün cān atar <i>pervānegān</i> -ı ‘aşk añā	
Reşk-i şem‘-i Tūrdur ruḥsāresi bir kimsenüñ	G.96-6
Ser-ḥayl-ı <i>süvārān</i> -ı maṭāyā-yı cününuz	
Bi’zzāt ḥired-i piş-rev ü rācilümüzdür	G.54-4

Fevzî Dîvânı’nda deyimlere ve özdeyişlere de rastlanır.

Ehl-i ḥaşr <i>kulak çeke</i> nazrañ şikāfına	
Maḥşerde sīne-çāk olayum niyyetüm budur	G.35-3
Ġam-ı hecr-ile cānum çıkmāġa bir āha ḳalmışdur	
Benüm ḥāl-i ḥarābum ey gönül <i>Allāha ḳalmışdur</i>	G.53-1
Ḳıyarsa çeşm-i bī-raḥmı dil-i ‘uşşāk-ı nālānā	
Belī cellād-ı sulṭānī <i>amān virmez zamān bilmez</i>	G.70-3
Bize şimden gerü i‘cāzdan dem urmaḳ olmaz kim	
Bugün ol pāyeye Fevzī gibi üstād <i>ayaḳ başmış</i>	G.76-6

İçerik İncelemesi

Sevgilide Güzellik Unsurları ve Âşığa Etkisi

Her Dîvân'da sevgili üzerine yazılmış pek çok beyit vardır. Bunlar sevgilinin güzelliğini vafeder, davranış biçimini ortaya koyar. Bu beyitlerde sevgilinin davranışlarına karşılık âşığın verdiği tepki de görülür. Fevzî Dîvânı'nda sevgilinin güzellik unsurlarının incelenmesi dönemin sevgili ve âşık modeli hakkında bir fikir vereceği gibi, Fevzî'nin Sanat Anlayışı bölümünde değinilen onun “nev-tarz” şiirinin daha derinden anlaşılabilmesine bir adım olacaktır.

Saç

Saç, Fevzî Dîvânı'nda daha çok zülf sözcüğüyle ifade edilir. Saçın yüz ve alına sarkan bölümleri olan turre ve kâkül sözcüklerini içeren beyitler de saç bölümünde incelenecektir.

Saç sevgilinin güzellik unsurları arasında en etkileyici olanlarından biridir.

Öyle ki sevgilinin kendi gözleri bile zülfe âşık olur, âşığa hasım gibi bakar.

Ger olmasaydı zülfüne dîvâne gözlerüñ

Bağmazdı dem-be-dem baña haşmâne gözlerüñ

G. 92-1

Âşık sevgilinin zülfüne tutulalı gönlünü kaybeder, onu ev ev arar.

Bulmaduğ zülfine meftûn olalı gönümüzi

Araduğ gerçi o dîvâneyi mesken mesken.

G.118-3

Her iki beyitte kullanılan divâne sözcüğü delilerin zincire vurulması olayını akla getirir. Gönül sevgilinin saçına bağlanmak istediği için dîvâne olur ve zincir ile yakınlık kurmak ister. Saçın zincire benzemesi, çoğu zaman zincir gibi örgülü olması bu hayali tamamlar.

Bir dil ki ide zülf-i girih-gîr ile ülfet

Dîvâne olur itmese zencîr ile ülfet

G.14-1

Âşık zülfe o denli bağlanmış ve dalmıştır ki, dünyanın halini bilmez. Gam zincirinin halkası onu tutsak etmiştir o yüzden gözü dünyayı görmez.

Ser-i zülfinde gönüm bî-ğaberdir hâl-i ‘âlemden

Esîr-i hâlka-i zencîr-i gam seyr-i cihân bilmez

G.70-2

Âşığın gönlü o çılgınlık zinciri ile, o saç ile öylesine bağlanmıştır ki, o kıvrılmış saça artık hırs tarağı değmemelidir. Sevgilinin hırs ile tarayacağı saçı belki kıvrımların açılmasına, âşığı yani Fevzî’yi bağlayan zincirin kopmasına, bozulmasına yol açacaktır. Halbuki âşığın isteği o zincirden hiç kopmamaktır.

Çün dil-i Fevzî beste-i silsile-i cünûn olur

Söyleñ o zülf-i pür hâma şâne-i âz degmesün

G.112-5

Gönül saçlarla yakınlık kuralı, Mecnûn'un boynunun zincirinin ne olduğunu anlamıştır. Şebgîr sözcüğü hem gece uyumayan, hem de gece kervanı anlamına gelmektedir. Leylâ ve Mecnûn hikayesine telmihte bulunan bu beyitte siyah saçlı bir sevgili uğruna uykusuz geceler geçiren sevgilinin, Mecnûn misali bağlandığı görülür.

Gördüm ne imiş silsile-i gerden-i Mecnûn

Dil eyleyeli turre-i şeb-gîr ile ülfet

G.14-2

Saç ile ayvatüyelerinin etkisini aynı beyitte ele alan Fevzî, mecusi çocukların hattına ve zülfüne sevdalı olmanın, çılgınlık zinciri ile gönüle yakınlık verdiğini söyler. Delilik ve zincir özelliğinden başka burada saçın dağınıklığı ve siyah rengi de vurgulanmıştır. Ayrıca mecusilik küfrü de akla getirir.

Zencir-i cünûn ile dile hep viren ülfet

Sevdâ-gerî-i zülf ü haţ-ı muğ-beçegândur

G.31-5

Arapçadaki anlamı bir şeyin üzerini örtmek olan küfr sözcüğünün öbür anlamı da karanlıktır. Eski Edebiyatta saç genellikle küfr, yüz de iman olarak, kesret vahdet ikilemi içinde değerlendirilir. Saç, rengi siyah olması itibarıyla aydınlıktan mahrum, kâfirleri işaret eder. Vahdete ulaşmak isteyen âşık, saçla bağlı kaldığında kesrette takılıp kalacaktır. Fevzî aşağıdaki beytinde de gönlün saçtan kurtulamadığını, yine zincir, kâfir sözcüklerini öne çıkararak anlatmaktadır.

Hem gönül kâfir elinde hem bahâ mümkün degül

Âh kim zencîr-i zülfünden rehâ mümkün degül

G.99-1

Yüzün Kur'an, saçın da kâfir olarak ele alındığı beyitte, zülfün yüze uzanması vahdeti örten kesret olarak ele alınmış, zülf kişileştirilerek, ruhsâr ile iddialaştığı hayaline yer verilmiştir.

Uzadursa n'ola ruhsârına zülf ayağını

Kâfir-i muṭlaḳ ider âyet-i Ḳur'ân-ile baḫş

G.18-3

Âşğın gönlünde kıvılcımların izi de olsa, onlardan öğüt alacak durumda değildir, çünkü aşkın putperesti ve Uzzâ zülfünün esiridir. Yani saça bağlanmış, küfre düşmüştür. Eser iz anlamına geldiği gibi, aynı zamanda hadis-i şerif anlamına da gelir. Cehennem ateşini anımsatan şerare sözcüğüyle birleştiğinde cehennem ateşi ile korkutan hadis-i şerifler bile âşğı küfr yolundan, yani zülfdan vazgeçirmeyecek demektir.

Nice pend-i nâşih itsün eşer-i şerâre dilde

Ki esîr-i zülf-i 'Uzzâ vü şanemperest-i 'âşḳum

G.100-4

Zülfün küfrü müslümanın kaşının rastığıdır. Bilindiği gibi her ikisi de siyahtır. Saç kafir olarak düşünülürken, alışlageldiği gibi secde eder görüntüsü ile kaş da müslüman olarak ele alınmıştır.

Ey küfr-i zülfi vesme-i ebrû-yı müslimî

Çalır gider mi ‘âşıkâ bî-gâne gözlerün

G.92-4

Bir başka beytinde Fevzî, kâfir turrenin ebrûya secde ettiğini ve böylece yüz nûrunun âyetine sanki imân getirdiğini söylemektedir. Kaşın, Edebiyatımızda pek çok beyitte, secde yeri ya da mescit olarak ele alındığı, sevgilinin cemâline secde eder gibi görüldüğü bilinir. Fevzî’nin hoş bir hüsn-i tâ‘lil ile kurduğu beyitte kâfir turrenin kaşa secde etmektedir. Turre bu durumuyla sanki yüz nûrunun âyetine iman getirir gibidir.

Kâfir-i turreni ebrûya ki eyler secde

Âyet-i nûr-ı cemâle meger imân getirür

G.43-3

Âşıkların sevgilinin saçına asılma hayali Fevzî tarafından da kullanılmıştır. Fevzî sevgilinin saçına asılan âşık ile Hallâc-ı Mansûr’u paralellik içinde verir. Bilindiği gibi Hallâc, fenafillâh yani Allah’ta yokolma derecesine eriştiğinde, “Ene’l-Hakk” (Ben Allah’ım) dediği için, Bağdat’ta idam edilmiştir. Fevzî’de zülfün perişan âşığının fenafillaha ermiş Mansûr gibi vecd içinde olmasını ister. Mansur aman dilememiştir. Âşık da öyle olmalıdır.

Olinca böyle olsun ‘âşık-ı sergeşte-i zülfün

Ki berdâr oldı çün Mansûr u efgân-ı amân gâib

G.8-3

Fevzî sevgilinin saçlarını arzu ipi gibi âşğın gönlüne uzattığını söyler. Amaç sevgilinin gönlünü bağlamaktır. Âşğın perişan gönlü gibi sevgilinin de saçları perişan, yani dağınıktır. Sevgili saçını dağıtınca âşğın fikri de perişan olur.

Rişte-i rağbeti var gibi dil-i zârıma kim

Hâtırım gibi o meh zülfi perîşân getürür

G.43-2

Saçın dağınık, perişan haldeki görüntüsü âşğı iyice perişan eder. Bu perişanlık ve kıvrımlar aynı zamanda saçın sünbüle benzetilmesine neden olmuştur. Sünbül biçimi kadar güzel kokusu ile de saçı akla getirir. Saçın bakış ile birlikte kullanıldığı bir beyitte anlam kuvvetlendirilerek, dünyanın helâk olmasına yetecek neden oluşturulmuştur.

Perîşan eyle zülfün tâ ki sünbül çāk çāk olsun

Nigāh it hışm ile ‘ālem helāk-ender-helāk olsun

G.121-1

Âşık kendisini anlatırken de saçın perişanlığından yararlanmıştır. Kendisini turreye benzeyen, akli perişan, sevgilisini de ele avuca sığmayan gürültü fitnesi olarak gösterir. Sevgilinin ele avuca girmez bir fitne olarak ifade edilmesi, ilk mısradaki turre ve perişan sözcükleri dikkate alındığında, saçın fitne çıkarma özelliği olmasındandır.

Bir bencileyin turre-şifat ‘aql-ı perîşân

Bir sencileyin fitne-i pür-şür ele girmez

G.72-6

Fevzî saçın fitne çıkartma özelliğini başka beyitlerde de ele almıştır. Bir beytinde fitneyi zülfün kıvrımları arasında sakladığını söyler.

Fitneyi dağı arar çeşmi anı bilmez kim

Ham u pîçünde anı zülfi nihân itmişdür

G.55-3

Perişan gönüllere gece saldırısı yapmak isteyen fitnenin pusuya yatmak için saklanacağı yer, kıvrım kıvrım saçlardır.

Şebîhun ‘azmin itse cem‘-i dil-hâ-yı perîşâna

Ham-ı gisûdan enseb fitneye cāy-ı kemîn olmaz

G.71-4

Fevzî Dîvânı’nda saçın âşığı öldürücü ve zehirleyici özelliği, onun yılan ve ejdere benzetilmesi ile verilmiştir. Yılanın düğüm düğüm bezemelerine ve rengine aldanmamak gerektiğini söyleyen şair, nakş sözcüğünü ihamlı kullanarak hem renk, resim, hem de hile anlamını akla getirmiştir. Yılan insanı sokar. Aynı onun gibi sevgilinin saçı da tehlikelidir, gönül kırar.

Göñül göñül-şîken-i zülf-i yâra aldanma

Şağın şağın girih ü nakş-ı mârâ aldanma

G.126-1

Fevzî saçın yılan benzerliğini ve yarattığı etkiyi anlatmak için gam yılanı terkibini birkaç beytinde kullanmıştır. Gam yılanı gönülde kıskançlık ile dolaşana dek sevgili her siyah zülfünün karanlığını bir başka tarz kıvrımalıdır.

Tā pīçe gele mār-ı ğamuñ reşk-ile dilde

Her tār-ı siyeh zülfüñi bir güne ğam eyle

G.128-5

Sevgilinin zülfünü düşünmek zalim zülfün âşığı helâk etmesine neden olur. Âşığın derdi bu kadar da değildir. Bunu hisseden gönüldeki gam yılanı ise gönülde kıskançlık ve çekememezlikten sıkıntı ve ıstırap içinde kalmıştır. Ayrıca sözcüklerin dizilişi yılanın kıvrım kıvrım olması görüntüsünü vermektedir. Âşık kendi gamını kişileştirerek adeta ikinci bir sevgili yerine koymuş, onun sevgilinin zülfünü düşünmesini kıskanır hale getirmiştir. Bu beyit ayrıca Fevzî'nin leff ü neşr sanatını başarıyla uyguladığı bir beyittir.

Fikr-i zülfüñ eylesem zālīm helāk eyler beni

Dilde mār-ı ğam ki ğayretten olur pür-pīç ü tīb

G.12-3

Âşık sevgilinin tamamen kıvrılmış kakülünün parlaklığına inanmamalıdır. Sevgilinin zülfünü temsil eden bela yılanından sakınmak gereklidir

Aldanma tīb-ı turre-i pür-pīç-i dil-bere

Mār-ı belādan ey dil-i şeydā ğazer gerek

G.90-5

Fevzî bir beytinde saçın yılanı benzerliğini, zülfünün gamına zehir bulaşmış diyerek vermiştir. İlk beytinde, gönlü yaralı olana can yakan aşkın derdinin devâ olduğunu söyleyen şair, bu düşüncüyü ikinci beytinde bu derdin sevgilinin saçının zehir bulaşmış gamına panzehir olduğunu söyleyerek pekiştirir.

Dil-i bīmāra derd-i ‘aşk-ı cān-sūzuñ devādur hep

Sem-ālūd-ı ğam-ı zūlfüñde tiryāk-ı şifādur hep

G.10-1

Sevgilinin saçı âşğın âh etmesine neden olur. Fevzî aşk ehlinin âh eteğine elini sürmesi için sevgilinin zülfü gibi tamamen kıvrım kıvrım olmuş bir ejder gerekmektedir der.

Tā ehl-i ‘aşkı dest-be-dāmān-ı āh ide

Zülfi gibi bir ejder-i pūr- pīç ü ħam gerek

G.89-9

Birbirine geçmiş zülfün çılgınının gönlü ateştir, âhından çekinmek gerekir.

Bend-i girih-i zūlfüñ dīvānesi āteşdür

Şad el-ħazer āhından dil-ħānesi āteşdür

G.61-1

Âh siyah renklidir. Uzundur. Dumanı ise zülfe benzer. Fevzî bir beytinde âhın deste haline gelmiş dumanı ile turre arasında benzerlik kurar.

Bu deste-i dūdın başumda degil āhum

Rezm-i ser-i turreñde dilrāne tel aldum

G.109-2

Saçın âşık üzerindeki etkilerinden biri de onu yaşlandırması, yüzünü kırıştırmasıdır. Âşğın kırışıklıkları ve sevgilinin saçı ile hoş bir paralellik kurulan beyitte, sevgilinin saçları kıvrır kıvrır dalgalar halindeyken onun verdiği kederin âşğın

yüzündeki yansıması kırıksıklıklardır.

Bu ‘aks-ı mevc-i zülf-i pīç-pīçīdür kıyās itmeñ
Ġam u ālām-ı dünyādan bizim ajengümüz vardur G.49-3

Fevzî'nin hoş bir hayali de âşığın sevgilinin saçının gam diyarında yolunu
şaşırmasıdır. Öyle ki iniltisinin soluğunun fikrinden geçen çan kaybolur.

Ol güm-reh-i diyār-ı ġam-ı zülf-i dilberüm
Hâtır-güzāri-i dem-i nālem ceres yiter G.48-3

Beyit çan sesleri ve kaybolmuşluk hissi ile Mecnûn'u anımsatmaktadır.
Dîvân'da saç söz konusu olduğunda Leylâ ve Mecnûn'un kullanıldığı pek çok beyit
vardır. Saçın rengi Dîvân'da her zaman siyahtır. Leylî sözcüğü kullanılarak sözcüğün
gece, karanlık anlamıyla birlikte Leylâ ve Mecnûn hikâyesi ile bağlantı kurulurken,
Leylâ'nın geçtiği hemen her beyitte saçın âşık üzerinde bıraktığı etki gözönüne
alınarak, Mecnûn ile de paralellik kurulmuştur. Zülfün Leylî'sine düşen, Mecnûn
gibi işe yaramaz hale gelir.

Bilmez mi idüñ Leylî-i zülfüne ki düşdüñ
Mecnûn-şifat bî-ser ü sâman olacağsın G.119-3

Âşık zülfün hevesi ile aklını kaybeder, Mecnûn olur. O sevda ile tükenmez
bir arzu içindedir. Saçı tanımlamak için kullanılan Leylî-i zülf saçın siyahlığını

anlattığı gibi ikinci mısradaki zikredilen Mecnûn ile de hikâyeye telmihte bulunulur ve tenasüb içinde kullanılır. Saçı tûl-i emel'e benzetmek, tûl sözcüğünün uzunluk, boy anlamına gelmesinden dolayıdır.

‘Aqla heves-i Leylî-i zülfün bedel aldum

Mecnûnum o sevdâ ile tûl-i emel aldum

G.109-1

Sevgili eziyet de etse lütuf da etse, âşık için birdir. Sevgilinin Leylî saçının Kaysı, iyilik kötülük ayırt etmez, bilmez.

Gerek kahr u gerek luğf it dil-i Fevzîye yeksândur

Senûn Leylî-i zülfün Kaysı şerr ü hayr bilmez hîç

G.20-5

Saç kokusuyla da gönül alan bir unsurdur. Fevzî bu kokuyu daha çok misk ve gül kokusu benzetmeleri ile ele alır. Daha ilk gazelinde sevgilinin zülfünün kokusu burnuna ermeden tarağın dişleri gibi parça parça olduğunu anlatır.

Büy-ı zülfî irmedin dahı meşâmm-ı cânuma

Şâneveş bilmem nedendür çāk çāk olmağ baña

G.1-2

Sevgilinin gül kokulu olduğu beyitte âşık mutlaka bülbül olur.

Beni gül-büy-i zülfünden çü Fevzî eyleme maḥrum

Senûn ben bülbül-i âvâre-i şeb-ḥîziñüm ey şüh

G.23-5

Saçın ıtırılı kokusu âşığı öylesine etkiler ki, ya beni bu kokudan kurtar, ya da hasta gönlümü o sevdadan kurtar diye yakarır.

Yā beni yā Rab kıl ol zūlf-i muṭarrādan ḥālaş

Yā dil-i bī-mārumı eyle o sevdādan ḥalāş

G.78-1

Gönül, gönül alıcı misk gibi zülfe âşık olmuş, sevgilinin siyah saçıyla bağlanmıştır.

Ne bende düşdi görseñ ya ne kıra günlere kıaldı

Olaldan zūlf-i müşgāsā-yı dil-dāra gönül meftūn

G.115-2

Kaş

Kaş, Fevzî Dīvânında ebru sözcüğü ile ifade edilir ve biçimi itibarıyla çeşitli benzetmelerle ifade edilmiştir.

Fevzî bir beytinde, kaşı tâka benzetererek, madem o sanem kaş tâkına sahiptir, Cebrail ona secde etse şaşılacak şey midir der. Bilindiği gibi sanem put demektir ki burada tapılacak derecede güzel anlamında kullanılmıştır. Tâk ise önemli kimseleri karşılamak için yapılan kemerli yapıdır. Burada da tâka benzetilen kaşın altında bulunan gözün önemi akla gelmektedir.

Tā kim o ṭāḳ-ı ebrūya mālīkdür ol sanem

İtse ‘aceb midür aña Cibrīl eger sücūd

G. 26-3

Fevzî, bir beyitinde de; sevgilinin sitem okunun önlenemez bir tesiri vardır, çünkü yaya benzeyen kaşları dayanıklıdır diyerek gözün oka benzeyen sitemli bakışının etkisini, onu atan yayın sağlamlığına bağlar.

Tîr-i sitemüñ kârger-i mübreme beñzer

Zîrâ o kemân ebrûlaruñ muhkeme beñzer

G.39-1

Kaşın Hz. Ali'nin kılıcı Zülfikar'a benzetildiği beyitlerden birinde şair, insanın gamın savaş alanında helak olması için o sevgilinin kaşları gibi iki dilli kılıç gerekmektedir der.

Tâ rezmgâh-ı gamda helâk ola ins ü cân

Ebrûları gibi iki tîğ-i dü-dem gerek

G.89-11

Diğer bir beyitte ise, sevgiliye seslenen âşık, büyüklük eteğini bir an bile elinden bırakma, kaşlarını hışımla iki dilli kılıç eyle der.

Bir lahza elünden kıoma dāmân-ı celâli

Ebrûlarıñı hışm ile tîğ-i dü-dem eyle

G.128-6

Kirpik

Kirpik Fevzî Dîvânı'nda müje sözcüğüyle ifade edilmiştir. Kaş ile birlikte ele alınan bir beyitte kirpik ok, keman da yaya benzetilir. Bu iki savaş aleti varken âşığın hali yamandır.

Tā kim müjesi tîrdür ebrûsı kemāndur

Yaşılığı n'eyler dilümüz hâli yamāndur

G.31-1

Göz

Fevzî Dîvânı'nda göz “çeşm, dîde, ayn” sözcükleriyle ifade edilir. Bunların dışında nergis sözcüğü de göz yerine kullanılmıştır. Bakışı anlatan gamze ve nigâh sözcükleri ise ayrı bir başlık altında incelenecektir.

Fevzî Dîvânı'nda gözün âşığı etkilemesi birkaç yönden ele alınabilir.

Bunlardan biri gözün öldürme, yaralama etkisidir. Etkilenen, sevgilinin gönlü ve canıdır. Fevzi gözü cellata, tîg'e, şemşîr ve tîr'e, peyk-i adem'e, tig-keş'e benzetmiştir.

Bir beytinde Fevzî acımasız gözü, sultanın amansız cellatı olarak vafeder.

Ƙıyarsa çeşm-i bî-raħmı dil-i 'uşşâķ-ı nālānā

Belî cellād-ı sulţānî amān virmez zamān bilmez

G. 70-3

Gözün yaralama ve öldürme özelliği nedeniyle, kılıç ya da kılıç çeken olarak

ele alınması sık rastlanılan bir benzetmedir. Fevzî bir beytinde, mest olmuş göz bezm-i ezelde bana kılıç çektiğinden beri canım o korku ile sıtmaya tutulmuş gibi rahatsızdır der.

Tîğ-keş olalı baña bezm-i ezelde çeşm-i mest

Cānum o hafv-ile daḥı teb-zedeveş tepīdedür

G. 37-3

Sevgilinin kılıç çekmesi âşığa bakması anlamına gelmektedir. Bezm-i ezel en eski meclis olduğundan, aşkın o zamandan beri sürdüğü anlatılmak istenmektedir. Mest göz, hem baygın bakışı hem de sarhoş bir insanın tehdit eden yanını temsil eder. Sıtma, insanda nöbet yaratan bir hastalıktır. Bu, korkan insandaki titremeye benzer. Şairin sıtmayı örnek olarak vermesinin arka planında, gözün bademe benzeyen yapısı ve eskiden sıtmayı defetmek için badem üzerine muska yazmaları gerçeği de söz konusu olabilir. Sevgili her ne kadar canım gözünün kılıç çekmesinden dolayı korku içinde diyorsa da derdinin çaresi aslında o gözdür. Beyti tasavvufi açıdan ele aldığımızda Bezm-i ezel, tüm ruhların toplandığı ve Allah'ın “Elestü bi Rabbiküm (Ben sizin Rabbiniz değil miyim?) dediğinde ruhların “Belâ” (Evet, sen bizim Rabbimizsin) diye cevap verdikleri yerdir ya da zamandır. Bezm-i eleste ilâhi bakışın etkisi altına giren âşığın sıtmaya tutulmuş gibi cezbeye girdiği ve o bakışa tekrar mazhar olabilme arzusu içinde olduğu düşünülebilir. Ayrıca maşuğu bir daha göremezsem diye de korku içindedir.

Sevgilinin mest gözünün oku, sevgiliyi parça parça eder. Bu, âşığa göre muhabbet şehitlerinin kıskançlıktan bir kez daha can vermeyi arzulayacakları bir durumdur.

Şehīdān-ı maḥabbet reşk-ile bir dāḥı cān vīrsün

O şūḥuñ tīg-i çeşm-i mesti ile lāḥt lāḥtuz biz

G. 65-4

Sevgili uğruna ölenler şehitdirler. Şehitler de hiç ölmeyecek cana kavuşurlar. Ayette şehitlere ölümler dememek gerektiği, onların aslında diri oldukları ifade edilir.¹⁹ Onların diri olduklarını düşünen şair bu sebeple, bir daha can versinler der.

Âşık sevgilinin ok gibi bakışı ile açtığı yaraya o denli sabreder ki, o sabrı sanki keyif ile bir kadehten içer gibidir. Bu cefayı yapan kişi, yaranın âşığa verdiği mutluluğu görünce utanır.

O cām-āşām-ı şabr-ı zaḥm-ı tīg-i çeşm-i yārüm kim

Görince şādī-i zaḥmum olur şahs-ı cefā maḥcub

G. 9-4

Eski Edebiyatta, verdiği azap ile kıvanç duyan sevgilinin utanma noktasına gelmiş olması farklı bir bakış açıdır. Fevzî bu beyitte uzun bir zincirleme tamlama kullanarak Sebk-i Hindî üslubunun bir özelliğini de yerine getirmiştir.

Bir diğer beyitte, gözün savaş aletlerine hiç ihtiyacı olmadığı, dolayısıyla ne ok ne de mızrak ile ahbaplık etmediği vurgulanır.

Çeşmüñ gibi müstağni-i ālāt-ı rezm yok

Ne tīr ile eyler o, ne şemşīr ile ülfet

G. 14-3

¹⁹ Bakara Suresi, 154.

Fevzî Dîvânî'nda sevgilinin çok sarhoş olmuş gözü, yokluğun ulağı, yani Azrail olarak ölüm getirir. Fevzî aynı beyitte sevgilinin can bahşeden soluğundan bahsederken, gözün etkisinin öldürücü olduğuna işaret eder.

‘İsî-i zamansın dem-i cān-bahş-ile ammā

Bu çeşm-i siyeh-mest ile de peyk-i ‘ademsin

G. 114-3

Fevzî bir beytinde de âşık sevgiliye ona hakaret ile bakmaması için yalvarır. Gönül, zayıf gözükmesine rağmen derdinle başa çıkmak için savaşımaktadır.

Bakma kırbānuñ olam çeşm-i haķāretle dile

Elleşür derdüñle gerçi görünür cānā naķîf

G.84-3

Burada kullanılan elleşmek sözcüğünün bir anlamı savaşımdır. Öbür anlamı ise hayırlaşmak için birbirinin elini tutup sallamaktır ki, kurban satışında tarafların fiyat biçilirken yaptığı bir davranış olarak bilinir. İlk beyitteki kurbanun olam dileğine karşılık ikinci beyitte iham sanatına uygun olarak kullanılmıştır. Fevzî halk arasında kullanılan bu sözcükleri şiirine katmakla Sebk-i Hindî tarzının gereğini de yerine getirmiş olur.

Gözün âşık üzerinde yarattığı etkilerden biri de onun canını ve gönlünü avlamasıdır. Sevgilinin gözünün şahin olarak verildiği bir beyitte Fevzî, gönül keklüğünü avlamak için bin yerde tuzak kurulduğunu, ama şahin gözün asıl isteğinin Ankâ avlamak olduğunu söyler. Ankâ; Kâf dağında yaşaması, rengi, asla yere konmayışı, avlanamayışı ve ele geçirilemeyişı nedenleriyle ulaşılması imkansız bir

hedefdir. Şahin göz ona meyletmekle gözünün yükseklerde olduğunu göstermektedir.

Biñ yerde şayd-ı kebg-i dile dām kırdılar

Meyli o çeşm-i şāhinin ‘Ankā-şikāredür G. 51-4

Fevzî bir başka beytinde de âşığı arzu zirvesinin hümâsı olarak tanımlar. O, gam pençesinden habersizdir. Herkesle gönül eğlendiren dilberin gözünün şahini ona çok yakındır, onun mahremidir.

Ben hümā-yı evc-i şevķüm çeng-i ğamdan bî-ħaber

Bāz-ı çeşm-i dilber-i țannāz maħremdür baña G. 2-2

Beyitte; doruk noktası, zirve anlamına gelen “evc” sözcüğü aynı zamanda Türk müziğinde bir makam adıdır. Öte yandan “çeng” sözcüğü pençe anlamına geldiği gibi, bir çalgının da adıdır. Tenasüb içinde kullanılan bu sözcükler ve zincirleme tamlamalarla kurulmuş bu beyitte Fevzî sevgilinin gücü altında ezilmiş bir âşık tiplemesinden çok, ona eşit seviyede bir âşık modeli çizer.

Sevgilinin gözü avcılıkta talim görmüştür. Gönül keklığının şahin pençesiyle yırtılması için gerekli olan da budur.

Tā rahne-h’ār-ı pençe-i bāz ola kebg-i dil

Çeşmi gibi mu‘allem-i şayd-ı ħarem gerek G.89-12

Sevgilinin güzellik unsurlarından göz; âşığı büyülemesi, fitne çıkartması

bakımından Fevzî Dîvânı'nda sıklıkla kullanılmıştır. Fitnenin olduğu yerde sihir mutlaka vardır. Gözün bu özelliği Fevzî tarafından sevgililiğin bir gereği olarak verilmiştir. Âşığın gönlüne hile ve büyü yapmak sevgililerin kanunudur.

Aç çeşm-i siyekhâre-i sehğhâreñi sâķī

Ķānūn-ı bütān üzre dile mekr ü füsūn it

G. 16-5

Fevzî sevgiliye bu siyah sihir yapan gözünle bundan sonra fitneyi kendine yoldaş edesin der.

Bu siyeh çeşm-i füsūn-sāz- ile minbā'd ey şūĶ

Ne belādur k'idesūn fitneyi hem-rāh saña

G. 5-4

Aşağıdaki iki beyitte Fevzî, sevgilinin gözünün fitnessinin sihir yapıcı özelliği ve büyülemesi ile dünyayı değiştirdiğini, yarım bakışının bile dünyayı baştanbaşa akılsız etmeye yettiğini söyler. Sihir yapan göz Fevzî'ye göre dünya kadar hilekardır.

Nīm nazrayla cihānı ser-te-ser bī-hūş ider

Çeşm-i efsūnkāresi mekkārdur dünyā Ķadar

G. 32-2

Fitne-i çeşmüñ füsūn u siħr ile

Dehre āĶir virdi kevn ü inĶılāb

G. 11-2

Fevzî bir beytinde gözü işveden mest ve harap olmuş olarak tanımlar. Sevgili

işveden baygın baygın bakmaktadır.O harap hali ile de fitne çıkartamaz durumdadır.
Göz kapanınca fitne de kapalı kalmıştır.

Meger mest ü h̄arāb-ı ‘işvedür fettān-ı çeşmüñ kim
O fitne h̄ābgāhında bugün mestür çalmışdur G.41-3

Fevzî Dîvânı’nda gözün mestane bakması, mest olmasının aşık üzerinde sarhoş edici bir etkisi vardır. O gözler kıyamet zamanı mahşere geldiğinde Mesih’in ruhunu bile şaraba esir edecektir.

Rūh-ı Mesîhî dahı esîr-i şarāb ider
Ferdā gelürse mahşere mestāne gözlerüñ G.92-2

Âşık, sevgilinin sihir yapan iki gözünü kadeh olarak görüp, ben o kadehten içtiğim içkinin sarhoşuyum der, sevgilinin bakışı âşığı mest etmektedir.

Ben ki mest-i bāde-i nezzāre-i çeşmānıyam
İki cāmumdur iki sehhāresi bir kimsenüñ G.96-5

Âşığın dili ve canı, mest olmuş nergisten, yani gözden haz duyar. Şüphesiz mest olanlar mest olanlardan hoşlanırlar.

Olursa cān u dil ol nergis-i mestāneden maḥzūz
Olurlar lā-cerem mestāneler mestāneden maḥzūz G.81-1

Bu beyitte göz yerine, istiare yapılarak nergis sözcüğü kullanılmıştır. Nergisin göze benzemesi yanında, boynu bükük esrar sarhoşu duruşu, ve uyuşturucu özelliğinin olması buna nedendir.

Fevzî meclisin sâkîsinin sevgilinin hasta gözü olduğunu söyler. Nergisin uyuşturucu özelliğinin, hasta gibi baygın bakışı anlatmak için uygun olduğu düşünülür. Bir önceki gecenin içkisinden, yani o hastalıklı baygın bakıştan âşığın gönlü mahmur olmuştur.

Meger ki nergis-i bîmāruñ olmuş sâķî-i meclis

Ki böyle bāde-i dūşîneden maħmūrdur göñlüm

G. 105-3

Fevzî bir başka beytinde saki, içkideki hava kabarcıklarının gözü nergisindir, şarap kadehi ona ona sarhoşluk satmasın der. Çünkü nergis, yani göz kadehin vereceği sarhoşluktan daha fazlasını verir. Bu beyitte şairin afyon şarap kıyaslaması yaptığı da hissedilir.

Nergisüñdür sâķiyā ‘ayn-ı ħabāb

Aña mestî şatmasun cām-ı şarāb

G.11-1

Fevzî sevgilinin naz içkisinin harabı olduğunu söyler. Âşığı gören nergis, yani göz nazlanmakta, bu da onun mahmur bir biçimde uykuya dalmasına neden olmaktadır. Bu uyku sevgiliye leziz gelir.

Meger Һarāb-ı mey-i nāz imiş odur bā'ış

Beni görünce gelür nergisine Һ'āb lezīz

G.27-2

Yaralamak, öldürmek, hakaret etmek, avlamak, mest etmek, haz vermek, büyülemek, fitne çıkarmak dışında gözün eylemlerinden son olarak üzerinde duracağımız, Dîvân'da genellikle tegâfûl sözcüğüyle ifade edilen eylemdir. Bu sevgiliyi en çok kıran, ve etkileyendir. Şimdiye kadar saydığımız eylemleri arzulayan âşık gözün onun bilmezden gelmesine katlanamaz.

Fevzî tegâfûl redifli bir gazel yazmıştır. Bu gazelinde sevgilinin âşığı bilmezlik, tanımamazlıktan gelmesinin onu nasıl etkilediğini anlatır. İlk beyitte ey tegâfûl kılıcının keskinliğine maya veren, âşığı ne vakte kadar gönül sıkıntısı içinde bırakacaksın diye sormaktadır.

Ey māye-dih-i tīzī-i şemşīr-i tegâfûl

Tā key idesin 'āşık-ı dil-gīr-i tegâfûl

G.98-1

Rüstem İran'ın kahramanlarından. Cihan pehlivanı olarak bilinir. Şair Rüstem'in bile gözün tegâfûl tedbirinden kurtulamayacağını söylemektedir:

Baş kurtaramaz Rüstem olursa dahı 'āşık

Haqqında ki çeşmüñ ide tedbīr-i tegâfûl

G. 98-2

Bakışı ümit etmenin hasta gönülü ne hale düşürdüğünü soran Fevzî, tegâfûlün âşığın alnını kırıştırdığını söyler :

Ümmîd-i nezâre nic'ider hâste-göñül kim

Hep çîin-i cebîin itmede tefsîr-i tegâfûl

G.98-3

Fevzî'ye göre tegâfûl bir anlamda bakışın kâfûrudur. Kâfur bilindiği gibi kanı durdurur, hatta yenir ise şehveti keser. Gönül yarasının nasırlaşmasına neden olan tegâfûl okudur.

Nâsur ider zaħmunı kâfûr-ı nezâre

Ol mertebe kâr itdi dile tîr-i tegâfûl

G.98-4

Âşık sevgilinin tegâfûlden vazgeçme halini de düşünür. Sevgili tegâfûlden vazgeçecek olursa âşık bu kez de onun bakışına dayanacak gücü kendisinde bulamayacaktır.

Ṭâķat getirir mi hele baķ nazraña Fevzî

Çeşmüñ tütalım eyledi taķsîr-i tegâfûl

G.98-5

Gözünün bebeği gibi hürmet ve izzet görürken o sevgilinin gözünü âşıktan çekmesi aşığın sitemine neden olmaktadır.

Merdüm-i çeşmi gibi hürmet ü 'izzette iken

Ne idi eyleyicek dîdesin ol nûr vedâ'

G.82-2

Âşık mahmur gözün öylesine tutkunudur ki, ondan mahrum olunca gönlünü ve canını kaybeder.

Beni t̄a eyledi ol nergis-i maḥmūr vedā‘

Birbirin eyledi cān u dil-i mehcūr vedā‘

G.82-1

Bakış

Bakış ve yan bakış Fevzî Divânı’nda nigâh ve gamze sözcükleri ile ifade edilir. Göz gibi bakışın da âşık üzerindeki etkileri çeşitlidir. Dîvân içinde bu iki sözcüğü içeren beyitler birarada incelenecektir.

Fevzî, Dîvân’ında gamzeyi konu edindiği bir gazel yazmıştır. Bu gazeli bütün olarak ele almak bize gamze ile ilgili genel bir bakış açısı verecektir. Fevzî gazelin ilk beytinde gamzenin tüm işinin fitne çıkarmak olduğunu söyler. Gamzenin avı ise âşığın canının Ankâsı olmuştur. Âşığın kendisini Ankâya benzetmesi hem kendisini diğer âşıklar arasında ayrıcalıklı bir konumda görmesinden, hem de gamzenin önemini vurgulamak istemesindedir. Ankâ Kaf Dağında yaşaması, rengi, asla yere konmayışı, avlanıp ele geçirilemeyişi ile ünlü bir kuştur. Bu ele geçirilemezliğe rağmen gamze âşığın can ankâsını avlamayı başarmıştır.

Âşub-ı fitnedür heme-kārı o ğamzenüñ

‘Ankâ-yı cānum oldı şīkārı o ğamzenüñ

G.93-1

İkinci beyitte Fevzî âşıkların gönlünü pulâd’a yani çeliğe benzeterek ulaşılmazlıklarına bir vurgu daha yapar. Buna rağmen gamze çeliği geçip, gönülde yüzbin yara oluşturmaktadır.

Pülād olursa daḥı dil-i ‘āşıḳān āh

Yüz biñ olur baḳınca figāri o ğamzenüñ

G.93-2

Fevzî gamzenin iki memlekete de hükmettiğini söyler. Böylece gamzenin maddi ve manevi alemde etkisi olan bir güzellik unsuru olduğunu anlarız.

İns ü melek musahḥar olursa aña n’ola

Milkeyne hükmi nāfiz ü cārī o ğamzenüñ

G.93-3

Fevzî, hasta gönüllü âşığın aklının başında olmayacağını söyler. Çünkü o gamzenin verdiği sersemlik, zehr onu daima harap etmektedir.

Huş-yār olur mı ‘āşıḳ-ı dil-ḥaste kim müdām

Eyler ḥarāb zehri humārı o ğamzenüñ

G.93-4

Fevzî tecrid sanatını kullanarak, Fevzî’yi gamzeye gönül verdiği için ayıpladım, ama sonunda ben bile o gamzenin ağlayan âşığı oldum demektedir.

Dil virdigine Fevziye ḫa’n itdüm ‘āḳıbet

Ben daḥı oldum ‘āşıḳ-ı zārı o ğamzenüñ

G.93-5

Nigâh sözcüğü XVII.yüzyıldan önce sık rastlanan bir sözcük değildir. Hayali Bey Dîvânı’nın tahlilinde Ahmed Paşa, Necati Beg Hayali Beg ve Nev’i Divan’larındaki teşbih ve mecaz unsurları karşılaştırmasında bakış için yalnızca

gamze sözcüğü ele alınmış, “nigâh” sözcüğünden söz edilmemiştir.²⁰

Bakışın insan ve periyi büyülediğini, Fevzî bir yerde de nigâh sözcüğünü kullanarak verir. Dünya şahına yani sevgiliye, asker, at sürüsü ve maiyet gereklidir. Bunu da nigâh, insan ve perileri etkileyerek sağlayacaktır.

İns ü perîyi eyle musahhar nigâhuña

Şâh-ı cihâna leşker ü hayl ü haşem gerek

G. 89-3

Gamze ya da nigâhın âşğın canını ya da gönlünü öldürdüğü, ya da yaraladığı bilinen bir mazmundur. Fevzî’de bazen tîg, şemsîr, tîr gibi savaş aletlerini gamze ya da nigâh ile birleştirerek, bazen de cellat, ya da Merih gibi öldürücülüğü ile tanınmış unsurları kullanarak bu mazmunu vermeye çalışmıştır.

Yan bakışın cellat olarak ele alındığı bir beyitte âşık canının gamzenin okuna susadığını söyler. Bunu bildiğin halde geciktin, hoş geldin ey cellat, hoş geldin der. Gamze ve camı kişileştiren şair, âşğın en temel ihtiyaç maddesi olan suya olduğu gibi, gamzeye muhtaç olduğunu vurgular.

Bilürken tîguña leb-teşnegî-i cānum ey gamze

Direngî eyledün hoş geldün ey cellād hoş geldün

G. 88-4

Âşğın sevgilinin ayağının toprağına yüz sürmesindeki amaç, cellat gamzenin şehidi olma hırsı içinde olmasıdır.

²⁰ Cemal Kurnaz, *Hayali Bey Divan’ının Tahlihi*, (İstanbul : MEB Yayınları, 1996) s.570.

Gehī rū-māl-i hāk-ı pāyūñ olmağdan ğaraż cānā

Şehīd-i ğamze-i cellāduñ olmağ hırş-ı cānum var G. 30-3

Âşık sevgiliye niye cellat gamzen hışm eder, ben kaza fermanına itâatkâr bir şekilde izin veririm der. O kaderine, başına geleceklere razıdır.

Niçün bīmārıña cellād-ı ğamzeñ hışm ider çünkim

İtâ'atkâr-ı fermân-ı kızâ tecvīziñüm ey şüh G. 23-3

Kaza insanın hiçbir zaman değiştiremeyeceği, karşı koyamayacağı bir haldir. İnsanın kaza karşısında yapabileceği tek şey rıza göstermektir. Gamzenin cana kıyması da, sevgilinin engel olamayacağı, önüne geçemeyeceği bir olaydır ve o bunu bilip, rıza gösterir, kazanın fermanına uyar.

Fevzî cellat gamzeyi Merih'in gamzesi olarak adlandırır. Buna neden Eski Yunan'da savaş tanrısı Ares, Roma'da ise Mars olarak tanınan Merih'in doğu mitolojisinde feleğin celladı olarak bilinmesidir. Savaşların çıkmasında da bu gezegenin etkili olduğuna inanılır. Fevzî gamzeye sana cellatlık yasaklansın derken, felekte kanlar dökmenin dönemin padişahı olan Avcı Mehmet 'e (IV. Mehmet) kaldığını söylemektedir.

Harām olsun saña cellādlık ey ğamze-i Mirriḥ

Felekde kanlar dökmek Meḥemmed Şāhā kalmışdur G. 53-4

Cellat gamze gönülde keder oklarıyla hesapsız yaralar açar, bu da âşığın felek yakan âhlar çekmesine neden olur.

Nice āh-ı felek-sūz itmeyem ey ğamzesi cellād

Ki dilde tīġ-i hicrānuñla zaħm-ı bī-hisāb açduñ G.91-3

Sevgili gazap bulaşmış bakışının kılıcını çekince yüz parça olmuş gönül elden gider.

Çekdi şemşīr-i nigāh-ı ğazab-ālūduñ o şūħ

Gitdi şimdeñ gerū elden bu dil-i şād-pārem G.103-2

Sevgilinin yan bakışının açtığı yaralar o kadar çoktur ki, Fevzî mübalağa ederek, gönlünü bir arı kovanına benzetir. Gönlü, yaralardan göz göz olmuş peteklere benzemektedir.

O deñlü zaħm-ābād-ı hādeng-i ğamzeñ olmuş kim

Ƙıyās eyler görenler hāne-i zenbūrdur göñlüm G.105-4

Zenbûr aynı zamanda geveze anlamına gelir. Fevzî, hane-i zenbûr demekle aynı anda gönlünün ses vermesini, şikayetini de dile getirmek istemiş olabilir.

Fevzî Divânında saç ve bakışın sevgilinin gönlünü ve canını etkilemek için ortak çalıştığını görürüz. Turre bağlar, esir eder, gamze kan döker, öldürür. Âşık sevgiliye, gece renkli, bağlanmış saçının esiriyim, kan dökücü mest olmuş yan bakışının şehidiyim der.

Esîr-i turre-i ser-beste-i şeb-dîziñüm ey şüh

Şehîd-i gamze-i mestâne-i hun-rîziñüm ey şüh

G. 23-1

Aynı işbirliğini başka bir beyitte farklı bir söyleyişle görürüz. Saç tutarken, gamzeler nice âşıkları haksız yere öldürmüştür. Bu yüzden Fevzî saç suçlayarak, ayağından asılsa yeridir der.

Zülfi ayakdan aşılma yiridür gamzeleri

Sâyesinde nice nâ-ħāk yire kân itmişdür

G. 55-2

Bir beyitte gamzenin oku yokluğun ulağı, habercisi yani Azraildir.

Tâ çeşmesâr-ı hün-ı ganemgün ola ciger

Bir tîr-i gamzesi gibi peyk-i 'adem gerek

G. 89-13

Fevzî, peyk-i adem sözcüğünü daha önce çeşm sözcüğü ile de kullanmıştı. Osmanlılarda postacılık işini gören peyker ellerinde sürekli bir ok taşımaktaydılar. Bu bakımdan tîr-i gamze sözcüğü bilinçli olarak seçilmiş bir sözcüktür. Bu kez gamzeden etkilenen can ya da gönül değil, âşığın cigeridir. Fevzî bu hayali alışılmadık bir görüntü ile vermiştir. Cigerin kurbanın kanının aktığı çeşmelik yer gibi olması için, sevgilinin yan bakışının oku gibi yokluğun habercisi gerekmektedir. Yokluğun habercisi deyimini ise akla doğrudan Azraili getirmektedir.

Sevgilinin bakışı âşığın gönlünü yüz parça eder. Fevzi bunu anlatan beytinde peri gibi bir sevgili modeli çizmiştir.

Perīdūr var ise ol bī-vefā her bir nigāhında

Gelūr zīrā dil-i şād-pāreme tīr ü kemān gā'ib

G.8-6

Bilindiği gibi periler genellikle cinlerin dışı olanlarına denir. Göze görünmemeleri, bazı insanları kendilerine aşık etmeleri ve büyü ile ortaya çıkarılabilmeleri gibi özellikleri vardır. Fevzî o vefasız sevgilinin eğer var ise ancak peri olabileceğini düşünmektedir. Ok ve yay yani bakış, kaş, göz ortada olmamasına karşın gönlü yara ile dolmuştur.

Peri sevgili anlayışı bir başka beyitte daha kendisini gösterir. Sevgili âşığın gönlü gözünden saklanmıştı, ama bakışının oku sevgiliyi pencere gibi parça parça eder.

Olmasa çeşm-i dil-i Fevzīden ol şūh nihān

Çıldı tīr-i nighi cisini revzen revzen

G.118-5

Bakışların gönlüde açtığı yaralar bir beyitte de gül olarak ele alınır. Gül bahçesinin gülü her tarafta taze olarak açmaktadır.

Ṭaraf ṭaraf nighūñ dilde yāre açmağda

Açılmada gül-i gülzār sū-be-sū tāze

G.130-3

Bakışın yara açmasını Fevzî bir başka beyitte tasavvufi bir bakış açısıyla ele almıştır.

Egerçi mülk-i fenāda emīn-i teşvīşüz

Velī o ğamze-i nāvek eşerle dil-rīşüz

G.63-1

Mutasavvıflara göre Allah'tan gelen ve kendini bilen insan ruhu sürekli Allah'a kavuşmak, aslına dönebilmek için çalışır. Bunu da kendi varlığını Allah'ın birliğinde yok ederek başarabilir. Bu beyitte fenâ mülkü dünyadır. Fevzi şu anda yokluk ülkesinde karmakarışık bir durumdadır. Bu halde olmasının nedenini o okunun gamzesiyle yüreğinin yaralanmış olmasına bağlar. Tüm ruhların evet dediği Bezm-i Eleste sevgilinin bakışıyla bir kez vurulmuştur. Bu onun yüreğini yaralamıştır. Şu anda derin bir vecd ve coşku hali içinde, o sevdiğine ulaşabilmek için yüreği yaralı bir biçimde çabalamaktadır.

Gamzenin özelliklerinden birisi de fitne, karışıklık çıkartmaktır. O öyle uyanıktır ki, göz uyusa bile uyumaz, bu yüzden biçare âşıklar gözün uykuya dalmasını boşuna isterler.

O sihr-âmuz uyursa gamze-i fettân uyur şanma

Hemân üftâdeler bî-hüde çeşmin huftte isterler

G. 34-3

Fevzi'nin gamzeyi öne çıkararak bir başka beytinde, gamzenin siyah gözle iddialaşamayacağı, onun zamanın nadir rastlanılan fitnesinin oku olduğu söylenir.

Bahş eyleyemez gamze de çeşm-i siyehiyle

Ol fitne-i devrân oğıdır nâdire-dâundur

G.31-3

Bakış sevgilinin gönlünü feth etmeyi amaçlar. Bu durumda bakış seraskerinin askerleri doğal olarak fitneden oluşur.

Ser-‘asker-i nigāhı dil fethi ‘azmin itse

Şad ceş-i fitne kılkar imdād söyleyince

G.129-3

Bakışın özelliklerinden biri de âşıkları sessiz bırakmasıdır. Bu adeta aşkın kitabında yazılıdır. Aslında her soruya verilecek bir yanıt vardır, ama dil kaybolmuştur, âşıklar sessizdir.

Kitāb-ı ‘aşk-ile ğamzeñ dil-i ‘uşşāķı söyletmez

Çıkar her bir su’ale biñ cevāb ammā zebān ğā’ib

G.8-2

Fevzî bakışı o derece benimsemiştir ki, onu meclis arkadaşı olarak görür. Âşığın saki olduğu bir mecliste; gönül kadeh, içki ciğer kanı, gamze de meclis arkadaşıdır. Meclisin sakisi o meclisin tüm sırlarını tuttuğu için sır bana yakındır, benim mahremimdir der.

Ğamze hem-meclis gönül peymāne mey hūn-ı ciğer

Sākī-i bezmüm anuñcün rāz maħremdür baña

G.2-3

Fevzî bir beytinde gamzeyi sırdaşı olarak görür, âşığın sevgilisi ise gamdır. Burada bakışın âşığın gönlündeki sevgiyi gördüğü, dolayısı ile bir anlamda onun sırdaşı olduğu anlatılmak istenmiştir.

Dimem hem-rāz yok ğamzeñ gibi bir rāz-dānum var

Seniñ ‘aşkuñda sulţānum ğamāsā miħribānum var

G. 30-1

Göz ve gamze sözcüklerinin birarada bulunduğu bir başka beyitte Fevzî gözünü söyletmeyenin güzel söz söylemenin ne olduğunu bilmeyeceğini, gamzesini dinletmeyenin ise gammazın ne olduğunu bilmeyeceğini söyler. Bu beyitte de yine gamzenin sırdaş özelliği ortaya çıkmaktadır. Sırdaştır, dinlemesini bilir.

Çeşmini söyletmeyen dil-bâz bilmez neydügin

Ėamzesün güş itmeyen gammâz bilmez neydügin G.122-1

Gamzenin kişileştirildiği başka bir beyitte, Fevzî onu aşk söz konusu olduğunda mucize söyleyen olarak niteler. Aşk ehlinin ateş dilli gönlüne bin tane cevap yetiştirmektedir.

Ne müciz-güy olurmuş Ėamzesi kim bahş-ı ‘aşk içre

Dil-i âteş-zebân-ı ehl-i ‘aşka biñ cevâb eyler G. 38-2

Sevgilinin bilmezden gelmesi, tegâfülü bakış için de kullanılmıştır. Sevgili bazen de, aldırış etmediği için değil, melek huylu olduğu için, âşıkları okunun yarasından esirgemek için âşığa bakmaz.

Tegâfül şanma ‘uşşâkın esirger zaħm-ı tîğinden

Añunçün ol melek-ħaşlet nigeħden ihtirâz eyler G.50-2

Sevgili bazen de nezaketinden, insanlığından sevgiliye dönüp bakmaz. Onun gücü, iyi huyu, terbiyeli olmasından gelir.

Merdümîdür meger imsāk-ı nigāha bā'ış

Dāim idrāb virür hūsn-i edeb āh saña

G.5-2

Fevzî, sevgilinin âşığı toz toprak olarak görüp ona bakmamasını, istifham sanatı kullanarak alaycı bir dille anlatmıştır. O böbürlenenin önde gidenidir, burnu havadadır. O haysiyetli kişi hiç toprağa bakar mı ?

Olmış o şūhum ancak çāpük-süvār-ı nahvet

Hāke nigāh ider mi 'ālī-cenābı seyr it

G.17-5

Bütün bunlarla birlikte Fevzî, sevgilinin ona bakmamasını klasik bir söylem içinde de ifade etmiştir.

O bî-dād ellere luṭf-ı vişālin bî-ḥisāb eyler

Bize geldikde ammā bir nigāhın biñ ḥisāb eyler

G.38-1

Yüz ve Yanak

Fevzî Dîvânı'nda güzellik unsuru olarak yüz ve yanak geniş yer kaplar. Yüz; lika, ruy ve yüz, yanak da ruh ve ruhsar olarak ifade edilir.

Sevgilinin yanağı ışık verir. Ona bakan âşığın gönlü göz göz yara ile dolar.

Tāb-ı şu'ā-ı ruḥlarıña kim nezāreden

Hep dāğ dāğ ile dilimüz dīde dīdedür

G.36-2

Âşığın yalvarışı sevgiliyi utandırdığında yanağının ışığı ona örtü olmaktadır.

Virürse ‘arz-ı niyāzum eger hicāb saña

O demde şu‘le-i ruhsār olur niķāb saña

G.4-1

Yüz ve yanak parlaklığı, ışığı, yuvarlaklığı nedeniyle güneşe benzetilir.

İçinde sevgiliye ait en önemli güzellik unsurlarını toplayan yüz, yaşam için önemi düşünüldüğünde güneşe teşbihe değer bir unsurdur. Şairler genellikle güneş ile sevgilinin yüzünü kıyaslayıp, sevgiliyi üstün bulurlar. Fevzî de güneş ve sevgilinin yüzü arasında bir kıyaslamaya gidip, güneşin ışığını sevgilinin yüzünün nurundan aldığını söyleyerek, sevgiliyi üstün konuma getirmektedir.

Āfitāb itmezdi pür-tāb ‘ālemi

İtmese nūrın ruħuñdan iktisāb

G.11-3

Fevzî bir diğer beytinde de, sevgilinin güneş yüzünün hayali gönül göğünde dönmektedir, bundan sonra gökde güneşin yüzünü görsem de gam yemem der.

Fevzî burada mihr sözcüğünü hem sevgi, hem de güneş anlamıyla ihamlı kullanmıştır.

Hayāl-i mihr-i ruhsāruñ gönül çarhunda devr eyler

Ne ğam ‘ömrümde görmezsem felekde rüy-ı hırşîdi

G.140-2

Fevzî bir hüsnü tâ'lîl ile, sevgilinin yanağına bakamamasının nedenini güneşin nuru ona örtü olmuştur diyerek açıklar.

Bu āb u tāb-ile ruhsāreñe nezāre muḥāl
Nîḳāb ola meger envār-ı āfitāb saña G.4-2

Âşık sevgilinin yüzü ile güneşi kıyaslar ve eğer; beni, saçları ve ayvatüyleri olsaydı belki az çok sevgilime benzerdi der. Tüm bu güzellik unsurlarının olması bile güneşi sevgiliden üstün kılmayacaktır.

Hurşîdüñ eger ḥāl ü ḥaṭ ü zülfi olaydı
Dirdüm yine az çok ruḥ-ı cānāneme beñzer G.39-4

Güneş zerrelere oluşur. Fevzî sevgilinin yanağının zerresi olduğundan beri, o güneşi taparcasına sevdiğini söylemektedir. Vech ve ruh sözcüklerinde olduğu gibi, hurşid, mihr ve zerre sözcükleri de tenasüb içinde kullanılmıştır.

Tā zerre-i mihr-i ruḥ-ı tāb-efgen-ı yārum
Ben vech-i münāsible o ḥurşîdperestüm G.101-4

Ayna gibi olan âşığın sinesi sevgilinin yüzünün aksi ile parlar. Sinesinin yarası ise güneşi alevlendirecek denli ateş içindedir. Sevgilinin güneş gibi olan yüzü sinede yansımıştır. Orada oluşturduğu yara ise güneşi alevlendirecek kadar etkilidir.

‘Aks-i ruḥsāruñla tāb-endāzdur āyīnemüz

Muḥterik kıl̄sa n’ola ḥurṣīdi dāğ-ı sīnemüz G.69-1

Âşğın gönlü kadeh olarak da düşünölmüştür. Sevgilinin yüzünün aksi kadehe yansıyalı âşğın gönlü Cem’in kadehinin güneşi gibi nurla kaplanmıştır.

Olaldan cām-ı dilde pertev-endāz ‘aks-ı ruḥsāruñ

Miṣāl-i āfitāb-ı cām-ı Cem-i pür-nürdur gönlüm G.105-5

Âşık sevgilinin güneşe benzeyen yüzünün aydınlığı ile sinesinin yara yara olmasını ister. Öyle ki her bir yara, ayrılık, keder karanlığında bir ışık olmalıdır.

Ḳo tāb-ı mihrüñ ile sīne dāğ dāğ olsun

Ki her biri şeb-i hecrüñde bir çerāğ olsun G.120-1

Sevgilinin yüzünün ışğının açığı yaralar gül gibidir. O güller beni cenneti kıskandıracak bir duruma getirdi demektedir.

Sīne pür-dāğ itdi tāb-ı şū’le-i ruḥsāresi

Tāze güllerle o meh reşk-i bihişt itdi beni G. 139-2

Sevgilinin yüzü, parlaklığı ve yuvarlaklığı ile aya da benzetilir. Fevzî ay yüzlü sevgilinin görünmesiyle âşıklarının ellerinde olmayarak ona kurban olduğunu söylemektedir.

Eyleseñ ‘arz-ı cemāl ‘âşıkларуñ bî-ihtiyār

Saña kırbān olmamaķ ey meh-likā mümkün degül G. 99-2

Sevgilinin yanağı berk, yani şimşeğe de benzetilmiştir. Âşık sevgilinin yanağının şimşeğinden zerre gibi olmuş, ızdırap içinde kalmıştır. Zerre sözcüğü bizi şimşek sözcüğü arkasında yine parlaklığı ve renginden ötürü güneş sözcüğünü anımsatmaya kadar götürür.

Berķ-i ruhsāruñdan oldum zerreveş

Bā‘iş oldur olmama pür-ızdırāb G.11-4

Bir başka beyitte Fevzî, âşığın canını yakan, yanağın şimşeğidir demektedir

Nesīm-i āh ise zülfüñ perīşān olmağa bā‘iş

Senün berķ-i ruhuñdur cāna sūzān olmağa bā‘iş G.19-1

Renk ve yakıcılığından ötürü yanak ateşe de benzetilmiştir. Fevzî ateş-su tezadı üzerine kurduğu beytinde utançtan terleyen sevgilinin yüzünde ateşten su sızmasının nasıl olduğunu seyrettiğini söylemektedir.

‘Arza girdüm gice hoy-rîz oldı şerminden ruhu

Özge seyr itdüm ne yüzden neş ider āteşden āb G. 12-5

Yanak parlaklığı dolayısıyla muma da benzetilir. Bu durumda âşıkların canı

ve gönlü de pervâne olarak düşünülür. Tur ağacının mumu ise kimsenin gözünün dayanamadığı aydınlıktadır. Bilindiği gibi Hazreti Musa'nın Tur Dağı'nda bir ağacın üstünde gördüğü ateş tecelli nurudur. Fevzî Tûr ağacının mumunun pervânesinin ateş olduğunu ancak, sevgilinin yanağının yakıcılığına takati olmadığını söyleyerek sevgilinin yanağının yakıcılığını vurgulamaktadır.

Tāb-ı ruḥ-ı cānāna yok ṭāḳātümüz gerçi

Şem'-i şecer-i Ṭūruñ pervānesi āteşdür

G.61-2

Gönül pervanesi yanağın mumunun ışığına ulaşmak için çabalamaktadır. Ama onun yanında o kadar zayıf ve çaresizdir ki uçup muma kavuşmak için binlerce kol ve kanada ihtiyacı vardır.

Ancak ziyā-ı şem'-i ruḥ-ı yāri görmege

Pervāne-i dile nice biñ bāl u per gerek

G.90-4

Bir diğer beyitte, sevgilinin yüzü Tur mumunu kiskandıracak kadar parlaktır, aşk pervanelerinin ona can atmasının nedeni budur der. Burada can atmak deyimini hem çok istemek, hem de canlarını o mum da yakarak ölmek anlamında kullanılmıştır.

Anuñ içün cān atar pervānegān-ı 'aşḳ añā

Reşk-i şem'-i Ṭūrdur ruḥsāresi bir kimsenüñ

G.96-6

Âşık sevgilinin yanağının mumunun hayali ile dolu olduğunda, ay ve güneş secde etmeye gelse bile onlara iltifat etmez.

Hayâl-i şem‘-i ruhsâruñla şeb-târ-ı firâk içre

Cebîn-sây ile gelse iltifât-ı mihr ü mâh itmem

G.104-2

Yüz ve yanak rengi nedeniyle güle de benzetilmiştir. Bunun dışında gülün sevgili olduğu durumda âşığın gönlü ve canı da bülbül olmuştur. Bülbül sevgilinin gül yüzü için feryad eder.

Fevzî, ateş saçan gülün sevgilinin yanağını gördüğünde utandığını, gece renkli saçın kokusundan ise Hıta miskininin mahcup olduğunu belirterek sevgilinin iki güzellik unsurunu aynı beyitte ön plana çıkartmıştır.

O gül-ruhdan olur her dem gül-i âteş-nümâ maḥcub

Şemîm-i turre-i şeb-rengden müşg-i Hıfâ maḥcub

G.9-1

Fevzî âşığı ağlayan aşüfte halli bir bülbüle benzetirken sevgilisini de al yanağına benzer açılmış güle benzetmektedir. Burada bülbülün çılgın gibi , azgın aşüfte sözcüğüyle ifade edilmesi kadar, gülün de gonca değil açılmış olması gereği dikkat çekicidir.

Benüm gibi olan aşüfte ḥâl-i bülbül-i zâra

‘Îzâr-ı âlüne beñzer şüküfte verd gerekdür

G.44-3

Fevzî bir beytinde gül renkli yanaklardan sözederken gözümüzün önüne amber kokulu peçe çekmiş, parlak yanaklı bir güzel serer. Anber daha çok Hint Okyanusu'nda bulunan bir balığın gövdesinden çıkartılan hoş kokulu ve siyah bir maddedir, sahillerden insanlar tarafından toplanır ve esans olarak kullanıldığı gibi, tütüsü olarak da etrafa kokular salar. Anberîn anberli anlamına gelmektedir. Hem kokusu hem de siyah rengi ile düşünülecek olursa sevgilinin gül yanağına bir siyah çadır çektiği yani, siyah bir peçe örttüğü düşünülebilir. Öte yandan yanağı o kadar parlaktır ki o çadırın altından yapılmış ipine benzemektedir.

Gül-ruḥlarına çekmiş bir 'anberîn ḥayme

Ruḥsârî tâbişinden zerrîn ʔnâbî seyr it

G.17-2

Terlemiş yanakları üzerine şebnem düşmüş güle benzeten Fevzî, ama gül o kadar suyla dolu ve ateşli olmaz diyerek yanakların güzelliğini över.

Güle şebnem düşünce beñzer ol ḥoy-gerde ruḥsâra

Velîkin gül o deñlü âb-dâr u âteşîn olmaz

G.71-2

Gül bülbül motiflerinin kullanıldığı beyitte sevgili gül yüzlü olarak nitelendirilmiştir. Bu durumda âşık bülbüldür.

O gül- ruḥsâra 'âşıkṣañ şikâyet itme cevrenden

Bu gül-zâruñ ḥezârında dilâ âh u enîn olmaz

G.71-6

Sevgili İrem bağının gülüdür, bülbülü yani âşığı inletir.

Tā nağme-senc-i nāle ola ‘andelīb-i dil

Ruhsāresi gibi gül-i bāğ-ı İrem gerek

G.89-10

Sevgilinin yanağına benzeyen güllerin üzerinde çiğ damlalarıyla belirlediği mevsim aynı zamanda âşıkların da ağlayıp, inleme zamanıdır.

Ruḥ-ı dilber gibi güller ‘araḫ-rīz olduğu demdür

Dil-i ‘uşşāk iderse āh u zār eyyāmıdır şimdi

G.137-4

Âşık gönül yarasını yanağın aksine benzetmektedir. Yüzyüze iki gülün hoşluğunu, güzelliğini belirtir.

Ayırmasam n’ola dāğ-ı dilümden ‘aks-i ruḥuñ

Laṭīf olur iki gül ḫ’ola rû-be-rû tāze

G.130-2

Allah’ın Cemâl sıfatının insan yüzünde tecelli etmesi, insan yüzünün Kur’an olarak yorumlanmasına yol açmıştır. Kur’an surelerinin bölümlerinden her birine âyet denir. Âyet aynı zamanda Allah’ın gücüne delil olan herşeydir. Yüzdeki tüm güzellik unsurları bir ayete benzetilebilir. Öte yandan zülf ayartıcılığı ve vahdete ulaşmayı engelleyici karanlık yanıyla kafire benzetilmiştir. Yüze düşen zülfün Kur’an âyetleriyle, yani yüzdeki güzellik unsurlarıyla çekiştiği hayali Fevzî’nin aşağıdaki beytini oluşturur.

Uzadursa n'ola ruhsârına zülf ayağını

Kâfir-i muṭlak ider âyet-i Qur'ân ile bahş

G.18-3

Ben

Fevzî Dîvânı'nda ben hâl olarak ifade edilir.

Bir beytinde Fevzî, beni sevgilinin zülfünün ucunda hayal etmiştir. Gönül ve can, ben ve zülf ile öyle kaynaşmışlardır ki, dîvânelerin dîvanelerden hoşlandığı gayet açıktır.

Ser-i zülfünde hâlûñle dil ü cân imtizâc itmiş

Olurmuş lâ-cerem divâneler dîvânedен maḥzûz

G.81-2

Sevgilinin benini yüzünün ışığının ortasında görmeyen, ateşle oynayan, korkusuz Hintlinin ne olduğunu bilmez. Siyah rengi dolayısıyla ben çok defa Hintliye benzetilmiştir. Ateşle oynamak da Hintlilerin yaptığı bir şeydir. Bu beyitte ateş sevgilinin yüzünün ışığıdır.

Görmeyen hâlin miyân-ı şu'le-i ruhsârda

Hindü-yı bî-bâk-ı âteş-bâz bilmez neydügin

G.122-1

Fevzî çok klasik bir benzetmeyi musammatlarından birinde yapmış, beni karabiber tanesi ile kıyaslayıp, her zaman adet olduğu üzere beni üstün bulmuştur.

Ḥāl-i siyehūñ görüp ḥasedden

Olsun ço hezār-pāre fülful

M3/III-6

Ayvatüyleri

Yanaktaki ayvatüyleri Fevzî Dîvânî'nda hatt olarak adlandırılır. Ayvatüyleri, Dîvân'da bazen istenilesi ve hayran olunası bir özellik olarak ele alınmış, bazen de güzelliği bozan bir unsur olarak düşünülmüştür.

Hatt'ın güzellik unsuru olarak ele alındığı beyitlerden birinde, ayvatüyleri öylesine güzeldir ki, güneş bunu seyredip kıskanarak zerre zerre olsa yeridir.

Gird-i ruḥsāruñda seyr idüp gūbar-ı ḥaṭṭuñı

Zerre zerre olsa reşkūñden yiridür āfitāb

G. 12-2

Beyitte gayr-i müretteb bir leff ü neşr'in kullanıldığını görüyoruz. Sevgilinin yüzü güneşe, yüzdeki ayvatüyleri ise güneşi oluşturan toz zerrelere benzetilmiştir. Güneşi kişileştiren Fevzî, ayvatüyelerini gördüğünde kıskançlıktan çatlayıp, zerre zerre olsa olsa yeridir demektedir. Yuvarlak anlamına gelen gird sözcüğü, gerd (toz) sözcüğüyle aynı biçimde yazılmış olması itibarıyla, yine toz toprak anlamına gelen gubar sözcüğüyle tenasüb içinde kullanılmıştır.

Hattın menekşe tarlasına benzetildiği beyitte, hattın güzelliğini kabul etmeyene, terlemiş yanaklardaki renk ve âb'ı seyret denmektedir. Bu beyitten de anlıyoruz ki, hat hakkındaki görüşler kişiye göre değişmektedir. Hattı güzel bulan olduğu gibi bulmayanlar da vardır. Fevzî su kenarında açmış menekşe tarlası

görüntüsü çizdiği bu beyitte hattı seven tarafta yer almaktadır.

Ey hüsni-ı hâttı münkir baķ ol benefşezāra

Hoy-gerde ruĥlarında bu reng ü ābı seyr it

G.17-3

Hatt belki de āşıklara hayran olmanın nedenidir. Fevzî insanı hayrette bırakan nedir, diye sorarken aynı zamanda esrâr içmekten doğan neşeye de işaret etmektedir. Bilindiği gibi, hayran diye, esrar çekerek bir köşede herşeyden habersiz, mest olmuş yatan kişiye derler.

Bilünmez oldı esrârı nedür ĥayret-fezā yoĥsa

Ĝubār-ı ĥaĥt mıdur ‘uşşāķa ĥayrân olmaĥa bā‘iş

G.19-3

Esrar, gubar ve hayran sözcüklerinin tenasüb içinde kullanıldığı beyitte esrar içenin hayran olması gibi, ayvatüyelerinin de âşığı hayran ettiği anlatılmaya çalışılmıştır.

Fevzî, ayvatüyelerini yine esrar ve hayranlık ile ilişkilendirdiği bir başka beyinde, bana sevgilinin hattının esrarını sormayın, hayret denizine batmış olan, söz ve beyanın sahilini bilmez demektedir.

Beni esrâr-ı ĥaĥt-ı yârdan Fevzî su’âl itme

Ĝarîķ-i baĥr-ı ĥayret sâĥil-i nuĥķ u beyân bilmez

G. 70-5

Gül yanaklarda hat sünbülü çıkmaya başlayınca gönül bülbülünün figanı

duyulmaz olur. Çünkü hat gül yanakları örtmüştür.

Gül-ruhlarında sünbül-i haţ tâ-demîdedür

Feryâd-ı ‘andelîb-i gönül nâ-şenîdedür

G. 36-1

Fevzî bir beytinde de dilberi ayvatüyleleri ile seversem beni ayıplamayın,
çünkü canım ve gönlüm çocukla muhabbet etmekten korkar demektedir.

Haţ-ile sevse dilberi Fevzîye itmeñ ‘ayb kim

Tıfla maĥabbet itmeden cān u dili remîdedür

G. 37-6

Âşık sevgilinin çimen gibi hattına gönül verir, çünkü onda terlemiş yanakları
üzeri çiğle kaplanmış lâleye benzemektedir.

Dil virmeyeyüm mi çemen-i haţtuña k’anda

Hoy-gerde ruĥuñ lâle-i pür-şebneme beñzer

G. 39-3

Zaman güzellerin yüzüne hat getirir. Fevzî bu olayı zamanın Cebrail’inin
güzellik İncil’i üzerine Kur’an getirmesi şeklinde betimler. Nasıl Kur’an geldiğinde
İncil’in hükmü ortadan kalkmışsa, hat yüze geldiğinde de yüz güzelliğinin tanımı
değişmiştir. Artık güzelliğin tavsifi ayvatüyleleri gözönüne alınarak yapılacaktır

Fevzî Cibrîl-i zamān rüyına kim haţ getürür

Hükm-i İncîl-i ĥüsün neşhine Kır’ân getürür

G.43-5

Gönül sevgilinin ayvatüyelerini hayal ettiğinde coşkuya kapılır. Hatlar yeni çıkmış bitkiler gibidirler. Bunun içindir bülbülün mutluluğu belli ki ilkbahar geldiğindedir. Bu beyit de hattın güzel olarak ele alındığı beyitlerden biridir.

Dil şevkin arturur haṭṭıñı eylese ḥayāl

Şādī-i ‘andelīb belī nev-bahāradur

G. 51-3

Fevzî'nin hoş bir hüsn-i ta'lil ile oluşturduğu hayalde ayvatüyeleri güneşi örten bulut gibi gösterilirler. Bu da âşığın ağlamasına neden olur. Halbuki onun nihai amacı güneşi görmek, yüze, yani vahdete ulaşmaktır.

Seḥāba mihr-i ruḥsāruñ girelden çeşm-i giryānum

Belī ebr-i ḥaṭṭıñdur bunca bārān olmağa bā‘iş

G.19-4

Zaman yüzde ayvatüyelerinin belirmesinin nedenidir. Güzelliğin geçici olduğu bu şekilde beyan edilir.

Haṭṭ-ı ruḥsārını devrān ki ‘ayān itmişdür

Hüsn fānī idügin anda beyān itmişdür

G. 55-1

Hatt da zülf gibi âşığı cünuna salan unsurlardandır. Fevzî sevgilinin hattı bizi cünuna salsa şaşılacak şey midir, biz esrar şaşkını ve Kalenderân mezhepliyiz demektedir. Bilindiği gibi Kalenderiler esrâr kullanırlar.

Hevā-yı h̄aṭṭı ‘aceb mi cūnūna şalsa bizi

Ki vālihān-ı ğubār u alenderān-kīşüz

G. 63-3

Fevzî Divanında hat redifli bir de gazel bulunmaktadır. Sevgiliye ait unsurların içinde ayvatüyelerine ne kadar önem verdiğini gösteren bu gazelde, ayvatüyeleri gamze, nigah ile karşılaştırılmış, ama onlardan daha tehlikeli bulunmuştur. Bu gazele göre hatt gönül ve canın akli mahveden ilacıdır. Bu yüzden yeni çıkmış ayvatüyü âşığı çılgınlık çöllerine salsa şaşılacak şey değildir.

Deşt-i cūnūna şalsa ‘aceb mi bahār-ı h̄aṭ

Dāru-yı hüş-ber-i dil ü cāndur ğubār-ı h̄aṭ

G. 80-1

Tatar hat gönülde o denli yara açmıştır ki Lokman hekim gelse bile şifa verici olamaz.

Loman gelse daı şifā-sāz olur degül

Ol deñlü yāre açdı göñülde tatār-ı h̄aṭ

G.80-2

Bilindiği gibi Tatarlar kavgacı ve çapulcu bir grup olarak tanınırlar. Gönülde yara açan hattın Tatarlara benzetilmesi bu yüzdendir.

Nigāh ve gamze yarasının iyi olabileceğini ama hat yarasının düzelmeyeceğini söyleyen Fevzî böylece hat yarasının bakıştan daha tehlikeli olduğunu vurgulamıştır.

Ẓahm-ı nigāh u ğamzesi behbūd olur velī

Şād el-ħazer gönül yaramuzdur figār-ı ħaṭ G. 80-3

Göz şahininin avını hiç olmazsa parçalayıp öldürdüğünü söyleyen Fevzî, ayvatüyelerinin avının ise ne can verdiğini ne de kurtulduğunu anlatır. Ayvatüyeleri âşığı sürekli bir acı içinde bırakmaktadır.

Şehbāz-ı çeşmi şaydını bāri şikāf ider

Ne cān virür ne kurtılır ammā şikār-ı ħaṭ G. 80-4

Fevzî Allah'ın aslanının korumasındayım, ama ayvatüyeleri Hazreti Ali'nin kılıcı gibi gönlümü parça parça etti der.

Şehbāz-ı çeşmi şaydını bāri şikāf ider

Ne cān virür ne kurtılır ammā şikār-ı ħaṭ G. 80-5

Hat da saç gibi gönlü hapseder. Fevzî gönül kuşu bahar mevsimini hattın damında geçirdi,o kanadı kırık kuş, misk kokulu yuvadan haz duydu der.

Geçürdi murğ-ı dil faşl-ı baharı dām-ı ħaṭṭuṅda

Meger ol per-şikeste oldu müşğīn lāneden maḥzūz G. 81-3

Hat aynı zamanda yazı anlamındadır. Fevzî sevgilinin yüzünü bir kitabın sayfasına benzetmektedir. Sayfanın en güzel, süslü ve genellikle tezhiplenmiş kısmı

olan ser-levha yanağa, yazılar da ayvatülerine benzetilir. Hat sözcüğünü tevriyeli olarak kullanan Fevzî, hattınla ser-levhanın altına yazmakla, yani yanağı kaplamakla kavuşma ilminin öğrencilerine zor bir kitap açmış oldun der.

Muḥaṣṣā eyledüñ ser-levhâ-i ruḥsârî ḥaṭṭuñla

Yine ṭullâb-ı fenn-i vaşla bir müşkil kitâb açduñ G. 91-2

Fevzî saç ile hattı karşılaştırdığı bir beyitte hattı kişileştirerek âşığa hüccet-i âzâdegî verdimiştir. Bu şer’i mahkemelerin boşananlara verdiği bir serbest kalma belgesidir. Hattın bu belgeyi verme nedeni sevgilinin yüzüne hat gelince güzelliğinin gitmesidir. Buna rağmen gönül serbest kalamaz, çünkü saçın zinciriyle bağlanmıştır.

Ne deñlü virse ḥaṭṭuñ ḥüccet-i âzâdegî aña

Yine dîvâne-dil zencîr-i zülfüñden emîn olmaz G. 71-5

Dudak ve Ağız

Fevzî Dîvânı’nda dudak ve ağız, leb, fem ve dehen sözcükleriyle ifade edilir. Dîvân içinde dehen sözcüğü genel olarak leb sözcüğüyle aynı anlamda kullanılmıştır.

Fevzî Dîvânı’nda dudak sıklıkla kadehe ve şaraba benzetilmiştir. Dudağın kadehe benzetilmesi, daha çok içindeki şarap ve rengi nedeniyledir. Şarap içen nasıl mest olursa, dudağı tadan âşık da aynı biçimde mest olur. Âşık dudağı tadabildiyse bu rakiplerinin sonu olacak demektir.

Ammā bize nevbet gelicek cām-ı lebūñ şun

Peymāne-i hestī-i raķībānı ni-gūn it

G.16-2

Âşık sevgilinin dudağına hasrettir. Fevzî şarap renkli dudağın lal'inin hasreti gönlümü yaktı derken uzun bir zincirleme tamlamasıyla, dudağı renginden ötürü hem şaraba hem de değerli bir taş olan lal'e benzetir. O artık, üzüm suyuna benzetilen, dudağın esiridir.

Hasret-i la'l-i leb-i meygūnı yaķtı gönlümü

İzırārīdūr esīr-i āb-ı tāk olmaķ baña

G.1-3

Sevgili lebinin lal'inden keyif vermeyince,Âşık, feleğın kadehi başaşağı olsun diye ilenir.

Ser-nigūn olsun Hūdā cām-ı felek

İtmedi la'l-i lebūñden neşve-yāb

G.11-6

Dudağın lal'den yapılmış bir kadeh olarak olarak hayal edildiği beyitte sevgiliye, Fevzî'yi de lal'inin kadehiyle utandır ki yanağının rengi bukalemuna gıpta etsin, yani renkten renge girsin denilmektedir. Reng aynı zamanda hile anlamına gelmektedir. Bukalemunun da renk değiştirerek diğer canlıları aldatma yeteneği vardır. Bu iki sözcük tenasüb içinde kullanılmıştır.

Fevzīyi de peymāne-i la'lūñle utandır

Reng-i ruķumı gıbtaķeş-i buķalemūn it

G. 16-6

Öte yandan âşığın sarhoş olmak için içkiye ihtiyacı yoktur. Fevzî, sevgilinin dudağının hayali ile zaten sarhoş olduğunu, artık olursa bundan sonra içkiye yasak olması gerektiğini söyler, o nasıl olsa çoktan sarhoş olmuştur.

Hayâl-i la‘l-i leb-i dil-rübâ ile mestüz

Olursa bâdeye şimdeñ girü yasağ olsun G.120-4

Âşık sevgiliye dudağının kadehini sun, gönlü sermest ve harap et der. Böylece eziyet ve gamın endamında üzüntüyü durduracaktır. Gamın endama bürünmesi, kişileştirilmesi, insan cisminde tasvir edilmesi değişik bir hayaldir.

Şun şâgar-ı la‘lün dili ser-mest ü harâb it

Endâm-ı gam u miñneti vaqf-ı elem eyle G.128-2

Eğer âşık dudağın kadehinden keyif alırsa, bundan sonra eziyet okları onu yüz parçaya ayırsa da üzülmez.

O cãn kim neşve-yâb-ı sâgar-ı la‘lün ola min-bâ‘d

Anı şad çâk kılsa tîğ-i cevruñ dil-ğazın olmaz G.71-3

Fevzî bu beyitte zincirleme bir tamlama kullanarak mübalağa sanatını uygulamıştır.

Renginden ötürü mercana benzetilen dudak, şarap kadehiyle yarışırken âşığın gönlü de bin tane yakıcı ateş ile yarışmaktadır.

Eylese sâğar- ı mey ol leb-i mercan-ile baḡ

İderüz biz de hezâr âteş-i sūzân-ile baḡ

G.8-1

Sevgilinin ıslak dudağında öyle bir eda yakıcılığı vardır ki, konuştuğunda can kandilini yakar. Fevzî bu beyitte de suz, kânun, kandil ve ikad sözcüklerini tenasüp içinde kullanmıştır.

Sūz-ı edāyı görkim kânūn-ı la‘l-i terden

Ḳandīl-i cāmı kıldı İḳad söyleyince

G.129-4

Dudak kapalı oluşu dolayısı ile sır olarak ele alınmıştır. Dudakların sırrının anlaşılması ancak konuşmasıyla, talebini beyan etmesiyle olur. O konuşunca da gönülde bin hararet meydana gelir.

Yārāb ne sırdur ol leb kılsa beyān-ı maṭlab

Eyler gönülde biñ teb İcād söyleyince

G.129-5

Fevzî, Dîvân’ında genellikle âşığın dudağın hayali ya da fikriyle mest olduğunu söylese de cüretkar sayılabilecek bazı beyitlerinde âşığın o dudağa daha çok yaklaştığını hissettirir. Bir beytinde sakinin elini öpmekle yetinmeyip, altın kenarlı kadehi kıskanarak dudaklarına girişti der.

Ḳanā‘at eylemeyüp dest-būs-ı sâḳīyle

Girişdi leblerine cām-ı zer-kenāra ḡased

G.24-2

Bir başka beytinde ise acıyı bize dudaklarını emzirmez ise, alçalıp sinesine başlayalım demektedir.

Dirîğ idüp bize emzürmez ise la‘l-i lebin

Tenezzül eyleyelüm sînesine başlayalum

G.108-4

Fevzî cüretkarca beyitlerinden birinde bezmin sakisinin ayağına su gibi akıp, dudaklarına süzüldüğünü söyler.

Aküp su gibi ayağına sâkî-i bezmün

Süzüldi la‘line hün-âb-ı hoş-güvâra hâsed

G.24-3

Can bağışlama özelliği ile dudak İsa’ya benzetilmiştir. Fevzî sevgilinin gamzesini Merih gezegeni gibi, kana meyleden olarak görürken dudağının da can bağışlayıcı olduğunu söyler.

Mirrîh-şifat mâil-i hün ise de gamzeñ

G. 114-4

Ġam yok ki bu leble güzelüm ‘İsî-şiyemsin

Sevgilinin bir tebessümü lütuf iken, bir azarı da acı getirir. Yani sevgilinin ağzı hem can verici, hem de öldürücüdür. Bu beyitte Mesih’in can verme ve Merih’in savaşıma özellikleri dudakta bir araya getirilmiştir.

Cem‘ olmuş ol dehende şavr-ı Mesîh ü Mirrîh

Luţf-ı tebessümiyle kahr-ı i‘tâbı seyr it

G.17-4

Dudağın yansıması gönül aynasında görünür. O zaman öğüt veren tövbe ne yapacağını şaşırır.

Göreliden āyīne-i dilde ‘aks-ı la‘l-i lebin

Ne şekle girdi görüñ tevbe-i naşūhumızı

G. 136-2

Fevzî Dîvânı’nda ağız, biçimi ve renginden ötürü gonca olarak ifade edilmiştir. Bazen de sevgili, gonca dudaklı olarak ele alınır. Bu beyitlerde âşık da genellikle bülbül olarak yer alır. Gonca âşığın âh esintisini görse güler, ama ne yazık ki ağlayan bülbüle acımaz.

Nesīm-i āhumı ol gonce görse hānde ider

Teraḥḥum eylemez ammā hezār-ı zāra dirīğ

G.83-3

Gonca dudaklı (sevgili) âşığın inleme sesini duymaz, âşığın canının gönül tırmalayan figanı boşa gider.

Nevā-yı nālemi gūş eylemez ol gonce-fem feryād

Figān-ı dil-hırāş-ı bülbül-i cānum hebādur hep

G.10-5

Fevzî genç sevgilinin tecrübesizliğini, sevgili kıymeti bilememesini, o gonca dudaklı, bülbülün kadrini bilmedi ama, ayıplayamayız, yeni bitmiş bir güldür diyerek hoş görmektedir..

Çadr-i hezārı bilmedi gerçi o ğonca-fem velī

Nisbet olunmaz ‘aybına ğülbün-i nev-resīdedür

G.37-5

Fevzī sevgilinin vefasızlığından yakındığı bir gazelin iki beytinde tercihini sevgiliden değil, şaraptan yana kullanmıştır. Gönlüne, şarap dururken dudağın tadına heves etme der. Kadeh dururken, dilberin dudağına ne gerek vardır? İkinci beyitte ise, mest bir biçimde dudağı soran sakiye elimde gül gibi şarap kadehi duruyor, nasılsa o bezmi göremiyeceğiz demektedir. Sormak sözcüğü burada, hem soru sormak, hem de öpmek anlamında tevriyeli kullanılmıştır.

Göñül zülāle heves itme āb-ı nāb dururken

Dehān-ı dilberi ço cām-ı pür-ħabāb dururken

G.124-1

O bezmi görmek olur mı ki sākī la‘l şora mest

Elimde gül gibi peymāne-i şarāb dururken

G.124-3

Diş

Fevzī Dîvânı içinde diş ya da dendān sözcüğüyle olmasa da dişten de sözedilmiştir. Şirin ağzının içinde berrak inciyi seyr et. Lal renkli kadeh içinde gümüşten su kabarcıklarını seyr et diyen Fevzī, dişleri inciye ve su kabarcıklarına benzetmektedir. Şirin ve hoşāb sözcükleri iham-ı tenasüle kullanılmıştır.

Şīrīn dehānı içre dürr-i hoş-ābı seyr it

Lā‘līn cām içinde sīmīn ħabābı seyr it

G. 17-1

Ten

Sevgilinin teninin yasemine benzetildiği beyitte, sevgili o kadar hassastır ki nazardan bile incinir. Mübalağa içinde verilen beyitin ikinci mısrasında bakışın nuru ona ağır gelir denmektedir.

Nezzāreden incinse revādur o semen-ten

Nāzūkdür aña nūr-ı nıgeh bār-ı girāndur

G.31-4

Boy

Boy Dîvân'da kadd ve kâmed sözcükleri ile ifade edilir. Boyun sevgiliye ait bir unsur olarak geçtiği iki tane beyit vardır.

Âşık servi boylu sevgilinin yanına kimseyi uğratmaz olmuştur, sitem dolu bakışlara rağmen ona sarılmaktadır.

Yañına kimseyi uğratmaz oldu kendi hemān

O serv-қaddi қоçar тіғ-і sitemkāra ҳased

G.24-4

Boyunun hasretiyle boyum bu şekle girdi diyen âşık bundan sonra hayal halindeki varlığım anılır mı diye sormaktadır.

Ҳасret-і қaddüñle kim bu şekle girdi қāmetüm

Añılur mı bā‘d-ezīn şahş-ı hayāl āyā naḥīf

G.84-4

SONUÇ

17. Yüzyıl şairlerinden Fevzî 1638 yılında doğmuştur. Tezkireler aynı mahlası ve ismi taşıyan iki şairden söz ederler. Her iki şair için de verilen şiirler Fevzî Dîvânı'nda bulunduğundan şairin doğum yeri ve ölüm tarihi hakkında kesin bir sonuca varılamaz. Hayatı ve görüşleri hakkındaki bilgiler ise, şairin kendi düştüğü tarih kıt'alarından ve gazellerinden elde edilen ipuçları ile sağlanmıştır.

Fevzî yeni tarz bir şiir oluşturduğu kanısındadır ve şiirlerinde mana ve söze verdiği önemi sık sık vurgulamıştır. Mana ülkesinde güzel söz söylemede üstat olduğu kanısındadır. Zamanın tanınmış Sebk-i Hindî Akımı şairlerine tahmisler ve nazireler yazmıştır. Na'îl-i Kadîm, Fehim ve Vecdî'ye nazireleri, Şehrî, Fehim ve Nef'î'ye yazdığı tahmisleri bulunmaktadır.

Üç yazma nüshaya dayanılarak oluşturulan Dîvân'ında çoğu şair gibi, en fazla gazel nazım biçimine yer vermiştir. Dîvân'ı 149 gazel, 2 kaside, 2 tercî-i bend, 3 terkîb-i bend, 18'i tarih olan 21 kıt'a 28 rubâî'den oluşur.

Fevzî Dîvânında 20 farklı vezin kullanmıştır. En çok Hezec bahri kullanan şair, çok az kullanılan kalıplarla da şiirler yazarak yeniliğe açık olduğunu göstermiştir. Dîvân'da kafiyeyi oluşturan sözcükler çoğunlukla Arapça ve Farsça'dır. Daha çok tam ve yarım kafiye kullanılmışsa da zengin kafiyeye de rastlanılır. Fevzî redifi de sıklıkla kullanmıştır.

Dîvân'nda gazeller çoğunlukla beş beyitten oluşur. Bu, az sözle çok şey anlatmayı amaçlayan Sebk-i Hindî akımı özelliğidir. Zincirleme tamlamaları sıkça kullanan Fevzî, böylelikle sözün çabuk anlaşılır olmasını önlemiştir. Şair, halkın gündelik hayatta kullandığı terimleri ve deyimleri de şiirlerinde kullanır. Gazellerinin

çoğu âşıkane gazel ise de her birinin içinde tasavvufi unsurlar bulunur. Fevzî'nin hikemî ve rindane diyebileceğimiz gazelleri de vardır.

Fevzî, şiirlerinde yeni mazmunlar bulmaya çalışmış, bunda da başarılı olmuştur. Klasik tınılı beyitleri de olmasına karşın, Sebk-i Hindi özelliklerine uygun beyitleri hemen seçilir. Anlama dayalı leff ü neşr, tezat, mübalağa, hüsn-i ta'lil gibi sanatları sıklıkla kullandığı görülür.

Bu yüzyılda sevgili, yine acı çektiren, bakışıyla öldüren, âşığı perişan eden bir model çizer. Âşık ise ıstırabını farklı ve çarpıcı hayaller kurarak ifade eder. Öte yandan âşık modelinde bir değişim olduğunu da hissederiz. Artık onun gönlü pulaktan yapılmıştır, kendisini Ankâ olarak ifade eder. Sevgilinin gamzesine “mahremimdir” der. Sevgilinin ayağına su gibi süzülür, hatta sevgili lebini emzirmez ise, sinesine başlar. Bu değişimi daha sağlam bir zeminde denemek için karşılaştırmalı çalışmalara ihtiyaç vardır.

Fevzî'nin; dönemi içinde kendi söylediği gibi nev-tarz bir söyleyişe sahip olduğu, yeni hayal ve mazmunları deneyerek başarı ile uyguladığı ve derinliği olan bir şair olduğu söylenebilir.

NÜSHALARIN TANITIMI

Fevzî Dîvânı ile ilgili olarak araştırmaya dayanak oluşturan, ulaşılabilen üç adet nüsha vardır. Üç nüshanın da istinsah tarihleri belli değildir.

Süleymaniye Kütüphanesi

Hüsrev Paşa, N. 557. Kısaltması: HP

Hüsrev Paşa nüshası, 210 x 123 mm ölçülerinde, beyaz âbâdi taklidi kağıttan yapılmış 49 varaktan oluşmaktadır. Yazma, yeşil cilt bezle kaplıdır. Sayfalarda söz başlıkları kırmızı mürekkeple, diğer kısımlar siyah mürekkeple, cetvelsiz olarak, tâ'lik yazıyla yazılmıştır. Reddada kullanılmıştır.

Her sayfada 19 satır vardır. İç cilt kapağında rik'a yazı ile Dîvân-ı Fevzî denildikten sonra, bazı manzumeler not edilmiştir. 1a'da Hüsrev Paşa'nın vakıf mührüyle kütüphanenin resmi damgası basılı ve Elhac Mustafa Sıdkî ve Seyyîd Abdülkâdir namlarına temellük kayıtları ve zat mühürleriyle birkaç manzume vardır. Vakıf mührü yanında Tuhfe-i Fevzî ibaresi bulunmaktadır. Sonda 46b sayfası boştur. 49b sayfasında kütüphane damgası vardır. 50a boştur. 50b de Arapça bir dua vardır.

Bu nüshada 32b'de 102, 33a'da 105, 33b'de 108 ve 34a'da 110. gazelin yarısı, 34b'de 113.gazel, 35a'da 116. gazelin yarısı mürekkep akması yüzünden okunmaz haldedir. Dîvân'da bulunan G. 123 35b numaralı sayfanın dış yanına, yukarıdan aşağıya doğru, verev biçimde yazılmıştır. Bu nüshada mensur bir dibâce, 1 kaside, 2 tercî-i bend (1 Na't ve 1 tercî-i bendli müsemmen), 3 terkîb-i bend (2 Na't,

1 mersiye), 3 tahmis, 140 Türkçe gazel, 6 Farsça gazel, 22 tarih, 23 Türkçe rubâî, 5 Farsça rubâî, 2 kıt'a bulunmaktadır.

Baş : Fevzî tütalum bî-ḥadd imiş ma'rifetüñ
Hep bî-hüdedür olmasa ḥayr 'âķibetüñ

Son : Feḥālū hendîş be-ḥışm
Semerkand-i Buḥārā-rā

Millet Genel Kütüphanesi

Ali Emirî Efendi, Manzum Eserler, N. 350. Kısaltması: AE.

Ali Emirî nüshası, 186 x 133 mm ölçülerinde, sarı pembe tonlarında âbâdi taklidi kağıttan yapılmış 67 varaktan oluşmaktadır. Yazma, kırmızı meşin kaplıdır. Sayfalarda söz başlıkları kırmızı mürekkeple, diğer kısımlar siyah mürekkeple, cetvelsiz olarak, adi nesih yazıyla yazılmıştır. Her sayfada 14 satır vardır. Reddade kullanılmıştır.

Başta 1a ve sonda 67b yapraklarda Ali Emirî Efendinin vakıf mührüyle, kütüphanenin resmi mühür ve damgası basılıdır. Başında numarasız ve yazısız 20 ve sonunda yine numarasız ve yazısız 10 yaprak olduğu gibi 20a, 22b, 40a, 41b, 42a, 43b, 52b, 54a, 61a sayfaları yazısızdır. 36b sayfasında 77, 37a'da 79, 37b'de 81, 38a'da 83, 42a'da 95 numaralı gazeller ile, 66b'de Hz. Mevlânâ'yı ziyaretine dair Farsça tarih ve 67a'da Kandiye Kalesinin fethine dair 18 numaralı tarih, mürekkebin

silinmesi nedeniyle okunamamaktadır. Yine 63a sayfasının kenarına yazılan yazının bütünü sayfanın yazı üzerinden kesilmesi nedeniyle okunamamıştır.

Bu nüshada 1 kaside, 2 tercî-i bend (1 Na't ve 1 tercî-i bendli müsemmen), 3 terkîb-i bend (2 Na't, 1 mersiye), 3 tahmis, 96 gazel, 19 tarih, 1 rubâî bulunmaktadır.

Baş : Fevzî tatalum bî-ḥadd imiş ma'rifetün

Hep bî-hüdedür olmasa ḥayr 'ākibetün

Son : Re'y-i şā'ib ile idüp berr ile baḥrin teşhîr

Nām u şānına beḳā manşıbın eyledi ibḳā

Yapı ve Kredi, Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi

Yazmalar, N. 392. Kısaltması: SÇ.

Sermet Çifter nüshası, 192 x 120 mm ölçülerinde, krem renkte âhârlı kağıda yazılmış 45 varaktan oluşmaktadır. Sayfalarda 140 x 80 mm ebadında kırmızı mürekkeple çekilen çerçeve içine, 15 satır yazılmıştır. Söz başlıkları kırmızı mürekkeple ve kırmızı çerçeve içerisindedir. Diğer kısımlar siyah mürekkeple yazılmıştır. Dîvân tâ'lik yazıyla yazılmıştır. Müstensih şüphe edilecek yerlerde yanlışlığı önlemek için genellikle hareke kullanmıştır. Metinde reddade kullanılmıştır. Yazma, yaldız baskılı bordo kadife cilt kapağı içindedir.

Başta ve sonda kütüphanenin resmi damgası basılıdır. Bazı sayfaların kayıp olduğu anlaşılmaktadır. 32b, 33b, 39b, 42b ve 44b'deki reddadeler bir sonraki

sayfalarla uyuşmamaktadır. Bazı sayfalar yanlış birleştirilmişse de bazı sayfalar hiç bulunmamaktadır. Bu nedenle musammatlardan bazıları karışmıştır.

Bu nüshada bir kaside, 140 Türkçe, 2 Farsça gazel, 1 tercî-i bend (Na't), 3 terkîb-i bend (2 na't, bir mersiye), bir tahmis ve bir rubâi bulunmaktadır.

Baş : Fevzî çün vâcibdür âhir tîre hâk olmak baña

Pes harâm olsun o âfetsüz helâk olmağ baña

Son : Mağabbet gâlib-i muṭlağ dil ise nâ-şekîbâdur

Nüşaların Değerlendirilmesi ve İmla

Süleymaniye Hüsrev Paşa nüshası en geniş nüsha konumundadır. Mürekkep yüzünden okunamayan gazellerin okunması için Sermet Çifter nüshasına başvurulmuştur. Bu gazeller Ali Emirî Nüshasında yer almamaktadır. Ali Emirî nüshasında bu altı gazelden başka 10, 11, 12, 90, 91, 92, 93, 98-133, 138-139, 140 gazelleri de bulunmamaktadır.

Süleymaniye nüshasının müellif nüshası olduğuna dair bir ipucu bulunmamaktadır. Aksine Safâyî Tezkiresinde ve Belîğ'in Nuhbetü'l-Âsâr li Zeyl-i Zübdeti'l-Eş'ar'ında bulunan farklı beyitler göz önüne alınırsa müellif nüshasının henüz bulunamadığı, müellif nüshasından sonra muhtemelen en az bir nüshanın daha bulunduğu düşünülebilir. Safâyî tezkiresi ile yapılan karşılaştırmada aşağıdaki beyitlerde nüsha farkları görülmüştür.

Hurşîdüñ eger hâl ü haṭ ü zülfi olaydı

Dirdüm yine az çok ruḥ-ı cānāneme beñzer G. 39-4

39. beyitte bulunan “ruḥ-ı cānāneme beñzer”, Tezkirede “ bu da cānānuma beñzer” biçimindedir.

Riyā dībāsına ğarḳ itme şūfî şāhid-i zūhdüñ

‘Abā-yı tevbe-pūş olduḳda biñ ḳat andan eydür bu G.125-4

125. gazel örneğinde “riyā dībāsına” Tezkirede “riyā deryāsına” biçimindedir.

Şabā şüküfte de itse gül-i şabūhumuzı

Yine ḥāmuş iderüz ‘andelīb-i rūhumuzı G.136-1

136. gazeldeki “Şabā şüküfte de itse” Tezkirede “Şabā şikestede itse” biçimindedir.²¹

Nuhbetü’l-Âsâr li Zeyl-i Zübdeti’l-eş‘ar’da ise 34 numaralı gazeldeki iki beyit farklıdır. Dîvân’da yer alan beyitler aşağıdaki gibidir.

Ne cān-ı sūznāk ü ne derūn-ı süfte isterler

Serāy-ı ḳalbi ancaḳ māsivādan rüfte isterler G.34.1

Açılmaḳ sehl ü ḥall-i remz-i ‘aşḳ itmek de mümkün lîk

Bu bāḡuñ bülbülin lāl ü gülün ne-şküfte isterler G.34.2

²¹ Nuran (Üzer) Altuner, “Safâî ve Tezkiresi İnceleme-Tenkidli Metin-İndeks”, (Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, 1989) c.II, s.628-631.

Tezkirede yer alan beyitler ise,

Dil-i ‘uŝŝâkı gerd-i mâsivâdan refte isterler
Serin pür-ŝûr-ı sevdâ hâtırın âşüfte isterler

Maĥabbet gülŝeninde ğonce-i ümmîd-i ‘uŝŝâkı
Nesîm-i âh ü âb ü dîdeden ne‘şküfte isterler

ŝeklindedir. Aynı vezin ve kafiyeye sahip olan bu beyitlerin, farklı bir nüshada yer aldığı kesin gibidir.²²

Gazeller ile başlayan Yapı Kredi Araştırma Kütüphanesi, Sermet Çifter nüshasında Farsça gazellerden üçü, Tarihler ve Rubâîler ile kıt’alar yer almamaktadır. Ali Emîrî nüshasında yukarıda sayılan gazeller ve Na’t başına alınmış olan rubâî hariç, diğere rubâîler ve kıt’alar yer almazken, tarih manzumelerinin başta bulunanları yazılmış, üç tarih atlanmıştır. Öte yandan pek çok sayfanın boş bırakıldığı Ali Emîrî nüshasında 10 numaralı tarihte fazladan dördüncü bir beyit varken Hüsrev Paşa nüshası bu beyti almamıştır. Bu tarih Sermet Çifter Nüshasında bulunmamaktadır.

Neyledüñ ey çarĥ o iki murğ-ı nâdir nağmeyi

Nitdüñ ol ŧütî-i ŝükker-h’âyı yâ ol bülbülî T-10/4

²² İsmail Bellig, *Nuhbetü’l- Âsâr li-Zeyli Zübteti’l-Eş’Ar*, haz., Abdülkerim Abdülkadiroğlu, (Ankara : Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, 1999) s.328.

Bu beyit de Ali Emirî nüshasının başka bir nüshadan istinsah edildiğine kanıt olabilir.

Hüsrev Paşa müstensihi hareke kullanmamasına karşın yanlış okunma ihtimali olabilecek yerlerde ilgili harfleri harekelendirmiştir. Örneğin HP.29a'da G.86-4'ye "cönk" sözcüğünde "c" harfi ötre ile harekelenmiştir. Nazal n'ler kimi yerde hemzeli kimi yerde hemzesiz kef'le kullanılmıştır. İzafetler metinde ya kelimenin son harfi esre ile harekelenmiş olarak, ya da hemze kullanılarak verilmiştir.

Ali Emirî Nüshası'nda ise harekeler çok az kullanılmıştır. Ancak kuşkuya mahal bırakacak izafetlerde son harf esre ile harekelenmiştir. Nazal n'ler çoğunlukla işaretli kef ile yazılmıştır.

Sermet Çifter Nüshası diğer nüshalara göre daha fazla harekeli olmakla birlikte, metnin tümü harekeli değildir. Nazal n'ler bu metinde kef üzerine üç nokta konularak yazılmıştır. Metinde izafetler için ya kelimenin son harfi esre ile harekelenmiş ya da hemze kullanılmıştır.

Hüsrev Paşa ve Sermet Çifter müstehsinin bazı yerlerde akuzatif ekini y ve nun ile yazdığı görülmüştür. G.103-2 "älüdın" sözcüğü ve G. 116-4 "mehin" sözcüğü gibi.

Üç nüshanın müstensihi de gerekli gördükleri yerlerde şedde ve cezme kullanarak okumada hata yapılmasını önlemeye çalışmışlardır.

Harekelere bakıldığında, metnin 17.yüzyılda yazılmış olmasına karşın yuvarlak okumaya işaret ettiği görülmüştür. Örneğin G.109-4 son sözcük "değişdüm" olması için ötre ile harekelenmiştir. Yine aynı biçimde G.69-5 "Fevzîyüz" okunması için ötre ile harekelenmiştir.

METİN TESPİTİ İLE İLGİLİ HUSUSLAR VE ÇEVİRİ YAZI SİSTEMİ

1. Arapça ve Farsça kelimelerin başına ve sonuna gelen edat ve eklerin, Arapça tamlamaların ve Farsça tamlama ve birleşik kelimelerin yazımında İsmail Ünver'in Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler başlıklı makalesi esas alınmıştır.²³
2. En geniş nüsha olan Hüsrev Paşa nüshası belirleyici nüsha olarak alınmış, diğer nüshalarla yapılan karşılaştırmalar sonucu metin ortaya çıkarılmıştır.
3. Şiirlerin sıralanmasında Dîvân'daki sıralamaya uyulmuştur.
4. Musammatlardaki bend başlıkları Romen rakamlarıyla (I, II, II) diğer başlıklar Latin rakamlarıyla (1,2,3) numaralandırılmıştır.
5. Şiirlerin yerleri mevcut buldukları nüshaların kısaltmaları ve başlangıç sayfaları belirtilerek dipnotta verilmiştir.
6. Türkçe kelimelerin sonundaki 'b' harfleri 'p' olarak yazılmıştır.
7. Sesli ile biten kelimeyi yine sesli ile başlayan bir kelime izleyip vezin gereği seslilerden biri düşürüldüğünde, iki kelime bitişik yazılmış ve araya kesme işareti konulmuştur. n'ola, k'ola, v'ey, vb.
8. Vāv-ı madüle'ler (~) işareti ile gösterilmiştir.
9. Atıf vāv'ları ayrı yazılmıştır. "bāz u figān" (G.8-1) gibi.
10. Metinde vezin bozukluğu olan dize ya da dizeler dipnotlarda belirtilmiştir.
11. Kelimedен ayrı yazılan, müstakil biçimdeki ile'ler ayrı olarak yazılmıştır. Metinde kelimeye birleşik yazılan -ile'ler ile -le/-la ekleri "-ile" biçiminde gösterilmiştir.

²³ İsmail Ünver, "Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler" AÜ DTCF *Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Türkoloji Dergisi* 11 Sy.1 (1993), 51-89.

12. Metinde herhangi bir nedenle okunamayan kelime ve ifadeler, sıra noktalarla (.....) gösterilmiştir.
13. Tam bir tenkitli metin oluşturulmamışsa da, bazı nüsha farkları dipnotlarda belirtilmiştir. Nüsha farkları belirtilirken önce metne alınan şekil yazılmış, sonra karşısına diğer nüshadaki farklı şekil verilmiştir.
14. *Pâdişah, âfitâb*, gibi Farsça kelimeler İsmail Ünver'in makalesinden farklı olarak, Osmanlı Türkçesine uygun olarak okunmuştur.
15. Metne yapılan ilaveler, köşeli parantez ([]) içine alınmıştır.
16. Metni çeviri yazı ile yazarken aşağıda verilen transkripsiyon alfabesi kullanılmıştır.

أ	a, e, '	ذ	z	غ	ğ
آ	ā, a	ر	r	ف	f
ب	b	ز	z	ق	ķ
پ	p	ژ	j	ك	k, g, ñ
ت	t	س	s	ل	l
ث	ṯ	ش	ş	م	m
ج	c	ص	ş	ن	n
چ	ç	ض	z, ḍ	و	v, o, ö, u, ü, ū
ح	ḥ	ط	ṭ	ه	h
خ	ḫ	ظ	ẓ	ي	y, ı, i, ĩ
د	d	ع	‘		

ÇEVİRİ YAZILI METİN

DİVÂN-I FEVZÎ

DİBÂCE *

Bu birkaç 'İsî-i rûh-bağş-ı ma'nâ ki raḥm-ı Meryem-ṭab'-ı bî-kederde feyz-i nefî-i Cibrîl-istî'dâd-ı Hudâ-dâ[d] ile şüret-pezîr olmuşdur, derece-i 'ömr-i bî-şebâtuñ yigirminci daḳîkasından yigirmi üçüncü daḳîkasınıñ nişfi mürûr itmedin meşâbe-i 'adem olan verâ'-ı tuṭuḳ-ı tabî'atden cilve-nümâ-yı sâḥa-yı şühûd olup, bu bâğ-ı şükûfe-perverde karar-yafte olmaları ma'ḳûl görildi. Kec-feḥm ü leffâf ü ḥaḳḳ-ı nâ-şinâs ü bî-inşâf olan pür-âlây-ı mübtelâ-yı emrâz-ı a'râzûñ daḥl ü ta'arruzuna belî ḥükkâmımız bu kadar ammâ dür-bînân ü rast-revân-ı şahrâ-yı şafâ-efzâ-yı şî'r şinâveri ki nükte-dânân u rumûz-fehmân u daḳîka-şinâsândur, şîve-i lu'bet-i tıflâne-i 'ayb-nümünlarına nâzır olmayup nazar-ı çeşm-i rûy-ı şinâ[s] ḥurde-bînlerine perde-i ḥaḳḳ ü'l-inşâf keşîde itmelerine bu mışrâ'-ı ma'zeret- şî'âr ile i'tizâr olındı.

*Bisyâr sefer bâyed tâ puḥte şeved ḥâm.*²⁵

* Mensur Dîbâce HP. 1b.

²⁴ Hamın pişmesi için çok sefer gerekir.

1

Rubā'ī

124 Mef'ülü Mefā'īlü Mefā'īlü Fa'ül

3 Mef'ülü Mefā'īlü Mefā'īlün Fā'

- 1 Fevzī tütalum bī-ḥadd imiş ma'rifetüñ
- 2 Hep bī-hüdedür olmasa ḥayr 'āķibetüñ
- 3 Faḥr-ı rüsülüñ na'tine şarf it 'ömrüñ
- 4 Şāyed ola na'ti sebep-i mağfıretüñ

MUSAMMATLAR

1

TERCİ'-BEND DER NA'T-İ GÜL-İ GÜLZĀR-I RİSĀLET MUḤAMMEDÜ'L-

MUŞTAFĀ ŞALLA'LLĀHU 'ALEYHİ VE SELLEM

Mef'ülü Mefā'ilün Fe'ülün

I

- 1 Esdi yine şurṭa-i maḥabbet
İrgürdi meşamm-ı cāna rāḥat
- 2 Hep gülleri sīnemüñ açıldı
Murğ-ı dile geldi şevķ ğāyet

R.1. HP.1b, AE.1a, SÇ. 34a.

M.1 HP.1b, AE.1a, SÇ. 34a.

- 3 Gİtdi elem-i firāḫ u hicrān
Zann itdüm açıldı bāb-ı vuşlat
- 4 Bu ḫāl-i ‘acībi gördigümde
Aldı beni bir zamān ḫayret
- 5 Ḫayretde iken Cenāb-ı Ḫaḫḫa
Yā Rabb didüm nedir bu ḫālet
- 6 Gördüm ki meger o demde olmuş
Dil naḡme-serā-yı na‘t-ı ḫazret
- 7 Na‘t-ı şeh-i dü-serā Muḫammed
Sulṫān-ı rüsül-i şefī‘-i ümmet
- 8 Zī mu‘cize-i ‘azīme-furḫān
Vey şevket-i saṫvet-i nübüvvet
- 9 Bu gūne ḫiṫāb idüp aña dir
Nazma getirüp dür-i belāḡat
- 10 Ey serv-i çemensitān-ı raḫmet
Vey gülbün-i gülşen-i şefā‘at

II

- 1 Olsa n'ola mihr dil-ḥazīnūñ
Kim maṭla'-ı nūrdur cebīnūñ
- 2 Şad ḥande ider dūr-i şemīne
Naẓm-ı dūr-i sinn-i la'l-i zīnūñ
- 3 Hep gülleri şermsār eyler
Ol ğonce-dehān-i ḥandegīnūñ
- 4 Hūrānı 'aceb mi itse bī-hūş
Ol nergis-i siḥr-āferīnūñ
- 5 Lerzān ider esās-ı 'ārşı
Ṭufān-ı hevā-yı cebhe-çīnūñ
- 6 Ey şāhin-i evc-i *kābe-ḳavseyn*
Mi'rāc şikār-ı kemterīnūñ
- 7 Mi'rāca urūc idince Cibrīl
Ol yolda degül m'idi ḳarīnūñ

6 Sonra (ona) yaklaştı, derken sarktı. İki yay kadar ,yahud daha da yakın oldu. (Necm/ 58- 8.9)

8 Varduğda maḳām-ı müntehāya
Oldı o mekānda vā-pesīnūñ

9 Hem oldı saña o rūḥ-ı ḳudsī
Biñ cān-ile çāker-i kemīnūñ

10 Ey serv-i çemensitān-ı raḥmet
Vey gülbün-i gülşen-i şefā‘at

III

1 İsbāt-ı nübüvvetiñde Ḥaḳḳa
Oldı nice mu‘cizātuñ imlā

2 Ser cümleden iki mu‘cizeñdür
Şaḳḳu’l ḳamer ü ḥāmī-i ḥurmā

3 Destūñden aḳıdup āb-ı ḥāliş
‘Aşḫāb-ı ‘aṭāşı ḳılduñ ihyā

4 Şiddīk-ile ğāra girdigüñde
Ḥaḳ itdi sizi şu resme ihfā

5 Çekdürdi bir ‘ankebūta perde
Hem itdi o ğār önüñde peydā

- 6 Bir naħlede bir iki kebūter
Tā kūr ola cümle çeşm-i a‘dā
- 7 Bu mu‘cize-i ‘azīmedür kim
A‘māyı zülālūñ itdi bīnā
- 8 Yok ħadd ü ħisāb-ı mu‘cizātūn
Bir nebzesi zıkr olındı ammā
- 9 Zī ‘aql olanı cemī‘inden
Kıurān-ı ‘azīm eyler ignā
- 10 Ey serv-i çemensitān-ı raħmet
Vey gülbün-i gülşen-i şefā‘at

IV

- 1 ‘Aşķuñ beni itdi mest ü bī-bāk
Gerdāndur ‘aşķuñ ile eflāk
- 2 ‘Ālem nice virmesün saña cān
Sensin o dūr-i derūn birūn pāk

- 3 Hep mest-i zülālūñ oldu illā
Anlar ki dem-ā-dem eyler işrāk
- 4 La‘lūñde ne hāl var bilinmez
Mest-i lebūñ oldu duh̄ter-i tāk
- 5 ‘Aşkuñ-ile çemende lāle sūnbül
İtdi yaqasın birer birer çāk
- 6 Hatta saña ‘āşık oldu Allāh
Bir vech-ile k’anda k̄aşır idrāk
- 7 Hāḡḡuñda buyurmadı mı levlāk
*Levlāke le-mā ḡalaḡtū ’l-eflāk**
- 8 Olsa ne‘aceb güzergehūñde
İksīr-i türāb ü h̄ār u h̄āşāk
- 9 Ey merdüm-i çeşm ü çeşm-i merdüm
Bir nīm-nigehūñ itme imsāk
- 10 Ey serv-i çemensitān-ı raḡmet
Vey gülbün-i güleşen-i şefā‘at

* Sen olmasaydın, sen olmasaydın (Ya Muhammed) eflâki yaratmazdım, anlamında hadis-i kudsi.

- 1 Sen kim meh-i maṭla‘-ı şafāsın
Maḥbūb-ı Cenāb-ı Kibriyāsın
- 2 Olsa n’ola teşne-i zülālūñ
‘Ālem ki revān-ı mā-sivāsın
- 3 Gerd-i rehūne disem revādur
Sen çeşm-i ‘alīle tūtiyāsın
- 4 Būy-ı ḥaṭuñ itdi dehri ta’ṭīr
Dinmez aña Nāfe-i Hıṭāsın
- 5 Ruḥsāruña gül müşābih olmaz
Gül-ğonce-i gülşen-i şafāsın
- 6 Biñ cāne alur ḥayāl-i çeşmūñ
Ol şāhid-i şūḥ-ı dil-rübāsın
- 7 Özlerse n’ola cihān cemālūñ
Bilmiş ki ne rūḥ-ı cān-fezāsın
- 8 Tā sende bu ḥüsn ü cezbe vardur
Ben nice diyem melek-liķāsın

9 Hakkā bu kemāl ü rifa‘tūñle
Evc-i şeref üzre bir hümāsın

10 Ey serv-i çemensitān-ı rahmet
Vey gülbün-i gülşen-i şefā‘at

VI

1 Sayeñ yiter ‘āleme ser-ā-ser
Nūruñ zulumātı eyler enver

2 Sen ol meh-i maṭla‘-ı hikemsin
Eṭrāfuñı alsa cem‘-i aḥter

3 Her birisi nūr-ı hikmetūñle
Hurşīd-miṣāl olur münevver

4 Kemter şerer-i maḥabbetünden
Yüzbiñ dil olursa n’ola aḥker

5 Gülşende seher seher ‘anādil
‘Aşkuñ varaḳın oḳurlar ezber

- 6 Zāhir bu kadar figānlar-ile
Her birisi bir nigāhuñ özler
- 7 Ammā ki benüm hezār-ı canum
Hep ‘aşkuñı cān içinde şaqlar
- 8 Lākin nice qābil ola pinhān
Bir penbe içinde bunca aḥker
- 9 Ma‘zūr buyur bu bī-nevāyı
İster güzelüm vişālūñ ister
- 10 Ey serv-i çemensitān-ı rahmet
Vey gūlbūn-i gūlşen-i şefā‘at

VII

- 1 Sen gonce vü ben hezār-ı zārum
Şad zaḥm-ı hūr-ı ḥadeng-i ḥārum
- 2 Sen şāhid-i ebruvān-kemānsun
Ben tīr-i gamuñla dil-figārum
- 3 Sen ‘ālem-i nāzda şitābān
Ben ḥasretūñ ile cān-sipārum

- 4 Ben āteş-i hecr ü firkatüñle
Bir vech-ile āh-ı dāğdārum
- 5 Kim ulzüm-i vaşluñ içre biñ yıl
Tursam yine pür-tef ü şerārum
- 6 Bir kez göreyim diye cemālūñ
Şām u seher ‘ayn-ı intizārum
- 7 Şunsañ ne idi şabūh-ı vaşluñ
Kim firatūñ -ile pür-umārum
- 8 Ram eyle yiter çekildi hecrūñ
Göster yüzüñi ki bī-arārum
- 9 ‘Ayb eyleme āh u zār idersem
‘Uāb-ı firāuña şikārum
- 10 Ey serv-i çemensitān-ı ramet
Vey gülbün-i gülşen-i şefā‘at

VIII

- 1 Maḥbūb-ı Hudā degül misin sen
Akṣā-yı münā degül misin sen
- 2 Hurṣīd-i cihān gedā-yı nūruñ
Ol māh-līka degül misin sen
- 3 Her ḥāk sezā-yı sāyeñ olmaz
Ol özge hümā degül misin sen
- 4 Mecnūnuñ olur gören cemālūñ
Ol hūş-rübā degül misin sen
- 5 Nāfızdır iki cihāna ḥükmūñ
Şāh-ı dü-serā degül misin sen
- 6 Ḥāşā ki faḳīrūñ ola maḥrūm
Yenbu‘-ı seḥā degül misin sen
- 7 Nevmīd olamam şefā‘atūñden
Mevlü’ş-şüfe‘ā degül misin sen
- 8 Ben gerçi ‘alīl-i cürmüm ammā
Her derde devā degül misin sen

9 Geçmez mi şefâ'atüñ benimçün
Mağbul-i Hudâ degül misin sen

10 Ey serv-i çemensitân-ı rahmet
Vey gülbün-i gülşen-i şefâ'at

IX

1 Meddâhı ki sen mehûñ Hudâdur
Mağlûka sitâyişüñ hañadur

2 Küstağ menem egerçi bâ'ış
Fevzî-i cünün-âşinâdur

3 Ammâ o da neylesün nic' itsün
Tağlarca günâha mübtelâdur

4 Ğarq-ı yemm-i cürm ü bağr-ı 'iştân
Muhtâc-ı şefâ'at ü himâdur

5 'İştân-ile 'ömrini geçürmiş
Bir müflis-i reh-rev-i beğâdur

9 Geçmez mi şefâ'atüñ benimçün : Geçmez mi benimçün şefâ'atüñ HP.

- 6 Elbette ğarīb-i rāha lāzım
Bir şāhib-i cāha ilticādur
- 7 Olmazsa şefā‘atüñ meded-res
Ol günde ki rüz-ı ğam-fezādur
- 8 Yā Rabb mebād rü-siyehdür
Yā Rabb mebād nār-hādur
- 9 Şānına düşen çü merhametdür
Miskīñ ü faķire pes recādur
- 10 Ey serv-i çemensitān-ı rahmet
Vey gülbün-i gülşen-i şefā‘at

X

- 1 Ef‘āli egerçi ma‘şiyetdür
Ümmīd ü recāsı mağfiretdür
- 2 Zīrā ol efendinüñ kılıdur
Kim ‘ādeti rahm u ‘ātıfetdür
- 3 Hem pey-revidür o muķtedānuñ
Kim haşleti luţf u mekremetdür

- 4 Şāyeste-i luṭf it ol ‘alīli
Leb-teşne-i cām-ı ‘āfiyetdür
- 5 Ālūde-i cürm iden añı hep
Nefs-i bed-i pīşe mel‘anetdür
- 6 Bir mücrīme sen olunca ḥāmī
Elbette necāt-ı ‘ākıbetdür
- 7 Yā nice recāda olmasun kim
Ādāt-ı kirām-ı merḥametdür
- 8 Evḳātını vaḳf-ı na‘tūñ itmiş
Bir bülbül-i bāğ-ı Muḥammeddür
- 9 Vird-i seḫerī vü zıkr-i şāmı
Bu beyt-i şi‘ār-ı mağfiretdür
- 10 Ey serv-i çemensitān-ı raḫmet
Vey gülbün-i gülşen-i şefā‘at

TERKĪB-BEND DER NA‘T-İ HAŻRET-İ RĪSĀLET-PENĀH MUĖAMMED

ĖABĪBU‘LLĀH SALLA‘LLĀHU ‘ALEYHĪ VE

SELLEM

Mef‘ūlü Mefā‘ilün Fe‘ūlün

I

- 1 Ey bağt eyā Ėarāb-ābād
Gör nitdi baña Ėam-ı elem-zād
- 2 Ey ṭāli‘-i vājgün-i maṭlā‘
Şimdi demidür idersün imdād
- 3 Ey ‘aşĖ ne cürm ucından itdün
Cān u dil ü dīn ü şabrı ber-bād
- 4 Ey dīde-i ter saña ne oldı
Kim şāh-ı Ėama idersün imdād
- 5 Şad pāre göñül hezār oldı
Her pāre ider hezār feryād
- 6 Feryād u fiĖān elinden ey çarĖ
Çoğ eyledün ehl-i ‘āşĖa bī-dād

- 7 Devründe dirîg bir nigehle
Şād olmadı gıtdi cān nā-şād
- 8 İrmez mi şabaḥına şeb-i hecr
Olmaz mı daḥı gōñül ğam-āzād
- 9 Ne baḥt u ne çarḥ-ı dūn elinden
Feryād o sitem-füzūn elinden

II

- 1 Ey şūḥ eyā belā-yı ‘ālem
Vey her nigeḥūñ kazā-yı ‘ālem
- 2 Dil dām-ı ḥaṭuñda beste-pādur
Ey zülfi siyeh-belā-yı ‘ālem
- 3 Çeşm-i siyehūñ füsūn-perdāz
Ġamzeñ ‘adem āşinā-yı ‘ālem
- 4 Ef‘ī-i ğamuñ ḥelāk-ı cānum
Tiryāk-ı lebūñ şifā-yı ‘ālem

- 5 Dil āteş-i fūrkatūñle pür-dāğ
Vaşluñsa ferāḥ-fezā-yı ‘ālem
- 6 Derkār-ı dil olsa kāş bārī
Ol nergis-i fitne-zā-yı ‘ālem
- 7 Lāyık mı k’ola zülāl-i la‘lūñ
Derd-i dil-i men devā-yı ‘ālem
- 8 Bir kec nigeḥ it dil-i nezāre
Ey dīde-i ruşenā-yı ‘ālem
- 9 Vaşl ister isem dirīğ eyle
Cān u dili vaḳf-ı tīğ eyle

III

- 1 Ben ‘āşık-ı dāğ- āşināyım
Ben rind-i ayāğ-āşināyım
- 2 Ben āteş-i ‘aşk-ı dil-berānum
Ben şu‘le-i dāğ-āşināyum
- 3 Ben cāh-ı vişāle ṭālib olmam
Ben künc-i ferağ-āşināyum

- 4 Ben blbl-i naĝme-sencm ammā
Ne bāĝ u ne rāĝ-āşināyım
- 5 Ben tt-i hş-kelāmum ammā
Hep zāĝ u kelāĝ-āşināyım
- 6 Pervāne-i bāl-szum ammā
Hāşā ki çerāĝ-āşināyım
- 7 Mest-i nigeĝ ü ĝarāb-ı çeşmm
Bā-ān ki yasāĝ-āşināyım
- 8 Dil kim şde-i reh-i ĝamuñdur
Lkn ne srāĝ-āşināyım
- 9 Her çend girişme nāz idersin
İz'āf-ile keşf-i rāz idersin

IV

- 1 Dāĝum ben anuñçn ey sitemger
Zrā nigeĝñ tegāfl eyler

III-5. AE'de bu beyit yerine 4. beyit vardır.

III-6. AE'de bu beyit yerine 7. beyit vardır.

III-7. AE'de bu beyit yerine 5. beyit vardır.

- 2 Kendi eceliyle ‘aşıq ölmez
Elbet sebep-i şehâdet ister
- 3 Dilde taleb-i vişâl yokdur
Maṭlubı hemân zaḥm-ı ḥaṇçer
- 4 Mağrūrī-i ḥüsni ço ki āḥir
Pejmürde-i bād olur gül-i ter
- 5 Hep bu dil-i nâlekâr için mi
Çeşmüñde olan füsün-ı muzmer
- 6 Olduḡda vezân bād-ı ḥışmuñ
Ol mertebe berg-i cân ditrer
- 7 Kim naḥl-ı vücudı rişesüñden
Mânend-i niḥâl-i tâze şarşar
- 8 Bilsen bu tegâfûl-i nigâhuñ
Āyâ niye āḥir ola müncer
- 9 Yâ eyle beni şehîd-i ġamze
Yâ kıl beni muṭṭalî‘ bu remze

6 ḥışmuñ: çeşmüñ AE.

- 1 'Uşşāka niçün cefā idersin
Ağyāra neden vefā idersin
- 2 Çeşmüm aqıdınca eşk-i hūnīn
Ol deñlü niçin şafā idersin
- 3 Raḥm itmege çünki yoq murāduñ
Göñlüm niye mübtelā idersin
- 4 Her bir söziñe raqīb-i divūñ
Bilsem niçün iqtidā idersin
- 5 Bī-gāneyi gördigüñde elbet
Çeşm ü nigeḥ-āşinā idersin
- 6 Ben ḥaste-i 'aşkuñı görince
Yā ḥışm ü ya bed-edā idersin
- 7 Ol ḥamle-i ḥançer-i nigāhuñ
Kim ḥışma gelüp baña idersin

8 Geh cāna gehī dile urursın
Yā gāhī niçün haṭā idersin

9 Ḥayretde koyup beni bu esrār
Hāṭır-güzer oldı işbu efkār

VI

1 Yā itme bu deñlü cevr ü bī-dād
Yā göñlümi turrenden kıl āzād

2 Olmazsañ eger bu şartā kâ'il
Şimden girü şehden isterüm dād

3 Ol şeh ki işitse harf-i kahrın
Da'vāsını terk iderdi Şeddād

4 Ol şeh ki hayāl olunmadı hīç
'Ahdinde nuķūş-ı zulm ü bī-dād

5 Ol şeh ki iderdi kec-nigehle
Kaşd eylese biñ cihānı ber-bād

6 Ol şeh ki ğubār-ı hāk-i rāhın
Çeşmine çeker cemī'-i emcād

7 Ol Şeh ki Hudā zemīn ü çarhı
Hep eyledi anuñ içün İcād

8 Ol Şeh ki hep ‘āŐiyān-ı ũmmet
Maşerde de andan ister imdād

9 Őāh-ı Rũsũl Aĥmed Peyember
Oldur bize rāh-ı Ėaĥda rehber

VII

1 Ey miĥri mũnīr-i cān-ı ‘ālem
Vey midĥāti sırr-ı remz-ı elzem

2 Ol gũlŐen-i luĥ u ‘āĥıfetsin
Deryālar olaydı aña munzam

3 Zann eyler İdi gŕenler anı
Kim berg-ı gũliñe dũŐdi Şebnem

4 Ol mu‘cize-gũy-ı vaĥy-ı Ėāĥsın
Kim oldu Lebīd ŕnũñde mũlzem

- 5 Bir gülşen içinde nuṭṭa gelsen
Gül gūş olur ‘āndelīb ebkem
- 6 Sen ḥātem-i enbiyāsın ammā
Sensin yine cümlesinden aḫdem
- 7 Ser şaḥn-ı ḥarīm-i zū’l-celāle
Biñ nāz-ile oldugunda maḥrem
- 8 Rütbeñde o rıf‘at-ile oldı
Kem pāye-i süllem ‘arşı ā‘zām
- 9 Bes cürm-ile şöhreyüm ben ammā
Ferdāne nīdā idem şefī‘ā

VII

- 1 Raḥm eyle o dem bu dil-fīḡāra
Nādīde-i kam-ı vaşl-ı yāre
- 2 Bir āfetüñ ‘aşkı pençesinde
Kebg-i dilüm oldı pāre pāre
- 3 İtdüm nice sa‘y-ı ğayr-ı meşkūr
Şehbāzumı şaldım ol āşikāre

1 *dil-fīḡāra* : *zül-fikāra* AE.

2 *pençesinde* : *niçesinde* AE.

- 4 El virmedi almak ey dirîgâ
Ol âhû-yı vahşiyi kenâre
- 5 Ben âh u fiğân idince eyler
Efgânumı mâye-i iftihâre
- 6 Ben hecrine şabr iderdüm ammâ
Yoğ dilde şekîb intizâre
- 7 Efgân-ı dil nâ-şekîb elinden
Esrârumı kıldı âşikâre
- 8 Şimden girü ben de bî-mûhâba
İkrâr ideyüm dahı ne çâre
- 9 Ey mażhar-ı luţf-ı sırr-ı levlâk
‘Aşkuñdur iden beni elemnâk

IX

- 1 Raḥm eyle ne var bu nā-tüvāna
Hicran-ile döndüm üstüḥāna
- 2 Müjgānumı kı1 sezā ki olsun
Cārüb-ı ğubār-ı āsitāne
- 3 Bu luḥf-ile yā Resūl'ullāh
İrgür beni farḫ-ı āsumāna
- 4 'Aşḫuñ beni itmeyeydi taḥrīk
Tā kim gele midḫatūñ zebāna
- 5 Gencīne-i ṭab'-ı bī-kederden
Gelmezdi o dür bu rismāna
- 6 Ḥālā yine nev-niyāz-pāşum
Ey gülbün-i bāĝ-ı bī-bahāne
- 7 'Arz eyle gül-i cemāl-i pākūñ
Fevzī-i hezār-ı na'tḫāna
- 8 Biz iki hezār-ı ḥoş-nevāyuz
Kim virdimiz oldı bu terāne

- 9 Ey nūr-ı Hudā şefā‘at eyle
Perverde-i zıll-ı rahmet eyle

3

TERKĪB-BEND DER NA‘T-I EFDAL-I HALKU‘LLĀH MUḤAMMEDÜ‘L-
‘ARABĪ EFDĀLÜ’Ş ŞALAVĀT BE VASIṬA ŞĀKĪ-NĀME VÜ
FAḤRĪYYE VÜ ĞAYR

Mef‘ülü Mefā‘ilün Fe‘ülün

I

- 1 Ey çarḥ-ı maḥabbet āfītābı
Ben zerreñe artur ıztırābı
- 2 Ben var iken eyleme ḥavāle
Bī-gāneye ḥançer-i ‘iṭābı
- 3 Berdārī-i dār-ı zülfüñ eyle
Zinhār kaçurma bu şevābı
- 4 Ruḥsat-dih-i ḥünī-i nigāh ol
Ben boynuma aldum ol ‘azābı

- 5 Ğamzeñ o ya Ğunīm eylesün nūş
Nūş eylesün ol şarāb-ı nābı
- 6 Ey Ğonce-i bāĝ-ı şermsārī
Ref' eyle meyāndan Ğicābı
- 7 Ben zārı rakībden fark it
Bir utma hezār ile Ğurābı
- 8 Tābından āmān yandum ama
Mihr-i ruuñı o şu'le-tābı
- 9 La'lūñ Ğamı dilde şu'lelendi
Şunduramaz ise lebiñ şarābı
- 10 Sūzān u Ğarāb olur Ğamuñdan
Būryān u kebāb olur Ğamuñdan

II

- 1 Sāī dola cām-ı Ğoş-Ğuvārī
Tā key ekelüm Ğam-ı Ğumārı
- 2 Ol cāmī ki olsa māliki Cem
Olurđı külāh-ı iftiārı

- 3 Ol cāmī ki cūr‘a-ı kemīni
Şāh ide gedā-yı ğam-diyāri
- 4 Ol cāmī ki cān-ı zāhidānı
Süzān ide berķ-i iştihāri
- 5 Ol cāmī ki in‘ikās-ı tābı
Ta‘līm ide mihre nūr-ı yāri
- 6 Ol cāmī ki tāb-ı dürdi eyler
Şermende dūr-i ziyā-nişāri
- 7 Ol cāmī ki lem‘a-i ħabābı
La‘le vire reng-i inkisāri
- 8 Ol cāmī ki ‘aks-ı tāb-ı rengi
Bī-reng ide mihr-i tābdārı
- 9 Ol cāmī ki şemme-i şemīmi
Hün ide dimāĝ-ı cān-ı zārı

10 Ben düşmen-i zühd mey-perestüm
Ben mest-i harābī-i elestüm

III

1 Ey muṭrib-i nağme-senc-i bülbül
Kıl sen de sürāhī gibi ğulğul

2 Serpüş hum üzre neyler açsun
Ruhsāre-i āteşinini mül

3 Nüş eyleyelüm o şu‘le-sūzı
Endāmımız eylesün ço gül gül

4 Bir elde kabak bir elde sāgar
Sākī olsun şifte-i kākül

5 Reşkinden o zülf-i ‘anberinüñ
Giysün ço kebūdī cāme sünbül

6 Hāl-i siyehün görüp hasedden
Olsun ço hezār-pāre fülful

- 7 Kānūn ki raḥne kıl imāle
 Hidmetde sen eyleme tekāsül
- 8 Sen pīr-i muḡān naṣīḥatin tūt
 Cā'iz degül anlara ta'allül
- 9 El-ḥāḳ çekemem şıḳāl-ı zühdi
 Ol bāda kim eylesün taḥammül
- 10 Ben 'āşıkum 'aşḳ zühdde ḳalmaz
 'Aşḳ öyle şadā-yı gūşa almaz

IV

- 1 Ḳılmışdum egerçi zühde raḡbet
 İtdüm nice şāl-ı şeyḫe ḥidmet
- 2 Ne Ḥalvetī vü ne Naḳş-bendī
 Ne Celvetī vü ne Mevleviyyet
- 3 Hiç girmediğüm tarīḳ yoḳdur
 Çekdüm nice yıl kemān-ı zillet

1 şāl : sāl AE.

- 4 Çok çille-i erba'în çekdüm
Çok nefsüme eyledüm ezîyet
- 5 Ham-geşte hilâle döndi kıddüm
Ol mertebe eyledüm riyâzet
- 6 Bir post ü üstüh'ân kaldı
Mağv oldu vücūd-ı şu'le-ıtynet
- 7 Hod hizmet-i 'ilm-i zâhiriyi
Bir 'ömr-i tavîl idindüm 'âdet
- 8 Ma'lûmum olup fûnûn-ı şettâ
Oldum ser ü pâ nuķuş-ı hikmet
- 9 Gördüm ki me'al-i kıle çıktı
Aķır buña oldu cezm-i niyet
- 10 Min ba'd men ü şarâb ü sâķî
Pervâne vü şem'ü süz-ı bâķî

V

- 1 Tâ oldu gönül semender-i 'aşķ
Her cüz ü ten oldu aķker-i 'aşķ

- 2 'Anber yirine yanar süveydā
Hun āteş ü dilse micmer-i 'aşk
- 3 Şeb görmez o 'ālem-i gönül kim
Tenvīr ide anı aḡter-i 'aşk
- 4 Kim pey-revi olsa elbet ilter
Şahrā-yı cünūna rehber-i 'aşk
- 5 Ceyş-i dil ü dīn ü hūş neyler
Hük̄m itdigi yerde Dāver-i 'aşk
- 6 Bī-şübhe yıkardı nüh kılā'm
Bu ḡal'aya inse şimşīr-i 'aşk
- 7 Merhem yine zehr olur ya elmās
Ol zaḡm ki açā ḡançer-i 'aşk
- 8 Ey ḡonce-i cān açılma zinhār
Berg-i dili dökdi şarşar-ı 'aşk
- 9 Sāḡī baña bir ḡadeḡ yitişdür
Öldürdi ḡumār-ı sāḡar-ı 'aşk

10 Zāhidlere rağmen idelüm nūş
Ol bādeyi k'ola düşmen-i hūş

VI

1 Mest-i mey-i meclis-i qadīmūm
Cemşīd-i maḥabbete nedīmūm

2 Ben tıfl-ı ne-ḥānd-ı ebcedüm līk
'Allāme-i mekteb-i qadīmūm

3 Ben düşmen-i şöhretüm anuñçün
Sikkītüm egerçi kim 'alīmūm

4 Fi'lüm n'ola olsa tıbq-ı qavlüm
Ṭab'um gibi ben daḥı selīmūm

5 Pervāne-i şem'-i Ṭūr-ı ḥüsnüm
Mestāne-i berq olan kelīmūm

6 'Anber gibi yanmadın bilinmem
Ḥāk içre nihān bir şemīmūm

- 7 Ger itmese bana sifle raġbet
Bu d¼rcde ben d¼r-i yet¼m¼m
- 8 La'l¼m ser-i t¼cdur mek¼num
Ėam yoğ ki ġar¼bede muĖ¼m¼m
- 9 NeŖven baña civciv¼-i sa've
Dest¼n-zen-i g¼lŖen-i Na'¼m¼m
- 10 T¼ meykede de Ŗadr-niŖ¼n¼m
¼r¼yiŖ-i meclis-i yaĖ¼n¼m

VII

- 1 K¼ymet-Ŗ¼ken-i g¼her s¼z¼md¼r
Raġbet-figen-i Ŗeker s¼z¼md¼r
- 2 Gerden-zen-i da'v¼-i ġuŖumum
T¼Ė-i g¼her¼n her s¼z¼md¼r
- 3 End¼m-¼ 'ad¼ yanar tefinden
BerĖ-i Ŗerer¼'s-sağar s¼z¼md¼r
- 4 S¼yletmem 'ad¼y¼ R¼stem olsa
Hem n¼ze v¼ hem siper s¼z¼md¼r

- 5 Maḳbul-ı ḫavaş-ı ‘āmdur hep
Naḥl-i dūrerü’ş şemer sözümdür
- 6 İlhām-ı ilāhīdür kelāmum
Zīb-i küleh-i ḫaber sözümdür
- 7 Tūṭī-i ḫafes-nişīn-i fazlum
Āyīne-ṭab‘-ı şeker sözümdür
- 8 Pervāzgehüm biḫişt-i ferheng
Ṭavūsüm ü bāl ü per sözümdür
- 9 Çoḫ görme kelāmum olsa iksīr
Na‘t-ı ḫayırü’l-beşer sözümdür
- 10 Na‘t-ı şeh-i mürselīn Muḫammed
Sākī-i şarāb-ı vaḫdet Aḫmed

VIII

- 1 Ey şāh-ı memālik-i nübūvvet
Vey dāver-i ḫıṭṭa-i risālet

- 2 Sensin o Hıdiv bebr-i hamle
Kim saña penâh ider şecâ‘at
- 3 Ger itse beyân-ı harf-i qahruñ
Kesb eyler idi zamâne lüknet
- 4 Görseydi sebüktekî-i rûhuñ
Bulurdı şikâl-i mevt hiffet
- 5 İdrâk ideydi ‘adl u dâduñ
Bağlardı ğanemle gurk uşuvvet
- 6 Feyz alsa şemîm-i şefkatûñden
Şehbâz iderdi kebge şevkat
- 7 Cûduñdan olaydı ger haberdâr
Hâtim-dil olurdu şahs-ı hisset
- 8 Maħmûr-ı günâh-ı bî-şesâbum
Ey şâfi‘-i ‘aşiyân-ı ümmet
- 9 Ser-bezm-i haşrde raħm idüp şun
Ser-şâr-ı şabûhî-i şefâ‘at

10 Ben haste-i ma‘şiyet-ğarībüm
Muhtāc-ı hazākat-i tabībüm

IX

1 Ey mercī‘ vü vey penāh-ı Fevzī
Yaqsun mı caḥīmi āh-ı Fevzī

2 Şahrā-yı maḥabbete düşelden
Derd oldı ser-i sipāh-ı Fevzī

3 Her şeb çeker intizāruñ ey meh
Sensin bu felekde mäh-ı Fevzī

4 Fıkr-i kad-i şāhid-i gamuñla
Nāl oldı dil-i tebāh-ı Fevzī

5 Bir nīm-nigehle iltifāt it
Pervīn ola gerd-rāh-ı Fevzī

6 Hüsni-i nazaruñla kām-yāb it
Hurşid ola tā külāh-ı Fevzī

7 Ey muḳbil-i bārgāh-ı Hāzret
Vezn oldığı dem günāh-ı Fevzī

- 8 Senden bu kadar ricām var ki
Sen olasın ‘özü-ḥāh-ı Fevzī
- 9 Sen rüyuñı eyleyince gerdān
Ferdā kim ola penāh-ı Fevzī
- 10 Maḥmūr-ı ğamum beni de yād it
Bir cām-ı şefā‘atüñle şād it.

I

KAŞİDE-İ MUSAMMAṬ DER MEDḤ-İ VEZİR-İ A‘ZĀM Ü SERDĀR-I EKREM

FĀZİL AḤMED PAŞA İBN-İ MEḤMED PAŞA

Müf‘teilün Mefā‘ilün Müf‘teilün Mefā‘ilün

- 1 Ğonce-i baḥt-ı dil neden tā bu kadar besīm olur
‘Uḳde-i āhenīn açar bu ne ḳavī nesīm olur
- 2 ‘Uḳde-i āhenīn-baḥt ol kadar idi germ-saḥt
Gülle-i ṭop-ı şu‘le raḥt şanma añā ḳasīm olur
- 3 İtdigi cān-ı zehr-çeş baḥt u felekle keşmekeş
Seyl-i ḥayāt ḥaşmveş münḳaṭı‘ vü cesīm olur

- 4 Virdi dile zamāne el geldi feraḥ ğama bedel
Tār-ı güsiste-i emel rişte-i ebr-i sīm olur
- 5 Göñlüme eyledüm hitāb didüm eyā dil-i ḥarāb
Sen de nedür bu āb u tāb bu ne girān na‘īm olur
- 6 Didi bir ehl-i ‘aḳd u ḥal kıldı beni kerem-maḥāl
Bendesı olsa bir ezell dāver-i Cem nedīm olur
- 7 Bezmde ḳahrı kılsa ger ḥāṭır-ı düşmene güzer
Nuḳl u mey olsa hep şeker ‘ayn sem ü ḥamīm olur
- 8 Destine alsa köhne ḥaz ṭurfe ḥarīr olurdı tez
Luṭfi nigāhına ḥarez düşse dūr-i yetīm olur
- 9 Eylese ol felek vaṭan geşt-i ṭarābuña çemen
Feyz-resān-ı nazradan sebzesi gül-şemīm olur
- 10 Ehl-i kemāl ü ma‘rifet şāḥib-i ‘izz ü ma‘dalet
Şaḥş-ı ‘aṭā vü mevhibet aña göre le’īm olur
- 11 Nuṭḳı kelāma cān virür remzi beyāna ān virür
Baḥşa gelince kān virür gör ne ḳadar kerīm olur

- 12 Şadr-ı şudūr-ı kām̄kār Āşaf-ı devr-i rüzgār
Midḥatin eyleyen nigār levḥa-i naqşı sīm olur
- 13 Tāc-ı e'imme mezhebā Ḥātīm-i Tāyy meşrebā
Ey ki çapuñda kehrübā hāşşası 'adīm olur
- 14 Sensin o şahibü'l kerem sensin o mu'teber-şiyem
Aña olursa rūḥ-ı Cem ḥācibüñe nedīm olur
- 15 Görse ḥimāyetüñ Herem şahibin eylemezdi ḥum
Şemme-i ḥulḳuñ itse şem şahs-ı ğazāb ḥalīm olur
- 16 Māder-i dehr her seḫer bunda ki vaż'-ı ḥaml ider
Diñle bugün baña ne der mişlüñ ile 'aḳīm olur
- 17 Var mı hünerleriñe ḥad künhine irmedi ḥired
Zerresin itmek olsa 'ad keşmekeş-i 'azīm olur
- 18 Luṭfuñı tā ki kıldı gūş oldu göñül qarīn-i cūş
Ḥāşılı şimdi ṭab' u hūş midḥātüñi nazīm olur
- 19 Fevzīye şāhid-i hüner medḥüñi yazdığı yiter
Himmetüñ aña bir nażar kılsa felek muḳīm olur

- 20 Naḥl-ı dilinde bir zamān olsa şu‘ā-ı feyz ‘ayān
Ṭūr-ı beyānda Mūsīsān her kılı bir kelīm olur
- 21 Gāhi dilinde derd ü ğam eylese birbiriyle dem
Şıyt u şadāları o dem nāire-i caḥīm olur
- 22 Çekdügi demde āh-ı serd dilde açar hezār verd
Böyle қalursa anda derd ğıbtā-keş-i nesīm olur
- 23 Mālik-i ṭab‘ı pakīdür bir şanemūñ helākidür
‘Aşķ -ile derdnākidür şimdi ğamı ‘azīm olur
- 24 Ey gül-i gülşen-i kemāl hep sañadur bu ‘arz-ı ḥāl
Dest-i hezār-ı zāruñ al perde қalur ‘adīm olur
- 25 Bülbül-i medḥ-ġūyuñum ḥaste-i verd-i rūyuñum
Mest-i şemīm-i būyuñum bu ne ‘aceb şemīm olur
- 26 Çarḥ degülse de yerün mihr ü meh iki çāķerün
Sencileyin ğazanferūñ bendeleri za‘īm olur
- 27 Ben de za‘īmūñum velī beñdeni kātib itmeli
Böyle gedüksüzün dili ḥāne-i bī-ḥarīm olur

- 28 Şırma-ı luṭfa vir netāc ‘uḡde-i ḡācetüm sen aç
Ġayre ḡalursa ihtiyāc emr-i yesīr ‘azīm olur
- 29 Fevzī uzanmadıñ cedel ḡalduralum du‘āya el
Baḡş uzasa virir kesel bu meşel-i ḡadīm olur
- 30 Tā ki felekde māh u ḡūr rūşen ola şeb ü seḡer
Tā ki Süheyl-i mu‘teber zāḡīr olub ‘adīm olur
- 31 Kevkebi ‘ayn-ı nūr ola ḡālī‘i şem‘-i Ṭūr ola
Düşmen-i cāhı ḡūr ola tā ki cihān muḡīm olur

4

TERCİ‘-BEND-İ MÜSEMMEŊ DER ḡİṬĀB-I MAḡBŪB-I SĪMĪN-BEDEN

Mef‘ülü Mefā‘ilün Fe‘ülün

I

- 1 Ey ḡamzesi bī-amān cellād
2 ‘Ālem nigeḡūñden oldı ber-bād
3 Vey zülfi siyeh-belāya mu‘tād
4 Dāmuñdan olur mı ālem āzād
5 Bīmāruñı bir dem itmedūñ yād
6 Bilsem ne ḡünāhum ey perī-zād

7 Tā key bu teġāfūl ü bu bī-dād
8 Senden saña ŧikve-dād-ı feryād*

II

1 Ey āfet-i cān u cān-ı āfet
2 Dil-dādeñe sen de yok mı ŧefkāt
3 Virseñ n'ola 'arz-ı ħāle ruħŧat
4 Bilsen ne imiŧ belā-yı fürkāt
5 Ey nūr-ı nigāh-ı çeŧm-i 'iŧmet
6 Vey māye-i ebrū-yı 'iffet
7 Tā key bu teġāfūl ü bu bī-dād
8 Senden saña ŧikve-dād-ı feryād

III

1 Geh cevr ü sītem gehī teġāfūl
2 Öldür beni eyleme tekāsül
3 Cibrīli ħelāk ider tecāhül
4 Ya ben nice eyleyim taħammül
5 Ķurbānuñ olam yiter ta'allül
6 Ĥāk-ı dil-i zāra kıll tenezzül
7 Tā key bu teġāfūl ü bu bī-dād
8 Senden saña ŧikve-dād-ı feryād

* ŧekve sözcüğü AE nüshasında "ŧikve" okutacak biçimde harekelenmiştir.
II-3 n'ola : kıla AE.

IV

- 1 Çeşm-i siyehüñ ne hâlet itdi
- 2 Cãn u dili ‘illet ülfet itdi
- 3 Ruhsãruñ ‘aceb semâhat itdi
- 4 Āteşle dili ziyâfet itdi
- 5 Ğamzeñde hilâf-ı ‘adet itdi
- 6 Cãn almada böyle ğaflet itdi
- 7 Tã key bu teĝãful ü bu bĩ-dãd
- 8 Senden saña şikve-dãd-ı feryãd

V

- 1 Tã bãd-ı maħabbet eyledi cüş
- 2 Ten oldı pelãs-ı âteşin püş
- 3 Peymãne-i ‘aşkuñ eyleyüp nüş
- 4 Kıldı dil ü cãnı mest ü medhüş
- 5 Fikr-i lebün ile oldı serhoş
- 6 Fevzi-i ħarãb-ħãne ber-düş
- 7 Tã key bu teĝãful ü bu bĩ-dãd
- 8 Senden saña şikve-dãd-ı feryãd

MERŞİYE-İ MAHDÜM-İ KEREM-İ RÜSÜM RÂ'İ-ZÂDE VEHBİ AĞMED

ÇELEBİ BERRED ALLAH'U MADCA ' HU*

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

I

- 1 Döğünmez mi dağı bu vaz'ı nâ-hemvâr-ı çarđ-ı dün
'Aceb görmez miyüz peymâne-i mihr ü mehin pür-đün
- 2 Bozulmaz mı esâs-ı kaçır-ı bî-dâd-ı felek bir gün
İrişmez mi nevâ-yı Zühresi güşına nâ-mevzün
- 3 Kabul itmez mi kânün-ı cefâsı zîrden âheng
Muğâlif nağmesi olmaz mı bir dem rastâ mağrün
- 4 Muğarr olmaz mı eyâ cürm-i katl ehl-i 'irfâna
Nedâmetden o da kılmaz mı çeşmin çeşme-i meygün
- 5 Elinden zerre-i dil-đ'âhı bir kez bâri düşmez mi
Anuğ da bir gün olmaz mı semend-i kaçdı dîger-gün
- 6 Cihâni Beytü'l Ağzân itdi 'âlem döndi Ya'küba
O sengîn dilde olmaz mı görüp bu matemi mağzün

M.5. HP.11a, AE.13b, SÇ.43a.

* Allah yattığı yeri serin etsin.

7 Derūnunda mişal-i zerre raḥm ü şefkat olsaydı
Kıyar mıydı o mihr-i nūr-pāş-ı luḫfa yā gerdūn

8 Bugünden ōñra gitdi zevk-i ‘ālem dostlar ağlañ
‘Adem-ābāda ḫaldı ḫandemūz şām u seḫer ağlañ

II

1 Kimūñ ūimden gerū levḫ-i dilinde naḫş olur ma‘nā
Kimūñ yā Meryem ḫab‘-ı olur İ’sī-i ma‘na-zā

2 Kimūñ āyīne-i ḫalbinde ‘aks-ı sūrı görsünler
Kimūñ ruḫsārına ḫarşu olur tuḫī-i dil güyā

3 Kimūñ dil ḫanesinde şāhid-i ūevk ola dest-efşān
Kimūñ bezm-i derūnın muḫrīb-i zevk eyleye iḫyā

4 Kimūñ bāğ-ı ḫayālinde gül-i ‘iḫret ola ḫāndān
Kimūñ gülzār-ı fikrinde hezār-ı ‘ayş ide gavğa

5 Kimūñ dāğ-ı dili kāfūr-ı behbūdīyi cūyāndur
Kimūñ yā zaḫm-ı cānı merhem ister ey dil-i ūeydā

6 Kimūñ dil-ḫāhı ‘ayş u yā kimūñ maḫlūbı ‘iḫretdür
Kimūñ bezm-i şafā-yı ḫāḫırında devr ider şāhbā

7 Beyān it ey sipihr-i kīne-cū n'itdūñ o maḥdūmı
Mişāl-i genc defn-i zīr-i ḥāk itdūñ meger ammā

8 Cihānı āteş-i ḥasretle ber-bād eyledūñ feryād
Ḥarābāt-ı zemīni şimdi ābād eyledūñ feryād

III

1 Nice kıyduñ o ḥātım-ṭab'-ı zāta ey vefā düşmen
Nesin gördūñ keremden ğayrı ol maḥdūmuñ ey kevden

2 Ne ḥātım-ṭab' ol bir dürr-i baḥr-i cūd idi mişlin
Murād itse zamāne itmege ta'bīr olur elken

3 Nice ḥāke yaturduñ ol vücūd-ı nūr terkībi
Ki rencide olurdu berg-i gülden giyse pīrāhen

4 Vücūd ammā nezaket anda ḥatm olmuşdı el-ḥāşıl
Ten-i nūrānına nisbet gül-i sūrı kefi āhen

5 Dirīġā ol hümā-yı evc-i ḥüsni neyledūñ nitdūñ
Sezā-yı fark-ı 'arş iken teh-i ḥāk eyledūñ mesken

6 Hezār-efsūs-ı inşāf itmeyüp ey çarh-ı sengīñ- dil
Ḥūr-ı 'ömrin kūsūfa şalduñ āḥir şubḥa irmezden

7 Belî haşmānedür hatim-ṭabī‘atlerle kārūñ līk
Bu deñlü bī-nevā eytāmına olmağ neden düşmen

8 Ele girmez ne çāre ne girībānūñ ne dāmānuñ
İçerdim yoksa billāhi şarāb-ı nābveş ıanuñ

IV

1 Hāram olsun baña şimden girü ‘ayş u dem-i fāni
Kimüñle eyleyim minba‘d zevk-i bezm-i rūḥānī

2 Kime ‘arz idem aḥvālüm kime keşf idem esrārum
Kim añlar ıadr ü miğdārum kim ister kāmil insānı

3 Maḥādim-i kerem ııynetlerüñ ser-çeşmesi gitdi
İnanmam mülk-i iḥsānuñ gele bir öyle sulṭānı

4 Şeh-i kişver-sitā-yı luṭf Rā‘ī-zāde Vehbī kim
Hudā virmişdi aña cins-i dünyādan firāvānī

5 Velī yanında yek-sān idi elmas u ḥazef el-ḥāğ
Der-i baḥşāyişinüñ bir gedāsı ebr-i nīsānī

6 Şeb ü rûz eksük olmazdı yanından cümle yārānı
Bozulmazdı sa‘ādet-hānesinüñ şaff-ı dīvānı

7 Şafā-yı şöhetin yād eyleyüp bir bir fiğān itsün
Dögünsün taşlar-ile hasretinden şimdi yārānı

8 Belā-yı hecr ile efsūs gitdüm derdnāk oldum
Heman siz şāğ oluñ yārān işte ben helāk oldum

V

1 Nice itdün ey felek ol āfitābum kıandadur söyle
Nice şebdür görünmez māhitābum kıandadur söyle

2 Meh ü mihr eyler idi iltimās-ı būs-ı dāmānın
O ‘izzet-nisbetüm ref‘et-me‘ābum kıandadur söyle

3 Şeh-i devrāna baş egmezdi hūke hūr bakmazdı
Süleymān-meşrebüm ‘ālī-cenābum kıandadur söyle

4 Sözi taşā geçerdı zaḥm-ı tīğ-i reddi bilmezdi
Nic’oldı ol du‘ā-yı müstecābum kıandadur söyle

5 Kelām-ı mürrini gūş itmemişdi kimse ‘ālemde
O tūḫī ḥasletüm şīrīn ḫiḫābum kıandadur söyle

6 Cemāli sāyesinden şerm iderdi ol edeb-tıynet
Hayādan mı görünmez pür-ħicābum kıandadı söyle

7 Hudā mı görmedi lāyık aña bu miħnet-ābādı
Ne yirde eglenür kıuds-intisābum kıandadı söyle

8 Kıalursa bir zamān dilde bu sūz-ı fūrķati bākī
Budur ħavfum ider sūzān berķ-i āħum āfākı

VI

1 Efendüm ħalüñ ‘arz it ħoş mısın ħūrānla şimdi
Alışduñ mı cinān içindeki ħılmān ile şimdi

2 Gelürler mi ‘aceb yanıña evvelki gibi yārān
Oķurlar mı bülend-āvāz ile elħān ile şimdi

3 O semte gitmeden sen cān atarduñ ħalkā-i zikre
Taķayyüd var mı ħāy u ħū ile devrān ile şimdi

4 Elüñ ŧurmazdı bezl-i cins-i ni‘metden tehī bir dem
Yine ünsiyeti bākī midür iħsān ile şimdi

- 5 Beni bir laḥzā eksik eylemezdün meclisüñden āh
‘Aceb fikrũñ düşer mi Fevzī-i nālān ile şimdi
- 6 Hemān firdevs içinde sen şaluñ ey serv-i āzādum
Ḳo ben ḳan ağlayam yārān ile ihvān ile şimdi
- 7 Gözime ḥāb girmez tā cemālũñ seyr idem anda
Helāk olam gibi ben ḥasret ü hicrān ile şimdi
- 8 Nidem ‘ömr-i ‘azīzi sensiz ey Yusūf-ḥisālüm ben
Girerse mihr-i enver çeşmüme gelmez yine rüşen

VII

- 1 Bugünden şoñra pāy-ı cāndan tāb u tüvān gitdi
Bugünden şoñra şevḳ ü zevḳ-i geşt-i gülsitān gitdi
- 2 Bugünden şoñra bu zülmet-serā-yı fāñide ḳalma
‘Adem burcına mihr-i ḥāk ü māh-ı āsumān gitdi
- 3 Bugünden şoñra bāğı-i ecel destine teslīm it
Kilīd-i ḳal‘a-i cān u teni kim dīdebān gitdi
- 4 Bugünden şoñra ‘āzm eyle diyār-ı Şām-ı bāḳīye
Ki mülk-i şubḥ-ı fāñiden şeh-i şāhib-ḳırān gitdi

- 5 Bugünden sonra şabr it her belā-yı nā-gehānīye
Ki dest-i bī-amān-ı çarḥdan kehfü'l amān gitdi
- 6 Bugünden sonra mir'āt-ı gönül biñ pāre ger olsa
Yiridür kim kafesden tūḫī-i şīrīn-zebān gitdi
- 7 Bugünden sonra Fevzī ḥaşre dek āh u figān itsūñ
Müfīd olmaz ki cānān gitdi vü işrince cān gitdi
- 8 Hemān şimden girü aña du'ādur elzem ü evlā
Bile cennetde dīdārūñla teşrīf eyle ey Mevlā

TAḤMĪS-İ ĞAZEL-İ ŞEHRĪ

Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün

I

- 1 Maḥabbet ehli ser- tā -pā-yı neşterzār-ı ḥasretdür
2 Serinde her bün-ı mü cūybār-ı nār-ı ḥasretdür
3 Degüldür sīnesinde dāğlar izhār-ı ḥasretdür
4 Ümīdi ehl-i derdūñ gülbün-i gülzār-ı ḥasretdür
5 Reh-āverd-i bahārı deste deste ḥār-ı ḥasretdür

II

- 1 N'ola çarh-ı gamuñ Nāhīdi alsa destine sāzı
- 2 Nevā-yı nāle āmīz itse 'arşa çıksa āvāzı
- 3 Ser-ā-pā gūş idüp efġānın ehl-i derd-i dem-sāzı
- 4 'Aceb mi her şehīd-i ārzūnuñ nevhā-perdāzı
- 5 Gelürse meşhedüm üzre ki şīvenzār-ı ħasretdür

III

- 1 Açılma gülme şād olma dem-ā-dem ol miħen-peymā
- 2 Degül şāyeste-i ehl-i maħabbet ħoşdili zīrā
- 3 Ser-ā-pā dāġ dāġ- ı ħasret ol kıl cismi ġam-fersā
- 4 Dilā germ olma iķbāl-ı bahāra 'andelībāsā
- 5 Bizim ġülzārumuzda sebz olan izhār-ı ħasretdür

IV

- 1 'Aceb mi dem-be-dem olsam o düşmen dostdan dil-ġir
- 2 Ki bir nezzāre de itse olur yā tīr yā şemşīr
- 3 Dime kim kuşış-i neyl-i vaşlda eyledüñ taķşīr
- 4 Eger itmezse āh-ı sīne-zādum ol büte tesīr
- 5 Ta'accüb itme ey dil ħāne-zād-ı nār-ı ħasretdür

V

- 1 Yiridür Fevzī mihr-i çarħa ħande itse āyīnem
- 2 Ki yokdur kimsenüñ ħaķķında dilde zerreveş kīnem
- 3 Açıldı ġülşenimde ġoncehā-yı dāġ-ı dīrīnem
- 4 Muħaşşal bir ġülistān oldı ġül ġül dāġla sīnem
- 5 O ġülzār içre Şehrī 'andelīb-i zār-ı ħasretdür

TAHMĪS-İ ĞAZEL-İ FEHĪM-İ NĀ-MURĀD

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

I

- 1 Destüñ urduñ cām-ı gülgün-ı şarāb-ālūdīña
- 2 Āb şaçduñ āteş-i ruhsār-ı tāb-ālūdīña
- 3 Sāyebān itdüñ haţuñ berg-i gül-āb-ālūdīña
- 4 Perde itdüñ gice destüñ çeşm-i h‘āb-ālūdīña
- 5 Eyledüñ meftün beni nāz-ı hiçāb-ālūdīña

II

- 1 Bāde-i şermi meger vār ise nüş itdüñ yine
- 2 Berg-i hurşīd-i ruhuñ kim sāye-püş itdüñ yine
- 3 Meh-i cebīnünde hūyı deryā-hurūş itdüñ yine
- 4 Şu‘le-i ruhsāreñi sīm-āb-ı cüş itdüñ yine
- 5 Kim sebep oldı hayā-yı ıztırāb-ālūdīña

III

- 1 Āh-ı tīg-i ğafletüñle çāk çāk itdüñ beni
- 2 Pāy-māl-i rahş-ı nāz itdüñ de hāk itdüñ beni
- 3 Reşk-i lālūñle esīr-i āb-ı tāk itdüñ beni
- 4 Bir nigāh it luţf- ile zālīm helāk itdüñ beni
- 5 Virme ruşşāt ğamze-i mest-i ‘itāb-ālūdīña

IV

- 1 Tā-be-key derdüñle bülbül gibi germ-efgān olam
- 2 Tāb-ı gül-ruhsārīña pervāneveş sūzān olam
- 3 Hışmnāk olma o dem kim ‘aşq-ile nālān olam
- 4 Mest-i düşnām-ı tebessümnāküñem kırbān olam
- 5 Çeşm-i maḥmūrānuña la‘l-i şarāb-ālūdīña

V

- 1 Ger ḥamūş olsa yiridür Fevzī-i mu‘cīz-beyān
- 2 Mest-i ḥayret idemez güftāre i‘māl-i lisān
- 3 Tūṭī-i la‘lūñ beyān itdükce esrār-ı nihān
- 4 N’ola lāl olsa cevābından Fehīm-i ter-zebān
- 5 Oldı ḥayrān zevk-i güftār-ı ‘itāb-ālūdīña

TAḤMĪS-İ ĞAZEL-İ NEF‘Ī

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

I

- 1 Leb-i cān-baḥşı ta‘n-endāz-ı ihyā-yı mesīḥādur
- 2 Kelām-ı cānsitānı mürde sāz-ı ehl-i ma‘nādur
- 3 Güzel bir semti ammā semt-i dīgerde temāşādur
- 4 Nigāhı āfet-i dīn ğamzesi āşüb-ı dünyādur
- 5 Bu gūne şūḥa dil virmek ‘aceb derd özge sevdādur

II

- 1 ‘Aceb mi kâle-i cân şatılursa nuķre-i müfte
- 2 Bulunmaz bir güzel kim ola eṭvârı pezîrûfte
- 3 Şikâyet añlanur izhâr olunsa sırr-ı nâ-güfte
- 4 Göñül âşüfte yâr âlüfte çeşm-i baht ise hüfte
- 5 ‘Aceb ‘âşık ‘aceb mâ‘şuk ‘aceb germ-i temennâdur

III

- 1 Nice ney gibi efgân olmasun ‘âşıklarun kârı
- 2 Nice eflâki şîvenzâr kılmaz dillerün zârı
- 3 Nice kan ağlamaz ‘aşk ehlinün çeşm-i şerer-bârı
- 4 Dimek güç şaklamak güç gamzeden hâl-i dil-i zârı
- 5 Belâ-yı ehl-i ‘aşkı gör ne derd-i hayret-efzâdur

IV

- 1 O kânûn-ı belâ kim ismine dirler dil-i şeydâ
- 2 Hâs u hâşâk-ı cândân olmadur hâkister-i peydâ
- 3 Maḥabbet tâbına tākât getürmez degme bir dânâ
- 4 Belâ üzre belâdur dilde derd-i ‘aşk-ı yâr ammâ
- 5 Yazıklar aña kim bir böyle sevdâdan müberrâdur

V

- 1 Göñülden mümkin olsa Fevzî şāh-ı ‘aşkınuñ ref‘î
- 2 Hücüm-u leşker-i şevk-i vişālũñ sehl idi def‘î
- 3 İdermiş tut ki hıfz-ı genc-i vaşlıñ çün raķīb-i ef‘î
- 4 Taḥammül hıç mümkin mi ğam-ı hicrāna ey Nef‘î
- 5 Maḥabbet ğālib-i muṭlaķ dil ise nā-şekībādur

EL ĞAZELİYYĀT

1

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Fevzī çün vācibdür āhır tīre hāk olmak baña
 Pes hārām olsun o āfetsüz helāk olmağ baña

- 2 Būy-ı zülfi irmedin dağı meşāmm-ı cānuma
 Şāneveş bilmem nedendür çāk çāk olmağ baña

- 3 Hasret-i la‘l-i leb-i meygūnı yaqtı gönümü
 İztırārīdür esīr-i āb-ı tāk olmağ baña

- 4 Şöyle çirk-ālūd-ı ‘ișyān oldı ceyb-i ‘ișmetüm
 Olmaz illā āteş-i ‘aşğ-ile pāk olmak baña

- 5 Biñ hayat-ı cāvidān bulmağdan ahlādur bu dem
 Derd-i ‘aşğ-ı yār ile Fevzī helāk olmağ baña

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Ğamze-i çeşm-i bütānum nāz maḥremdür baña
 ‘Ayn-ı nāzum ğamze-i ğammāz māḥremdür baña
- 2 Ben hümā-yı evc-i şevķüm çeng-i ğamdan bī-ḥaber
 Bāz-ı çeşm-i dil-ber-i ṭannāz maḥremdür baña
- 3 Ğamze hem-meclis göñül peymāne mey ḥün-ı ciger
 Sākī-i bezmüm anuñçün rāz maḥremdür baña
- 4 Mest-i ḥün-ı dil olup ğam sīnede eyler nağam
 Deyr-i ‘aşķum ‘ayş u söz ü şāz maḥremdür baña
- 5 Siḥr-i şi‘r-i köhne-ṭarzı Fevzī maḥv itsem n’ola
 Mūsī-i ma‘nīyem ü i‘cāz maḥremdür baña

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Mest-i ‘aşkum dāğ-ı dil peymāne-i meydür baña
Nāle-i şām u seher geh nağme-i neydür baña
- 2 Fāriğ-i gülgeşt-i bāğ u sākin-i deyrüm müdām
Cām-ı mey gül-ğonce-i hem şayf u hem deydür baña
- 3 Berğ-i hātif gerdime irmez fezā-yı ‘aşkda
Çays-ı bī-dil pā-şikeste peyk-i der-peydür baña
- 4 Şāh-ı ‘aşkum kişver-i gam kabza-i hükümmedür
Künc-i ‘uzlet mülk-i Dārā vü Cem ü Keydür baña
- 5 Müsta‘idd-i bendī-i zünnār olmak Fevzī güc
Yoğsa küfr-i ‘aşka girmek şanma bir şeydür baña

Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

- 1 Virürse ‘arz-ı niyāzum eger hicāb saña
O demde şu‘le-i ruhsār olur niķāb saña
- 2 Bu āb u tāb-ile ruhsāreñe nezāre muķāl
Nīķāb ola meger envār-ı āfitāb saña
- 3 Bu deñlü dutma elünde piyāle ey sāķī
Hīcāb virmeye tā dīde-i ķābāb saña
- 4 Kucalmaduñ baña tā olmayınca mest ü ķarāb
‘Aceb ne siķr ü füsün eyledi ķarāb saña
- 5 Hemān o dergehe yüz sür ki besdür ey Fevzī
Şunarsa pīr-i muķān bir ķadeķ ķarāb saña

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

- 1 Bu leṭāfet ki naṣīb eylemiş Allah saña
Yaraşur halka-be-güş olsa eger mäh saña
- 2 Merdümīdür meger imsāk-ı nigāha bā‘ış
Dāim idrāb virür hüsni-i edeb āh saña
- 3 Māni‘-i vaşluñı ben baht-ı siyehden bilürüm
Bulamam ‘arz-ı niyāz eylemege rāh saña
- 4 Bu siyeh çeşm-i füsün-sāz-ile minbā‘d ey şüh
Ne belādur k’idesün fitneyi hem-rāh saña
- 5 Ağlamazdum yine ifrāṭ-ı tegāfülden līk
Korçarum ide eşer-i āh-ı sehergāh saña
- 6 Luṭfi gelmezse de Fevzī gile-sāz olmayalum
Ġamı elbette gelür kāh baña kāh saña

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Ben ki hākister be-ceybüm şanma mest itmiş Ʒazā
Dergehüñden dūr idüp külhān-nişest itmiş Ʒazā
- 2 Devr-i hüsñünde hemān ‘aşƷ ehli düzahda degül
Ehl-i zühdi ser-te-ser āteş-perest itmiş Ʒazā
- 3 İhtiyāri kimse rüsvā olmaz ammā neyleyüm
‘AşƷ-ile çünkim ezelden cejb ü dest itmiş Ʒazā
- 4 Çün Sikender seyr-i kevneyn itdürür her pārede
Şanma bī-hūde bizi hātır-şikest itmiş Ʒazā
- 5 Neşve-yāb-ı kevşer itmekdür murādı şimdiden
Şüfī anuñçün beni sāğar be-dest itmiş Ʒazā
- 6 Fevzī ne hūn-ı ciğerdendür ne meyden tīre mest
Keyfī zātīdür anı mest-i elest itmiş Ʒazā

Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

- 1 Olalı hāk-rāh-ı istignā
 Oldı dil cāygāh-ı istignā
- 2 İtdi ma‘müre-i dili tārāc
 Ceyş-i fitne-sipāh-ı istignā
- 3 Zātuña düşmez ey melek-sīmā
 İrtikāb-ı günāh-ı istignā
- 4 Luṭfi ḳānūn eyle ‘uşşāḳa
 Ḳalmasun resm ü rāh-ı istignā
- 5 Ḳorḳarum ‘āḳıbet ider sūzān
 Fevzīyi berḳ-ı āh-ı istignā

FĪ ḤARFİ‘L BĀ’

8

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

- 1 ‘Aceb cellād imiş çeşmüñ açar şad zaḥm u kan gā’ib
Mişāl-i nīm-bismil kim dehen bāz u fiġān gāib
- 2 Kitāb-ı ‘aşq-ile ġamzeñ dil-i ‘uşşāķı söyletmez
Çıķar her bir su’āle biñ cevāb ammā zebān gā’ib
- 3 Olınca böyle olsun ‘āşık-ı sergeşte-i zülfüñ
Ki ber-dār oldu çün Mansūr u efġān-ı amān gā’ib
- 4 Şeb ü rüz eksük olmaz kārbān-ı ġam geçer dilden
O şeh-rāh üzre ancaķ bir eşer var reh-revān gā’ib
- 5 Göñül bir āfete teslim-i naķd-ı ihtiyār itdi
Ki olur her dem ‘ītāb-ı sūkkerin peydā dehān gā’ib
- 6 Perīdür var ise ol bī-vefā her bir niġāhında
Gelür zīrā dil-i şād-pāreme tīr ü kemān gā’ib

G.8 HP. 15b, SÇ. 3a, AE. 19b.

3 efġān-ı amān : fiġān-ı amān AE.

7 Egerçi müsta‘idd-i bend-i zünnār-ı şanemdür dil
Velī Fevzī künişt- i dehrde pīr-i muġān ġā’ib

9

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

1 O gül-ruġdan olur her dem gül-i āteş-nümā maġcüb
Şemīm-i turre-i şeb-rengden müşg-i Hıfā maġcüb

2 Hayāli dahı çeşmi gibi çetr-i h‘ābda şimdi
Meger gāhī olurmuş āşinādan āşinā maġcüb

3 Menem ol gül-perest-i mihr-i dil-ber kim olur her dem
Dil-i āteş-fiġānumdan hezār-ı bī-nevā maġcüb

4 O cām-āşām-ı şabr-ı zaġm-ı tīġ-i çeşm-i yārüm kim
Görince şādī-i zaġmum olur şahs-ı cefā maġcüb

5 Neġam-sencī-i vaşf-ı kand-ı l‘al ey Fevzī besdür bes
Dem-ā-dem sözlerüñden tūṭī-i şīrīn-edā maġcüb

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

- 1 Dil-i bīmāra derd-i ‘aşq-ı cān-sūzuñ devādur hep
Sem-ālūd-ı ğam-ı zülfüñde tiryāk-ı şifādur hep
- 2 Ben ol meftūn-ı zaħm-ı hañcer-i derd ‘āşık-ı zārum
Ki baña merħem-i behbūdı cellād-ı kazādur hep
- 3 Ya göñlüm köhne dāğın tāze kıl elmās-ı hecrüñle
Ya öldür kim dil ũ cān dīde ber-rāh-ı fenādur hep
- 4 Kemend-i kākül ũ zülfın Hudā dūr itme boynumdan
Egerçi her biri ben nā-besāma ne belādur hep
- 5 Nevā-yı nālemi ğuş eylemez ol ğonce-fem feryād
Fiğān-ı dil-ħırāş-ı bülbül-i cānum hebādur hep
- 6 Beni i‘cāz-senc-i siħr-i ma‘nī eyleyen Fevzī
Hevā-yı pey-revī-i ‘Āşım-ı şīrīn-edādur hep

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Nergisüñdür sākiyā ‘ayn-ı ḥabāb
Aña mestī şatmasun cām-ı şarāb
- 2 Fitne-i çeşmüñ füsün u sihr ile
Dehre āḥir virdi kevn ü inqılāb
- 3 Āfitāb itmezdi pür-tāb ‘ālemi
İtmese nūrın ruḥuñdan iktisāb
- 4 Berķ-i ruḥsāruñdan oldum zerreveş
Bā‘iş oldur olmama pür-ızdırāb
- 5 Turreñi luḥf it perīşān itmekim
Tābı qalmaz göstere rü āfitāb
- 6 Ser-nigün olsun Ḥudā cām-ı felek
İtmedi la‘l-i lebüñden neşve-yāb
- 7 Baḥş-ı eş‘ār içre mülzem olmadum
Tā gelince Fevzī-i ḥāzır cevāb

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Dil hayāl-i lebleründen mest ü çeşmünden harāb
İtmesün minb‘ād ümīd sākī vü cām-ı şarāb
- 2 Gird-i ruhsāruñda seyr idüp ğubār-ı haṭṭuñı
Zerre zerre olsa reşkünden yiridür āfitāb
- 3 Fikr-i zülfüñ eylesem zālīm helāk eyler beni
Dilde mār-ı ğam ki ğayretten olur pür-piç ü tāb
- 4 Yā perī yā āḫū-yı vahşīdür ol mehpāre kim
Berķ-i hātif gibi gördükde beni eyler şitāb
- 5 ‘Arza girdüm gice ḫoy-rīz oldı şerminden ruḫı
Özge seyr itdüm ne yüzden neşf ider āteşden āb
- 6 İtmede sīm-ābveş peykān-ı fülādın kulāb
Āteş-i dil ol kadar gāhi olur germ-iltihāb
- 7 Leb qarīn itsem eger cām-ı şarāb-ı kāmumı
Pertev-i baḫtum anı ḫulķuma dek eyler sir-āb

G. 12 HP.16a, SÇ.4a.

4 gördükde : göreñde HP.

- 8 Māliküm Fevzī o baħr-ı t̄āb‘a kim bu nüh-ķubāb
‘Arşā ser virse yine olmaz aña kemter ħabāb

FĪ ĤARFĪ‘T TĀ’

13

Mef‘ülü Mefā‘īlü Mefā‘īlü Fe‘ülün

- 1 Ey dil nice bir arzū-yı ğonce-fem-i dost
Elde var iken gül gibi şahbā-yı ğam-ı dost
- 2 Ey dil nice bir keşmekeş-i āh-ı pey-ā-pey
Zehr-ābe mi geldi sana t̄ir-i sitem-i dost
- 3 Ey dil nice bir bādiye-peymā-yı cününsun
Bağlar seni de silsile-i ħam-be-ħam-ı dost
- 4 Ey dil nice bir ķaķ‘-ı ümīd-i dem-i vuşlat
Maṭvī ola ḫann itme simāķ-ı kerem-i dost
- 5 Ey dil nice bir Fevzī gibi vehme düşersen
Tek bende-i yār ol saña besdür himem-i dost

Mef'ülü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ülün

- 1 Bir dil ki ide zülf-i girih-gîr ile ülfet
Dīvāne olur itmese zencîr ile ülfet
- 2 Gördüm ne imiş silsile-i gerden-i Mecnûn
Dil eyleyeli turre-i şeb-gîr ile ülfet
- 3 Çeşmüñ gibi müstağni-i âlât-ı rezm yok
Ne tîr ile eyler o ne şemşîr ile ülfet
- 4 Bildüm ki gice sîneme çekdüm o perîyi
Taqdîr-i Hudâ eyledi tadbîr ile ülfet
- 5 Dil çeşmi ile nâz u niyâz itmede Fevzî
İtmez dime âhû-yı harem şîr ile ülfet

Mef'ülü Mefā'îlü Mefā'îlü Fe'ülün

- 1 Tārāc ideli mülk-i dili leşker-i Һasret
Çāk itmededür sīnemüzi Һaçer-i Һasret
- 2 Pāy-ı Һeves-i cānā n'ola olsa Һalīde
Pür-nīş-i belā olur imiş kişver-i Һasret
- 3 Yā Һıyre olur çeşm-i felek yā sebel-ālūd
Ger düşse aña zerre-i Һākister-i Һasret
- 4 Pinhān şüde-i dāmenidür şad şeb-i deycür
Yā-Rāb ne siyeh-çerde olur aҺter-i Һasret
- 5 Һurşīd verā'ı tutuқ-ı şermde қaldı
Ey Fevzī beni dāğ ideli aҺker-i Һasret

G. 15 HP.16b, SÇ.4b, AE.22a.

Mef'ülü Mefā'îlü Mefā'îlü Fe'ülün

- 1 Sür sāğarı ey sākī gamı zār u zebün it
Tā rüz-ı haşr sille-ğor-ı dest-i sükun it
- 2 Ammā bize nevbet gelicek cām-ı lebüñ şun
Peymāne-i hestī-i raķībānı ni-gün it
- 3 Baş hañçerüñi sīneme biñ yāre açılsun
Ol bādiye-i miñneti gūlzār-nümün it
- 4 Essün қо belā şarşarı çek yelken-i cevtrüñ
Keşti-i dili ğarķa-ı ka'r-ı yem-i hūn it
- 5 Aç çeşm-i siyekāre-i sehħāreñi sākī
Ķānun-ı bütān üzre dile mekr ü füsün it
- 6 Fevziyi de peymāne-i la'lüñle utandur
Reng-i ruhunı ğıbta-keş-i buķalemün it

Mef'ülü Fā'ilātün Mef'ülü Fā'ilātün

- 1 Şīrīn dehānı içre dürr-i hoş-ābı seyr it
Lā'līn cām içinde sīmīn ḥabābı seyr it
- 2 Gül-ruḥlarına çekmiş bir 'anberīn ḥayme
Ruḥsārı tābişinden zerrīn tınābı seyr it
- 3 Ey ḥüsn-i ḥaṭṭı münkir baḡ ol benefşezāra
Ḥoy-gerde ruḥlarında bu reng ü ābı seyr it
- 4 Cem' olmuş ol dehende ṭavr-ı Mesīḥ ü Mirrīḥ
Luṭf-ı tebessümiyle ḡahr-ı i'tābı seyr it
- 5 Olmuş o şūḥum ancak çāpük-süvār-ı nahvet
Ḥāke nigāḥ ider mi 'ālī-cenābı seyr it
- 6 'Āşık görem dilersen ben zerreye nazar kııl
Ol āfītāba ḡarşu bu ıztırābı seyr it

G. 17 HP.17a, SÇ.5a, AE.22b.

2 nigūn : kümūn HP.

- 7 Sāķinũñ ayağına Fevzĩ ne gũne dũşmiş
'Arza ne resme girmiş ol bĩ-hicābı seyr it

FĪ ḤARFĪ'Ş ŞĀ'

18

Fe'ılātũn Fe'ılātũn Fe'ılātũn Fe'ilũn

- 1 Eylese sāđar- ı mey ol leb-i mercan-ile baĥş
İderüz biz de hezār āteş-i sũzān-ile baĥş
- 2 'Āleme inmese yek kaťre-i bārān yiridür
Çarĥ-ı bĩ-eşķ idemez dĩde-i giryān-ile baĥş
- 3 Uzadursa n'ola ruĥsārına zũlf ayağını
Kāfir-i muťlaķ ider āyet-i Ķur'ān-ile baĥş
- 4 Gülşenũñ kaťtı nađam-sāzı dil efgān ideli
İdemez bũlbũl-i zār 'āşık-ı nālān-ile baĥş
- 5 Kim olursa iderũm ĥaşmumı ilzām ammā
İdemem toğrusı Fevzĩ-i sũĥandān-ile baĥş

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

- 1 Nesīm-i āh ise zūlfüñ perīşān olmağa bā‘iş
Senün berķ-i ruĥuñdur cāna sūzān olmağa bā‘iş
- 2 Nice tā‘bīr-i luţf-ı zaĥm-ı peykānuñ idem cānā
Ki oldur dīdeme her dem dūr-efşān olmağa bā‘iş
- 3 Bilünmez oldı esrārı nedür ĥayret-fezā yoĥsa
Ġubār-ı ĥaţţ mıdur ‘uşşāķa ĥayrān olmağa bā‘iş
- 4 Seĥāba mihr-i ruĥsāruñ girelden çeşm-i giryānum
Belī ebr-i ĥaţuñdur bunca bārān olmağa bā‘iş
- 5 Ne fūrķat şarşarın ne ĥod semüm-i hecrini gördüñ
Nedür Fevzī nedür gönlüñ perīşān olmağa bā‘iş

Fİ ARFI‘C CİM

20

Mefā‘ılün Mefā‘ılün Mefā‘ılün Mefā‘ılün

- 1 Gören dil-i şafhasında naqş-ı hüsnüñ deyr bilmez hıç
Büt-i büthâne-i dil sensin ‘âlem gayr bilmez hıç
- 2 Metā‘ı derdiñi seyr eyleyen bāzār-ı ‘aşk içre
Virir hep dīn ü dil naqdin gezend ü zayr bilmez hıç
- 3 Belī dīvāne göñlüm tā esīr-i dām-ı zülfüñdür
Mukīm-i künc-i miñnetdür güzār ü seyr bilmez hıç
- 4 Perīdür ol vefā nā-ehl-i evc-i ‘işvede zīrā
İder pervāz-ı bī pervā vü perr-i tayr bilmez hıç
- 5 Gerek qahr u gerek luş it dil-i Fevzīye yeksāndur
Senüñ Leylī-i zülfüñ Qaysı şerr ü hayr bilmez hıç

Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün

- 1 N'ola gülerse meh ü mihre hep ḥabāb-ı ḳadeḥ
Münīr-i 'ālem-i kübrādur āfitāb-ı ḳadeḥ
- 2 Ḥazān resīde-i hicrān olan nihāl-i dili
Pür-āb u berg ider lutf-ı āb-ı nāb-ı ḳadeḥ
- 3 Sebeb odur ki ider şeyḫi nīm cür'āsı şāb
Ki Āb-ı Hıẓr ile āğaştödür türāb-ı ḳadeḥ
- 4 Bize ne ṭa'ne ider zāhid-i şafā maḥrūm
Şeh-i cihān ider ehl-i dili şarāb-ı ḳadeḥ
- 5 Yolında mest yaturken budur dimiş ol şūḫ
Esīr-i la'lüm olan Fevzī-i ḥarāb-ı ḳadeḥ

G. 21HP.18a, SÇ.6a, AE. 23b.

1 *āfitāb-ı ḳadeḥ* : *āfēt-i ḳadeḥ* HP.

3 *odur* : *oldur* AE.

Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

- 1 Görünmez oldı bu eyyāmda liķā-yı feraḥ
Giderse ḥātırımızdan n’ola hevā-yı feraḥ
- 2 Menāmımızda naşīb olmadı yüzün görmek
Bizi ne bī-hüde taşdı‘ ider şadā-yı feraḥ
- 3 Gürūh-ı ehl-i dilüñ imtizācı derd iledür
‘Aceb mi olmasa ‘uşşāķ āşinā-yı feraḥ
- 4 Ter ü şükūfte olur mı meger şüküfe-i dil
Çemenlerinde vezān olsa da sabā-yı feraḥ
- 5 Sezā-yı mülk-i şafā bulmadı ki sāye şala
Hevāya uça n’ola Fevzīyā hümā-yı feraḥ

Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün

- 1 Esīr-i ṭurre-i ser-beste-i ūeb-dīziñüm ey ūuḥ
Şehīd-i ğamze-i mestāne-i ḥun-rīziñüm ey ūuḥ
- 2 Beni öldürmege zehr-āb-ı tīĝ-i cevre ḥācet yok
Helāk-ender-helāk ḥaṇçer-i ser-tīziñüm ey ūuḥ
- 3 Niçün bīmārıña cellād-ı ğamzeñ ḥıūm ider çünkim
İtā'atkār-ı fermān-ı kazā tecvīziñüm ey ūuḥ
- 4 Beni biñ pāre kılsañ dām-ı 'aşkuñdan el çekmem
Ben ol ḳurbānī-i çeūm-i fiten-engīziñüm ey ūuḥ
- 5 Beni ğül-būy-i zūlfüñden çü Fevzī eyleme maḥrum
Senüñ ben bülbul-i āvāre-i ūeb-ḥīziñüm ey ūuḥ

G. 23 HP. 18a, SÇ. 6a, AE. 24a.

3 bīmārıña : bīmāruña AE.

Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün

- 1 Eliyle turrelerin açdı rüzgāra ḥased
Ayağına yüzini sürdi cūybāra ḥased
- 2 Ḳanā'at eylemeyüp dest-būs-ı sākīyle
Girişdi leblerine cām-ı zer-kenāra ḥased
- 3 Aḳup su gibi ayağına sākī-i bezmūñ
Süzüldi la'line ḥūn-āb-ı hoş-güvāra ḥased
- 4 Yañına kimseyi uğratmaz oldı kendi hemān
O serv-ḳaddi ḳoçar tīg-i sitemkāra ḥased
- 5 Gözümlle gördüm o meh girdi ḳoynına bu gice
Ḳo ğayrıyı hele Fevzī-i sihrkāra ḥased

Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

- 1 Egerçi hānde ider rüyuma ḥabāb-ı ümīd
Velī nidā-dih-i yek-neşvedür şarāb-ı ümīd
- 2 Bu rüzgārda olmaz naşīb-i ehl-i dilān
Hemīşe sifledür olmak da feyz-yāb-ı ümīd
- 3 Bu bahş ile tūtalum burc imiş aña dilimüz
Ṭulū‘ ider mi meger andan āfitāb-ı ümīd
- 4 Ne deñlü meykede-i ḥāhiş olsa ḥāne-i dil
Güsiste tār olur andan yine rebāb-ı ümīd
- 5 Vişāl-i şāhid-i kām ise Fevzī maqşūduñ
Oqunmasun bu debistānda kitāb-ı ümīd

Mef'ülü Fā'ilätü Mefā'ilü Fā'ilün

- 1 Kūşışdedür gönül k'ola tā mazhar-ı şühüd
Güşum anuñçün itmede dağ bāng-ı yā vedūd
- 2 Bir āşinā nıgehle baña nazra kıldı līk
Mümkin mi raħm-ı düşmene virmek ser-i vücūd
- 3 Tā kim o tāk-ı ebrüya mālīkdür ol sanem
İtse 'aceb midür aña Cibrīl eger sücūd
- 4 Cevriyle tazelendi dilüñ eski gülleri
Anda revādur itse hezārān-ı ğam sürūd
- 5 Bī-hude sa'y-ı neyl-i vişālin ço Fevzīyā
Baħt-ı 'adem müsā'ide güşiş virür mi sūd

Fİ ĞARFİ'Z ZAL

27

Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün

- 1 O deñlü geldi dil-i zārıma i'tāb lezīz
Ki ol sitem-siyehe geldi ictināb lezīz
- 2 Meger ħarāb-ı mey-i nāz imiş odur bā'ış
Beni görünce gelür nergisine ħ'āb lezīz
- 3 Dilüm sipend-i sitemle yaķūp döker ķanum
Olur kebāb-ile zīrā şarāb-ı nāb lezīz
- 4 Caķīm-i derdiñe biz iĥtiyār ile girürüz
Ki ehl-i derde gelür miĥnet-i azāb lezīz
- 5 Nevāziş ü ğazābuñ baña bes berāberdür
Velī ziyāde gelür Fevziye i'tāb lezīz

G. 27 HP.19a, SÇ.7a, AE.25a.

Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün

- 1 Menem ki ğıbta ider keyfüme piyāle-i zehr
Hemīşe ola Ḥudā nuqlümüz nevāle-i zehr
- 2 Piyāle bilmezüz endāzesüzdür 'işretimüz
Ele girince sebū-yı mey-i dü sāle-i zehr
- 3 Yine menem o metā'a nuḳūd-ı cānı viren
Ḥarāc olundığı dem sūḳ-ı ğamda kāle-i zehr
- 4 Fiġān ki aġūş-ı zaḥmum henüz vefḳ-i murād
Müşerref eylemedi şāhid-i ḥavāle-i zehr
- 5 Dil idi cān idi Fevzī idi o ğülşende
Ki düşdi ğonce-ġül-i dāġum üzre jāle-i zehr

Mef'ülü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ülün

- 1 Tâb-1 sitemüñ şem'a-fürüz-1 dilümüzdür
Şeb-târ-1 ğamuñ tâbiş-i rüz-1 dilümüzdür
- 2 Gencür-1 şeh-i 'aşk-1 belâ-bağş-1 dü-kevniz
Derdüñ güher-i pāk-1 künüz-i dilümüzdür
- 3 Zann itme leb-i şubha tulū' eyledi hırşîd
Tebhâl-i teb-i tâb-1 temüz-1 dilümüzdür
- 4 'Aşk-ülfetüz ol mertebe kim heft-cehennem
Kem-ter eşer-i süziş-i süz-1 dilümüzdür
- 5 Tılmîz olımaz Fevzî bize 'aql-1 Felâtün
Ders-i hikem 'âcz-i rumüz-1 dilümüzdür

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

- 1 Dimem hem-râz yok ğamzeñ gibi bir râz-dânum var
Seniñ ‘aşkuñda sulţānum ğamāsā mihribānum var
- 2 ‘Adetsüz dāĝ var burc-ı serümde maĝdemüñ gözler
Senüñçün göz yumaz ey bî-vefā çok dīdebānum var
- 3 Gehī rū-māl-i hāk-ı pāyüñ olmaĝdan ğaraż cānā
Şehīd-i ğamze-i cellāduñ olmaĝ hırş-ı cānum var
- 4 Nefes ħulkuma dek sūzān olur ħālüm beyān itsem
Beni Allah için söyletme kim derd-i nihānum var
- 5 Nişīmengāhum ey Fevzī n’ola şaff-ı ni‘āl olsa
Benim ‘arş-ı maĝabbetde mu‘ayyen bir mekānum var

Mef'ülü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ülün

- 1 Tā kim müjesi tīrdür ebrūsı kemāndur
Yaşılığı n'eyler dilümüz hāli yamandur
- 2 Şad-müjde eyā cān-ı belā-keş yeñi başdan
Ol āfet-i cān tīg-keş-i ehl-i dilāndur
- 3 Baḥş eyleyemez ğamze de çeşm-i siyehiyle
Ol fitne-i devrān oқıdur nādire-dāndur
- 4 Nezzāreden incinse revādur o semen-ten
Nāzūkdür aña nūr-ı nıgeh bār-ı girāndur
- 5 Zencīr-i cünün ile dile hep viren ülfet
Sevdā-gerī-i zülf ü ḥaṭ-ı muğ-beçegāndur
- 6 Nāl olsa n'ola kām̄et-i Fevzī ki dilinde
'Aşq-ı ezelī mādde-i derd-i nihāndur

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Dil-berüm hem şūḥ u hem cevvardur dünyā kadar
Her nigāhı māye-i āzardur dünyā kadar
- 2 Nīm nazrayla cihānı ser-te-ser bī-hūş ider
Çeşm-i efsünkāresi mekkardur dünyā kadar
- 3 Vaşlını elde tutar her kim ki görse ‘işvesin
Anı bilmez kim o büt ‘ayyardur dünyā kadar
- 4 İstemez ‘uşşāk-ı zāruñ bir zaman şād olduğın
Ḥayf kim ol tünd-ḥū ḡaddardur dünyā kadar
- 5 Ansız olmaz şāhid-i i‘cāz-ı ma‘nī bir nefes
Ṭab‘ı Fevzī ḥāşılı seḥḥardur dünyā kadar

G. 32 HP. 19b, SÇ. 8a, AE. 26a.

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

- 1 Dil ki bir sâgar-ı billür ister
Hâne-i târdur ol nür ister
- 2 Mey-i lâ‘l-i lebüñe meftündür
O sebebten mey-i engür ister
- 3 Cân atar rîze-i elmasa gönül
Şanmañuz zaħmına kâfur ister
- 4 Rûz-ı rüşende açılmaz dilimüz
Hem-dem-i ğam şeb-i deycür ister
- 5 ‘Aşķ dâĝ itmez idi gönlümi lîk
Şâhlar mülkiñi ma‘mür ister
- 6 Bulamam feyz-i mey-i şevķı ki çarķ
Sâgar-ı gönlümi meksür ister
- 7 Tab‘umuz meyl-i ĥayâl itse n’ola
Raķş-ı çâlâk reh-i dūr ister

8 Țuramaz Țab‘uma Țarŝu Țaŝmum
 Ŝir ile penȚeleŝen zür ister

9 MaȚlabı nār-ı ġamuñdur ya-Rāb
 Fevzi ne cennet ü ne hūr ister

34

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

1 Ne cān-ı sūznāk ü ne derün-ı süfte isterler
 Serāy-ı Țalbi ancaȚ māsivādan rüfte isterler

2 AȚılmaȚ sehl ü ĥall-i remz-i ‘aŝȚ itmek de mümkün līk
 Bu bāġuñ bülbülin lāl ü ġülin ne-şküfte isterler

3 O siȚr-āmuz uyursa ġamze-i fettān uyur şanma
 Hemān üftādeler bī-hüde Țeŝmin ĥufte isterler

4 Lisān-ı ‘aŝȚda hicrāna Țün vaşl-ı ebed dirler
 Meta‘-ı cānı kim dir sūk-ı ġamda müfte isterler

5 Kilīd-i Țab‘ına müȚr-i süküt urmiŝdı Fevzi līk
 Țomaz ĥalinde yārān-ı ŝafā nev-ġüfte isterler

Mef'ülü Fā'ilätü Mefā'ilü Fā'ilün

- 1 Sākī şarāb-ı la'lüñ içür hācetüm budur
Bezm-i ezelde menşe-i keyfiyyetüm budur
- 2 Şeb tā seher hayālüñ ile çeşm-i pür-seher
Dād ü sītād-ı kāmduur 'işretüm budur
- 3 Ehl-i haşr kulağ çeke nazrañ şikāfına
Maşserde sīne-çāk olayum niyyetüm budur
- 4 İdmān idüp kemān-ı belāya bu menzilüñ
Tā gāyetinde taş dikeyim himmetüm budur
- 5 Ben bu kabāyı şālā virem gibi 'ākibet
Dīvāne oldu dirler ise rağbetüm budur
- 6 Ey 'aql-ı dūr-bīn beni koy kendi halüme
Ben dāye-perver-i elemem raḥatum budur
- 7 Fevzī senüñle maḥlabımız bir degül midür
'Ahd-i kadīmi yāda getür minnetüm budur

Mef'ülü Fā'ilätü Mefā'ilü Fā'ilün

- 1 Gül-ruḥlaruñda sünbül-i ḥaṭ tā-demīdedür
Feryād-ı 'andelīb-i gönül nā-şinīdedür
- 2 Tāb-ı şu'ā-ı ruḥlarıña kem neẓāreden
Hep dāğ dāğ ile dilimüz dīde dīdedür
- 3 Rencīde-ḥāṭır olma gönül cevri-yārdan
Resm-i vefā ne bilsün o bir nev-resīdedür
- 4 Ehl-i dü-gītī neşve-i feyzinden oldı mest
Ammā bağılsa la'li yine nā-çeşīdedür
- 5 Mümkin mi geşt-i bāğ-ı neşāṭ ide Fevzī kim
Pāy-ı diline rīze-i fūrḳāt ḥālīdedür

Müfte‘ilün Mefâ‘ilün Müfte‘ilün Mefâ‘ilün

- 1 Gerçi ki ceyb-i tākātı hecrüñ ile derīdedür
 Kayd-ı ümīd-i vaşldan şanma gönül rehīdedür
- 2 Āb-ı zülālsüz n’ola murğ-ı dil olsa dil-figār
 Tāb-ı sitemle gül gibi dāğ-ı ciger nedīdedür
- 3 Tīğ-keş olalı baña bezm-i ezelde çeşm-i mest
 Cānum o hafv-ile dahı tebzedeveş tepīdedür
- 4 Hāşiye şanma muşhaf-ı rüyı kenārı haṭṭını
 Kıl kalemıyle ince bir cedvel-i hoş keşīdedür
- 5 Kādr-i hezārı bilmedi gerçi o gonce-fem velī
 Nisbet olunmaz ‘aybına gülbün-i nev-resīdedür
- 6 Haṭṭ-ile sevse dil-beri Fevziye itmeñ ‘ayb kim
 Tıfla maḥabbet itmeden cān u dili remīdedür

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

- 1 O bī-dād ellere luṭf-ı vişālin bī-ḥisāb eyler
Bize geldikde ammā bir nigāhın biñ ḥisāb eyler
- 2 Ne mūciz-gūy olurmuş ğamzesi kim baḥş-ı ‘aşḳ içre
Dil-i āteş-zebān-ı ehl-i ‘aşḳa biñ cevāb eyler
- 3 Aña ermiş kıyās itdüm şabānuñ dest-i bī-dādı
Meger ruḥsārına zülfiñ ḥicābından nikāb eyler
- 4 Cigersüzdür maḥabbet āteşine girmege kórḳar
Anuñçün ‘aşḳ gözden şaḳlanur benden ḥicāb eyler
- 5 İrer kām u vişāle Fevzīyā maḥrum olur şanma
Benim gibi der-i dil-dāra ol kim intisāb eyler

Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün

- 1 Tîr-i sitemüñ kârger-i mübreme beñzer
Zîrâ o kemân ebrûlaruñ muhkeme beñzer
- 2 Fikr-i dehenüñ mâye-i şevk-i dilimüzdür
Esrâr-ı feraḥ-baḥşda cām-ı Ceme beñzer
- 3 Dil virmeyeyüm mi çemen-i ḥaṭṭuña k'anda
Ḥoy-gerde ruḥuñ lâle-i pür şebneme beñzer
- 4 Hurşîdüñ eger ḥâl ü ḥaṭ ü zülfi olaydı
Dirdüm yine az çok ruḥ-ı cānāneme beñzer
- 5 Seyr it o perî-zādımı ol çeşm-i siyehle
Ger görmedüñ ise ki perî ādeme beñzer
- 6 Fevziye pesend eylese yārān yiridür
Vecdīye nazīre didigi mülheme beñzer

Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün

- 1 Mestāne mişāl ol saña ālüfte disünler
Destār-ı perīşān-ile āşüfte disünler
- 2 Ol dil-bere dil vir ki dehānımı görenler
Ya cām yaḥud ḡonce-i ne ş'küfte disünler
- 3 Dergāha varursañ düş ayaḡına şu resme
Kim bende vü āzāde saña ḥufte disünler
- 4 Hoy-gerde ruḥı vaşfını bir tarz ile şerḥ it
Kim 'ıḡd-ı dür-i nazmuña nā-süfte disünler
- 5 Fevzī yetişür nādire-sencī-i nev-eş'ār
Yārān nice bir şi'riñe nev-güfte disünler

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

- 1 Dil ü cān kim zülālūñ neşvesünden dūr qalmışdur
İki maḥmūrdur kim bādeden mehcūr qalmışdur
- 2 Saña cevr itmek ey meh baña deşt-i ğamda zār olmak
Daḥı Mecnūn ü Leylādan bu bir destūr qalmışdur
- 3 Meger mest ü ḥarāb-ı ‘işvedür fettān-ı çeşmūñ kim
O fitne ḥābgāhında bugün mestūr qalmışdur
- 4 Şeb-i kadr içre ol ebrūya karşı çok rükū‘ itmiş
Hilāl-i ‘iyd anuñcün pīrveş kanbur qalmışdur
- 5 Ezelden taḥtgāh-ı pādīşāh-ı ‘aşqdur Fevzī
Anuñcün miḥnet-ābād-ı dilūñ ma‘mūr qalmışdur

Mef'ülü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ülün

- 1 Bir tâifeyüz rāh-ı Hudā mezhebümüzdür
Her şām ü seher vird-i belā meşrebümüzdür
- 2 'Aşkuñ ideli medrese-i çihlini tekml
Aḥkām-ı kazāya-yı miḥen maṭlabumuzdur
- 3 Olsaḡ ne 'aceb fenn-i maḡabbetde müselleḡ
Şahn-ı elem-i erkān-ı bezm mektebümüzdür
- 4 Görmezse n'ola dīde-i düşmen bizi rūḡuz
Bu şekl-i ber efrāstemüz ḡalebümüzdür
- 5 Fevzī-i ziyā-güster-i eflāk-i kemālüz
Tābiş-dih-i āfāk-ı sūḡān kevkebümüzdür

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

- 1 Āteşīn āh ki murğ-ı dil-i sūzān getürür
Sīneme şad gül-i dāğ-ı şerer-efşān getürür
- 2 Rişte-i rağbeti var gibi dil-i zārıma kim
Hātırım gibi o meh zülfi perīşān getürür
- 3 Kāfir-i tırresi ebrūya ki eyler secde
Āyet-i nūr-ı cemāle meger imān getürür
- 4 Sanmañuz harķ-ı gelū eylemege hayrānuz
Bizi bu halkaya ol āfet-i devrān getürür
- 5 Fevzī Cibrīl-i zamān rüyına kim haţ getürür
Hük-m-i İncīl-i hüsün neşhine Qur’ān getürür

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün

- 1 Kemân-ı ‘aşkı şikest itmege çü merd gerekdür
Ya terk-i da‘vî ya fenninde merd-i ferd gerekdür
- 2 Siyeh belâ-yı ğam-ı ‘aşkı sîne-serd ne bilsün
Maraz-şinâs-ı maħabbet ki ehl-i derd gerekdür
- 3 Benüm gibi olan âşüfte ħâl-i bülbül-i zâra
‘İzâr-ı âlüne beñzer şüküfte verd gerekdür
- 4 Ne deñlü dîv-i raķîb ‘aşqdan dem ura inanma
Aķall mertebe ‘uşşâķa rüy-ı zerd gerekdür
- 5 O şüh-ı seng-dile Fevzî gitdi itmedi te’sîr
Hemân bu âh-ı şerer-pâş-ile neberd gerekdür

Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

- 1 Maḥabbet ehline naḳd-ı niyāz lāzımdur
Cemāl ehline de cins-i nāz lāzımdur
- 2 Nevāya başlasa bezm-i niyāz içinde göñül
Rebāb-ı nāz-ile gel bezme sāz lāzımdur
- 3 Vişāle t̄alib isem hışma gelme sulṭānum
Marīze bilmemisin çāre-sāz lāzımdur
- 4 Belī nihān gerek sırr-ı ehl-i ‘aşḳ ammā
Maḥall düşer ki aña keşf-i rāz lāzımdur
- 5 Bu kiştzārda tā hūşe-i kemāl bula
Muḥaşşal ādeme ‘ömr-i dırāz lāzımdur
- 6 ‘Avāma söyle ḳanā‘at faziletin vā‘iz
Ḥavāşşa naḳd-i ğama hırş u āz lāzımdur
- 7 O āhu şayd olınınca netice ey Fevzī
Bu deştgāhda çok terk ü tāz lāzımdur

G. 45 HP. 22a, SÇ. 11a, AE. 29a.

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

- 1 Yine gül mevsimidür bülbüle feryād lāzımdur
Göñül efgāna gel yārāna çün imdād lāzımdur
- 2 Güli beyhūde taşdi‘ eyleme gūş itmez ey bülbül
Aña kār itmege āh-ı dil-i nā-şād lāzımdur
- 3 Yiter kırbān olam bī-dādi-i cevruñ dil-i zāra
Şeh-i kişver-sitā-yı hūsne‘adl ü dād lāzımdur
- 4 Dīl-i zārı anuñçün çille-i hicrāna kıor o meh
Ki elbet sālīk-i nā-puhteye irşād lāzımdur
- 5 Kıokutmañ sāğarı şūfiye kıo hasretle kıan içsün
Bilürsüz fışka da tekml̄ istī‘dād lāzımdur
- 6 Kıim eylerdi bu deñlü sıhr-i ma‘niye tevağğul līk
Nev-āğāzān-ı şī‘re Fevziyā üstād lāzımdur

Mef'ülü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ülün

- 1 Ol murğ-ı ğarībüm ki gülistān kafesümdür
 Āzādegī-i hātıra dām-ı hevesümdür
- 2 Ol rind-i mey-āşām-ı cihān-hāne-ħarābum
 Kim ğulgüle-i şūr-ı şurāhī a'sesümdür
- 3 Ol kâfile-sālāra reh-i Kā'be-i rāzum
 Kim hems-i kadem 'ayn-ı şadāyı ceresümdür
- 4 Ol maħrem-i dergāh-ı niyāzum ki icābet
 Dünbāle-rev-i murğ duā'yı nefesümdür
- 5 Ol khand-fürüş-ı sühānum Fevzī ki yārān
 Dükkançe-i ṭab'umdaki fevc-i megesümdür

G.47 HP. 22b,SÇ. 11b,AE. 29b.
 3 rāzum : zārum HP

Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün

- 1 Ol bülbülüm ki baña gülistân kafes yiter
Güller yerine raḥne-i çengāl-i ḥas yiter
- 2 Ol pāy-māl-ı 'asker-i cevr-i zemāneyüm
Şabr-ı sükün-ı dil baña feryād-res yiter
- 3 Ol güm-reh-i diyār-ı ğam-ı zülf-i dil-berüm
Ḥāṭır-güzāri-i dem-i nālem ceres yiter
- 4 Ol bāde-nüş meykede-i h'āhiş-i dilüm
Fıkr-i ḥayāl-i baḥt-ı siyāhum 'ases yiter
- 5 Ol dāğ dāğ-ı māye-dih-i sūz-ı maḥşerüm
Telhīb-i heft duzāḥa kemter ḳābes yiter
- 6 Ol bī-şalāḥ-ı mücrīm-i 'aşḳum ki dem-be-dem
Āvāze-güşuma gelür ey bü'l-heves yiter
- 7 Ol kāmil-i ṭārik-i cününüm ki Fevziyā
Biñ hüş-yāra itsem eger bir nefes yiter

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

- 1 Gel ey rāmişger-i ğam sīneveş bir çengümüz vardır
 Bu dem şīven-tırāz-ı nālede āhengümüz vardır
- 2 Hazer ey kām-ı peykān-ı hadeng-i nā-ķabūlīden
 Bizim ümmīd ile rüz-ı ezelden cengümüz vardır
- 3 Bu ‘aks-ı mevc-i zūlf-i pīç -pīçīdür kıyās itmeñ
 Ğam u ālām-ı dünyādan bizim ajengümüz vardır
- 4 Ten-i ‘üryān-ı zaħm-ābād-ı ğarķ-ı cübbe-i hūnum
 Güzeller zann iderler cāme-i gül-rengümüz vardır
- 5 Egerçi Fevzīveş maħrum-ı luţf-ı rüzġāruz līk
 Hāsūda bā‘is-i merg olmaġa ferhengümüz vardır

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

- 1 Ne yirde olsa fevc-i diller aña perrī bāz eyler
O bāz-ı hüsni ise şayd-ı dil-i ‘uşşāka nāz eyler
- 2 Tegāfūl şanma ‘uşşākın esirger zaḥm-ı tīginden
Añunçün ol melek-ḥaşlet nigehten ihtirāz eyler
- 3 Egerçi ferş-i rāhı oldugına levni iderler līk
Göñül pā-mālī-i raḥş-ile kesb-i imtiyāz eyler
- 4 Şaḥın ey Yusūf-ı dil bunda ‘işmet-sūd virmez kim
Züleyhāveş o mest-i nāz āḥir keşf-i rāz eyler
- 5 Hezāran can-ile ḳurbān-ı pīr-i ‘aşḳum ey Fevzī
Ki çeşm-i himmetin bāz itse kebgi şāh-bāz eyler

Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün

- 1 Şemşîr-i hecrüñ-ile gönül pâre pâredür
Her pâresinde dâg -ı gamuñ âşikâredür
- 2 Ehl-i belāya āb-ı zülālüñ ħarām ise
Maṭlūbumuz şarāb-ı ħelāl-i neẓāredür
- 3 Dil şevķin arturur ħaṭṭıñı eylese ħayāl
Şādî-i 'andelīb belī nev-bahāradur
- 4 Biñ yerde şayd-ı kebg-i dile dām ķurdılar
Meyli o çeşm-i şāhinin 'Anķā-şikâredür
- 5 Pā-māl-i raķş-ı cehl-i mürekkebdür ehl-i fazl
Süz-ı derūnum anuñçün rüzgāradur
- 6 Baķmaz kemāl ehliñe cān virse faķr-ile
Çeşm-i remed cilāsı sipihrüñ ħimāredür
- 7 Her ķande ise fitne-i ħüsn-i bütān-ı şehr
Lā-büd ħücümü Fevzî-i 'aşķ-iştiĥāradur

Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün

- 1 Ol dil ki meyl-i yarī-i gerdün-ı dūn ider
Kem kaçre-i sirişkini Ceyhūn-ı hūn ider
- 2 Ol dil ki arzū-yı vefā-yı felekdedür
Kilk-i hevesle diqqāt-i meşq-i cünün ider
- 3 Ehl-i dil alsa destine bir sāğar-ı neşat
Sākī-i çarḥ elbet anı ser-nigūn ider
- 4 Bir gül girerse destiñe şād olma rüzgār
Çok görmüşüz kıpar anı dāğ-ı derūn ider
- 5 Bir lāhzā itse kevkebümüz seyr-i müstākīm
Devrān-ı çarḥ-ı kec-rev anı vāj-gūn ider
- 6 Tīğ-i ğam açmış anı ʿab çekme ey ʿabīb
Nāsur-ı zaḥm-ı cānumı merhem-füzūn ider
- 7 Fevzī inanma ʿahdine ʿurmaz o bī-vefā
Vaʿd-i vişāl iderse de vaʿd-ı kümün ider

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

- 1 Ğam-ı hecr-ile cānum çıkmāğa bir āha qalmışdur
Benüm hāl-i harābum ey gōñül Allāha qalmışdur
- 2 Qodı püşt-i yed-i ‘aczin zemīne Mānī vü Behzād
Ki naqş-ı levh-i hüsni dest-i şun‘ullāha qalmışdur
- 3 Helāk-ı şasret-i rü-mālī-i dergāhīdür hürřīd
řeref-yābī-i būs-ı keři hāk-ı rāha qalmıřdur
- 4 Harām olsun saña cellādlık ey ğamze-i Mirrīh
Felekde şanlar dōkmek Meħemmed řāhā qalmışdur
- 5 Fezā - peymā-yı nā-būdī olup Qays-ı belā-ııynet
Beyābān-ı cünün hep Fevzī-i güm-rāha qalmışdur

Mef'ülü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ülün

- 1 Dūzaḥ eşer-i şu'le-i dāğ-ı dilümüzdür
Zaḳḳūm ber-āverde-i āb u gilümüzdür
- 2 Ol vādī-i zī-zer'-i elem toḥm-ı belāyuz
Derd ü gam-ı 'aşḳ ezeli ḥāşılımuздur
- 3 'Alleme-i envā'i fūnūn-ı gam-ı 'aşḳuz
Monlā-yı maḥabbet bizim eñ cāhilümüzdür
- 4 Ser-ḥayl-ı süvārān-ı maḥāyā-yı cünūnuz
Bi'zzāt ḥired piş-rev-i rācilümüzdür
- 5 Perverde-i nār-ı gamıyuz reşk-i semender
Luḥf-ı eşer-i āb-ı feraḥ ḳatilümüzdür
- 6 Ey şevḳ hücūmuñ ḳo gamuñ bizden ayırma
Ol şūḥ-ı vefā-pişe bizim mā'ilümüzdür
- 7 Fevzī gibi hep cān ataruz görmege rüyın
Tāb-ı ruḥ-ı pür-tābı velī ḥā'ilümüzdür

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

- 1 Hıaıı-ı ruııarıını devrān ki ‘ayān itmiııdıır
 Hıısn fānı idügin anda beyān itmiııdıır
- 2 Zülfi ayaııdan aıılsa yiridür ğamzeleri
 Sāyesinde nice nā-ııāı yire ıan itmiııdıır
- 3 Fitneyi daııı arar ıeıımi anı bilmez kim
 Ham u pıııünde anı zülfi nihān itmiııdıır
- 4 Nāzına ıarıııı niyāz itmek iıün dil ser ü pā
 Sıınemi hanıer-i āhıııla dehān itmiııdıır
- 5 Fevzi hāııāk-ı sürür ola gibi saııl-i dost
 Bād-ı fıırıatle yem-i ğam heyecān itmiııdıır

Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün

- 1 Gāhī düşer ki nāzdan ādem helāk olur
Ammā bu vaz'-ı hāmdan 'ālem helāk olur
- 2 Ruhsār-ı hoy-be-düş ile gülzāra varma kim
İfrāt-ı reşkden gül ü şebnem helāk olur
- 3 Dil hānesinde ol kadar ikrām gördi kim
Ol şerm-ile kalursa eger ğam helāk olur
- 4 Bil başına çıkarsa o hürşid -i burc-ı hüsn
Havfım budur ki mäh-ı muharrem helāk olur
- 5 Fevzī ki zaḥm-ı tīĝ-i ğamın cānda tutar
'Aks olsa aña sāye-i merhem helāk olur

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

- 1 Ğamuñla hñn-ı dil cüş eyleyüp seyl-āba dönmişdür
Benim çeşmüm anuñcün çeşme-i hñn-āba dönmişdür
- 2 Derün-ı dilde pinhān itdiğümden aħker-i ‘aşkuñ
Bīrün-ı sīneme bak tābe-i pür-tāba dönmişdür
- 3 Nihāl-i huşk-ı dilde ihtiyāc-ı āb-ı hañçer yok
Ğamuñdan ğonce-i dāğı gül-i sīr-āba dönmişdür
- 4 Şaķınsun kebg-i dil şīr-pençe-i şāhin çeşminden
Ki her bir nāħun-ı müjgānı bir kullāba dönmişdür
- 5 ‘Aceb bilsem ne olmaķ var ki vaķf-ı rā‘şedür göñlüm
Meger Fevzī seyāħatden süy-ı aħbāba dönmişdür

Mef'ülü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ülün

- 1 'Uşşāk ser-i kūy-ı dil-ārāda gerekdür
 Kullar der-i sulṭanda istāde gerekdür
- 2 Dā'vī-i maḥabbetde isen cāndan el çek
 Rindān-ı Hudā kayddan āzāde gerekdür
- 3 Seyrān-ı dü-gītī ise kaçdñ çü Sikender
 Āyīne-şifat cām-ı dilüñ sāde gerekdür
- 4 Her şūha gönül virmege mu'tād ğalaṭdur
 Maḥbūb ya şeh-zāde ya big-zāde gerekdür
- 5 Cezb eglemege kendüye pulād-ı dilānı
 Dil ḥaşşiyet-i cezbede bī-cāde gerekdür
- 6 Nisbet bulayım dirse ruḥı miḥrine bir dil
 Çün sāye-dih-i yārda üftāde gerekdür
- 7 Hāmāna gerekmez güher-i şefkatün ammā
 Fevzī gibi şarrāf-ı ğam-ābāda gerekdür

Müfte‘ilün Mefâ‘ilün Müfte‘ilün Mefâ‘ilün

- 1 Māye-i şevk-i cān u dil bŷy-ı gŷl-āb-ı bādedŷr
Bī-ruh-ı sākī-i cigil bāde bir āb-ı sādedŷr
- 2 Sākī-i beççe-i Frenk āyīnemŷzde kŷr mı jenk
Şŷfi-i mŷdde‘ī-i neng ayağın iştirādudur
- 3 Mevsim-i hādegī-i gŷl gŷl gibi elde cām-ı mŷl
Ĝam yime şād ol ey gŷnŷl tālī‘ŷmŷz gŷşādedŷr
- 4 Sākī yetiřdŷr āb-ı tāk hane-i kālbum eyle pāk
Çirk-i hŷmŷm-ı tīrenāk ğamla bile o rādudur
- 5 Fevzī-i hasta-i elem tŷtsun el ŷzre cām-ı Cem
Yoğsa hŷcŷm-ı derd ŷ ğam şimdi o nā-murādudur

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

- 1 Nuķūş-ı dāğdāğ-ı sīnemüz k’olmuş ‘āyān birbir
İderler gül gibi sūz-ı ğam-ı ‘aşķı beyān birbir
- 2 Belī dem-beste kıldı ‘aşķ ‘aķl-ı evvelī ammā
Dil ü cānum anuñla söyleşürler bi-zebān birbir
- 3 Degil ķavs-i ķuzahla māh-ı nev mirāt-ı ķarķ iķre
Zuhūr itmekte sīnemden ‘ukūş-ı üstüh‘ān birbir
- 4 Olurduķ maķrem-i vaşlı o şāh-ı mehveşüñ şeb līk
Otağın şubħa dek bekler sipāh-ı aķterān birbir
- 5 Ğazel ķarķunda ķarz-ı tāze Fevzīye olup maķşuş
Ğazel-ğüyān-ı şehri itmede germ-ımtihān birbir

G. 60 HP.24b, SÇ.14b, AE.32b.

2 *bī-zebān* : *bir zemān AE*

Mef'ülü Mefâ'îlün Mef'ülü Mefâ'îlün

- 1 Bend-i girih-i zülfüñ dīvānesi āteşdür
Şad el-ḥazer āhından dil-ḥānesi āteşdür
- 2 Tāb-ı ruḥ-ı cānāna yok ṭāḳātümüz gerçi
Şem'-i şecer-i Ṭūruñ pervānesi āteşdür
- 3 Ḥammārı mey-i 'aḳluñ 'uşşāḳa ḳaruşmazlar
Bu bezm-i belā nuḳlüñ peymānesi āteşdür
- 4 Mestān-ı maḥabbetden dem çek nefesüñ yansun
Bu meykedenüñ şūfī mestānesi āteşdür
- 5 Gel kiş-i murādātuñ pas eyle dilā dāsın
Kim ḥūşe-i ümmīdūñ her dānesi āteşdür
- 6 Şaḫrā-yı maḥabbetde maḥv oldı serābāsā
Berḳ-i dil-i Fevzīnūñ āyā nesī āteşdür

Fİ ĞARFİ'Z ZĀ

62

Mef'ülü Mefā'īlü Mefā'īlü Fe'ülün

- 1 Ma'zūr ola şūfī bu gice mest ü Ğarābuz
Sen cān çekiş zühd- ile biz Ğark-ı gül-ābuz
- 2 Pür-şu'le iden gönlümüzi 'aşq-ı bütāndur
Maḡşerde de ol āteş ile meşa'le-tābuz
- 3 Maḡv eyledi çār 'unşurumuz berq-i maḡabbet
Şaḡrā-yı dehrde görünürsek de serābuz
- 4 Gülzār-ı sūḡan bülbüliyüz biz n'ola şimdi
Dem-beste isek hem-ḡafes-i büm u Ğurābuz
- 5 Fevziye taşavvufda da biz Ğalibüz ammā
Ma'zūr ola şūfī bu gice mest ü Ğarābuz

Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

- 1 Egerçi mülk-i fenāda emīn-i teşvīşüz
Velī o ğamze-i nāvek-eşerle dil-rīşüz
- 2 Hücüm-ı şevk-i vişāli amān zamān bilmez
Biz ise tündī-i huyından ahir-endīşüz
- 3 Hevā-yı haţtı ‘aceb mi cünūna şalsa bizi
Ki vālihān-ı ğubār u alenderān-kīşüz
- 4 Yetişmesün o ya bir nokasına arhuñ hūş
Yiter ki dā’ire dānān-ı merkez-i hūşuz
- 5 Göñülde eylerüz ey Fevzī seyr-i heft ilim
Ne ihtiyā-ı seyāhatdeyüz ne dervīşüz

Mef'ülü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ülün

- 1 Şuretdē belī cām-şıfat gerçi hamüşuz
Ma'nāda velī hum gibi pür-cüş u hurüşuz
- 2 Hem-pāy olımaz Kays bize deşt-i belāda
Ol bādiyede 'aşk-ile biz düş-be-düşuz
- 3 Biz'aqla uyup 'aşkıñı terk eylemek olmaz
Bu bābda her vech ile hulf-āver-i hüşüz
- 4 İtfa idemez āteşümüz şebnem-i vaşluñ
'Aşkuñda biz ey gonce-dehen bāriqa-nüşuz
- 5 Āzāde-i kayd-ı dü-cihān olsağ 'aceb mi
Fevzī gibi biz hırqa-ı tecrīd be-düşuz

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

- 1 Kıyās itmeñ mişāl-i Cem esīr-i tāk u tahtuz biz
 Habābāsā ayakda alma rindān ibn-i vaqtūz biz
- 2 Görüb ‘üryān ü büryān şanma zıyyı ‘āşımız vardır
 Ne hācet bār-ı destār u abāya şū‘le-rahtuz biz
- 3 Ne deñlü a‘n iderse eylesün mākzurdur at at
 Ne bilsün mezheb-i ‘uşşāı zāhid başa semtūz biz
- 4 Şehīdān-ı maħabbet reşk-ile bir dāı cān virsün
 O şūħuñ tīg-i eşm-i mesti ile lāht lāhtuz biz
- 5 Gice ol meh alebsüz cāme-ħ‘ābum eyledi teşrīf
 Bu günden şoñra Fevzī ben de bildüm nīk-bahtuz biz

G. 65 HP. 25b, S. 15b, AE. 33b.

3 a‘n : annAE

Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

- 1 Ğarīb-i şeh̄r-i vefāyuz esīr-i ‘aşkuz biz
Bağılsa ma‘nīde ammā emīr-i ‘aşkuz biz
- 2 Fezā-yı ‘aşkda sebķü’l kaşabla meşhūruz
Süvār-ı rahş-ı ğamuz hem dilīr-i ‘aşkuz biz
- 3 Tamām āteş-i ‘aşk-ı bütān ile dāğuz
Nigīn hātem-i derd ü münīr-i ‘aşkuz biz
- 4 Melekler olsa güzeller gibi bize meftūn
Felekde söylenürüz ol dilīr-i ‘aşkuz biz
- 5 Livā-yı ‘aşkı ser-efrāz iden bizüz Fevzī
Şalā-yı ehl-i dilāndur ki mīr-i ‘aşkuz biz

G.66 HP. 25b, SÇ. 15b, AE. 34a.

Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

- 1 Egerçi bāğ-ı ma‘ārifde verd-i ḥandānuz
Gül-i ğama geh olur ‘andelīb-i nālānuz
- 2 Ne feyz-cū-yı devā ne esīr-i seyr-i çemen
Marīz-i muḥliş-i derd ü ‘adū-yı dermānuz
- 3 Bize ne nāz şatar şāhid-i ğam-ı dil-ber
Ġarīb-i ‘ālem isek mülk-i ‘aşka sulṭānuz
- 4 Hasīs-i çarḥa niçün ‘arz-ı ihtiyāc iderüz
Cevād-ı Ḥātīm-i Ṭayy-ı ğama ki mihmānuz
- 5 Yayıldı bŷy-ı gül-i ṭab‘umuz cihāna tamām
Meşamm-ı dehri mu‘aṭṭār iden gülistānuz
- 6 Sūḥanda Fevzī ḳadar sāḫir olmaduḳsa hele
Ḥasŷda dāğ olacaḳ deñlü siḫr-sencānuz

Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün

- 1 Zann itme zaḥm-ı 'aşkuña biz çāre isterüz
 Ol 'aşıkuz ki yāremize yāre isterüz
- 2 Hep naqd-ı rāḥatı ḥasa baḥş eyledük ki biz
 Gül gibi pāre-i dili şad-pāre isterüz
- 3 Ne çeşme ne nigehe ne ebrūya mā'ilüz
 Vaşl istesek anı da dil-i zāra isterüz
- 4 Hem-demlik idemez bize her müdde'î-i 'aşk
 Mecnūn gibi o vādide āvāre isterüz
- 5 Biz Fevzîyüz her ālūde-dāmana düşmezüz
 Hem mah-pāre hem gözi seḥḥāre isterüz

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 ‘Aks-i ruhsāruñla táb-endāz dur āyīnemüz
Muhterik kılsa n’ola hurşīdi dāğ-ı sīnemüz
- 2 Şaykal-ı ‘aşkuñ giderdi jeng-i hıkd u kīnesin
Şuret-i kām-ı dü-‘ālem gösterür āyīnemüz
- 3 Lü’lü-i nazmı nişār itsek ‘arūs-ı dehre hep
Gevher-i ma’nī ile pürdür bizüm gencīnemüz
- 4 Sille-ḥ’ar-ı şarşar-ı hicrān olup cem‘iyyeti
Beççegān-ı kebge döndi meclis-i düşünemüz
- 5 Şīve-i İ’sīden ey Fevzī dem ursak çok degül
Buldı ḥummādan ifākāt dil-ber-i dīrīnemüz

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

- 1 Fiğān ol āfet-i cān derd-i ‘aşk-ı ‘āşikān bilmez
Dağı bir nev-tırāz-ı nāzdur resm-i bütān bilmez
- 2 Ser-i zūlfinde gönlüm bī-ḥaberdır ḥāl-i ‘ālemden
Esīr-i ḥalkā-i zencīr-i ğam seyr-i cihān bilmez
- 3 Kıyarsa çeşm-i bī-rahmı dil-i ‘uşşāk-ı nālānā
Belī cellād-ı sulṭānī amān virmez zamān bilmez
- 4 Şalındurmaz göze āsūdeler mevc-i yem-i ‘aşkı
Muḥaşşal ğavṭa-nā-ḥār-ı maḥabbet bīm-i cān bilmez
- 5 Beni esrār-ı ḥaṭṭ-ı yārdan Fevzī su’āl itme
Ġarīk-i baḥr-ı ḥayret sāḥil-i nuṭḫ u beyān bilmez

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

- 1 H̄ayālũñ gibi deşt-i ğamda ‘uřřāka kārĩn olmaz
Behişt içre belĩ h̄ũri gibi bir hem-niřĩn olmaz
- 2 Gũle şebnem dũřũnce beñzer ol h̄oy-gerde ruħsāra
Velĩkin gũl o deñlü ābdār u āteřĩn olmaz
- 3 O cān kim neşve-yāb-ı sāğar-ı la ‘lũñ ola min-bā‘d
Anı şad çāk kılrsa tĩĝ-i cevruñ dil-h̄azĩn olmaz
- 4 řebĩhun ‘azmin itse cem‘-i dil-hā-yı perĩřāna
H̄am-ı ğisũdan enseb fitneye cāy-ı kemĩn olmaz
- 5 Ne deñlü virse hařtuñ h̄ucet-i āzādegĩ aña
Yine dīvāne-dil zencĩr-i zũlfũnden emĩn olmaz
- 6 O gũl-ruħsāra ‘āřĩksañ řikāyet itme cevrenden
Bu gũlzāruñ ğezārında dilā āh u enĩn olmaz
- 7 K̄o mũlk-i mā‘nĩde yārān tekāpũ-yı zemĩn itsũn
Senũñ nev-řarz-ı şi‘rũn gibi Fevzĩ hoş-zemĩn olmaz

G. 71 HP. 26b, S. 16b, AE. 35a.

Mef'ülü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ülün

- 1 Bir bencileyin 'āşık-ı mehcūr ele girmez
Bir sencileyin dil-ber-i mağrūr ele girmez
- 2 Bir bencileyin mest-i mey-i şāf-ı nigāhuñ
Bir sencileyin gözleri maħmūr ele girmez
- 3 Bir bencileyin zerre-şifat muẓtarīb-endām
Bir sencileyin bāriķā-i nūr ele girmez
- 4 Bir bencileyin bülbül-i āteş-nefes olmaz
Bir sencileyin gül-rūḥ-ı meşķūr ele girmez
- 5 Bir bencileyin üstüñe pervānelik eyler
Bir sencileyin şem'a-i kāfūr ele girmez
- 6 Bir bencileyin turre-şifat 'aql-ı perīşān
Bir sencileyin fitne-i pūr-şūr ele girmez
- 7 Bir bencileyin cān-ile dīdārīña 'āşık
Bir sencileyin meş'ale-i Tūr ele girmez

- 8 Bir bencileyin şarmağa meftûn bulunmaz
Bir sencileyin sînesi billûr ele girmez
- 9 Bir Fevzî gibi derdûñi çekmekde müselleme
Bir sencileyin cevri-ile meşhûr ele girmez

Fİ HÂRFİ' S SÎN

73

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

- 1 Hüm-1 ümîd benem cân ise sebû-yı heves
Remîde kıldı hezâr-1 dili gûlû-yı heves
- 2 Ne semte 'atf-1 i'nân-1 'azîmet itse gönül
Nikâb açar o tarafından hezâr-1 rûy-1 heves
- 3 Zükâm-1 derd ü gama özge mübtelâ oldu
Meşamm-1 cânâ irelden hevâ-yı bûy-1 heves
- 4 Añunla zerre kadar âşinâlık itmeyeyüm
Giderse bir dağı küstâh-1 cân be sûy-1 heves

- 5 Belî müzâkeresi daħı Fevzî bâriddür
‘Abeşdür eyleme minba‘d güft ü gūy-ı heves

FĪ ḤARFİ’İŞ ŞĪN

74

Mef‘ülü Mefā‘ilün Mef‘ülü Mefā‘ilün

- 1 Āteş-gede-i dilde olmağda ‘ayān āteş
Yansam n’ola ser-tā-pā dil āteş ü cān āteş
- 2 Ey çarḥ-ı sītem-pīşe öz cānuña raḥm eyle
Semt-i digere meyl it dil āteş ü cān āteş
- 3 Āh itmeyicek göñlüm raḥat bulımaz bir dem
Līkin olur āh itse hep kevn ü mekān āteş
- 4 Nīm āh ile eflākı yaqmaq ne idi ammā
Ḥurşīdime raḥm itdüm k’olur dü -cihān āteş
- 5 Ḳurbān-ı ğamum Fevzî mihmān olalı dilde
Ekl itdügi nān āteş nūş itdügi ḳān āteş

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

- 1 Şahn-ı gülzâr-ı şafâ-güşe-i meyḥâne imiş
Deşt-ârâ-yı tarab lâle-i peymâne imiş
- 2 Sâkinüñ ayağın öp rûḥ-ı Cem‘i şād eyle
Vâi’zün velvele-i pendî hep efsâne imiş
- 3 Şû‘le-nüş-ı mey ü âteş-ḥor-ı derd ol, dâğ ol
Dimesün ehl-i melâmet saña bî-gâne imiş
- 4 Mey-i ḥün-ı dil ile ‘ays iderüz şâm u seḥer
Bilmezüz ḥâşılı derd ü ğam-ı dünyâ ne imiş
- 5 Her büt-i şūḥı çeker küfr-i ḥaṭına biñ dîn
Dil-i dîvâne ‘aceb ṭurfe şanem-ḥâne imiş
- 6 Gülşen-i kışşa-i Mecnûnı iden tâze hemîn
Şurṭa-i âh-ı dil-i Fevzî-i dîvâne imiş

G.75 HP. 27b, SÇ. 17b, AE. 36a.

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

- 1 Beyābān-ı cünün k’āña dil-i nā-şād ayak başmış
Ne Mecnün-ı cünün-peymā ne ĥod Ferhād ayak başmış
- 2 Göñül ol Bī-sütün-ı ģamda şimdi tīşe-zendür kim
Aña ĥāşā ki ĥ’ābında daĥı Ferhād ayak başmış
- 3 Serümde dāĝ şanma naķş-ı sümm-i rahş-ı cevruñdür
Dil ü cān taĥtgāhın itmege ber-bād ayak başmış
- 4 Nice meyl itsün inşāf it ‘arūs-ı dehre ehl-i dil
Ki zīr-i ĥaclesine nice biñ damād ayak başmış
- 5 Nedendür kim meşamm-ı dehr ĥūnīn çeşmesār olmış
Meger var ise sünbülzār-ı ĥüsne bād ayak başmış
- 6 Bize şimden gerü i‘cāzdan dem urmaķ olmaz kim
Bugün ol pāyeye Fevzī gibi üstād ayak başmış

Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

- 1 Cem’üñ piyāle gibi gerçi hem-demi var imiş
Yine anuñ dahı elbette bir ğamı var imiş
- 2 Beni bu dāğ-ı siyeh-tāb ile görenler dir
Harīm-i kūçe-i ‘aşkuñda maħremi var imiş
- 3 Behişt için nice sa’y itsün ehl-i dil inşāf
Anuñda tā ezel ancak bir ādemi var imiş
- 4 Hümā-yı behcet aña şöyle sāye şalmış kim
Şanur gören o şeh-i ħüsni perçemi var imiş
- 5 Cihānı dutmuş idi ser-te-ser figān bu gice
Meger ki Fevzīmüzüñ meşķ-i mātemi var imiş

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

- 1 Yā beni yā Rab kıl ol zülf-i muṭarrādan ḥalāş
Yā dil-i bī-mārumı eyle o sevdādan ḥalāş
- 2 Murğ-ı cān kayd-ı kafesden çığdı pervāz eyledi
Olmadı ḥayfa gönül zencīr-i sevdādan ḥalāş
- 3 Ne murād üzre güzel buldum ne irdüm kāmuma
Ne dil-i dīvāne oldu māliḥülyādan ḥalāş
- 4 Kaddümüz nāl oldı 'ömr-i nāzenin pāyan-resīd
Olmadum dağı hevā-yı nefsi bed-rādan ḥalāş
- 5 Ḥasret-i sīmīn sā'idlerle cān virsün hemān
Eyle Fevzīyi Ḥudā gavğa-yı dünyādan ḥalāş

FĪ ḤARFĪ'Z ŻAD

79

Fe'ılātün Fe'ılātün Fe'ılātün Fe'ilün

- 1 Dilüme neşve virelden mey-i meyḥāne-i feyż
Elde leb-rīz ıurur gül gibi peymāne-i feyż
- 2 Beççe-i lāne gül-şāḥçe-i ıudsī iken
Bülbül-i tab'uma olmişdı gıza dāne-i feyż
- 3 Küfr-i zülf-i büt-i nuḥkum yine revnāk buldı
Olalı dil suver-i ma'nīye büt-ḥāne-i feyż
- 4 Mey-i şī'rüm n'ola mest itse müdām ehl-i dili
Māyesi k'oldı teh-i sāğar-ı ḥum-ḥāne-i feyż
- 5 ıab'umuz mecma'-i şūḥan-ı mezāmin oldı
ıab'ı Fevzī gibidür ol daḥı kāşāne-i feyż

G. 79 HP. 28a, SÇ. 18b, AE. 37a.

Mef'ülü Fā'ilatü Mefā'ilü Fā'ilün

- 1 Deşt-i cünūna şalsa 'aceb mi bahār-ı haṭ
Dāru-yı hüş-ber-i dil ü cāndur ğübār-ı haṭ
- 2 Loḫman gelse daḫı şifā-sāz olur degül
Ol deñlü yāre açdı göñülde tatār-ı haṭ
- 3 Zāḫm-ı nigāh u ğamzesi behbūd olur velī
Şād el-ḫazer göñül yaramuzdur fiġār-ı haṭ
- 4 Şehbāz-ı çeşmi şaydını bāri şikāf ider
Ne cān virür ne kurtılır ammā şikār-ı haṭ
- 5 Güyāki Fevzī Şīr-i Ḥudā kabzasındadır
Kim çāk çāk itdi dili Zü'l-feḫār-ı haṭ

Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün

- 1 Olursa cān u dil ol nergis-i mestāneden maḥzūz
Olurlar lā-cerem mestāneler mestāneden maḥzūz
- 2 Ser-i zūlfūnde ḥālūñle dil ü cān imtizāc itmiş
Olurmuş lā-cerem divāneler dīvāneden maḥzūz
- 3 Geçürdi murğ-ı dil faşl-ı baharı dām-ı ḥaṭṭuñda
Meger ol per-şīkeste oldu müşgīn lāneden maḥzūz
- 4 Ne iksir olduğın bilmez ğubār-ı dūrd-i cām-ı mey
'Aceb mi olmasa zāhid mey ü mey-ḥāneden maḥzūz
- 5 Dil-i Fevziyi ḥūn itdikçe cevruñ arturur şevķin
Nice rind olmasun sāķi ṭolu peymāneden maḥzūz

Fe'ılātün Fe'ılātün Fe'ılātün Fe'ilün

- 1 Beni tā eyledi ol nergis-i maḥmūr vedā'
Birbirin eyledi cān u dil-i mehcūr vedā'
- 2 Merdüm-i çeşmi gibi ḥürmet ü 'izzette iken
Ne idi eyleyicek dīdesin ol nūr vedā'
- 3 Bend-i zünnār-ı hevāñā henüz olmuş dil-bend
Nice itsün seni dil ey büt-i pür-şūr vedā'
- 4 'İşret-i dehr-i denī kimseye ḳalmaz ebedi
Yoḳsa itmezdi bu bezmi Cem-i maḡrūr vedā'
- 5 Düşicek Fevzī ile dūr ḳapuñdan güyā
Ḳıldı dergāh-ı Süleymānı iki mūr vedā'

Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün

- 1 Dirîġ tîġ-i cefâ girdi dest-i yâre dirîġ
Yine açıldı dil ü cânda tâze yâre dirîġ
- 2 Süvâr-ı nâz olıcak pey-rev eyler aġyârı
Rikâbdâr ola a'dâ o şeh-süvâra dirîġ
- 3 Nesîm-i âhumı ol ġonce görse ġande ider
Teraġġum eylemez ammâ hezâr-ı zâra dirîġ
- 4 Bozuldı meclis-i vuşlât döküldi ġûn-ı ciger
Şııldı sâġar-ı dil oldı pâre pâre dirîġ
- 5 Bu dem diyâr-ı 'adem seyrîn eylerüz Fevzî
Dirîġ tîġ-i cefâ girdi dest-i yâre dirîġ

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

- 1 Cismümi oldeñlü kıldı vā'de-i ferdā naḥīf
Nāl gelse yanuma kimse dimez aña naḥīf
- 2 'Āşık-ı zāruñ nice çeksün şıķāl-i hecrüñi
Cān zebün u dil za'if ü cism-i ğam-fersā naḥīf
- 3 Bakma kıurbānuñ olam çeşm-i haķāretle dile
Elleşür derdüñle gerçi ğorinür cānā naḥīf
- 4 Ḥasret-i kıaddüñle kim bu şeķle ğirdi kıāmetüm
Añılur mı bā'd-ezīn şaḥş-ı ḥayāl āyā naḥīf
- 5 Bār-ı cevrin çekmeden kıaldı cihān ol mehveşüñ
Fevzī ammā oldı luḥfindan ḥilālāsā naḥīf

Fe'ılātün Mefā'ilün Fe'ilün

- 1 Tā ki yanmağdur 'ādet-i 'āşık
Farğ-ı çarğ oldı türbet-i 'āşık
- 2 Nağd-ı cānın virür metā'ı ğama
Böyledür işte haşlet-i 'āşık
- 3 Mey de söndürmez āteş-i 'aşaşın
Zehrdür zehr şerbet-i 'āşık
- 4 Çatlarum vaż'-ı dūn-ı Mecnūna
Zen nedir k'ola haşret-i 'āşık
- 5 Vuşlat isterseñ eyle mağv-ı vücūd
Budur ey Fevzī ğāyet-i 'āşık

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

- 1 Ğārib-i şehriñüm destüm tutār bir mihrībānum yok
Muķīm-i künc-i deyrüm himmet-i pīr-i muġānum yok
- 2 Hezār-ı gülşen-i ‘aşķum gül-i ġam dilsītānımdur
Yine gör baķtumı bāġ-ı cihānda āşiyānum yok
- 3 Dehān-ı ħ‘āhiş-i cānā n’olā mühr-i sükūt ursam
Felekde şaķş-ı ħāmūşīden özge hem-zebānum yok
- 4 Benüm cōnk-i dilümde kışşā-i derd ü ġamum çokdur
O bed-ġūnuñ cefāsından mufaşşal dāsītānum yok
- 5 Olurđı ‘arz-ı ħāl itmek o şāh-ı ħūsne ey Fevzī
Velī şemşīr-i hecrinden dehān açmaġa cānum yok

FĪ ḤARFĪ'N NUN

87

Mef'ülü Mefā'îlü Mefā'îlü Fe'ülün

- 1 'İşret yiridür dehre o sevdāda mı geldüñ
 Ey dil bu ğam-ābāda sen āzāde mi geldüñ
- 2 Taḥşil-i havāssuñ nedir āyā ne kazanduñ
 Naḳd-ı seher ü şāmuñı ta'dāda mı geldüñ
- 3 Ziyet ne arar sende 'ābādan ne kaçarsun
 Şeh-zāde misin 'āleme dībāda mı geldüñ
- 4 Ser-tā-be kadem berḳ-i maḥabbetde yaḳıldum
 Ey nār-ı cehennem baña dünyāda mı geldüñ
- 5 Bī-zād sefer düşdi 'adem şehrine Fevzī
 Ey hāne-ḥarāb 'āleme rüyāda mı geldüñ

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

- 1 Şafâ geldüñ eyâ 'aşq ey cehennem-zâd hoş geldüñ
Dilüm ber-bâd u cānum eyledüñ ābâd hoş geldüñ
- 2 Ser-kūyım dolaşduñ bāğa girdüñ şevk-ile esdüñ
Peyām-ı yār-ile geldünse ger ey bād hoş geldüñ
- 3 Derün-ı bülbülânâ reşk-ile biñ dāğ-ı nev yakduñ
Yitişdüñ bañâ faşl-ı gülde ey feryād hoş geldüñ
- 4 Bilürken tīguña leb-teşnegī-i cānum ey ğamze
Direngī eyledüñ hoş geldüñ ey cellād hoş geldüñ
- 5 Saña tevcīh olınmış manşib-ı ğam müjde ey Fevzī
Bize hem-pāye olmışsın mübārek-bād hoş geldüñ

Fİ ĞARFİ'L KEF

89

Mef'ülü Fā'ilatü Mefā'ilü Fā'ilün

- 1 'Āşık olınca bencileyin maḥz-ı ğam gerek
Ma'sūḳ olınca sencileyin pür-sitem gerek
- 2 Bir bezm-i bāde kim aña sāḳī sen olasın
Nāhīd ü mihr ü māh o bezme ḥadem gerek
- 3 İns ü perīyi eyle musaḥḥar nigāhuña
Şāh-ı cihāna leşker ü ḥayl ü ḥaşem gerek
- 4 Tāb-ı celāli perde-i çeşm-i cihān kııl
Sulṭan-ı mülk-i ḥüsn ü bahā muḥteşem gerek
- 5 Dirler metā'ı vaşl alınurmuş niyāz-ile
Ammā bizim mücerrebümüzdür dīrem gerek
- 6 Zehr-i cefā-yı dil-beri nüş itmeğe müdām
Fevzī gibi bir 'āşık-ı meftün-ı ğam gerek

- 7 Bülbül ne naĝme-sz ola glsz bu bĝda
L-bd maĝabbet ehline bir ĝonce-fem gerek
- 8 T b'iş-i ved'ı dil  dn  şabr ola
mm gibi cefda 'alem bir şanem gerek
- 9 T ehl-i 'aşkı dest-be-dmn-ı h ide
Zülfi gibi bir ejder-i pr-pş  ĥam gerek
- 10 T naĝme-senc-i nle ola 'andelb-i dil
Ruşsresi gibi gl-i bĝ-ı İrem gerek
- 11 T rezmgh-ı ĝamda helk ola ins  cn
Ebrları gibi iki tĝ-i d-dem gerek
- 12 T raĥne-hr-ı pençe-i bz ola kebg-i dil
Çeşmi gibi mu'allem-i şayd-ı ĥarem gerek
- 13 T çeşmesr-ı ĥn-ı ĝanemgn ola ciger
Bir tür-i ĝamzesi gibi peyk-i 'adem gerek
- 14 Ktl itmege beni pençe-i 'ahd  yemni var
Grdkde baş egp hemn öldür disem gerek

Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün

- 1 'Āşıkda hüzñ ü nāle-i şām u seher gerek
Elbet 'alīl olanda bir ednā eşer gerek
- 2 Zann itme 'āşıka yeter āh-ı seher hemān
Āh-ı seherle eşki de hün-ı ciger gerek
- 3 Ne kayd-ı raht u baht ne dil-bendī-i murād
Rind-i Hudā olan kişi āzāde-ser gerek
- 4 Ancağ ziyā-ı şem'-i ruḥ-ı yāri görmege
Pervāne-i dile nice biñ bāl u per gerek
- 5 Aldanma tāb-ı turre-i pür-piç-i dil-bere
Mār-ı belādan ey dil-i şeydā hazer gerek
- 6 Bil qadr-i 'ömrüñi idegör kesb-i zād-ı rāh
Āhir bu köhne dār-ı fenādan sefer gerek
- 7 Tütī-i ṭab'ı şūḥuña Fevzī şad-āferīn
Billāh böyle tuṭīye bir leb-şeker gerek

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

- 1 O pehlûdan ki ufl-i tûgme-i arf-ı Őiyâb açduñ
 ıyâs itdüm baña bir dahme-i Efrâsiyâb açduñ
- 2 Muaşşâ eyledüñ ser-levhâ-i ruhsârı hauñla
 Yine ullâb-ı fenn-i vaşla bir müşkil kitâb açduñ
- 3 Nice âh-ı felek-süz itmeyem ey amzesi cellâd
 Ki dilde tîĝ-i hicrânuñla zam-ı bî-hisâb açduñ
- 4 Budur havfum ki Şimden Őoñra başlar fenn-i bî-dâda
 Niün ol Őua râzum ey niyâz bî-hîcâb açduñ
- 5 Lebi vaşfında Şî' rüñ defter-i mabule gemişdür
 Yine ey Fevzî ümmîd-i vişâle özge bâb açduñ

Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'īlü Fā'ilün

- 1 Ger olmasaydı zülfüñe dīvāne gözlerüñ
Bağmazdı dem-be-dem baña haşmāne gözlerüñ
- 2 Rūh-ı Mesīhi dağı esīr-i şarāb ider
Ferdā gelürse maşşere mestāne gözlerüñ
- 3 İslāmiyān-ı cān u gönül vaqf-ı rā'şedür
Āyā ne dem hücüm ider ĩmāna gözlerüñ
- 4 Ey küfr-i zülfi vesme-i ebrū-yı müslīmī
Çalır gider mi 'aşıka bī-gāne gözlerüñ
- 5 Sevdā-gerī-i cān u dile māye olmaduñ
Fevzī-i zārı eyledi dīvāne gözlerüñ

Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün

- 1 Āşub-ı fitnedür heme-kārı o ğamzenüñ
 'Ankâ-yı cānum oldı şikārı o ğamzenüñ
- 2 Pülād olursa dağı dil-i 'āşıkān āh
 Yüz biñ olur bağınca figārı o ğamzenüñ
- 3 İns ü melek musahhār olursa aña n'ola
 Milkeyne hükmi nāfiz ü cārī o ğamzenüñ
- 4 Huş-yār olur mı 'āşık-ı dil-ğaste kim müdām
 Eyler ħarāb zehri ħumārı o ğamzenüñ
- 5 Dil virdigine Fevzīye ta'n itdüm 'ākibet
 Ben dağı oldum 'āşık-ı zārı o ğamzenüñ

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

- 1 Bizi şanmañ cününüñ kim tehī meyḥānesin gördük
Beli kerratla hem-gerdiş-i peymānesin gördük
- 2 Göñül şehr-i ümīdüñ vaşf-ı bezm-i gülşenünden geç
Ki şem‘ ü ḡoncesinüñ bülbül ü pervānesin gördük
- 3 Yine ehl-i dile mesken ‘ademdür yoḡsa dünyānuñ
Heme mā‘müresin seyr eyledük vīrānesin gördük
- 4 Dil-i şeydā görünmez belki cānānun yitürmişdür
Yetişün söyleñ ol bī-çārenüñ cānānesin gördük
- 5 Gice kūyunda ey Fevzī sītem-sengine düş olduk
Hele kişt-i ümīdüñ biz de birkaç dānesin gördük

Fā‘ilātün Fa‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Süst-pādır hep sütün-ı istinād itdüklerüñ
Şanma yanında ala ey arlı ‘inād itdüklerüñ
- 2 Şübhe yodur kām-rān olmuş erāgānuñ senüñ
Baña beñzerse eger hep ber-murād itdüklerüñ
- 3 Faqr-ile a‘nilerüz senden kim ister devleti
Gördük āhir n’oldılar ol Keykübād itdüklerüñ
- 4 ār-sū-yı ‘ārifāndan ıkma ey dellāl-ı ‘aş
Hep metā‘ı āteş-i ğamdur mezād itdüklerüñ
- 5 Şāhīd-i kām alsalar āgūşa dīv-i hüzn olur
Fevzī-i vaf-ı ğama benzerse şād itdüklerüñ

Fā‘ilātün Fa‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Çekdi t̄ğın nergis-i h̄ün~hāresi bir kimsenüñ
Haste-dil oldı yine şad-pāresi bir kimsenüñ
- 2 Keşf-i rāz itmekde cānum daħı nā-maħrem gelür
Kimse bilmez olduĝum āvāresi bir kimsenüñ
- 3 Dāĝlardur şanmanuz yer yer görüp efkārıñı
S̄inem āmāç eyledi nezzāresi bir kimsenüñ
- 4 Dil haremĝahında pāy-ı çāre pür-elmās olur
Gelmesün söyleñ benem bī-çāresi bir kimsenüñ
- 5 Ben ki mest-i bāde-i nezzāre-i çeşmānıyam
İki cāmumdur iki seh̄hāresi bir kimsenüñ
- 6 Anuñ içün cān atar pervānegān-ı ‘aşķ añā
Reşk-i şem‘-i T̄ürdur ruhsāresi bir kimsenüñ
- 7 Var mı ‘ālemde Hudā hem şūh hem ĝaflet-nihād
Dil-ber-i Fevzī gibi meh-pāresi bir kimsenüñ

G. 96 HP. 31a, SÇ. 22b, AE. 42b.

Mef'ülü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fâ

- 1 Cevrũñle ki eşkũm gũher itdũñ gitdũñ
Cãnã ne'ãceb hoş eğer itdũñ gitdũñ
- 2 Üftãdelerũñ gũşe-be-gũşe ağlar
Sen nãz iderek ãandeler itdũñ gitdũñ
- 3 Çok hũnĩ var ammã saña beñzer yokdur
Hun-rĩzĩ bĩ-naqş-ı ãacer itdũñ gitdũñ
- 4 Seyl-ãb-ı sirişkũm aqıdup hecrũñle
Mĩrat-ı dilũm pũr-keder itdũñ gitdũñ
- 5 Dũnyãya şığışmaz kışaş-ı bĩ-dãduñ
Ãb-ı keremi muhtaşar itdũñ gitdũñ
- 6 Ađyãrı yine razĩ-i vaşl itdũñ lĩk
Fevzĩye gũreydũñ neler itdũñ gitdũñ

Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün

- 1 Ey māye-dih-i tīzī-i şemşīr-i teġāfūl
Tā key idesin 'āşık-ı dil-gīr-i teġāfūl
- 2 Baş kırtaramaz Rüstem olursa dahı 'āşık
Ğaġķında ki çeşmüñ ide tedbīr-i teġāfūl
- 3 Ümmīd-i nezāre nic'ider Ğaste-gōñül kim
Ğep çīn-i cebīn itmede tefsīr-i teġāfūl
- 4 Nāsur ider zaġmunı kāfūr-ı nezāre
Ol mertebe kār itdi dile tīr-i teġāfūl
- 5 Tāķat ġetürir mi hele baķ nazraña Fevzī
Çeşmüñ tıtalım eyledi taķsīr-i teġāfūl

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Hem gönül kāfir elinde hem bahā mümkin degül
 Āh kim zencīr-i zülfüñden rehā mümkin degül
- 2 Eyleseñ ‘arz-ı cemāl ‘āşıqlaruñ bī-ihtiyār
 Saña qurbān olmamaq ey meh-liqā mümkin degül
- 3 ‘İyd gelmiş gelmemiş şādī vü gam yeksān gelür
 Haste cāna kim senüñle merhāba mümkin degül
- 4 Merhemüñ zāyi‘ olur elmās-süd it yāremi
 Zaḥm-ı nāsura ḥod ey İ’sī devā mümkin degül
- 5 Her gül-i taşvīri yüz biñ ḥār-ı ye’si gösterür
 Ḥayf bālīn-i ümīde ittikā mümkin degül
- 6 Bezme gel seyr eyle feyz-i luḫf-ı gülşen n’idügin
 Ey diyen bu bāğda kesb-i hevā mümkin degül
- 7 Ol perī şaydına Fevzī gerçi himmet eylemiş
 Bilmezüz taqđīri ammā gālibā mümkin degül

Fİ HARFİ'L MİM

100

Mütefâ'ilün Fe'ülün Mütefâ'ilün Fe'ülün

- 1 Yine cām-ı zehr-nüşum yine gurre-mest-i 'āşqum
N'ola fark-ı 'ārşa kınsam ki ğubār-ı pest-i 'āşqum
- 2 Bu felek rızası ile döneyor kıyās itmeñ
Şavılur güzergehümden ki dilīr-i mest-i 'āşqum
- 3 Iracıkdan eyler oldum dil ü hūşa merhabālar
N'ola güm-reh olsam āhīr ki 'inān bedest-i 'āşqum
- 4 Nice pend-i nāşih itsün eşer-i şerāre dilde
Ki esīr-i zülf-i 'Uzzā vü şanemperest-i 'āşqum
- 5 N'ola reşk-ile olursa baña rūh-ı Qays-pey-rev
Ki bu deştgehde Fevzī yine ceyb ü dest-i 'āşqum

Mef'ülü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ülün

- 1 Zâhid beni zann itme ki tecrîdperestüm
 Âlufte-i âyîne-i Cemşîdperestüm
- 2 Kârum heme rû-mâli-i dergâh-ı muğândur
 Düşmân-ı riyâ şadık-ı tevhîdperestüm
- 3 Câm elde hevâ serde şanem dilde muhaşşal
 Ben dâğ-ı dil-i şüfî-i taqlîdperestüm
- 4 Tâ zerre-i mihr-i ruḥ-ı tâb-efgen-ı yârum
 Ben vech-i münāsible o ḥurşîdperestüm
- 5 Ben Fevzî-i minnet-ne-keş-i çarḥum anuñçün
 Hicrân-ṭâlebüm fūrḳât-i câvidperestüm

Mef'ülü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ülün

- 1 Ne 'ālim ü ne zāhid-i seccāde-nişestüm
Ben bülbül-i hūnīn-i nağam bāl-şikestüm
- 2 Āğüş-ı hayālümde gehī ol büt-i tersā
Geh hūn-ı cigerle ʔolu peymāne-be-destüm
- 3 Evc-i felek-i ma'rifete mihr-i münīrüm
Şuretde belī zerre-misālüm dağı pestüm
- 4 Güş eylemem ey şūfī ʔo efsāneyi sen de
Maşerde de ol şūhla ben dāmen ü destüm
- 5 Fevzī bize hūş-yār deyū ʔa'n ider ammā
Çeşmüñ bilür ey şūh ki ben mest-i elestüm

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

- 1 İtdi âmâc-ı hâdeng-i gamı ol meh-pârem
Tâzelendi yine göñlümdeki eski yârem
- 2 Çekdi şemşîr-i nigâh-ı ğazab-âlûdîñ o şûh
Gitdi şimdeñ gerü elden bu dil-i şad-pârem
- 3 Mübtelâsına havâle idicek hañçerini
Âġuş-ı câna alur anı dil-i âvârem
- 4 Ol kadar itdi beni tâb-ı tegâfûl bî-tâb
Kaldı nâ-çâr tekâpu-yı mededde çârem
- 5 Sen de inşâf kıl ey Fevzî-i temyîz-penâh
Ġayrı dil-berlere beñzer mi benüm meh-pârem

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

- 1 Dil-i ğam-perverüm şad laht iderse cevruñ ah itmem
Ben ey gül-çehre rüy-i 'aşkı āhumla siyāh itmem
- 2 Hāyāl-i şem'-i ruhsāruñla şeb-tār-ı firāk içre
Cebīn-sāy ile gelse iltifāt-ı mihr ü māh itmem
- 3 Ne deñlü genc-i dil-i pür-güher derdüñse de ey şüh
Dür-i eşküm yine şāh-ı ğama zīb-i külāh itmem
- 4 O deñlü zevk-yāb-ı derdiñüm cānā helāk olsam
Mesīh ihyā için biñ kez niyāz itse nigāh itmem
- 5 Ben ol pervāne-meşreb murğ-ı per-sūzum ki 'aşkuñda
Vücūdum ğarğ-ı āteş eylerüm fikr-i tebāh itmem
- 6 O 'Ankā- ıynetüm pāyıma gelse şahid-i iqbāl
Degül iqbāl-i dil dest-i nigāhum busegāh itmem

G. 104 HP.32b, SÇ.24b.

1 gül-çehre : meh-çehre SÇ

7 Beni ey pür cefā Fevzīveş āh eyler kıyas itme
Ben ol Vāmıķ-pesend mürşīd-i ‘āşķum günāh itmem

105

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

1 Ğam-ı ‘aşķuñla ey nā-mihribān ma‘mürdur göñlüm
Anuñçün gül gibi şām u seher mesrürdur göñlüm

2 Hayāl-i bāde-i ‘aks-ı lebüñ anı harāb itmiş
Eger āh eylese incinme kim mā‘zürdur göñlüm

3 Meger ki nergis-i bīmāruñ olmuş sākī-i meclis
Ki böyle bāde-i düşīneden maħmürdur göñlüm

4 O deñlü zaħm-ābād-ı hādeng-i ğamzeñ olmuş kim
Kıyās eyler görenler hāne-i zenbürdur göñlüm

5 Olaldan cām-ı dilde pertev-endāz ‘aks-ı ruhsāruñ
Mişāl-i āfitāb-ı cām-ı Cem-i pür-nürdur göñlüm

6 Cebīn-sā görseñ ‘ayb itme anı deyr içre ey Fevzī
İ‘nān-ı ihtiyār elde degül mecbürdur göñlüm

G.105 HP.33a, SÇ.24b.

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Bāde-i ‘aşkı ezel bezminde tā nüş eyledüm
Bī-muhābā sāķī-i derdüñ der-āğüş eyledüm
- 2 Nağme-i şerh-i leb-i meygūnuña āğāz idüp
Bāde-i reşk- ile ehl-i zühdi ser-hoş eyledüm
- 3 Āteşe kıldum havāle hep ta‘alluķ-gerdesin
Rind-i bī-pervā-yı hūşı hāne-ber-düş eyledüm
- 4 Kā‘beden çıkdum künişt-i ‘aşkı mesken bağladum
Ṭarż-ı hāşum penbe-i dāğ-ı dil-i hūş eyledüm
- 5 Tā ki zīb-efzā-yı nüh şarḥ-ı berīn-i çarḥ ola
Gūş-ı Nāhīde dür-i nazmum benāğüş eyledüm
- 6 Şöyle şaldı pençe-i hicrānı Fevzī rüzgār
Derd-i māder-zād-ı ‘aşkı hep ferāmuş eyledüm

Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

- 1 Fiğān ki bülbül idüm verd-i terden ayrıldum
Hümā-yı devlet idüm bāl u perden ayrıldum
- 2 Tekellüm itmege yok çāre gerçi tūḫīyüm
Bugün hem āyīneden hem şekerden ayrıldum
- 3 Mişāl-i genc nice olmayam ḫarāb u yebāb
İki cihāna deger bir güherden ayrıldum
- 4 Ğubār-ı pāyını kim tūtiyā-yı çeşmüm idi
Güm eyledüm yine nūr-ı başārdan ayrıldum
- 5 Ta‘accüb eyler idüñ Fevzī şağ kaldıguma
Göreydüñ ‘ālem içinde nelerden ayrıldum

Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün

- 1 Fiğānı terk idüp ey dil āyīne başlayalum
O köhne resmi koyup nev-zemīne başlayalum
- 2 Füsün-ı çeşmini ol fitne-bāruñ itsün şerh
Niyāz-ı hāme-i sihr- āferīne başlayalum
- 3 Nigāh-ı şefkätine şāyed olavuz mazhar
Müjeyle rübī-i hāk-ı rehine başlayalum
- 4 Dirīg idüp bize emzürmez ise la'1-i lebin
Tenezzül eyleyelüm sīnesine başlayalum
- 5 Görüb zuhūr-ı vefā-nāme-i haṭın ne dimiş
Vefā-yı Fevzī-i zār u hāzīne başlayalum

Mef'ülü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ülün

- 1 'Aqla heves-i Leylî-i zülfüñ bedel aldum
Mecnūnum o sevdā ile tül-i emel aldum
- 2 Bu deste-i dūdın başumda degil āhum
Rezm-i ser-i turreñde dilrāne tel aldum
- 3 Ger hānķah-ı 'aşķda şeyh olsam 'aceb mi
Bu tekyede ben Kays-ı maħabbetten el aldum
- 4 Dil gevherin ol lā'l-i şeker-ħande deġişdüm
El minnetüli-llāh ki ni'am ü'l bedel aldum
- 5 Bir nīm-nigāh itmeñ içün cānumı virdüm
Ben naķd-ı ħayātumla şarāb-ı ecel aldum
- 6 Minnet-keş-i sākī olımam ey dil-i şeydā
Ben cām-ı şafā-baħş-ı Cemi tā ezel aldum
- 7 Fevzî kim ider ħittā-i ma'nāya tenezzül
Ben mülket-i i'cāzı bugün bî-cedel aldum

Fİ ĞARFİ'L NŪN

110

Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün

- 1 Ne bitsün ŧurezār-ı 'ālemüñ kiŧ-i fenāsından
Ne taḫşil itsün ādem dehrde ğayrı belāsından
- 2 Ne feyz kesb ider gülzār-ı dehrüñ ehl-i 'aşķ āḫir
Şudā' peydā olur gūş-ı hezārānı nevāsından
- 3 Felekden ḫüsn-i nezzāre ümīd itsün mi 'āķıl kim
Sebel-peyveste seylān ide çeşm-i rüşenāsından
- 4 Derūnum yakşsa sūz-ı ḫasret 'aşşān olmam ol deñlü
Kībār-ı devletüñ ķandum zülāl-i ilticāsından
- 5 Felek şimdeñ gerü tā 'arşa per-tāb eylesün tācın
Çeküldüm manşıbından kām-ı dilden müddeā'sından
- 6 Tıutup semt-i ğamı hep māsivāya püşt-i pā urdum
Geçenler böyle geçsün 'ālemüñ zevķ ü şafāsından

- 7 Yiter hil'āt baña zaḥm üzre zaḥm u dāğ dāğ üzre
Uşandum ḥāşılı dehrüñ 'abāsından kabāsından
- 8 Murāda nā'il olsuñ tek sipihr-i ehl-i dil düşmen
Derün-ı dildeki derd ü ğamuñ geçdüm devāsından
- 9 Toķınmış ḥāṭır-ı nā-şādına vār ise çarḥ-i dūn
Cihān pür-şu'le oldı Fevzīnüñ berķ-ı edāsından

111

Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün

- 1 Nice bir dāsītān-ı Qays ile Ferhād söylensün
Birazda kışşa-i cān-ı belā-mū'tād söylensün
- 2 Yeñiden nām-zād-ı bıkır-i ğamdur sūrı var göñlüñ
Miḥen yārānı gelmez mi mübārek-bād söylensün
- 3 Yeter ey bü'l- heves taşdı'ı ķo lāf-ı 'ādāletle
Ser-i dest-i felekden irişen bī-dād söylensün
- 4 Bugün mağlūb-ı çarḥuz hā hüner yerde ķarār itsün
Huzur-ı każī-i maḥşerde ferdā-dād söylensün

5 Belā-yı cān-ı Eyyübī çıkar encām-ı Yā'kūba
Hele bir kerre derd-i Fevzī-i nā-şād söylensün

112

Müfte' ilün Mefā' ilün Müfte' ilün Mefā' ilün

1 Sen gül-i hār-ülfete nevbet-i nāz degmesün
Tā dil-i nāle 'ādete sehm-i niyāz degmesün

2 Ber-zede itme turreñi açma nīkāb-ı rūyuñı
Rūyuña āh-ı hasret-i sīne-güdāz degmesün

3 Bes ki ta'vaf-ı Kā'be-i kūyuñı eyledüm ço ya
Hāşre degin dimāguma bŷy-ı Hicāz degmesün

4 Selha Nesīmiveş rızā virdi haqīkāt içre dil
Tek hevesi ayāgına nīş-i mecāz degmesün

5 Çün dil-i Fevzī beste-i silsile-i cünün olur
Söyleñ o zülf-i pür hāma şāne-i āz degmesün

Müstef'îlün Müstef'îlün Müstef'îlün Müstef'îlün

- 1 Çok görmüş ehl-i dillerüñ meyle sürüd itdüklerin
Şeyh añmaz ammâ kendinüñ şüübü'l-yehüd itdüklerin
- 2 'Aşruñ mürîd ü mürşidi hâl ehli olmak var ki biz
Farq-ı kıbâb-ı aţlasa gördük şu'üd itdüklerin
- 3 Şüfî dahı bilmez nede pinhândur nür-ı Hudâ
Küfr anlamış 'uşşâkuñ ol mâha sücüd itdüklerin
- 4 Ol kavmüñ âb-ı rüyıyuz kim beygâh-ı cânda
Şekl-i ziyâna koydılar ma'nîde sūd itdüklerin
- 5 Fevzî-i meftün-ı vefâ bilmez nedir zevk u şafâ
Levh añlar 'uşşâkuñ saña mahv-ı vücüd itdüklerin

Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün

- 1 Bu hüsn-ile ya lāle-i hamrā-yı İremsin
Ya gonce-i nev-bāde-i gülzār-ı kıdemsin
- 2 Yüz sürse n'ola pāyuña hūbān-ı zamāne
Sen evc-i hüsünde meh-i seyyāre haşemsin
- 3 'İsī-i zamansın dem-i cān-bağş-ile ammā
Bu çeşm-i siyeh-mest-ile de peyk-i 'ademsin
- 4 Mirrīh-şifat māil-i hūn ise de gamzeñ
Ġam yok ki bu leble güzelüm 'İsī-şiyemsin
- 5 Bu řāb' ile maşşūd-ı cihān olsañ 'aceb mi
Fevzī-i Irāk u 'Arab u Rum u 'Acemsin

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

- 1 Ne mesrūr-ı vişālũndür, ne hecrũnle olur maḥzũn
Ğamuñla deşt-i ḥayretde gezer şimdi dil-i Mecnũn
- 2 Ne bende dũşdi görseñ ya ne ḳara günlere ḳaldı
Olaldan zũlf-i müşgāsā-yı dil-dāra gõñũl meftũn
- 3 Bu semtũñ sāliki elbetde çeşmũm gibi ḳan ağlar
‘Aceb ‘ālemde olmuş var mı yā Rab ‘āşđdan memnũn
- 4 Ney-i dil nālede cān muṭribi taḳsim-i zārīde
Ki sākīsiz olan bezm-i firāk içre budur ḳānũn
- 5 Cemāli seyrine cān atsañ ol yāñ gösterür Fevzī
Zamān ḥũbānı şimdi de’b-i ḥũsni ḳıldı diger-gũn

Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün

- 1 Ne kāmum üzre dönsün çarḥ ne baḥtum eṣer virsün
Serāy-ı cāna naḳş-ı derd-i dil-ber zīb ü fer virsün
- 2 Şehīdān-ı nigāhın bir daḥı ihyā idem dirse
O meh İ'sī-i la'line bu ma'nādan ḥaber virsün
- 3 Yiter sāḳī-i çarḥ inşāfsızlık eyledi tā -key
Ele peymāne-i pür-mey baña ḥün-ı ciger virsün
- 4 Geçer nüh ṭabla-i pehlūsın āḫir tīr-i āh-ı dil
Gerek mihr ü mehin birbirine ḳatsun siper virsün
- 5 Ser-i müjgānı Fevzīnūñ ciger ḳanıyla zeyn olmış
Zamāndur şāḥsār-ı naḥl-ı ümmīdi ṣemer virsün

Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün

- 1 İtmez hâzer âh-ı dil-i ğam-perverimüzden
Duzah şaşınurken şerer-i kemterimüzden
- 2 Hurşîd-i cihân itse revâ şû'le gedâyı
Şad minnet ile şû'le-i dâğ-ı serimüzden
- 3 Mestürî-i nergislerine itme ta'accüb
Mestâne yatur nüş ideli sāğarımızdan
- 4 Mümkin mi kenâr-âver-i ümmîd ola dil kim
Nevmîdi kaçâr tîregî-i ahterümüzden
- 5 Fevzî gibi biz şekve-i yâr itmezüz ey dil
Biz cân-ile hoşnûduz o sîmîn-berimüzden

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

- 1 Dāğlar dilde bedīd olmada hırmen hırmen
Sīnede āteş-i hicrān ise külhān külhān
- 2 Her seher reh-güzerinde o şeh-i ‘işve gerek
Güherīn dīde-nişār itmede dāmen dāmen
- 3 Bulmaduğ zülfine meftūn olalı gönümüzi
Araduğ gerçi o dīvāneyi mesken mesken
- 4 Nice terk ide hezār-ı gamı bāğ-ı dilümi
Görinür dāğ-ile her gūşesi gülşen gülşen
- 5 Olmasa çeşm-i dil-i Fevzīden ol şūh nihān
Kıldı tīr-i nigehe cismini revzen revzen

Mef'ülü Me'fâilü Me'fâilü Fe'ulün

- 1 Zann itme gönül gül gibi handân olacağsın
Şimdeñ girü bülbül gibi nālān olacağsın
- 2 Eyyām-ı gam-ı fūrkat ola saña mübārek
Tāb u tef-i hicrān-ile sūzān olacağsın
- 3 Bilmez mi idüñ Leylī-i zülfüne ki düşdüñ
Mecnūn-şıfat bī- ser ü sāman olacağsın
- 4 Ey haṭṭına meftūnluğımı 'ayb gören dost
Sen dağı o esrār-ile hayrān olacağsın
- 5 Zann itme bu hey'etde kıala gerdişüñ ey çarḥ
Āhir dil-i Fevzī gibi vīrān olacağsın

Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün

- 1 K̄o t̄āb-ı mihrũñ ile s̄ine d̄āg d̄āg olsun
Ki her biri ŧeb-i hecrũñde bir erāg olsun
- 2 Ŗu resme s̄inemi p̄ür-zaħm-ı ħaņer-i s̄item it
Ŗũkũfte gũller ile reŧk-i çār-bāg olsun
- 3 Ŗarāb-ı ħũn ile cām-ı dili tolu itdũm
Ki bezm-i miħnete ŧāyeste bir ayağ olsun
- 4 Ĥayāl-i la'l-i leb-i dil-rübā ile mestũz
Olursa bādeye ŧimdeñ girũ yasağ olsun
- 5 Biraz da s̄ine-i Fevzĩyi ħaņer-āmāc it
Benim gibi o da bĩ-tāb u bĩ-dimāg olsun

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

- 1 Perīṣan eyle zülfüñ tā ki sünbül çāk çāk olsun
Nigāh it hıṣm ile ‘ālem helāk-ender-helāk olsun
- 2 Senüñdür hep metā‘-ı cān u dil biz andan el çekdik
Nemüz var k’anda bir ‘ırq-ı cevāz-ı iştirāk olsun
- 3 Raqıbüñ rüḥını meskende taḥyīr eyledük varsun
Ya fark-ı nüh sipihr olsun ya zīr-i heft-ḥāk olsun
- 4 Müheyyā bezm ü mīnā-yı dil ü yārān-ı miḥnet hep
Medet sāķī-i ğam gelsün yitişsün sīne çāk olsun
- 5 Şehīd it Fevzī-i Mecnūnı ey Leylī ne olmaķ var
Ko aġyār-ı vefā-düşmen ḥasedden çāk çāk olsun

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Çeşmini söyletmeyen dil-bâz bilmez neydügin
Ğamzesün güş itmeyen ğammâz bilmez neydügin
- 2 Görmeyen hâlin miyân-ı şu‘le-i ruhsârda
Hindü-yı bî-bâk-ı âteş-bâz bilmez neydügin
- 3 Ser-te-ser eţfâl-i fitne mekri andan öğrenür
Ol füsün-perdâz ammâ nâz bilmez neydügin
- 4 Bülbül-i hoşkâr bâğ-ı musîķîdür gerçi lîk
Buselikden bî-ħaber şeh-nâz bilmez neydügin
- 5 Duydılar nâz u niyâzın ğamzesiyle göñlümün
Nev-tırâz-ı nâz ketm-i râz bilmez neydügin
- 6 Şa‘ve-i dil cân atar ser-pençe-i müjgânına
Şâhin-i çeşmi per ü pervâz bilmez neydügin
- 7 Bî-hûde şaldum vişâli şaydına bâz-ı dili
Bu ‘âyandur kim hümâ şeh-bâz bilmez neydügin

G. 122 HP.35b, SÇ.28a.

8 Zādegān-ı ʔab'-ı Fevzīden Һaberdār olmayan
Nükte-i sihr ü sihr-perdāz bilmez neydügin

123

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1 Şem'-i bezm arturmasun pervānenüñ germiyyetin
Rüzgār eyler perīşān ҺorҺarum cemiyyetin

2 Bāde-i telh-i cefādan hişşedār olduҺ yeter
Görsek iy şāķī mey-i luṫfuñ daҺı keyfiyyetin

3 Sāyesin derviş-i bī-berg-i nevādan dūr iden
Şaķlasun ārāyiş-i tābūta naḫl-ı himmetin

4 Biz ki ceyb-i Һırķaya çekdük seri şimdeñ gerü
Başına çalsun felek zıll-ı hümā-yı devletin

5 Mantıķ-ı Tūr-ı Һaķıķatden eşer yok kimsede
Beñzer eczā-yı vücūduñ aldılar Һaşşiyetin

Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilātün

- 1 Göñül zülāle heves itme āb-ı nāb dururken
Dehān-ı dil-beri қо cām-ı pür-ḥabāb dururken
- 2 O bī-vefāya göñül virmenüñ ne ḥüsnüni gördük
Cihanda şüh-ı vefā-pīşe bī-hisāb dururken
- 3 O bezmi görmek olur mı ki sākī la‘l şora mest
Elimde gül gibi peymāne-i şarāb dururken
- 4 Hedef qarīn olımaz tır-i ḥāhiş-i dil-i ‘āşık
Felekde nüh-siper-i çarḥ nüh-ķıbāb dururken
- 5 Müjeñ ne dergehe cārub idersin ey dil-i şeydā
Cihānda pır-i muğān ol felek-cenāb dururken
- 6 Şaķın қо da‘vī-i ser-bāzuñı bī-nām viremezsın
Fezāyı ‘aşķda Fevzī-i dil-ḥarāb dururken

Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün

- 1 Elümde lāle-i gülgün şanma cām-ı meydür bu
Dil-i sengin-i yāri nerm ider bir turfe şeydür bu
- 2 Açılsa ger gülistān-ı 'ademde açılır mişli
Gül-i nev-bāde-i gülzār-ı şayf u bāğ-ı deydür bu
- 3 Güm itme nāmuñı sa'y it sülük-ı rāh-ı rindāna
Bu zāhid bā'ış-i zıkr-i Cem ü Dārā vü Keydür bu
- 4 Riyā dībāsına ğarķ itme şūfī şāhid-i zühdüñ
'Abā-yı tevbe-püş olduķda biñ kat andan eydür bu
- 5 Semend-i tab'umuñ Fevzī peyin görmek ne mümkindür
Fezā-yı ma'nide zīrā reh-i i'cāz-ı taydur bu

Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün

- 1 Göñül göñül-şiken-i zülf-i yāra aldanma
Şağın şağın girih ü nağş-ı māra aldanma
- 2 Nicesi yine bī-hūşider o sevdānuñ
Hazer ğubār-ı hağ-ı müşg-bāra aldanma
- 3 Ne deñlü rüy-ı dil 'arz itse pīr-i dehr saña
Fesānedür şağın ol nā-bekāra aldanma
- 4 Meşāmm-ı cānuña büy-ı vefāda irgürse
Vücüd virme merd-i rüzgāra aldanma
- 5 Murādı dāğ u cefā itmedür seni Fevzī
Nigāh iderse de ol şivekāra aldanma

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

- 1 Evvel endīşeñi ħurşīd-şıfat şāf eyle
Soñra ol māha göñül kendiñi vaşşāf eyle
- 2 Güher-i eşkle alınmaz ise kāle-i vaşl
Sen bu bāzārda cān gencini itlāf eyle
- 3 Bār-ı hecrüñ ki dū-tā eyledi pūşt-i felegi
Dil bu za‘fıyla çeker mi anı inşāf eyle
- 4 Pençeñ irerse ger ey bāz-ı dil ol ‘Anķāya
Āşiyāneñ yūri tā küngüre-i Kāf eyle
- 5 Gülşen-i yāre eger uğrar iseñ bād-ı şabā
Cān-ı Fevzīmūzi ol ğonceye itĥāf eyle

Mef'ülü Me'fâilü Me'fâilü Fe'ülün

- 1 Gül-ruḥlarıñ 'arz eyle cihāna kerem eyle
Ser-tā-be ḳadem 'ālemi bāğ-ı İrem eyle
- 2 Şun şāğar-ı la'lüñ dili ser-mest ü ḥarāb it
Endām-ı ğam u miḥneti vaḳf-ı elem eyle
- 3 'Uşşāḳuña vir sa'y u ṭavāf itmege ruḥşat
Ey āfet-i cān kūyını reşk-i Ḥarem eyle
- 4 Der-kār-ı dil-i bülbülüñ ol ey gül-i 'alum
Geh luṭf-ile şād eyle anı geh sitem eyle
- 5 Tā pīçe gele mār-ı ğamuñ reşk-ile dilde
Her tār-ı siyeh zülfüñi bir gūne ḥam eyle
- 6 Bir laḫza elünden ḳoma dāmān-ı celāli
Ebrūlarıñı ḫışm ile tīğ-i dü-dem eyle
- 7 Ḳalmaz ebedī böyle ṭarāvetle bu gülşen
Ey bülbül-i dil şām u seḫer ṭurma dem eyle

8 Ben zamīn-i vaşl olayum ey Fevzī hemān sen
‘Aşkuñda o şūhun dili şābit- kadem eyle

129

Mef‘ülü Fā‘ilātün Mef‘ülü Fā‘ilātün

- 1 Aldı hoş āğzı dadın dil-dād söyleyince
Zindān-ı hecre girdi nā-şād söyleyince
- 2 Biñ başlu olsa bir dil olmaz halās-ı tīği
Ol şāh-ı bī-terahḥum cellād söyleyince
- 3 Ser-‘asker-i nigāhı dil fethi ‘azmin itse
Şad ceyš-i fitne kalker imdād söyleyince
- 4 Sūz-ı edāyı görkim kānūn-ı la‘l-i terden
Kandīl-i cāmı kıldı ĩkad söyleyince
- 5 Yā-Rāb ne sırdur ol leb kılsa beyān-ı maḥlab
Eyler gönülde biñ teb ĩcād söyleyince
- 6 Ey Fevzī Nā‘ilī’ye pey-revlik olmaz ammā
Böyle nazīre söyler üstād söyleyince

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

- 1 Serümde dâğ ter ü dilde arzū tāze
Gül ü hevāmuzu seyr it o tāze bu tāze
- 2 Ayırmam n'ola dâğ-ı dilümden 'aks-i ruḥuñ
Laṭîf olur iki gül ḳ'ola rû-be-rû tāze
- 3 Taraf taraf nıgehüñ dilde yāre açmaḳda
Açılmada gül-i gülzār sū-be-sū tāze
- 4 Yine cünün mı depretdi Leylî-i zülfüñ
Lisân-ı ḥalka yine düşdi güft-gü tāze
- 5 Cününuma yeter ey Fevzî bu iki şāhid
Serümde dâğ ter ü dilde arzū tāze

G.130 HP.37a, SÇ.30a.

1. ve sonuncu misram vezni bozuktur.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

- 1 Açıldı ğonce-i dāġ-ı derün bād-ı maḥabbetle
Yitişdik nev-bahar-ı 'aşka imdād-ı maḥabbetle
- 2 Nişimengāhumuzdan seyr-i heft-iqlīm-i ġam kılduk
'Aceb kaṭ'ı merātib itdük irşād-ı maḥabbetle
- 3 Göñül ḥayli zamandır ders-i 'aşkı neşr ider ammā
Keş-ā-keşden daḥı kurtılmaz üstād-ı maḥabbetle
- 4 Reg-i cānına urdı tīşesin 'ārından āḥir-dem
Görüşdik Bī-sütün-ı ġamda Ferhād-ı maḥabbetle
- 5 Nice mest-i maḥabbet olmayam bu deyrde inşāf
Ki hem-peymāneyüm Fevzī-i ber-bād-ı maḥabbetle

Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün

- 1 Hazīn-i hecr olan dil vaşl-ile mesrūr olur şanma
 Ne deñlü şem'î mübtel yaqıla pür-nūr olur şanma
- 2 Vedā' kı1 ey feraḥ-şaḥn-ı dil-i ğam-naqş-ı bīmārı
 Ḥarāb-ābād-ı fūrķāt bir daḥı ma'mūr olur şanma
- 3 Te'emmülsüz maḥabbet ayağına urma dest ey dil
 Bu bezmüñ mesti tā ḥaşr ayılıp maḥmūr olur şanma
- 4 Yaḳarsañ dāğ-ı cānuñ bāri kānūn-ı belādan yaḳ
 Ki her bir nīm-mürde şem' şem'-i Ṭūr olur şanma
- 5 Nevā ḳann ittigüñ hep nāle-i ehl-i tazallumdur
 Bu şivenzārda ey Fevzī şayt-ı sūr olur şanma

Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilātün

- 1 Ne sūz-ı dilde eğer kaldı ne du‘ā-yı seherde
Henüz nîş-i cefā kāviş eylemekde cigerde
- 2 Ğamı ṭabāyi‘e kim virdi yekke-ṭa‘m-ı ḥalāvet
Mezāḳ-ı cānuma bir geldi neşve zehr ü şekerde
- 3 Bu deñlü cevır ile bilsem ne ola kaçdı o şūhuñ
Murādı gevher-i cān-ı ‘azīzüm ise nazarda
- 4 Bizi ne bī-hüde taḥvif ider cahīm ile vāi‘z
Ki dāğum eyledi pinhān cahīmi nīm-şererde
- 5 Peyām-ı ḳatl-ile Fevzī hemīşe şād oluruz biz
Neşāṭ-ı ehl-i maḥabbet gelür bu resme ḥaberde

Mef'ülü Mefâ'ilün Mef'ülü Mefâ'ilün

- 1 Eşkümü o İ'sî dem seyl-âb-ı dem itmekde
Bî-gâne ise her dem la'l-ile dem itmekde
- 2 'Aşkı kemeri belde tîr-i sîtemi dilde
Şahbâ-yı ğamı elde dil nûş-ı ğam itmekde
- 3 Bâri o perî-zâde kılsa beni âzâde
Kim pây-e-i bî-dâda vaz'-ı kadem itmekde
- 4 Çıkmaz dağı hürşîdüm ol devlet-i cāvîdüm
Hasret-i mey-i ümmîdüm âlûde-sem itmekde
- 5 Gör tîli'in aġyârûñ çoçmağda bilin yârûñ
Ĝam-ı Fevzî-i bî-mârûñ kaddini hām itmekde.

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

- 1 ‘Acebdür bir zaman gül olmayup şebnemden āzürde
Benim zaḥm-ı dilüm her dem olur merhemden āzürde
- 2 Göñül efgāna āgāz itse cān ҡalkar semā‘ eyler
Meger olmazmış ehl-i derd olan mātemden āzürde
- 3 İçen içsün tekellüften berīdür bezmümüz sāķī
Muḥařşal olmaz ehl-i zevķ vaz‘-ı Cemden āzürde
- 4 ‘Aceb mi bizden ol āfet iderse dem-be-dem vaḥşet
Ki āhū beççegān elbet olur ādemden āzürde
- 5 İşitdüm k’olmış ey Fevzī dil-i ne-ř’nās-ı zevķ-i ğam
Hilāf-ı ‘ādet-i ‘uřşāķ o İ‘sī-demden āzürde

FĪ ḤARFĪ'Y YĀ

136

Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün

- 1 Şabā şüküfte de itse gül-i şabūhumuzı
 Yine hāmuş iderüz 'andelīb-i rūhumuzı
- 2 Göreldeñ āyīne-i dilde 'aks-ı la'l-i lebin
 Ne şekle girdi görüñ tevbe-i naşūhumuzı
- 3 Ne 'ālem itse gerek 'ömri tüt dırāz olmuş
 Bu rüzgār ki girdāba şaldı Nūhumuzı
- 4 O deñlü cilve-nümā söyleñ olmasun hurşīd
 K'olur kıyāmete bā'ış görürse yūhumuzı
- 5 Olurdi bencileyin Fevzīmüzde mu'ciz-gū
 İdeydi nūş eger cür'a-i fütūhumuzı

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

- 1 Dem-i gül sūz-ı bŭlbŭl nev-bahār eyyāmıdır ŧimdi
Mey ũ maḥbŭb ile seyr-i kenār eyyāmıdır ŧimdi
- 2 Açılsun ḡonceveŧ diller içŭlsŭn cām-ı mey sākī
Dem-i ‘ayŧ u ṯarab ḡeŧt ũ ḡüzār eyyāmıdır ŧimdi
- 3 İriŧse ṯāk-ı ‘arŧa āh-ı ‘āŧıḳ nāle-i bŭlbŭl
Yiridŭr faŧl-ı ḡŭl sūz-ı hezār eyyāmıdır ŧimdi
- 4 Ruḡ-ı dil-ber ḡibi ḡŭller ‘araḳ-rīz olduḡı demdŭr
Dil-i ‘uŧŧāk iderse āh u zār eyyāmıdır ŧimdi
- 5 Açılsa hem-nevā-yı ŧad hezār olsa dil-i Fevzī
Dem-i ḡŭl sūz-ı bŭlbŭl nev-bahār eyyāmıdır ŧimdi

Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün

- 1 Gül gibi taze eyleyeli köhne dāğını
Murğ-ı dilüm kıvāma getürmiş dimāğını
- 2 Ğam şū'lesiyle şem'-i dilüm kıldı ħandenāk
'Aşğ-ı 'ulüvv 'aṭiyye uyardı çerāğını
- 3 Tā kim bu deştgāha kadem başdum ol gice
Mecnün firār idüp kodı taş u tarağını
- 4 Çadırlık eylemez mi bize saḡf-ı meykede
Mihri-i sipihri başına çalsun oṭağını
- 5 Zānūde sen büt olıcak elde gül-i şabuḡ
Ḥācet ne gezmege felegüñ bāğ u rāğını
- 6 Fevzīye söyleñ eylesün neşri-āh-ı serd
Yeller şavurmaḡ üzredür 'aşkuñ ocağını

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Tā ki mi‘mār-ı ezel miḥnet-sirişt itdi beni
Ser kitāb-ı ‘aşqda fihris-nüvişt itdi beni
- 2 Sīne pür-dāğ itdi tāb-ı şū‘le-i ruḥsāresi
Tāze güllerle o meh reşk-i bihişt itdi beni
- 3 Tā benimle hem-semā‘ oldı gice tevḥīdde
Āteş-i dāğ-ı dil-i ağıyār zişt itdi beni
- 4 Feyz-yāb-ı ‘ītikāf-ı mescid olmışken göñül
Şimdi ol büt sākin-i künc-i künişt itdi beni
- 5 ‘Arşa-i i‘cāzda Fevzī bugün ṭab‘-ı dilr
Püşt-i cān-ı düşmene zehr-ābe ḥışt itdi beni

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

- 1 Dönelden bezm-i şevk-i lebleründe cām-ı nevmīdi
Figān kim neşvesin yeksān buldı mātemi ‘īdi
- 2 Hāyāl-i mihr-i ruhsāruñ gönül çarhunda devr eyler
Ne gam ‘ömrümde görmezsem felekde rüy-ı hurşīdi
- 3 Melāmet ehline hem-pāy olmağ gerçi müşkildür
Velī nāçar olursañ turma sür gülgün taqlīdi
- 4 Künişt ü Kā‘beye gitmekde çünküm ihtiyāruñ var
Hemān zünnār-ı bend ol āteşe yağ şāl-ı terdīdi
- 5 Nevā-yı şī‘rūñ ey Fevzī irelden kubbe-i çarha
Mühim-sāz olmadı gūş itmege bir kimse Nāhīdi

EL ĞAZELLİYYĀT EL FARİSĪ*

G. 140 HP. 38b, SÇ. 32a.

* HP.39a-39b.

KENDİ MEVLİDİME VÜ LİHYEME TARİHDÜR

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

- 1 Rind-i ser pāy-ı bürehne oligör ey Fevzī
Ne belādur bu kadar bār-ı taḥammül ber-ser
- 2 Aḥmak oldur ki ola meşgalesi ‘aḳliyyāt
Ḳıl ü ḳāl evvelī vü āḫirī yokdan ne çıkar
- 3 Felsefiyyāt- ile Bū ‘Alī-i vaḳt olsañ
Raġbet itmez yine bir kimse saña zerre kadar
- 4 Hünerün ellisine kimse beş aḳçe virmez
Ḥar degülsin ki saña medrese iḥsān ideler
- 5 Ehl-i şan‘at olayım dirseñ o güctür zīrā
Ustalar ādemi az şey için erkāna çeker
- 6 Yā sipāhī vü ya yoldaş ya za‘īm olsañ eger
Ne belā ikide bir derd-i mühimmāt-ı sefer

- 7 Ya mü'ezzīn ya imām olsañ o ma'kül idi līk
Seni iskāṭ-ı şalāt akçesi gurķ kuzgūn ider
- 8 Kaḍī olsañ ne olur yol kesiciyle farkun
Rüşveti sensiñ alan nā'ibūñ ancaķ ister
- 9 Vā'iz ü şūfī vü şeyḥ olmak ise emr-i muḥāl
Sende ne zevķ vārū ne taşannū'dan eşer
- 10 Kātib olsañ giderek sāniyedür mir'ācuñ
Şa'ir olsañ saña bī-mezheb ü mülhid dirler
- 11 İntisāb itseñ eger ḥazret-i moñlāya daḥı
Nūr-ı çeşmūñ dükenince gice gündüz yaz der
- 12 cānuña minnet yazı yazmaķ ammā
Kişi islāmı müşevveş kölelerden ne çeker
- 13 Ni'am-ı mā-ķabl başı irse eger keyvāna
Yine gitmez köle kısmından ebed dīn-i peder
- 14 Şeh-i dehriyye vezīrine nedīm olsañ da
Şu'ledür her biri āteş gibi insānı yaķar

- 15 Ehl-i hizmet yanına varsañ o dañı müşkil
Yidigüñ zehr-i sîrişk-i fuqarā şām u seher
- 16 Māl-ı mevrüş gerek tā diyesin bismillāh
Naqd-i hîçle tolū gencîne qodı saña peder
- 17 Kişi almı der ile kesb-i helāl eyler lîk
Biz bu za‘f-ile ne cemmāl oluruz ne rençber
- 18 Güş-ı cān ile beni diñleriseñ el- hāşıl
Bir sözüm var diyeyüm saña ki dünyāya deger
- 19 Sen sen ol hāk-i der-i pîr-i muğān ol rind ol
Bu cihān kimseye qalmaz saña dosdoğru haber
- 20 Mey-i nāb olmasa zehr-i ğam ile ‘işret kııl
Felegüñ kurluğına cūd u seğālar göster
- 21 Bize kec-rev felegüñ tā bu kadar nāzı nedür
Naqd-ı cān u dil alur bilmezüz ammā ne şatar
- 22 Tālî‘u baht u felek cümlesi ber-bād olsun
Rind - i āzāde sere yāri-i dunān neyler

- 23 Ğam yeme Fevzī ki Allāh kerīmu'ş-şāndur
Fuḫalā-yı selef 'ül *leyle tū ḫublā* didiler*
- 24 Çarḫ ṭalī' ile keş-ā-keşde iken geldi nidā
Mevlīd ü liḫyeñe tārīḫ ola 'arz u maḫzār (1048 – 1070)

2

EYYÜBİ ŞABAN DEDE-ZĀDE YAHYĀ ÇELEBİNÜÑ ḤAṬṬINA TĀRĪHDÜR
Mefā'ilün Mefā'ilün Fe'ülün

Farsçadır.

3

KÜREKÇİ- BAŞI- ZĀDE 'ABDU'LLĀH ÇELEBİNÜÑ ḤAṬṬINA TĀRĪHDÜR
Mef'ülü Mefā'īlü Mefā'īlü Fe'ülün

- 1 Mümtāz-ı cihān āfet-i devrān Abdu'llāh
Ḥaṭṭın şalıcaḫ itdi nice zāhidi güm-rāh
- 2 Ruḫsāreleri sīm ṭabaḫda iki güldür
Ol iki güli sünbüle ğarḫ eylemiş Allāh

* Gece gebedir.

T.2. HP.40b, AE.62a.

T.3. HP.40b. AE.62a.

T.3 Birinci mısraın vezni bozuktur.

- 3 Hattı eser-i şeh-per-i Cibrîl-i emîndür
 Fahr itmeğiçün halka nümâyân ider ol mâh
- 4 Yâhud kalem-i ‘ibret ile çekdi felek hatt
 Kalmaz idi mansıb-ı cününü olañ āgâh
- 5 ‘Arz itmege hâlin didi dīvānesi târîh
 Fevzîyi hattıñ künc-i belāya kodı nâ-gâh (1070)

4

NIŞANCI PAŞANUÑ ÜSTİ YANINDA TERSĀNE EMĪNİ MUŞTAFĀ AĖANUÑ
ÇEŞMESİNE TĀRĪHDÜR

Mefā‘îlün Mefā‘îlün Mefā‘îlün Mefā‘îlün

- 1 Semiyî-i fahr-i ‘alem Muştafā AĞa o şahib-cüd
 Binā itdükde bu ‘aynı dil-i halka sürür aÇdı
- 2 Hudā sa‘yını meşkür ‘ömrin efzün eylesün dā‘im
 Ki destinden degüldür āb-ı kevşer ‘ayn-ı nūr aĖdı
- 3 Didi leb-teşneler ey Fevzî āb ağdığda târîhin
 Benān-ı Muştafādan çeşmene āb-ı tühür aÇdı (1070)

T.4. HP.40b, AE.62b.
3 çeşmene : çeşm HP.

TOPHĀNEDE KĀDİRİLER ŞEYHİ MUŐLİHÜDDİN EFENDİNÜN VEFĀTINA

TĀRİHDÜR

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

- 1 Muőlihüddīn-i Velī ya‘ni o ıuıbu‘l-aıııāb
Emr-i Hāıı ile idüp dār-ı fenādan rıılet
- 2 Nevhā-i mevti ile ıoldı Şu resme ‘ālem
Őandılar Beyt-i Hazān oldu bu dār-ı hayret
- 3 Ne beşer belki melekler de gelüp efgāna
ııtdılar mātemini itmege künc-i ‘uzlet
- 4 ıāk ıāk olmaya ya n‘eyleye Nāhīd-i felek
Raııa girdükde o da raııa gelürdi elbet
- 5 Hāıı velī olduğına münkire besdür bürhān
Nāıır-ı mihr-i cemālini alurdı dehőet
- 6 Zikri keyfiyeti ol deñlü idi gūő idenüñ
Nūő-dāru gibi hep hūőın alurdı hayret

T.5. HP.41a, AE.62b.

- 7 Soḡbetinden kişi doymazdı otursa bir yıl
Vār idi rūḡ-ı řerīfinde o deñlü ḡiffet
- 8 Aña kim eyledi bu tekyede bir kerre nefes
Farq-ı tācına añun qondı hümā-yı devlet
- 9 Buna ḡayrān idi ‘alemde fuḡūl-i fuḡalā
Bir kelām itmez idi k’olmaya ‘ayn-ı ḡikmet
- 10 Gitdi şimden gerü ḡark ide Ḥudā raḡmetine
Bizi de eyleye sīr-āb-ı zülāl-ı vuşlat
- 11 Didi tārīḡini Fevzī gibi bir eksükli
Muřliḡüddīne mürīd oldu hep ehl-i cennet (1068)

6

AT BĀZĀRLI ḤÜSĀMÜDDİN ÇELEBİNÜŃ VEFĀTINA TĀRĪḤDÜR

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

- 1 Yeter ey çarḡ-ı adāvet yeter inřāf olsun
Nice bir eyleyesin sīnede pinhān kine
- 2 İntiqām almaz isem dār-ı fenāda senden
Ḥazır ol maḡkeme-i qağı-i yevmü’ddīne

- 3 Neyledüñ aķıbetü'l emr Hüsämüddîni
Ne 'aceb kıydıñ o maħdüm-ı kerem-āyîne
- 4 Meskenin kaçır-ı 'adem eyledüñ idüp tā'cıl
Pāye-i şenbih-i 'ömrin kılarak āzîne
- 5 Nice kıyduñ o sebük-rūħ-ı melek haşlete kim
Doyamazdı kişi ħulķ-ı ħasen ü ħilmine
- 6 Böyle miħmānını eyler mi müselmān helāk
Yoksa sizde bu midur ka'ide-i dīrîne
- 7 Sen baña eyledigüñ ħud'a-i bī-dād eşeri
İtmedi Zāl ne Ferhāda ne ħod Şirîne
- 8 Sen de ber-bād olasın ħātır-ı nā-şād gibi
Ne vücūduñdan eşer bāķī kıala ne kîne
- 9 Fevzī tāriħ-i vefātın didi bir eksükli
Künc-i ħāk oldı mekān āh Hüsämüddîne (1072)

GÜZELHİŞARÎ H'ACE-ZÂDE ÇELEBİNÜŃ VEFÂTINA TARİHDÜR

Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün

- 1 Ey çarh bu şiven ne bu mâtem neden oldı
Vâr ise yine bir hâdeşüñ var bu cihâna
- 2 Toldı has-i mâtemle derün-ı yem-i fânî
Ayrıldı şadefden meger ol dürr-i yegâne
- 3 Āb-ı rûh-ı Aydın ili yâ'nî H'ace-zâde
Kim rihletidür bâ'ış olan zâr u figâna
- 4 İnşaf nice itmeyeyüm çarha huşümet
Kıydı o kerem-ıynete ol rûh-ı revâna
- 5 Zür eyledi çāk itdi giribân-ı hayâtın
Ne kıldı nazâr minnete ne emn ü amâna
- 6 Bir şüh idi bir zât-ı şerîf idi 'adîli
Hâşa gele bu hânkâh-ı zıyyık mekâna

- 7 Blbl gibi revnk-dih idi glen-i cem'e
Dem-ba idi her bir shn ehl-i dilna
- 8 Cem' olmi idi hamet ile meskenet ada
Yaı idi yaıya yaman idi yamana
- 9 yn  rsmında ferd idi muaal
Tarz  rev  tatanas pdiahne
- 10 Evza' v evr pesendde-i 'lem
Bir kimse ana bulmad bir zerre bahne
- 11 Ne hisseti grmidi ne hisset an grmi
'A eyler idi durma eb  rz Cemne
- 12 Bz idi der-i lufi havs ile 'vma
Gsterde idi hn garbn- cihna
- 13 Cd u kerem  fazl u hner 'unr- r
tsn grelm milini terkb-i zamne
- 14 Feryd ki merhem yirine a- memt
Hep rze-i elms kd yra- cna

- 15 Efgān ki ŧebāngāh u seher dest-i ğarāmı
Penbe yerine aħker atar dāĝ-ı nihāna
- 16 Turmazsa aħan hecri ile eŧk-i muħibbān
Havfum bu ki hep rŭy-ı zemin ħana boyana
- 17 Fevzī gibi ħok ğormiŧŭz eltāfını ħat ħat
İtsek ne‘aceb biz de ‘azā mātemiyāna
- 18 Yā Rab be-cāh-ı meh-i dŭnyā ŧeh-i ‘uħbā
Ķondur anı varduħda civārıña cināna
- 19 Cŭrmi var ise anı sen ‘afv it keremŭnden
İhsān ħıl ey raħmeti mebzŭl cihāna
- 20 Hātifden iŧitdŭm didi tebŧir ile tārīħ
Olduñ Ķelebi ğulŧen-i raħmāna revāne. (1072)

8

MAHDŪM-I KEREM ĀYİN RĀ‘Ī-ZĀDE VEHBĪ AħMED ĶELEBİNŪÑ

VEFĀTINA TĀRĪHDŪR

Fe‘ilātŭn Fe‘ilātŭn Fe‘ilātŭn Fe‘ilŭn

- 1 Ey felek sŭyle ne itdi saña Rā‘i-zāde
Ne idi āyīneyi ‘ŭmrini hedmŭñ sebebi

- 2 Öyle bir zāt-ı melek-ḥaşlete buğzun ne idi
N'eyledüñ n'itdüñ o sulṭān-ı ma'ārif-ṭalebi
- 3 Ḥayf şahş-ı keremī daḥı ğarīb itdüñ kim
Āh u zār ile güzār eylemede rüz u şebi
- 4 Kıyduñ ol māha velī cānuma bir dāğ ḳodiñ
Gitmeye rüz-ı ḳıyāmetde daḥı tāb u tebi
- 5 Az ḳaldı ki çıḳa fevtine Fevzī tāriḥ
Göçdi yetmiş ikide dünyādan Aḥmed Çelebi (1072)

9

TĀRĪḤ-İ DĪĞER BERĀY-İ VEFĀT-İ RĀ'ĪZĀDE AḤMED ÇELEBĪ

Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün

- 1 Ḳoyup ne semte gidersüñ beni güzel Çelebüm
Seni ne yirde bulam söyle bī-bedel Çelebüm
- 2 Vedā' idince gice şadr-ı bezm-i fānīyi
Degül ben ehl-i cihān oldı pür-melel Çelebüm
- 3 Dirīğ şarşār-ı hecrüñle ben dil-efġaruñ
İrişdi berg-i dil ü cānına ḥalel Çelebüm

T.9. HP.42b, AE.64b.

- 4 Hıřrde taht-ı livāi'l ıamd ide maıřūr
 Seni ıabıbi ile ıayy-i lem-yezel elebüm
- 5 Didi vefātuña Fevzi-i ęam-keşün tārıř
 ‘Aceb yetim bırađdıñ beni ęzel elebüm (1072)

10

ĜĀZĪ PAŐANUÑ DĪVĀN EFENDĪSĪ SELĪMĪ EFENDĪNÜÑ BİR GÜNDE İKİ
DĪLBER KÖLESİNÜÑ VEFĀTINA TĀRĪHDÜR*

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 İrdi ęuř-ı cāna şıyt-ı mātem-i Nāhıde kim
 Gitdi dūnyādan Selīmınün iki ra‘nā ęulı
- 2 ul degül bu bāęuñ iki servi idiler yaıud
 Biri anber-bū ęüli biri de müřęin sünbülĪ
- 3 Birinün ismi ‘Ömer birinün ‘Ořmān idi kim
 Māye-i sevdā idi her birisinün kāküli
- 4 Neyledün ey arı o iki murę-ı nādir nağmeyi
 Nitdün ol řütĪ-i şükker-ıāyı yā ol bülbülĪ

T.10. HP.42b, AE.64b.

* *Selimi* : *Selim HP*

4 Bu beyit HP nüshasında bulunmamaktadır. AE nüshasında altı ve üstü çerçevelemiştir.

5 Gūş idüp Fevzī te'essüf çekdi tārīḥ eyledi
Şoldı derdā gülşen-i ḥüsnüñ bugün iki güli (1072)

11

ṬATLI KUYILI CĀMĪ EL-ḤĀC MUŞṬAFĀNUŃ VEFĀTINA TĀRĪHDÜR

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

- 1 Ser-gürūh-ı etķıyā ya'nī muḥibb-i evliyā
Cāmi Ḥacı Muşṭafā ol pīr-i nūrānī-zamīr
- 2 Nice müddet kām-rān-ı gülşen-i fānī olup
Mīve-i 'ömriñden āḥir oldı bu bāğ içre sīr
- 3 Ṭıbķı düşmüşdi müsemmasına el-ḥāķķ ismi kim
Görmemiş çeşm-i zamāne zāt-ı pākine nazīr
- 4 Dā'imā ümmīdimüz budur ide rüz-ı cezā
Aḥmed-i mürsel şefā'at mağfiret Rabb-i Ḳadīr
- 5 Fevzī tārīḥin çü hātifden su'āl itdüm didi
Geldi Ḥacı Muşṭafā cennetde oldı cāy-gīr (1072)

T.11. HP.42b, AE.65a.

1 Cāmi Ḥacī: Cāmī Cāmī HP

ŞUN'Î-ZÂDE EFENDİ ŞEYHÜ'L-İSLÂM İKEN SEBEBİ İLE EBÛ'ŞUÛD
EFENDİ FETÂVÂSİ KİTÂBİ İLE MÜKELLEF OLDUĞDA BEDÂHE DÜŞEN

TÂRİHDÜR*

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Teklîf-i ketb-i fetvâya nâ-gâh uğrayup
Bilmem nic'oldı 'aql-ı perîşân-ı na-temâm
- 2 Târîh için bu mısrâ'ı yazdum bedâheten
Fevzî-i zâr buldı belâsın bugün tamâm (1072)

GÜZELHİŞARÎ MUŞTAFÂ PAŞA-ZÂDE 'ABDÎ BİGÜN SÛR-I TE'EHHÛLÛNE

TÂRİHDÜR

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilün Fâ'*

- 1 Yâ Rab ne ola mûcib-i şādî-i cihân
Kim bunca sūr ile pür oldı dâreyn
- 2 Var ise te'ehhül ideyor 'Abdî Big
Ol eşrâf-ı etbâ'-ı imâmü's -şarkeyn

T.12. HP.43a, AE.65a.

* *Fetāvāsı* : *Fetvāsı AE*.

T.13. HP.43a, AE.65a.

* 1, 4 ve 5. beyitlerin ilk mısraları *Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilün Fe'ül rubâi vezniyle yazılmıştır.*

- 2 'Älemüñ äyîne-i kâlbi müşaykâl oldı
Kalmadı zerre kadar kimsede gerd-i âlâm
- 3 Gerçi berd-i ğam ile şolmuşdı gülşen-i âhd
Feyz-i şād ile ter oldı yine berg-i eyyām
- 4 Elvedā' ey ğām-ı dīrīne vü derd-i mazī
Merhabā ey ferāḥ-ı sāl-ı sa'ādet-encām
- 5 Rūze-i kadr-i edānīde cihān kalmıŝ iken
Geldi bir kadr-şinās eyledi 'ālem bayrām
- 6 Kıldı fetvā-yı müşerref yine bir zāt-ı şerīf
'İlm ü taqvāsı ile baĝladı aḥkām iḥkām
- 7 İŝidüp bu ḥaber-i sūr-ı meserret eŝeri
Secde-i şükri edā kıldı ḥavāŝ ile 'avām
- 8 Ḥaḫ bu kim lâyıḳ-ı fetvā idi tā evvelden
Yaḳıŝur ḥil'at-ı iftā kad-ı fazlına tamam
- 9 Muḥyī-i şer'-i nebī Ḥazret-i Yaḥyā-yı zaman
Mücri-i mezheb-i Nu'mān u mühim-sāz-ı enām

- 10 Pîş-i ‘ilminde hıred tıfl-ı sebāk-h̄ñ-an-ı elif
Ber-i fazlında zekā h̄m-ṭāb‘-ı merd-i mülām
- 11 Der-i cūdında felek ham-şüde bir pîr-i faķîr
Şahn-ı luṭfunda meh ü mihr iki tāze gulām
- 12 Ğāyete midḥati çün silsileye dā’irdür
Lazım oldu ki idem ‘acz ile medḥin itmām
- 13 Belî târîḥ-i du‘ādur bu nazımdan maķşüd
İmdi el ḳaldıralum yalvaralum Ḥaķḳa müdām
- 14 Tā ola merkez-i ‘ālîde şadaret bâķî
Tā ola münteşir āşarı be- fark-ı eyyām
- 15 Pāyidār ide maķāmında anı Ḥazret-i Ḥaķ
Raḥşan-ı çapük-rev-i dil h̄āhı ola destine rām
- 16 ‘Ömr ü ‘ilm ü ‘amel ü zühdini Ḥaķ artursun
Neşr-i fetvā-yı şerîfe ide tā rüz-ı kıyām
- 17 Żabṭ-ı fetvāsına ya-Rāb ne yazsam dir iken
Bir iki vech ile târîḥine geldi ilhām

- 18 Biri menķūṭa-i mıṣrā‘-ı āḫire vü biri
Yaluñuzca lāķābıdur aña tāriḫ-i tamām (1073)
- 19 Hele gördük felegüñ vaz‘-ı sedīdin Fevzī
Ya‘nī Yaḫyā-yı cihāna didi Şeyḫü’l-islām (1073)

15

MŪM ŞĀKİRDİ İBRĀHİM AĠANUÑ KİLĀR-I ḤĀŞ KAPUSI ÜZERİNDE
NAĶŞ İTDÜĠİ RESMŪÑ TĀRİḤİDÜR

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Bārek-Allāḫ ḫoş eşer vaz‘ itdi ol sāī‘-i ḫayr
Zāt-ı pāküñ görmesün çeşm ü ğam u derd ü mihen
- 2 Bir ‘aceb nāzük eşerdür her gören ḫayrān olur
Şan muşavver gülbün-i güldür yā şāḫ-ı yāsemen
- 3 İki mıṣrā‘dan ḫilāf üzre iki tāriḫ olur
Sādeler evvel giden menķātalar āhir giden
- 4 Naķş-ı ḫaṭ şakird-i Müm İbrāḫim Aġa resmidür (1073)
Görmedüm böyle güzel resm-i feraḫ-baḫşâyı ben (1073)

HAZRET-İ MEVLĀNĀNUŃ ZİYĀRETİNE VÜ EVLĀD-I KİRĀMINDAN
 ‘ABDÜ’L – HĀLĪM ÇELEBÜNÜŃ ÜÇ OĞLI SÜNNET OLMASINA TĀRĪHDÜR
 Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

Farsça’dır.

GÜZĪDE-İ ŞU‘ARĀ-YI RUM NĀ’İLĪ ÇELEBİNÜŃ FEVTİNE TĀRĪHDÜR
 Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Kıldı göç dār-ı fenādan ‘āķıbet
 Şāh-ı mülk-i ma‘nī ya‘nī Nā’ilī
- 2 Yolladı pīşīn otağ u bārını
 Şoñra kĀnūn üzre gitdi maħmili
- 3 Bulmuşıdı ba‘lini bīkr-i sūħan
 Kaldı ol maħbūba şeyyīb ħāşılı
- 4 Mü’mīn ü kāfir acıyup didiler
 Raħmet-i Raħmānuñ olsun vāşılı
- 5 Gūş idüp Fevzī didi tārīħini
 Nā’ilī ola şefā‘at nā’ilī

T.16. HP.44a, AE.66b.

T.17. HP.44a, AE.67a.

ḲANDİYE FETHİNE TÂRİHDÜR

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Maṭla‘-ı naẓm-ı ğazâ-âtiye seyf-i Mevlâ
Menba‘-ı cûd u sehâ maşrıḳ-ı envâr-ı ‘aṭâ
- 2 Mecma‘-ı ḥüsn-i şiyem maḥzen-i esrâr-ı ḥikem
Merci‘-i Ğarb u ‘Acem melce-i maẓlûm u gedâ
- 3 Gevher-i baḥr-ı hüner baḥr-ı ma‘ânî-i güher
Cevher-i kân-ı faẓl kân-ı kemâlat-nümâ
- 4 Âşaf-ı salṭanât-ı Ğazî Mehemmet Hânı
Bâzu-yı devlet ü dîn Ḥazret-i Aḥmed Paşa
- 5 Tâ‘ir-i himmet-i merdânesi perrân olalı
Evcde sâyesi sevdâsı ile ḳaldı hümâ
- 6 Ḳal‘a-i şevketi derbânı olmaz keyvân
Re‘yi mir‘âti şafâsından alur nûr-ı zekâ
- 7 Ḥamle-i şâ‘ika-engîzine vâlih Behrâm
Nuşret-i şemşîr-i cihângîrine Rüstem şeydâ

- 8 Şayhā-i ahrı yiter dūşmenine nefa-i Őūr
Şu‘le-i heybetine yansa ‘aceb mi a‘dā
- 9 andiye al‘asımı aldı Frencden āır
Sikkeyi mermere azdurdı cihānda aā
- 10 Ne ‘aŐıl al‘a bu bir kūnc-i mualsamdur kim
Oldı sevdāsı helāki nice İbn-i Sīnā
- 11 Ne beden bellü ne divār cebelvār ancak
Her taŐı ule vü her kulesi gerdūnāsā
- 12 Ğaym-ı yek-pāre idi dūd-ı kebūd-ı topı
Ra‘d ann eyler idūñ atılacak Őub-ı mesā
- 13 Seng ü ħumbāreleri ‘ayn-ı azā-yı mübrem
Laĝm-ı nā-gāhi ise zelzele-i rūz-ı cezā
- 14 Mazĝal topı cehennem deresi penceresi
Tābyanuñ her biri bir al‘a-i Őeddāt-binā
- 15 Ğandekı ħufre-i nīrān u Őarampū
ā‘rımı fıra-i küffār idinmiŐ me‘vā

- 16 Hey'āt-ı vāz'-ı esāsın göricek Öklides
Eyledi şekl-i arūsīyi o sâ'at peydâ
- 17 Böyle bir hısn-ı metîn olmaya dünyâda dağı
Böyle bir feth-i mübîn itmeye bir kal'a-güşâ
- 18 Fethine bir nice şadr eyledi himmet ammâ
Nür-ı hurşide berâber mi olur tâb-ı Sühâ
- 19 Bârek-Allâh zihî feth ü zihî fâtiğ kim
Şimdi teşhîr-i memâlikde añılmaz Dârâ
- 20 Re'y-i şâ'ib ile idüp berr ile bahrin teşhîr
Nâm u şânına beğâ mansıbın eyledi ibkâ
- 21 Mâl ile cân ile sa'y eyledi dîn gayretine
İki 'âlemde ire sa'yımı meşkür Hudâ
- 22 H'âb-ı rahatda kodı 'âlemi inşâf eyleñ
Böyle de'b olmaya mı lâyıq-ı şad medğ-i du'â
- 23 Şakla yâ Rab hağâlardan o ğâzî kuluñı
Ser-fîrâz olur ise düşmeni dâr üzre ola

- 24 Her nice itdüñ ise rütbe-i cāhın ‘ālī
Eyle kıādrin dağı dezgāh-ı mu‘allāda ‘ālā
- 25 Her nice itdüñ ise kendüyi şadrü‘l-vüzerā
Düşmen-i cāhını da eyle denīden ednā
- 26 Her nice itdüñ ise ‘ālemi fermānına rām
Ola fermān-ber-i nevüñ kıalemi çarḥ-ı dü-tā
- 27 Her nice itdüñ ise zātını ma‘mūr-ı kemāl
Ola ma‘mūr-ı beķāsıyla cemī‘-i dünyā
- 28 Her nice itdüñ ise maķsim-i erzāk-ı enām
Kıalem-i kısmetini ḥaşre deġin kıl icrā
- 29 Her nice itdüñ ise dünyāda serdār-ı ġuzāt
Ola meydān-ı ḥaşrde ‘alemi şīr-i ġazā
- 30 Çünkü maķşūd-ı du‘ā idi tamām oldu velī
Bu iki beyt dağı nazm idelüm bī-pervā
- 31 Dil-i ġamġin ile ser-geşte vü ḥayrān u ḥazīn
Orduyı seyr ü temāşā iderek ser-te-pā

- 32 Cümle-i ‘asker-i İslāmı görüp şād didüm
Ya İlahī ne ola bā‘iṣ-i şādī-i verā
- 33 Kaşd-ı tārīḥ ile hātif didi Fevzī müjde
Eyledi Kandıyeyi fetḥ Aḥmed Paşa (1080)

19

TĀRĪḤ-İ DİGER BERĀY-I FETH-İ KANDIYE

Müfte‘ilün Fā‘ilün Müfte‘ilün Fā‘ilün

- 1 Kıldı sa‘ādetle çün Kandıye üzre sefer
Pey-rev-i Haḫ Ḥazret-i şadr-ı semiyi-yi ḫabīb
- 2 Bedrakā-i fırka-i ‘asker-i İslām olup
Baḫri bile geçdiler naşr ile fetḥ-i ḫarīb
- 3 Heşt şad u sī rūz ceng olunup ‘ākıbet
Düşmen amān didi vü minbere çıkdı ḫaḫīb
- 4 Fevzī di tārīḥ ü şad ḫamd ü şenā eyle kim
Kandıyenüñ fetḫini eyledi Mevlā naşīb (1080)

TĀRĪḤ-İ FETH-İ KAMENİÇE

Müstef' ilün Müstef' ilün Müstef' ilün Müstef' ilün

- 1 Sulṭān Mehemmed rŭkn-i dīn serdār-ı ceyš-i müslimīn
Şāhen-şeh-i rŭy-ı zemīn ol mihribān-ı baḥr u berr
- 2 Çün kıldı azm-i rezm ile eṭrafa şaldı bezmgeh
Āmāde kıldı hep sipeh tevfiḳ ü nuşret-ı rāh-ber
- 3 Bakmadı şa'b u seḥtine kaşd itdi kıraluñ tahtına
Koñdı Kamençe altına top ile gönderdi ḥaber
- 4 Hıñnī ḥışar aldılar merdāne cenge ṭaldılar
Āfāka lerze şaldılar ceng-āverān-ı germ-ser
- 5 Onıncı günde nā-gehān irdi şadā-yı el-amān
Çıkdı resŭl-ı dŭşmenān aldı amān-ı selm-eşer
- 6 Ey Ḥŭsrev-i encŭm-ḥadem v'ey dāver-i Dārā-ḥaşem
Bir ḳal'a feth itdüñ bu dem her ṭaşı bir ḥışna deger
- 7 Şad bārek-Allāh cengüñe iḳdāmuña āhengüñe
Kim tıḡ-i nām u nengüñe aşduñ kemerine güher

- 8 Hem ol Hüdā-yı bî-nāzîr zıllına olup dest-gîr
Sevķ itdi saña bir vezîr ‘âķl-ı nev ü hâdi- ‘aşer
- 9 Revnâķ-dih-i arz u semā mustā’sıl-ı şerr ü vegā
Erdür muhaşşāl serverā tîrin kemānuñdan atar
- 10 Hıfz eylesün Mevlā seni hem saña baķş itsün anı
Giymez o ğayrı cevşeni tā sāyeñi serde dutar
- 11 Ey Fevzi-i āteş-nefes..... ü bes
Medķ-i Süleymāna heves sen mūra düşmez al ķaber
- 12 Bu ğüne yār tārîķ-i ter k’ola sîs ü mu‘teber
Lafzen ü mā‘nen vir ķaber tā virmeye zihne keder
- 13 Biñ seksen üçde rayegān aldı Kamençe ķal‘asın (1083)
Sulķān Mehemmed Cem-sipeh şāķibķırān-ı cengver (1083)

FUZALĀ-YI DEHRDEN QAYINATAMIZ ŒĀMĪ ‘ABDÜ’LLAŒĪF EFENDĪ

FEVTİNE TĀRĪHDÜR

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Ma‘den-i fazl-ı kemāl ü mahzen-i esrār-ı Haq
Menba‘-ı enhār-ı ‘ilm üstād-ı kül ‘Abdü’llaŒĪf
- 2 İrdi çün Œām-ı gurūba mihr-i ‘ömr-i enveri
Kaldı tullāb-ı zamāne zulmet-ı gamda vü hayf
- 3 Geldi hātifden o dem tārĪḩ-i fevt içün nidā
Rūh-ı pākūñ Œād ola lahd içre yā ‘Abdü’llaŒĪf (1083)

TĀRĪḩ-İ VEFĀT-I EHL Ü ‘İYĀL EZ-TĀ ‘UN HENGĀM-I AVDET-İ SEFER-İ

ÇEHRİN

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Fe‘ülün

- 1 Peyām-ile gelüp kāŒid seḩergāḩ
Didi vaz‘-ı felekden olsañ āgāḩ
- 2 Didüm ḩayr ola didi ḩayrdur lĪk
MemālĪk-i benātuñ gitdi hep āḩ

T.21.HP.45b.
T.22.HP.46a.

- 3 Didüm āh eyleme terk evidür
Qazāya rāzıyuz el-ḥükmü li'llāh
- 4 Benātuñ defni nev'-i mekremetdür
Memālīki de tā'vīz eyler Allāh
- 5 Didi ehlüñ de gitdi şimdi ancaq
Bir ođluñ qaldı hef-deh māha çün māh
- 6 Didüm ḥamd iderek ey Fevzī tārīḥ
Ḥafıflendi yüküm el-ḥamdüli'llāh (1089)

ER-RUBĀ'ĪYYĀT

Farsça Rubā'ī

2

Mef'ülü Mefā'īlü Mefā'īlün Fā' 1 ,2 ,4

Mef'ülü Mefā'īlü Mefā'īlün Fā' 3

- 1 Tīr-i miḥene eyleyüp āmāc beni
- 2 Tennūr-ı belā içre kıl inzāc beni
- 3 Yā -Rabb cihāmı başıma ṭār eyle
- 4 Nā-merde hemān eyleme muḥtāc beni

Farsça Rubā'ī

Farsça Rubā'ī

Farsça Rubā'ī

3

Mef'ülü Mefā'īlün Mefā'īlün Fā' 1, 2, 4

Mef'ülü Mefā'īlü Mefā'īlün Fā' 3

- 1 Ben kāmumu isterüm beni kām ister
- 2 Ben anı şabāḥ ü ol beni şām ister
- 3 Birbirimüzi sehl idi bulmaḥ līkin
- 4 Efgān beni çarḥ Fevzī nā-kām ister

Farsça Rubā'ī .HP.47a.

R.2. HP.47a.

Farsça Rubā'ī. HP.47a.

Farsça Rubā'ī. HP.47a.

Farsça Rubā'ī. HP.47a.

R.3. HP. 47a.

Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilün Fâ'

- 1 Çün cevri felekden degülüz āsūde
- 2 Sa'y eylemezüz nengimūze bī-hūde
- 3 Biz hūşe-i nāmūsı yile virdük gerçi
- 4 Bī-nengiyi yıgduñ hele tūde tūde

Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilün Fâ'

- 1 Olmuşdı gönül hecr ile gerçi güm-rāh
- 2 Sa'y ile nigāh eyledi āhir ol māh
- 3 Düşdüm yeñi başdan yine bir derde āh
- 4 Lā havle velā kuvvete illā bi'llāh

Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilün Fâ'

- 1 Bir yaña gönül bir yaña āh-ı cānkāh
- 2 Bir yaña ğamuñ bir yaña hicrānuñ āh
- 3 Dört yanımı aldı huşūm-ı cānum [āh]
- 4 Lā havle velā kuvvete illā bi'llāh

R.4. HP. 47b.
 3 *Veziin bozuktur.*
 R.5.HP.47b.
 R.6.HP.47b.

Mef'ülü Mefā'îlü Mefā'îlün Fā' 1, 2, 4

Mef'ülü Mefā'îlün Mefā'îlü Fa'ül 3

- 1 Ne seyr-i çemen ne geşt-i gülşen ne bāğ
- 2 Ne sākî ne bāde ne ayag ü ne rāğ
- 3 Yan āteş-i 'aşka Fevzî dāğ ol ser ü pā
- 4 'Uşşāka hemān dāğ lāzımdur dāğ

Farsça Rubā'î

Mef'ülü Mefā'îlü Mefā'îlün Fā'

- 1 Dāğ oldı yine tāb-ı sitemle ciger
- 2 Hıvıf eyle ki ser-tîzdür āh-ı seher
- 3 İnşāf güzel başuñ için raħm eyle
- 4 Bî-dād efendim yiter oldı yiter

R.7.HP.47b.

Farsça Rubā'î. 47b.

R.8.HP.47b.

Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilün Fâ'

- 1 Zann itme beni bâde-i gülgün içdüm
- 2 Her dem mey-i derd-i elem-efzün içdüm
- 3 Ger çeşme-i Hızır aksa elümden içmem
- 4 Ben devlet-i 'aşkuñda senün hün içdüm

Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilün Fâ' 1, 2, 4

Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fâ' 3

- 1 Cevr itmeñ-ile şanma ki maḥzūnum ben
- 2 Öldür beni bu luḫf ile memnūnum ben
- 3 Emrūñ ne ise buyur tereddüt itme
- 4 Dārende-i fermān-ı hümāyūnum ben

Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilün Fâ' 1, 2, 4

Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fa'ül

- 1 Ḥandān oluruz derd ile nalān olsaḫ
- 2 Ābād oluruz 'aşḫ ile virān olsaḫ
- 3 Biz çarḫ-ile at başı berāber dönerüz
- 4 Vaşla irerüz ṭālib-i hicrān olsaḫ

R.9. HP.47b.

R.10. HP.48a.

R.11. HP.48a

Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fa'ül 1, 2, 4

Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilün Fâ'

- 1 Dil-h'âhı dilüñ aksinedür hüşumuzuñ
- 2 Tâ 'arşa çıkar nâyiresi nüşumuzuñ
- 3 Bir sāgar için hırka vü tacı virdük
- 4 Pek hıffeti var şimdi ser ü düşumuzuñ

Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fa'ül 1, 2, 4

Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilün Fâ' 3

- 1 Vār ise meger miñnet imiş tıynetimüz
- 2 Zīrā ğam ile dā'im olur 'işretimüz
- 3 Biz gerd-i reh-i sümm-i semend-i 'aşkuz
- 4 Eflāke çıkar anuñ için rif'atimüz

Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilün Fâ'

- 1 Çün kâ'idedür ehl-i dile pest olmak
- 2 Şahş-ı ğam u endüh ile hem-dest olmak
- 3 'Ayb itme eger mest gezersem Fevzī
- 4 Kānūndur 'aşıklara ser-mest olmak

R.12.HP.48a.

R.13.HP.48a.

R.14.HP.48b.

Mef'ülü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fâ'

- 1 Tā kim heves-i cām-ı mey-i 'aşk itdüm
- 2 Fikr-i dehen-i dil-beri ser-meşğ itdüm
- 3 Bir dil vār idi mā-meleküm ey Fevzī
- 4 Şimdi anı da bir melege 'aşk itdüm

Mef'ülü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fâ'

- 1 Tā itdi beni çarḥ işigüñden mehcūr
- 2 Oldı teb-i hicrānuñ ile dil rencūr
- 3 Eyyām-ı firāquñ dūkenūr mi bilsem
- 4 Vaşluñla olur mı dil-i Fevzī mesrūr

Mef'ülü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fâ'

- 1 Zann itmeki Fevzīmüzi serhoş yatur
- 2 Esrār-ı haṭuñla ḳo yā medhūş yatur
- 3 Medhūşdur ammā yine medhūñ söyler
- 4 Söyler güzelüm şanma ki hāmūş yatur

R.15.HP.48b.

R.16.HP.48b.

R.17.HP.48b.

Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilün Fâ'

- 1 Nâçâr sefer düşdi be yārān yāhū
- 2 Giryān iderek ҡaldı o çeşmi āhū
- 3 Şimden girü seyyāh-ı cihān oldum āh
- 4 Yāhū sizi hūbān-ı Sitānbul yāhū

Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilün Fâ'

- 1 Feth ideli mülk-i dili sulţān-ı ye's
- 2 Hep rüy-ı dil 'arz eyledi hūbān-ı ye's
- 3 Ümmīd ҡatumda şāhid-i bāzārdur
- 4 Min-ba'd min Fevzī vü dāmān-ı ye's

Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilü Fa'ül 1,2,4

Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilün Fâ' 3

- 1 Kām-ı dile ursa pūşt ü pā itme 'aceb
- 2 Yeksān yanında şimdi ihmāl-i taleb
- 3 Biz t̄ali'-i Fevzīmūzi baқduk görüñ
- 4 Çarḫ-ı emeli döner dili 'aksine hep

R.18.HP.48b.

R.19.HP.48b.

R.20.HP.48b.

Mef'ülü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ül

- 1 Efgân-ı ney ü nağme-i ʔanbür bu şeb
- 2 Virdi dil ü cân şevkına destür bu şeb
- 3 Nâhîde gelüp bezmimize rakş-künân
- 4 Dünyâ kadar olduğ hele mesrür bu şeb

Mef'ülü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fâ'

- 1 Ol mâh ki eṡrâfını ʔutmuş hâle
- 2 Ruhsârîñ-ile eyledi efşân jâle
- 3 Dil gerçi fiğân itmede lîkin bülbül
- 4 Reşkinden urur kendini daldan dala

Mef'ülü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fâ' 1, 2

- 1 Hâķ söyleyene tâ bu kadar ķaḡr olmaz
- 2 Şatmañ cebeyi baña vaşak kürklerle
- 3 Şöhretse murâdım sizi ilzâm itmekden
- 4 Maḡşür olayum sizcileyin töreñlerle

R.21.HP.48b.

R.22.HP.48.b.

K.1.HP. 49a.

3 ve 4. mısraların vezinleri bozuktur.

Mef'ülü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ül 1, 2

- 1 Ey bülbül-i hadîka-i gül-gonce-i nâz
- 2 Vey mahrem-i harîm-i şeh-i 'aşk-tırâz
- 3 Süzende kân-ı 'aşk için anda bir nefes
- 4 Ben zâg-ı per-şikesteğe göster pervâz

2

Mefâ'îlün Mefâ'îlün

- 1 Feraḥ-şād-ı yegānedür
- 2 Gel ey ḡam kim sen evdensin
- 3 Feraḥ şādī gelür geçer
- 4 Benümle ḡalıcak sensin

Farsça Kıt'a

R.23.HP. 49a.
 3 ve 4. mısraların vezinleri bozuktur.
 K.2.HP.49a.
 Farsça Kıt'a. HP. 49a.

KAYNAKÇA

Akkuş, Metin. *Nef'î Dîvânı*. Ankara: Akçağ Yayınları, 1993.

Aksoy, Ömer Asım. *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*. İstanbul : Inkilab Kitabevi, 1995.

Altuner, (Üzer) Nuran. “Safâî ve Tezkiresi İnceleme-Tenkidli Metin İndeks”
Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi,1989.

Beliğ, İsmail. Nuhbetü'l-Asar li Zeyli Zübteti'l Eşar. haz. Abdülkerim
Abdülkadiroğlu. Ankara Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları,1999.

Coşkun, Ali Osman.”Sebk-i Hindî Üslubu ve Nâilî-i Kadîm” Milli Kültür
(Haziran,1984) : 82-85.

Deniz, Sebahat. “Türk Edebiyatında Hind Üslubu”.*Osmanlı Kültür ve Sanat.c.IX*.
Ankara : Yeni Türkiye Yayınları, 1999: 639-647.

Devellioğlu, Ferit. *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*. Ankara : Aydın Kitabevi,
1999.

Demirel, Şener. “17. yüzyıl Şairlerinden Şehri(Malatyalı Ali Çelebi) : Hayatı, Sanatı,
Dîvânının Tenkitli Metni ve Tahlili.” Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi, 1999.

Dilçin, Cem. *Örneklerle Türk Şiiri Bilgisi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları,
2004.

_____ *Yeni Tarama Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları,1983.

İsen, M, Macit, Horata, Kılıç, Aksoyak. *Eski Türk Edebiyatı El Kitabı*. Ankara :
Grafiker Yayınları, 2003.

İpekten, Haluk. *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz*. İstanbul : Dergâh
Yayınları, 2001.

_____ “Gazel Şerhi Örnekleri” *Türk Dili Türk Şiiri Özel Sayısı II.8 (Divan
Şiiri)* TDK, (Ankara : 1986) 260-290.

_____ *Nâilî-i Kadîm / Hayatı ve Edebi Kişiliği*. Ankara : Atatürk Üniversitesi Yayınları, 1973.

_____ *Nâilî Dîvânı*. Ankara : Akçağ Yayınları,1990.

İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Yazma Dîvânlar Kataloğu, c.2. Ankara : Maarif Vekâleti,1959.

Kaplan, Mahmut. *Neşâtî Dîvânı*. İzmir : Akademi Kitabevi,1996.

Kur'an-ı Kerim ve Açıklamalı Meâli, Ankara : TDV,1993.

Kurnaz, Cemal. *Hayalî Bey Dîvânı'nın Tahlili*. İstanbul : MEB Yayınları, 1996.

Levend, Agâh Sırrı. *Dîvân Edebiyatı, Kelimeler ve Remizler, Mazmunlar ve Methumlar*, İstanbul : Enderun Kitabevi, 1984.

_____ *Türk Edebiyatı Tarihi.4.bs.* Ankara : Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1998.

Mehmed Efendi, Şeyhî . *Vekâyiü'l Fudala Şakaik-i Nu'maniye ve Zeyilleri*. haz. Abdülkadir Özcan. İstanbul : Çağrı Yayınları, 1989.

Mermer, Ahmet. *XVII. Yüzyıl Dîvân Şairi Vecdî ve Dîvânçesi*. Ankara : MEB Yayınları, 2002.

_____ “Sebk-i Hindî ve Hayal Atlaması” *Yedi İklim*, 2.Dönem, sy. 2 (Mayıs,1992) : 26-27.

Ocak, Fatma Tulga. “XVII. Yüzyılın İkinci Yarısında Dîvân Edebiyatı ve Sebk-i Hindî” *Osmanlı, Türkler. XI*. Ankara : Yeni Türkiye Yayınları, 2002.

Okumuş, Ömer. “Hind Üslubu” (Sebk-i Hindî)” *AÜFEF Edebiyat Bilimleri Araştırma Dergisi*. Erzurum,1989.

Onay, Ahmet Talât. *Mazmunlar ve İzahı*. Ankara : Akçağ Yayınları, 2000.

Pala, İskender. *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*. İstanbul : L&M Yayınları, 2003.
Pakalın, Mehmet Zeki. *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*. MEB Yayınları. İstanbul : 1993.

Redhouse, James William. *A Turkish and English Lexicon*. İstanbul : Çağrı Yayınları, 2001.

Sami, Şemsettin. *Kâmûs-ı Türkî*. İstanbul : Çağrı Yayınları, 2001.

Sefercioğlu, Nejat. *Nev'î Dîvânının Tahlili*. Ankara : Akçağ Yayınları, 2001.

Steingass, F. *A Comprehensive Persian-English Dictionary*, Beirut : Librairie du Liban Publishers, 1998.

Süreyya, Mehmet. *Sicil-i Osmânî*. c.2. haz. Seyit Ali Kahraman. İstanbul : Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1996.

Tarlan, Ali Nihad. *Şeyhi Dîvânını Tetkik*. İstanbul : Edebiyat Fakültesi Basımevi, 1964.

Tolasa, Harun. *Ahmet Paşa'nın Şiir Dünyası*. Ankara : Akçağ Yayınevi, 2001.

Tuman, Mehmet Nâil. *Tuhfe-i Nâilî Dîvân Şairlerinin Muhtasar Biyografileri*. c.2, haz. Cemal Kurnaz ve Mustafa Tatçı, Ankara : Bizim Büro Yayınları, 2001.

Uludağ, Süleyman. *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*. İstanbul : Marifet Yayınları, 1999.

Unat, Faik Reşit. *Hicri Tarihleri Miladi Tarihe Çevirme Kılavuzu*. Ankara : Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1988.

Ünver, İsmail. "Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler" *AÜ DTCTF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Türkoloji Dergisi* 11, sy.1 (1993) s.51-89.

Üzgör, Tahir. *Fehîm-i Kadîm, Hayatı, Sanatı, Dîvân'ı ve Metnin Bugünkü Türkçesi*. Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayını, 1991.

_____ *Türkçe Divân Dîbâceleri.* İstanbul : Kültür Bakanlığı Yayınları, 1990.

ÇEVİRİ METİNDE GEÇEN ÖZEL ADLAR İNDEKSİ

A

Abdi Big	T.13/2
Abdu'l-lāh	T.3/1
‘Abdü'l-laṭīf	T.21/1, 3
Acem	T.18/2, G.114-5
Ahmed (Peyember)	M.2/VI-9, M.3/VII-10, T.11/4,
Aḥmed Çelebi	T.8/5
Aḥmed Paşa	T.18/4, 33
Arab	G.114-5
Aydın	T.7/3

B

Behrām	T.18/7
Behzād	G.53/2
Bī-sütūn	G.76/2, G.131/4
Bū ‘Alī	T.1/3

C

Cāmi Ḥacı Muṣṭafā	T.11/1
Cem	M.3/II-2, M.I-6, M.I-14, T.7/11, G.3/4, G.39/2, G.59/5, G.65/1, G.75/2, G.77/1, G.82/4, G.105/5, G.109/6, G.125/3, G.135/3
Cemşīd	M.3/VI-1, G.101/1
Ceyḥūn	G.51/1
Cibrīl	Dibace, M.1/II-7, T.3/3, G.26/3, G.43/5
Çelebi	T.7/20, T.9/1, 2, 3, 4, 5

D

Dārā	T.18/19, G.3/4, G.125/3, T.20/6
------	---------------------------------

E

Efrāsiyāb	G.91-1
Eyyūb	G.111/5

F

Fehīm	M.7/V-4
Felātūn	G.29/5
Ferhād	T.6/7, G.76/1, G.76/2, G.111/1, G.131/4

G

Ġāzī Mehemmet Ḥān	T.18/4
-------------------	--------

H

Ḥ̣ace-zāde	T.7/3
Ḥācı Muştafā	T.11/5
Ḥāmān	G.58-7
Herem	K.1-15
Ḥatim	T.13-3
Ḥatim-i Tayy	M.I-13, G.67/4
Ḥıṭā	M 1/V-4, G.9/1
Ḥızr	R. 9/3, G.21/3
Hicāz	G.112/3
Ḥıdiv	M.3/VIII-2
Ḥüsāmüddīn	T.6/3, 9
I	
Irāk	G.114-5
İ	
İ'sī	Dibace, M.5/II -1, G.69/5, G.114/3, 4, G.116/2, G.134/1, G.135/5
İbn-i Sīnā	T.18/10
İbrāhim Ağa	T.15/4
İrem	G.114-1, G.128-1
K	
Kā'be	G.47-3, G.112-3, G140-4
Ḳāf	G.127/4
Ḳamençe	T.20/3, 13
Ḳandiye	T.18/9, 33, T.19/1, 4
Ḳays	G.3/3, G.20/5, G.54/5, G.64/2, G.100/5, G.109/3, G.111/1
Key	G.3/4, G.125/3
Keykübād	G.95/3
Konya	T.16/1
L	
Lebīd	M.2/VII-4
Leylī	G.20/5, G.109/1, G.119/3, G.121/5, G.130/4
Leylā	G.41/2
Loḳman	G.80/2
M	
Mānī	G.53/2
Mansūr	G.8/3

Mecnūn	G.14/2, G.41/2, G.75/6, G.76/1, G.85/4, G.109/1, G.115/1, G.121/5
Meryem	Dibace, M.5/II-1
Mesīḥ	G.17/4, G.92/2, G.104-4
Mevlāna	T.16/3
Mevlāna Celālū‘d-dīn	T.16/5
Hazret-i Moñlā	T.1/11
Muhammed	M.1/I-7, M.1/X-8, M.3/VII-10,
Mehemmed	T.20/1, 13, G.53/4,
Mirrīḥ	G.17-4
Musi	K.1-20,
Muṣṭafā Ağa	T.4/1,
Muṣṭafā	T.4/3
Muṣṭahūddīn-i Velī	T.5/1
N	
Nahidi	M.6/II-1
Nā‘ilī	T.17/1, G.129/6
Nef‘ī	M.8/V-4
Nesīmi	G.112/4
Nūḥ	G.136/3
Nu‘mān	T.14/9
O	
Öklides	T.18/16
Oṣmān	T.10/3
Ö	
Ömer	T.10/3
R	
Rā‘i-zāde	T.8/1
Rā‘ī-zāde Vehbī	M.5/IV-4
Rum	G.118-5
Rüstem	M.3/VII-4, T.18/7, G.98/2
S	
Şadrū‘d-dīn	T.16/3
Selīmī	T.10/1
Sıddık	M.1/III-4,
Sikender	G.58/3

Sitānbul	R. 18/4
Süleymān	M.5/V-3, T 20/11, G.82/5
Süha	T.18/18
Süheyl	K.1-30
Ş	
Şām	M.5/VII-4,
Şeddad	M.2/VI-3
Şehrī	M.6/V-5
Şems	T.16/3
Şems-i Tebrizi	
Şīrīn	T.6/7
T	
Ṭūr	K.1-20,31, G.61/2, G.73/7, G.96/6, G.123/5, G.132/4
V	
Vāmık	G.104-7
Vecdī	G.39-6
Y	
Yahyā	T.14/9, 19
Yā'kūb	M.5/I-6, G.111/5
Yusūf	M.5/VI-8, G.50/4
Z	
Zāl	T.6/7
Züleyhā	G.50/4

METNİN ASLI

Ekte HP Nüshası verilmiştir. Nüshada mürekkep akması yüzünden okunamayan kısımlar SÇ Nüshasından tamamlanmıştır.

کننده مروضم ایله ن مراد

ایچوب سبت فراب اسم غم کفر غنذرلو

نظیره مروضم کی اذنی

ازله ن درد غم ایله بنا اولمش بد نذرلو

کس منز عاله و کلله ن آغوش
اهل منگ قدری بیجه کلمه نیندر
بچه اولار ندر

سختا بودولت بازار ای مؤمن خاوردی
کریم اوللا عطا سن لاله در سکا مروضم

قطعه لفظت ملا حاتم افندر
چفا نغم حرف سینه کز قش کین آسیندر

مراد اولورجه جهانده نام و سنا نیندر
نظیره قنی اذنی

تصرف اولده قنیا بو معنی لری
زفاف نینجه نظر غرض قنیت نیندر

حلب دنیا ایچول ایلای کباری دوله کلا
صفره صفیر لیر اولوب در بدر اولم نوزلور

خلعت ایلله وار و کما عصبه
هله یو قریب خدا و اده کیم سکت

Hüseyin Paşa
557

تخمة نوری

۵۵۷

من تالیفات حقایق سنی
القلم السید القاد
من تالیفات حقایق سنی

EVÜP İLİFHAZINA SA KÜTÜP NEMİ			
Kişi :	Hüseyin Paşa		
Yer :	ayıl N.		
Eski :	ayıl N.	557	
İus No.			

Süleymaniye U. Kütüphanesi

Hüseyin Paşa

Eski hayıtları

557

بر هر پنج معنی روح بخش معنی که در هر جمیع طبع انبی کدر و در نفس
 نفع جزیل استعدا و لذت و لذت پذیرد و نشد و در چه غیر
 بی شائبه که بر معنی و قیسه بندگی بر کسی آنچه است که نفسی
 مرد را بجا نماند و اولاد را در وقت سپیدان بطن بی شائبه و اولاد
 بر این سگوفه هم در و در قرا و افتاد و اولاد می بخواهد که رلدی که بی فایده
 لغاف و حق نشناسن بی انصاف او را به پیرانای پستی ای ارض
 اغافک من و لغافه بی کمال بود را تا و در بیان و راست
 روان میزای صفای فرای شرفناوری که کند و امانه روز روز نماند
 و دقیقه شناسد ریشه لب طلقا که عیب غوغوت با نظر
 اولوب نظر چشم روی شناسا خود به پیکریت برده حق
 انصاف کشید با تمیز به بر صراحت بعد زنت شمار اول اعتبار
 اولندی بسبب اسفرا با بدنه شونده و خامرسم سه سه

رباعی

فزوی طریقه ای چنان معنیست بیب بوده و اولد غایب
 غم رسکند معنی غایت غمک شاد و لغایف سبب غمک
 تزیج بند و نمک کل کل در رسالت محمد مصطفی صلی علیهم السلام
 اسد برین شرط محبت ای کور و بی شایسته جان
 حب کلدر سینه کله ای مرغ و لکدی شوق غایت
 کندی الم افراق و جبران فلن یعدم اجدی با صفت

بر حال غیر کور و دیگر سمد
 صبرش با بکن جناب حقه
 کور و دم که مکار و مدح اولش
 لغت شسته و کسر محمد
 ذمیر غم غلط بدمه قران
 بو کور نه خطب ایزد کاف و دیر
 نظمه کوزب و در با

ای میز خوشنما حجت

دی کلین کوشن شفاعت

اولد نولدر و زینک کیم طلع نور و جیدک
 صدقند ای در دینک تقم در سرت ای زینک
 سبب کلدری شرف سزا لدر اول غنچه و مان خند کینک
 حرانی غمیرت بهوش اول کیمس سحر آفرینک
 لرزانه ای در کس است شنی طرفنا بهواری چه در جینک
 ای شایسته این لوح قیاسین مویسج شکار کسرتینک
 معراج عروج ای بدجه بهر بل اول بولده و کیمید کوزینک
 وار و قدوه مقام منتها به اولدی او مکانده و ای کینک
 بهلم اولدی سکا اور و قوی بیک جانور چاکر کینک

ای میز خوشنما حجت

دی کلین کوشن شفاعت

ظا هر بود رفت امر له
اها که بنم هزار جانم ۵۵۵
لکن نتیجه قابل اوله نهان
معدو بر سر بر بوی نازی

ای سرچشمه شفا
دی کلین گلشن شفا

شش چشمه دین هزار دارم
سش شایه باره وای کس
سش عالم ناز و شفا نایه
بن اشش و فرشته کله
که قدرم و صلک ای کس
بر که گوره بچم دیو جاکت
صلوت نایه صبر و صلک
رحم ایو بر چکلده بر شکر
عجب ایماه و زار ایو بر

ای سرچشمه شفا
دی کلین گلشن شفا

مجدب خدا و کلین سن
خو رشید جهان کوار نوزک
اتصای میانی و کلین سن
اول لغا و کلین سن

هر فاک شرای سبک اولاز
مجزینک اولور کورجه جانک
ناند و رای که همان کلک
جانا که فکر اولور عروم
نومدا و لام شفا عکده
بن کر جلیل رحیم آما
کجری بیچون شفا عکده

ای سرچشمه شفا
دی کلین گلشن شفا

مدتی که سن امکا شاد
کسان بنم اگر چه بانث
آما او دین سن بیچون
عرق میجرم و کیم عصیان
عصیان ایو بر بیچون
ایته خوب راهه لازم
اول مرسته شفا عکده
یایب مباد و سینه
ستایبک و دشمن هر چند
ای سرچشمه شفا
دی کلین گلشن شفا

اول اور زندها و کلین سن
اول پویش ربا و کلین سن
شاه و دوسرا و کلین سن
پندرهن سخا و کلین سن
مرولی الشفا و کلین سن
هر درم دو و کلین سن
مقبول خدا و کلین سن

ای سرچشمه شفا
دی کلین گلشن شفا

دی کلین کهن شفا عنت

افعالی اگر چه معتبر است
زایر اول اندر نیک فریور
هم نیز دیدار و قضا نیک
شفا عنت لطفاً اول علی
الوجه جرم ابدان آتی هب
بهر کس رسد اول نجه حامی
بانچه ر جاوه اولسون کم
او فانی و قف ننگ انیش
و زدی تحری و کوشامی
بر بیت شفا عنت

ای سر و چستان حرمت

دی کلین کهن شفا عنت

تر استنب و نعت حضرت رسالت
کون بریدی بکام علم اطم زاو
ای مطلع و از کوه مطلع
ای عشق به جرم و خنده اندیک
ای دین تر سکا ز لودی
صد باره کوکل هزار لدر
فربا و دفغان الگده با صبح
کوشید و میدار ایبر اولاد
جان و دل و دین و صبر بجز
کیم شفا عنت ایبر رسد اولاد
هر باره ایبر هزار فریاد
چون ایلدک اهل عقده میداد

و در کوه در پنج بر یکمه
ای مزمی صبا عنت شب هجر
نیکت و نه پنج و اول الهه
شاد و اولدی کند می جان شفا
اول مزمی دخی کوکل علم اولاد
فربا و اوستم فریور الهه
نت

ای شیخ ابابلی عالم
دل انم خطکدج بسته باور
حسب سبک فریور اولاد
افنی عتک ابراک جانم
دل انش فریور کله بر وانغ
در کار و دل کاشن باری
مانع کمال ز لال لکنت
بر کوه کوه آب دل نزاره
دی هر که کماک عالم
ای زلمی سید جمای عالم
عزت عدم آشنای عالم
تریک لیک شفا می عالم
و صلک فریور فریور عالم
اول کس فریور زای عالم
و زو و لسن و وای عالم
ای دین رکوشنی عالم

و صل استریم و رنج ابله

جان و دلی و قف تیغ ابله

بن عاشق وانغ آشنایم
بن تش عشق دلبر اعظم
بن جاه و صلاط لیل علم
بن بدین نسیه سبک ما
بن طوطی بخش کلام ما
بن زندایانغ آشنایم
بن شعله وانغ آشنایم
بن کج فریور آشنایم
بن باغ و نه وانغ آشنایم
بسبب زانغ و کلانغ آشنایم

پروانه بال سوزم اما
سنت که در فراغ چشم
دل کم شد ره غمگدر
لیکن به فراغ اشتایم
سامر

هر چند که شمه از ایدرسن

اضعا فکشف از ایدرسن

و انچه این بچون ای سکر
کندی جسد عاشق او ملز
دلش طلب و طلبا بود
مغزوری سستی خود کافر
چوب بود دل ناکار بچون
اولد فرغ و زار با چو کت
کم نخل جووی ریشه سندی
بکت بو فغان کجا کت
زیر آنکه کت و فغان ایدرسن
البت سبب سنها و سنی
مطلوبی بهمان رحم خنجر
پشمرده با اولدور کل تر
حشمتکدن اولد فرغ و مغز
اولد رتبه به کس طایه و تر

با ایدرسن شمشیر
باقیل بنی مطلق بو جز

عشاقه فخره جفا ایدرسن
حشمت آقید بنی اشک خنجر
چشم ایچکه چو که بوق مرادک
اغباره مدنه و قالی ایدرسن
اولد کوز بچون صفای ایدرسن
کو کلمه بنیه سنها ایدرسن

هر چه زنده تر لب و دیکر
بیکانه بی کور و کلکد البت
بن حشمت عشق کور بنجه
اولد کوز بنجه کجا کت
که جانه کوی دل ایدرسن
جبرنت خووب بنی بو اسرار

خاطره کوز اولد سنها و انکار

با ایدرسن و کوجور و سیداد
اولد رکت اگر بو شکر طویل
اولد شمه که شمشیر حرفه بن
اولد شمه که خیال ایدرسن
اولد شمه که ایدر و کت کت
اولد شمه که شفاک ایدرسن
اولد شمه که خلد ایدرسن
اولد شمه که کیم ایدرسن
با ککل طر و زقیل آزاد
سنگ کوز شمشیر ایدرسن
دعوا سنی ترک ایدرسن
عمدن افقش ظلم و سیداد
تقدیر سبب کت ایدرسن
حشمت چو کت ایدرسن
هسی ایدرسن بچون ایدرسن
عشاقه فخره ایدرسن

شاه رسال ایدرسن

ای مری سیر جان عالم
او ککش لطیف و ظریف
دی مری سیر سدر الزم
دیابلا و ایدرسن که منضم

خلق ابراهیم که در آن
 اول بخت گوی و حی من حسن
 بر پیش این نطفه کسک
 سن فاطمه نبیسا انا
 نطفین حسدیم ذوالجلاله
 ربکم اور فضیله اولدی
 کم بایستیم عوش افظم
 بسج عیاشه زهرین اما
 فردا که نوا ایم شفیعا

جسم ایدر دو صر بود لکوار
 بر آنکست عشقی بیخ مستن
 ایدر صر بیخ سحر شکر
 ال و بر مدی المن ای و فیعا
 بن آه و فغان ایدر بیخ امیر
 بن بیخ صر ایدر و اما
 افغان دل باشکب لذت
 شد کمر و بن ده بیخ با
 ای مظهر لطف ستر لولک
 عشق کدر ایدر بیخ المنک
 جسم ایدر و وار بونا توان
 هم بر اند و ندم استخوانه

مکر کافر فیکر که لرزه
 بر لطفند بار سول الله
 عشق کف بنی امیه بر کبر
 کجینه طبع بی کدر و ان
 حالانه نونیا زباشم
 عرض ایلر کمال با کک
 بزایکی نیز خوش نوانم
 چاروب غبار استه
 ایلر نوری فرق آسمان
 ناکم کله من شک زبانه
 کلک زوی او در بورب سمانه
 ای کلین باغ بی بهمانه
 فوزی حزار ایلر استخوانه
 کیم دور و نیز اولدی بر سزانه

ای نور خدا شفا عت ایلر
 برور ذه قلل حمت ایلر
 تر بیخ عشق افصل است
 ای چه خیمت است بی
 بن دار ایکن ایلر حواله
 بر داری دار زلفک ایلر
 رخصت و چه خونی نکاد اول
 غمک تویر خیمت بیلر بوش
 ای عشق بیخ ستر مساری
 بن زاری رسیدن فرق است
 نایند ایا ندم چشمه
 لکک عمر و له شکر لندی
 برور ذه قلل حمت ایلر
 تر بیخ عشق افصل است
 ای چه خیمت است بی
 بن دار ایکن ایلر حواله
 بر داری دار زلفک ایلر
 رخصت و چه خونی نکاد اول
 غمک تویر خیمت بیلر بوش
 ای عشق بیخ ستر مساری
 بن زاری رسیدن فرق است
 نایند ایا ندم چشمه
 لکک عمر و له شکر لندی

سوزان و خراب اولور بکلمه

به بان و کباب اولور بکلمه

ساقی حور جام خوش کوی تا کئی چکله غم خماری
 اولور جامی که اولور بکلمه جم اولور دی کلا استخاری
 اولور جامی که صبر عجبی شاه این کدای غم باری
 اولور جامی که کجا زان پدانی سوزان این برف شسته نانی
 اولور جامی که اشک کس نانی تبسم این مهر بوزاری
 اولور جامی که کتاب درو این شرمند در ضیائاری
 اولور جامی که صفا بی بعد و بره رنگ انجاری
 اولور جامی که عکس بی بی رنگ این مهر بنداری
 اولور جامی که شسته شیبی خونه این دماغ جان زاری

بن و دشمن بدم برستم

بن برست ظرایب استم

ای صطرب نغمه سنج پیل فیل سنن در ارض کوی بعلق
 سر برش خرد ز در پله کوزه خسته از نشینی مل
 درش ایلم او شعله نوزی اندامه بلیزه تو گل گل
 بر الدن فین بر الدن ساغ ساقی اولوسه بشفه کمال
 رش کند ز اولوز غم بنک کیدون تو کبودی جامه بسل
 خال سپهر کورده حده اولوسه تو بخر باره و منفصل

قانونه که خسته قبل ادا فزند سن این کمال

س بیضا به نصیحت ملوت جانور دکل انرا بقتل

الحق چکله بر نغال به بر اولور باده بکلمه بر نحال

بن عاظم عشقین بدم فاما ز

عشق اولور صدای کورت آنگاز

قبیلتم که بره زهن غبت آیدم صبر چه شال باجده
 نه خدای و نه بخت بندگی نه جلوتی و نه مولوتی
 هیچ کیم صد لب طریز بویقه بکلمه صبر چه کمال و کلت
 چوق چله ایبعین بکدرم چوق بخت ما بیدم آوت
 غم کشته ایلا در ندر قدم اولور نه ایدم ریاضت
 بر پریشته او استخاره ناله کما عواد لری و جود اولر طینت
 خرد فزندت علم ظاهر آبی بر عطل اول بیدم عادت
 معلوم اولوب فریضه شتی اولورم سرور باله کوش حکمت
 کوردم که نال اولر قیجده آخر تو کور اولور صبر نیست

من بعد من و شراب و تنی

هر دانه و مشع و تو زانی

نا اولدی کو گل سمه شتی به جزوتن اولدی اکوفتن
 عشق به بر بنیا سوئید خونه اش و دل بعب عشق
 شب که مرزا عالم کو گل کم تنویر این آلی اختر عشق

کج بر وی ایستد اینتر
 صحرای جزونه در پیش
 جیش لال و دین خوش بند
 علم آید بی کرده و او پیش
 بی شهبه بیقرار وی غلغلی
 بو قلعه اینت شهنش عشق
 مرهمه زهر او در لیلکس
 اول زنده که چه خوشتر
 ای شهنه جان اجله ز نسار
 برک دلی جو که هر خوشتر
 سانی بکار قدح جیشدر
 اولدر وی خمار ساق خوشتر

زاهد لره در غایت لم خوش

اول راه بی کاد و شمع خوش

مست می فیس قد عمر
 چشمه شسته ند بیم
 بن لطف خواند کج کج
 علامت مکتب قد بیم
 بن دشمن شهر تو کج
 سیکم اگر چه کیم علم
 نعلم نوز اول طین قو لم
 طبع کوی بن وحی سیم
 پروای شمع طو جشم
 مسکانه برف اول با بیم
 عالم کج بر نهان بر شیم
 عین کوی یاندین بسلم
 بود در بن و در شیم
 کرا لب بکه شعله شبت لم
 غم بوق که طرایم جشم
 نعلم سراج در مکافه
 دستانه زان کشتن لیم
 نسون بکار جوئی ضوه
 دستانه زان کشتن لیم

نامیکده در صد شیم
 آرایش مجلس یقیم

قیمت شکن کلا کوز مدر
 رغبت کنن شکن کوز مدر
 کرده زن و خوبی خودم
 تیغ کهرن هر کوز مدر
 اندام عهد و با نر هندن
 برق شتر کوز مدر
 سولیم عهد و بی ستم اولم
 هم نبر ز کج کوز مدر
 مقبول خواص و عاقد
 خلق در زانم کوز مدر
 الهام الهی در کلام
 زین کله کج کوز مدر
 طوطی نقش بن فنیلم
 ایند طبع شکر کوز مدر
 پرواز کله کج کوز مدر
 طاق و سیم و بال هر کوز مدر
 جوق کوز کله کلام اولم
 نعت خیر الیه کوز مدر

نعت شمس سلین محمد

سانی شرباب و وحدت

ای شام مالک سوت
 وی داو و خطه رسالت
 سنس او عهد و بر جمل
 کیم سکه شاه اید شجاعت
 کراسته سیاه حرقه اراک
 کسب ایلر اید بر زمان کت
 کور سید سبکبکی رنگ
 بولور وی نقال شجاعت
 اوراک اید بر عدان واک
 باغردی غم که کوز کج
 فیض استیم نطقند
 شه بهار اید بر کوز کج
 جرد و کده اولادی کج
 حاجت دال اولور و خوشتر
 نمون کلاه بی حسابیم
 ای شافع عاصبان امت

ای گل شکر جان بسکای بود وصل
بیلن کنگریم خسته و زور و کیم
چرخ دکور کسرت هر دو ای کبرک
بن و خفاک و کسرت کاسته غمی
صرد لطف و پشای غم و جانم کسرت
خوری از نامدین جلدن فالود اولدی
نکته کنگریم باغ ایشب و شکر
کوبی عین نورا اولدی شمع طورا اولدی
نوشن صافی خرد و ایگر جهانه به عقلم اولدی

ترجیع بد شمن در خطب محبوب بدن
ای غمخیزی بی امان جلا و
وی زلفی سیه بلایه مینا و
بیمار کی بر دم آنگه یاد بسم
تا کی بوقناصل بوسید او

سند به کاشنگه واد فریاد
ای انقباضه و جان آفت ولداده کسند
و بیک نوره عرض از خفت بیکش امیش بلای فرقت
ای نور کاششم عصمت وی پایانه وی غمفت
تا کی بوقناصل بوسید او

سند به کاشنگه واد فریاد
کوجر کسرت کبی نفاصل اولدی
جهیر می کسرت کبی نفاصل
قرنا کسرت اولام بوقناصل
تا کی بوقناصل بوسید او

سند به کاشنگه واد فریاد
حشم به کاشنگه واد فریاد
خسار کعبه بسماعت لبت کبی
غمز کسرت خفاصه و ست لبت کبی
تا کی بوقناصل بوسید او

سند به کاشنگه واد فریاد
تا با و حجت ابدی جرحش نزل اولدی
بسماعه عشق امیرب نرش قیدی دل جانانی
کلک کسرت ایوا اولدی سوز کبی
تا کی بوقناصل بوسید او

سند به کاشنگه واد فریاد
مرثیه محمد و کرم بر سره رای زاده
دو کسرت می خنی بوضوح اولدی
بؤلا زمر اسکن قهریدا و فلک کسرت

کلام حق کو ان محمد کتب عالمی
جمالی سالی سکنده شرم ابرود اولی
مذام کو رسد لایق با برکت باری

فانور سه بر نه اوله بوسوز فرقی باقی
بود و خرا غم ابر سو زانه برن اتم افانی

افندم کنگ و فلان سنج شرح از محمدی
کدر راجب ایکیا و ککی با بانه
اوسمه کجین سس جانار و کنگ
اکس طرز درین سنج فتنه بر هر دم
بنی بطلا اسک انز و کجیک سینه
سنان فرد و سول کجین سس کنگ
کوزین خراب کبر منجان کنگ سیر لایق
سینه غم زبری سس سس زای و خض خصا ملین

کیر کس کس کس کس کس کس کس کس
بوکونده نصک ای جانان کس کس
بوکونده نصک نول سس زای کس کس
بوکونده نصک نول سس زای کس کس
بوکونده نصک نول سس زای کس کس
بوکونده نصک نول سس زای کس کس
بوکونده نصک نول سس زای کس کس

بوکونده نصک کس کس کس کس کس
بوکونده نصک کس کس کس کس کس
سماه سکنه کس کس کس کس کس

تخمس غزل بوی جنت دیدار کس کس
محبت ای سس کس کس کس کس کس
دکله سس سس و انوار کس کس

ره اورده بهار کس کس کس کس
نواضح غمک نایب کس کس کس کس
سرا با کس کس کس کس کس کس

آید کس کس اوله و ما و کس کس
سرا با و کس کس کس کس کس
برم کس کس کس کس کس کس

غمی و کس کس او کس کس کس کس
دی کس کس کس کس کس کس کس
تعب کس کس کس کس کس کس

بر در نور کس کس کس کس کس
اجلد کس کس کس کس کس کس
او کس کس کس کس کس کس

دستک در کف که گویند فدا کرد
 آینه که در کف نشیند ز آینه و کوه
 سیاه با آینه که فضا بر کوه آینه
 پرده آینه که کوه و کوه است فضا آینه و کوه
 اول که مقفون بی آینه حجاب آینه و کوه
 باد هم می کوه در آینه نشیند آینه که
 چینی که فزونی در آینه و کوه آینه که
 کیم سیاه اول در حجابی آینه طاب آینه و کوه
 آینه بیغ غفلت کجاک جاک آینه که
 آینه که کجاک آینه که کجاک آینه که
 در همه حضرت غمزه است و صفا آینه و کوه
 نایکی در کوه و کوه که آینه اولام
 خشت کوه اولام و دوم که آینه اولام
 حشمت خود را که عسل شرب آینه و کوه
 که خورشید آینه بر در فزونی آینه که
 طوطی آینه که آینه که آینه که آینه که
 اولدی حیران خود و کفنا و کوه آینه و کوه

تخلص غزل شفی

لب با چشم طبعی آینه را آینه که
 کوزل بر سخی آینه است و کوه آینه که

بگو که ز غمزه دل و بر یک عجب آینه و کوه
 عجب کار که آینه که آینه که آینه که
 شکیبای آینه که آینه که آینه که
 عجب عشق عجب مشوق عجب که آینه که
 بجزئی که بی آینه که آینه که آینه که
 بیوفای آینه که آینه که آینه که
 لای اهل شفی که زنده در وجه آینه که
 او که آینه که آینه که آینه که
 محبت آینه که آینه که آینه که
 باز آینه که آینه که آینه که
 کوه که آینه که آینه که آینه که
 آینه که آینه که آینه که آینه که
 محبت غالب مطلق آینه که آینه که

الغزلیات

فزونی و جید آینه که آینه که آینه که
 بو بر زلفی آینه که آینه که آینه که
 حیرت آینه که آینه که آینه که
 پس هر چه آینه که آینه که آینه که
 شانه کوشش آینه که آینه که آینه که
 اضطراب آینه که آینه که آینه که

ایند و سینه و شش مکان فولادین فلز است
 لب قرین است که جامش کنگر بر تو کجاست
 مالکم فوزی او کجاست که میزند قیاب
 عویند سر و بر سینه او لایزاکا کنگر است

فی صرف التاء

ای دل بی بر آرزو در غم دست
 ای دل بی بخشش آه پایتی
 ای دل بی بر باد بیما چو نس
 ای دل بی بقطع امیدم و عدلت
 ای دل بی فروزی کی دیده دگر گرس
 تک بند باد اول کجا بسد ز محم دست

دیوانه اول اول است ز کجای اول الفت
 دل ایلی لی طریقی کجای اول الفت
 نه تیر ابد ایوانه نه تیر اول الفت
 تقدیرم فدای ابدی تیر اول الفت

دل چشمی ایل ناز و سنا را تیند فوزی
 ایزد و مجامعی حوص شیر اول الفت
 ناز ایبره لی ملک لی کثرت
 بپریشن اول اول ای کثرت

بافرو او در چشم ملک بسال اول
 بنهال شد و اینی و در چشم کجای
 خود شید و در این شد من قالم
 ای فوزی بی داغ این لی افکرت

سور ساولر ای فی غم زار روز روز
 آما بز فست کجای عام کجای
 باس فخری کسب بد یک ناز
 آشنه ز قور اهری ملک کجای
 آج کسب سیکاره سنا کجای

فوزی بی در ایمانه لعلک او ناز
 رنگ زنی غم غم غم غم غم غم غم

شیرین ده فی ایچ و در کور
 کور خدمت کجای غم غم غم
 ای حسن خطی مکر باق اول غم غم
 جمع اولش اول لجه تیر اول غم
 اولش اول شوخ ایچ جا کجای غم
 عاشق کورم و در کسب اول غم

ساقینک آینه فوزی نه کوز و غم
 عاف نه رسد کیش اول بی جانی

فی حرف الشاء

ایستادگی اول لب هر جانده کشت
علائقه کبکطیران بریدر
او زار در بر ز خسانه زلطی
کشت کف هدی نمناری انفاجلی
کیم او کور ساردم خصم الزام نا
ایده هم طوغوسی فوزی نمنه لوبخت

سگم از لنگ پشان اولمده عشت
بجو قیظ غم کک اک اجم امانا
بیلغ اولدی اسرار نوز صرت قران
سحابه مھر رضا ک کیر لده چن کیم
نه خفت هر صحن نه خوشموم جهری کور ک
ندر فوزی ندر کور ک پشان اولمده عشت

فی حرف الیم

کوردن اول صیغه نغض کک بفرجه
مناع وردی الیمین نازقین کور
بی دیوانه کولکم اسبد لم انکدر
بهدر اول وفانا الیم غنور دریا
کوک مھر و ک لطف ایست دل فرزند کیم

سنگ لیلی زلف کف قندی شکر و خیمه بیخ

فی حرف الحاء

نور کور کور و مھر صاحب قرح
خانه رسیدن حوران اوله نهارا
سبب او دور کور کور خیمه بیخ
بیز طلعن ایدر زاهد صفا کورم
بولند مست بوز کورن بودر و کیم اولمده
اسیر لعل اولان فوزی خیمه بیخ

کوره اولدور یو با بقا قرح
منه مخره نصیب اولدور کورن
کوره ایل و کک استراچی در دره
نیز کشفه اولدور مکر کور کور
سزای ملک مست بودر ک کس با صلا
هوا یه جیمه فوزی یه صامی قرح

فی حرف الخاء

اسیر طر سرب سینه کیم خرف
بخی اولدور کک نه اب تیج جو خرف
بجو تبه بیمار کک عدا و کور کیم
بی سبک بقیه کک اولدور کیم

بمهری افکنده جو فروز از محسوم
سنگ بن بیل اواره است بخیمک و در

فی حرف الدال

ایده لرز آبدی رو در جسد
فناخت ایستاد سبب سبب
افزاید سبب ایستاد سبب
با یک سبب ایستاد سبب
کو زنده کرد و دردی فروز بود
قطری فی افروز سبب کار جسد

اگر چند ایدر روید حساب است
بور در کار ده اولاد فی
برخوش طوطی مرغ ایستاد
نه کلوی یکدختر ایستاد
وصال شایده کاماب فوزه قصه دک

او قوتها سوز بود بستانه کتاب ایستاد
کو شش در کوکل کار زانظر ایستاد
بمشتن بکنان بک نظر ایستاد
ناکم و طاف ایستاد
جو بدیناره لند و کت سکی کلهی

بمهر صریح نیش و صمان فوزه را
نخت عدم صناد کوشش و در

فی حرف الف

او در کوه کلهی و ان ایستاد
مگر ضرب می ناز ایستاد
و کم سبب ایستاد
بهم در و یکم ایستاد
نوازش و غضب با یک سبب

فی حرف الواو

مستم که غلط ایدر کینه با ل زهر
بیلا بلمر زاندر کینه
بینه متم او مبتدا ایستاد
نفا که او خوش هم نوز و در

دل ای می جانیدی فوزه ای ایستاد

کو در کوشش و نیش کل او زاندر

ناب سبب شمع فرور و کلهی
کبوتر شش عشق و کوشش
ظن ایستاد صبحی طلع ایستاد
عشق الفخر اول سبب کیم شش

این سر قوفان که نظر کشیدند
 محشر و کسبه چاک و لایه پنجم بود
 او مان ای که کمان بلا بر سر کشید
 ناخشنده و مکنش و یکم پنجم بود
 بن یوشالی ساله و بر سر کبی غایت
 دیوانه اولدی و بر سر لب ششم بود
 ای مغفل و بدین بنی قوی کندر عالم
 بن دایه پوز اولسم ز صحتم بود

فرزی سکه کله بزم و کله بود
 عهد قدیمی باوه کوز منتم بود
 کله مکرک کسین خطنا و منم بود
 فریا و عنده لیب کوکل منم بود
 ناب شعاع غلر که کم نطق آفت
 هب و لغ و انا و اولم و دیو بود
 بر خنده خاطر اوله کوکل چر بارون
 رسم و خانه بسنه او هم بود
 اهل و کبی توره فیضند نه اولم
 اما ناله لیلی نه ناله چیده دور
 نمک کبی کشت باغ نشاط ابد فرزی کم

بای دلنه بریزه فرقت خلدور
 کوه کوه جبهه تنی بکوشید و در دور
 آب ز لاله سوز مرغ دل اولد
 ناب ستمه گل کبی مرغ جگر نوزور
 ستمه سوز لالی بجا بر سر زور
 جامه او خور خور و حی ستمه درم اولد
 غایت صدمه مصعب در و بکبار خطنی
 قبیل قلم بالینجه بر جودل قور کشته بود
 قدر هزار طبلر که در و شغف قلم ولی
 نسبت اولنما عیبه یکلین بوز کوه بود
 خلدور کوه و لهری قور زور بکوشید کم
 مفضل محبت ایتمه دوز جان و دلی بر بندور

اوسلدا و ابدلر لطف و کین سبب اولر
 بز کله کز نا به کجا این برکت سبب اولر
 نه بخر کوی او نوز کس کوی کیم کونم اولر
 اولش نه این خنده بیک خراب اولر
 اگا ایشق کس لیم حسد و نیت اولر
 کله حسد نه زلف من چنانچه زلفی سبب اولر
 بکرسنه در حبت است لیه که کور قور
 آنکه کوشش کور کور و صلا اولر سبب اولر

ابرر کام و صلا فرزا جودم اولر
 بنیم کبی و در دل اولر اولر
 سیر ستمه کله کیم ستمه بجز
 زبنا او کمان ابر و کله کله بجز
 فکر و ننگ مایه سوز و لوز
 اسرار فرخ نغشه جامه بجز
 دل و دیر ستمه جرم خنک کانه
 حوی کور رکف لاله ستمه بجز
 خورشید کله کله خفاک خط اولر
 دیر دم ستمه ابروف رخ جان بجز
 سیراب او بر اولر اولر
 کور کور کله کله کله کله بجز
 فرزی پیسنده ابره باران برید

و جده بر نظر دیدیمی حله بجز
 مسنه نشان اکل افنده و بجز
 دستار برشان اولم افنده و بجز
 او دلر اولر بر که ده نیتی کور نمل
 با جامه بجز و بجز نکت و بجز
 در کاه و وار سنگ و بجز
 کیم نغز و اولر افنده و بجز
 خور کرده نخی و حنی بر اولر
 کیم نغز و اولر افنده و بجز
 فرز زینتور ناده
 ستمه نوا ستمه
 باران بجز
 کیم نغز و اولر افنده و بجز

وان جان کم ز لاکت نرسد زان قایلند
یکی خورد و دیگری در صحرای رقابند
سکاهو از کسای میگرد غنچه ازین
دقی بخیزد لیسافزیر بود سوزند
ماست و مغز پسته و دانه شکم
اوشه نوز با کجا بنده نوک بر لب
شبه بر آید اول فرود بر سرش نشیند
ایمان بکند بر سرش نشیند
ازله بخنک باوه عشقه فروزی
آنگون محنت و آباد و کنگ قانند

هر طایفه بر راه بهندی نمینورد
هر شام و سحر و در جاشه نبرد
عشق با بر لبه بر لبه جانی نگیرد
احکام قضا بای محن مطلب نبرد
اولین نجیب عشق است
صحن الم ارکان بر لبه مکتب نبرد
کوزن سینه نو در دوشه بر لبه
بوسه محن از فرات ستره نبرد
فوزی صنبا که ترا حدان کمالند
نابش بده آفاق سخن کو کیم نبرد

انتهی راه که مرغ دل سوزان کورد
سینه صد گل راغ شکر افشان کورد
رشته شبنمی در کبشی دل از بوم
فطام کبشی اوده زلی بر لبه کورد
کافور سیاه بود که با بر سینه
ابت نور جمال مکرمان کورد
صنوبر خرف کوا بکجه حیرانتر
بزر بود حنقه بیه اول آفت دور کورد

فوزی جبرین زبان رود بکیم خط کورد
حکم انجیل حسن خطه قران کورد
کمان غنی شکست انجیکه چهره در کون
بهرنگ و درین پیش مرد فرد کورد

سینه با غنچه سینه سر بودین
مهر خشت با محبت کمال درد کورد
بنمک اولان عشقه حال جلی ناز
غذا را که بزرگش کف و درد کورد
نرگ و پور رقیب عشقه دم و آینه
اقول مرده عشقه قادی روی زرد کورد
اوشه شکسته فروزی کند بر لبه
همان بود آتش بر پسته بر دگر کورد

محبت ایمن نقد سناز لازمدر
جمال ایمن و در جنس نازمدر
نوزاد پسته بر لبه نیا از کورد
راب ما بنید کل بر لبه سازمدر
و ساله طالب استخمشه کلیم
مرفیجی محسن چاره سازمدر
بی نهمان کرک ستره لایع
محل و شعر که کاشف رازمدر
بو کشته نازده که خوشه کمال
محصن او کس بر درازمدر
عوامه سوبه قناعت فیضیه
خاصه نقد همه حرص و آرمدر

او آه صوبه اول نتیجه تیجای فوزی
بود و شکار چرخ ترک و دازان نورد
بند کل بر سینه سید فریاد نازمدر
کو کل افغانه کل باز جزیه آمد نورد
کلی به بود و تصدیق ای کوشش نورد
اکا کار با کلاه و دان نازمدر
بهر قربان اولام سید از چرخ نورد
شکسته بر سر حشر عشق دان نورد
دیناری با کجوه جلا بجزه در اولان
کالبت ساکب با کجه بارشاد نورد
فوق کاسه غصه فریاد نورد
بیدر سر نرسد بر کبیل استملا نورد
یکم ای روی بود و کله کجوه می بر عقل لب

نو غار زار بشعر فرور باستان و لا زود
 اول رخ فریم کلک کاش قد از او کی خاطر دام هم سوزد
 اول نومی شام جهان خان فرولیم کیم غنچه صبر صبر ای سوسوز
 اول افروز سالاره گشته زاریم کیم حسن فرم عین صبری جو سوز
 اول محروم در کاغذ سازم کاشیک دنیا را دور مرغ و غای سوسوز
 اول تنور روش سخن فزوی که باران
 دکا ز غلبه می کنی فرج تک سوز
 اول بیلو که با کلک کاش قد کله بر بند رخه چنگال سوز
 اول باغ اسکور جو زمانیم صبر و سکون دل کافر و سوز
 اول کز دوازدهم اصف اولیم خاطر کداز روم ناله هم جس سوز
 اول دوازدهم نوز سکن خوش اولم فکر خیال سخت سبب هم سوز
 اول داغ داغ مایه دو سوز چشم نهیست هفت دوزخه کس سوز
 اول بی صلیح بر چشم هم که دمدم آوازه گو سوز کور ای یواکوس سوز
 اول کاملین جنونم که فوزیا
 بیک بر شاره ایست که بر تنم
 کل ای رسک فریمت و فرج کلک بود هم سوز نظر از ناله ده اینکوار
 مزار کاظم سکا خدنگ تا بولیدن بر هم امتداد روز از نو چنگ وار
 بر عکس فرج اصف چشیم قیام کلک غم و لالم و بنا و نه بر هم از کفر وار
 تن بویان ز هم باد و غنچه جو هم کوز نظر ایبر در جهان کلک وار وار

اگر چه

اگر چه فزوی و شش محروم لطف روزگار یک
 حوسره باعث مرگ اولمه فریمت کوار
 نیر و ده اوله فرج و دلکرا بجز از این اودا بر کس صبر و عشاق زار
 تغافل صبر عشاق زار کیم غنچه ای کیم غنچه ای کیم غنچه ای کیم غنچه ای
 اگر چه خوش را اوله و غنچه لیم یک کوه کالی خوش یک استاز
 مضین ای بیعت و دل غنچه هم زلفی و شل و مست زانم حرف از از
 هزار این جان فریاد بر عشق ای فزوی
 کاشه ستمین یاز نیت کبی شاه با لور

شمشیر بهر کس که کل باره باره در هر باره سست داغ عشق کار
 ای جان با بک ز لاک حرا در مظهر بر شربصال لفظا
 دل شوقین از نور زخکی در صبا شادی عند لب می نومه بار
 بیک بر هم صید کلک لاله در دنیا ای چشیم با این عشق کار
 با مال خوشن تحمل بر کید در فصل سوز در و غم ای کون روز کار
 با غار ز حال ایست جان و بر چشم چشم زنده کس بهر که جان
 بر قند لب فتنه ایست تان نسیم
 لاله جو می فزوی عشق ایست با زور
 اول دل سبیل بر سر کوه دوزخ کیم نظر سکن چگون فزوی لیدر
 اول ک که از روی و غای نگردد کلک هم سوز وقت سخن زنده لیدر
 ای ک که ایست بر غنچه شاط ساقی بر غنچه البانی سر کوه ابر

۴۴

هر کوه که بر سر کوه کشیده اند
 جوی که مرشده خناری و باغ و ابر
 بر طایفه گویند مستقیم
 دور از بطن خناری و از کوه ابر
 تیغ غلبه آتش آن بگداشته
 ناسوز زخم جانم هر چه در ابر
 فوز از سانه کشیده به طور مزاد در وفا
 وعده وصال ابریده و ده وعده که با ابر
 غم بجز بر جانم بقیضه با ابر
 بنم حال خناری کوه ابر
 قودی پشت به بجز کزین زینت ابر
 که نشانی خوشی دست مستقیم ابر
 هلاک خنار وانی در هر خنار
 شرفیابی خوشی خاک را به ابر
 صراط و لاس کاه وانی با ابر
 فلک ز فاند و دمک خوشی ابر
 فضا بجای باودی اولوب قیاس طایفه
 بیابان جنون حب فوزی کما به فالشدر
 و وزخ اشک و باغ و دلور
 ز قوه هر اور و ده آب و کله زور
 اول وادی وی نزع اتم حرم با ابر
 در دو خوش عشق زانی حاصل زور
 علامه انواع فنون غم شرف
 شرفی همت بزنگه حاصل زور
 سخن سواران معطای جنون
 بالذات خنار پیش در ابر
 هر در و ده نازک تر زینک مستند
 لطف ابراب فتح قائل زور
 ای شوق جو ملک توین بزده ابر
 اول شرح و فایده بهم مایک زور
 فوزی کجی لب جانان زور که درین
 ناب و رخ به نای ولی حساب زور

خط خناری دور از کوه ابر
 حسن فی ابر و کوه ابر
 زلفی آبا بدان اصلت بر سر خنار
 سایه سبز خناری
 قندی وخی اراش پسرانی بدین
 خنار و خناری زلفی نه مانا ابر
 نازنه خنار سنیار از بنک ابر
 سینه خنار ابر و با ابر
 فوز فاشک سرور او کجی با ابر
 با و فرقت غم ابر
 کاه و در سر کما زنده او و ابر
 اما بود وضع خنار و عالم ابر
 خنار خنار بدین کما زنده ابر
 افراط و تفریط کل شبنم ابر
 و افراط سنا و اقلدر کما زنده ابر
 اول سنا کما زنده ابر
 بیله سینه چاه ابر زیند حین
 خنار بود که فاقم ابر
 فوز که ز غم غم جانم طومر
 غم کل ابر که سایه سبز ابر
 غم خنار دل خنار ابر
 بنم خنار کجی خنار ابر
 در و ده نازنه مانا ابر
 ابر و سینه با نای ابر
 نه مال خنار و ابر ابر
 ابر و سینه با نای ابر
 مقصد کجی ابر ابر
 که هر چه بخش ابر
 غم بسم ز اولم دار که وقت غم زور
 کما فوزی حساب ابر
 عشاق سبر کوی و لا راه و کما
 قوت زور سلطان ابر

دعوی تجدد اسک عیند ال ایک
 سیران و وکتبی ایشیر کجنگند
 هر طرفه کوکل و بر عکس متباد غلظند
 جذبا بلکه کمدوبه بولادولانی
 نسبت بولایم و بر سر فرخنده بزل
 هر چه سایه و در دیده افتاده کردد
 غامد کرکر کله شفتنگ آتا
 فوز زکی قراف غم باده کردد

مانند خوف جان و دل بوی کلا داده
 ساقی نیکه نوزنگ است غم نوزنگ
 مرسه خنده کی کل کل کی الحامل
 ساقی بنده رانک طغنه اولی که
 فوز زکی غم باده کردد

نقدش از اغیار سینه خور کله
 بی رسته قند عشق عقل آتی
 دخل نوز نوز فوماه نوز نوز
 اد لوردق محرم وصلی شاه مکر کتیکه
 غزل محض طرز تازه فوزی را
 غزل کوبان شهرای ایتمد کرم

شیر کوه زلفک دیوانه سی کشند
 تاب رخ جهانیه بوی طاهر کچه
 خنمدی و عکس شاد فاختار
 سن کشند دم چنگ کنگ
 کل کشت مرادنگ یاسن لاله
 صحرای مجتهد محمود لدر سربا سیا
 برن دل فوزنگ ابانیه سی کشند

مند و را و لصور کجی مت غلام
 پیش عمل ایدر کوه کجی مت غلام
 محامدی جان غفر تبرق غلام
 کله از سخن بیسوز زبیر نوله غلام
 فوزی به تصور فدود زبیر غلام

مند و را و لصور کجی مت غلام
 اگر چه کلک فناده امین خوشتر
 بجز خوشی وصال امان زمان
 بواج علی غیر خیزد ساله بری
 بنفشه کوه به نقطه سیه بر کجی
 کوه کوه امیرای فوزی شیرین باغ

فغان اول است بجاور خوش شادمان
 مضمی بر فوط را ناز در رسب با بجز
 سر زلفش گویم بجز در حال عالمی
 اسیر فلفله زین چشم سپهر جهان بجز
 قیاس چشمی بی حرکت از نشان نامان
 بی حد و وسط از انان دیر موز با بجز
 صانع در موز کوز با مردم لریج غیبی
 محض غلط نام از رحمت بجز جان بجز
 بی اسرار خط باد و نور سوال ایتمه

غیبی حکم جرت ساحل نظری بیایم
 ضایع کسی دست بجهت تو فرزند
 بهشت لاجرمی جوری کبی بر زمین
 کلمه شبنم و خوشی کوز او فر کرده
 و لبیک کج او دکو لار و انان اولام
 او را با کیم بیستافو لکله لریج
 آبی صد عاقبت تیغ حرکت لریج
 شبنم بجز در این چشم دلها بر شانه
 قلم سپهر از انشت چای کیم اولام
 نه کوز و خط تحت از ادا کی اکا
 بنه دوانه اولان کیم ز لکله نام
 او کفرش تا خشک کیمت ای جرمه
 بو کوزا که بر اثر دلا آه و دین
 تو ملک مئی ده باره نکا لریج ایتمه
 سنک طر شعری کیمی فوز ترش ز اولام

بچلین شامی مهور ال کیمز
 بچلین دست می صاف بکلمک
 بچلین ویره صفت فلفله نام
 بچلین بدین شامش اولام
 بچلین ارستکه پروانه کلمک
 بچلین دل کوزا ل کیمز
 بچلین دلم کوزا ل کیمز
 بچلین باره فوز ال کیمز
 بچلین مکرور کوزا ل کیمز
 بچلین شمع کوزا ل کیمز

بچلین

بچلین طر صفت عضل یفا
 بر سنجین فشفه بر شور ال کیمز
 بچلین جانیه و درار که عاشق
 بر سنجین شعله طر ال کیمز
 بچلین صادمه مقضیه بونماز
 بر سنجین سبسی بلور ال کیمز
 بر فوزی کبی در دکی چکمت سلم
 بر سنجین جور بیهوش مهور ال کیمز

فی حسرت السین

خرامیدم جان ایست بر مهرس
 رسیده فیدی هزار دلی غم مهرس
 نه سیمه عطف عنایه غیبی کیم
 نقاب چار و طرفه هزار مهرس
 ز کام دور و فکله و کیمت اولام
 مشام چار لند نه لریج مهرس
 آنگه دزه قدر اشتیاقی ایتمه
 کید رس بر دخی کساح جان مهرس
 بی مذا کسر دخی فوز بار دور
 عبثدر ایلم من بو کوز کفنگو مهرس

فی حسرت السین

آهنگه اولمغده عیان آتش
 بایم نوله شرمه اولان آتش
 ای صبح سیمه بنه و جانک حر جلوب
 سمت دکره و سولت اولان آتش
 آه ایتمه یک کوزا کیمز
 لیکر لوزا به شب کوزا آتش
 نیم آهله افغانی باجمین ز اندر اما
 خوش شید بجه رحیم بیدم کوزا آتش
 قربان نعم فوزر مهماه اولالی دلور
 اکله ایتمه کمان آتش بکش ایتمه کمان آتش

م

صحنه کار و صفا گوشت بخانه امیش
 دشت آرای طرب لاله سائیش
 سابقه کباب غنای مرغ چمن سائیش
 واعظ کف کور سوز افشائیش
 شاد شو مشام و خوش روز در اول احوال
 و بر کوه ایام سلامت سنجک سائیش
 مرغوعه دل و دل خوشی بر ز شام و سخن
 بجز مرغی در دو دم دنا امیش
 هست شوخی که کز خفله بکشد آن
 دل بولاله بعب مله و سخن امیش
 گلشن قصه بخندنی لبه بازه چمن

شرطه اول غزوی دیوانه امیش
 بیابان جزیره کا کا دل نشاند امیش
 نه چمنه جزیره بهما خور و در اول امیش
 کوکل اول بکر غنچه شمشیر نه دم
 اکاشاکه خواند و در اول امیش
 سر سوز و غنچه نقش سحر خوش کور
 اول جان کجک هب انگه بر اول امیش
 بنده من است از صفا ای کس در اول
 که ز غنچه بجهت بیک دام اول امیش
 نند در کم شام و هم چنین شمارش
 مکر و در است سوز جسته با اول امیش
 سر شکر و در عجز در دم اول
 و در مکر اول امیش
 بو کوه اول امیش

جکایت ای که در جرم و امیش
 بنا کیمت می آید به غم و امیش
 بنی بود و غنچه تانور نور و امیش
 جرم که کوه غنچه جرم و امیش
 بهشت ایچو غنچه اول امیش
 انکه ناز اول بنی بر او و امیش
 بهمای بهشت انکه شوی صفا امیش
 صنوبر کور غنچه امیش
 که کوز بکر کشتن نام و امیش

فی حرف الصاد

بانی بار صیقل ان صفا طرز فطرت
 باول بهما خور و در اول فطرت
 صحنه های غنچه جرم و در اول
 اول و در جرم و در اول فطرت
 نه مراد او ز کوه زان که در اول
 اول و در جرم و در اول فطرت
 قد بر خال اول و در جرم و در اول
 اول و در جرم و در اول فطرت
 حسرت سیمین کدله اول و در جرم
 اول و در جرم و در اول فطرت

فی حرف الصاد

دل نشوره و در جرم و در اول
 اول و در جرم و در اول فطرت
 بجز لاله کشتن غنچه قدسی کین
 بیس طبع اول و در جرم و در اول
 کفر ز صفت لطف نه در اول
 اول و در جرم و در اول فطرت
 می شوم نواز است نه در اول
 اول و در جرم و در اول فطرت
 طبع جمع شرفه امضا امین اول
 طبع غزوی کی کید را اول و در جرم
 اول و در جرم و در اول فطرت

فی حرف الصاد

دشت جزیره صفا عجم بهما خور
 دار وی شمشیر و در جرم و در اول
 لقا کیم و در جرم و در اول
 اول و در جرم و در اول فطرت
 زخم کجا و غنچه سی بهر اول و در اول
 اول و در جرم و در اول فطرت
 شهباز خیمه صیدنی بر سر کله اول
 نه جان و در جرم و در اول فطرت

بیل قدر عریکی اثر کو کسب داراه
اثر بود که نه دار فنا ذی هم کر کن
طریق تلخ شو حکم فوری صد افزین

باید بود بر طریقی به باشکرت
از بهمنی که فضل کنه طرفیات بود
بخت بیدار کرد سر لوحه خیر خیر
نه طایب من و صد به مشکلی بود
بجایگاه کسوز ایتم ای غریبی جان
که دلمه شیخ بخر آنکه زخم حستان بود
بود خورم که شد فکرم بسوزن بزد
بجز آن اول و شرفه راز می بار بجز آن بود
لبی و صفه شو شرف و مقبول بجز آن

بنای فوری استبد وصال او ز که با بیدار کرد
کر او را کسب زلفک دلوانه کوز کرد
روح مسیحی را می کشید لب لیدر
فردا که در چشمش مرگ است کوز کرد
اسلامان جان و کوه و صفت
ایمانه در هم بگردمانه کوز کرد
اگر زلفی سینه ابروی سبلی
فالور کیدرمی عاشق بجان کوز کرد
سو دالری جان و دل ما با اولدین

فوزی زاری الیدی دیوانه کوز کرد
اشوبفته و روح کرمی او کوز کرد
بولاد او نور سینه و اشغالیه
بوز یک دور باقیه خکار کوز کرد
آنس و ملک سزا و نور کالوله
یکدیگر حکم افند و چهار کوز کرد
نیش با اولدین عشق کسب کیم ملام
ایر ضرب زهری شمار او کوز کرد

دل به در کسب فوری بیلن این صفت
من دانی اولدم عاشق زاری آن کسب

بزی صفت جز کسب نمی بخش کوز کرد
بی آنکه تو هم کردی در شین پیمان کوز کرد
که کل سخن اسد کف صفت بر کسب کوز کرد
که شمع و پنجه سر سبک است بر کوز کرد
بنا این کسب خود مد روزه دنیا کوز کرد
بسته خود کسب سبک کوز کرد
دل شد که کوز کرد جان نیز نرسد
بشکست و کسب آنجا کوز کرد

کجه کوز کرد ای خود رسم کسب
بلا کسب نامسدک نیز سر بیخ و ایس کوز کرد

سنت با در پیستون مستند کوز کرد
صحنه با کسب فاله ای بسر صحنه کوز کرد
شعبه و نقد کار کوز کرد
بکوز کرد کسب بر آینه کوز کرد
نغمه و قاصد رسد کسب کوز کرد
کوز کرد کسب در کوز کرد
چاروی عارفانه چینی ز دل آن عشق
هیب بنا ع آتش غم مراد کوز کرد
شهر کام کسب کوز کرد
فوزی و صف کسب کوز کرد

هکده تنین کسب کوز کرد
خسته دل کسب کوز کرد
کشف را با کسب جانم دانی کوز کرد
بکسب کسب کوز کرد
واغده و کسب کسب کوز کرد
کسب کوز کرد
دل کسب کسب کوز کرد
کسب کوز کرد
بن کسب کسب کوز کرد
ایکی جامه دایکی سحره کسب کوز کرد

آنچه جانم بر او نگاه عشق را شک شمع طور در رضا می کشد

دارم عالمه خدا هم شمع غم غفلت نهاد

دل پر خوری کی محسب راه کسی بر کشد

چو در کوه کوه که آمدند کیندک جانانغ خوشش از بند کشد

افقاره که است گوشه گوشه افروز سن زانید که خشن کایه کشد

چو خونی و از آنجا که روزه خون بر می آید عشق چو آید کشد

سپاسش که آید و بچو کوه مرات و دل بر کد را کشد

دنیای چشمه از قصه سدا و ک باب کرمی قصه آید کشد

غباری به راضی وصل آید کشد

فوزی که بود برکت ناله آید کشد

فی حروف الهم

ای ماه و به تری شمشیر غافل تا کی آید حسن عاشقی و کفر غافل

بش خور نام بر دستم اولی که غنچه که چشمک آید در شفا غافل

استد نظر ره چید اندر خسته کوی هب چین چین آید غافل

نامور آید جزئی که خور نظاره اول مرتبه که آید در دل بر غافل

طافت کوز می اهلای نظر که فوزی

مشک طو نام الهمی نقص غافل

صم کو کل کافر اندر هم با هم کل آه کیم ز کیم زلف کده به با هم کل

ایسک و در حال عاشقانه کسب سکه قربان با اولین ای در قافل کل

عبد کوش کوش شادی غم کون کور خسته جان کیم سکه حیا کون کل

مرحمت صنایع اولی که استیلا بر نغم ناموره خود استی و ای کون کل

هر کل تصویر بر روز یک غباری کسرت حیف با این اسد که کون کل

بزم کل سیر اید فیض لطف کون کل ای وین اولی که کون کل

اول بر می صد به فوزی کون کل

بمزد تقدیر می آید غالب محکم کل

فی حروف البیهم

بید جام زهر کوشید به عشق نوره فروغ عشق نوره کون کل

بر فک سفا سی ای و دور کون کل صد و دور کون کل

ایر بقد به برادرم و او هر چه خوار نوره کون کل

نجه بند صاحب کون کل که کسیر زلف غم کون کل

نوره رشک او دور کون کل روح غم کون کل

که بود شکمه به فوزی به چید و ششم

زایم بی فلن آید که کون کل الله آید به ششم

کارم شمه و مانی درگاه به شامه و شامه در با صادوقی کون کل

جام الم هم کسور صخره و کون کل بن داغ دل صوفی تقدیر کون کل

نادره هر خراب انگن آید بن و جی مناسبت اولی کون کل

بن فوزی منت کون کل بن کون کل

بجزه طلیم فرنت جاوید کون کل

معالی سر
 او که کند غیر خوب نوزده بشیاطلم
 ساز خانه بخور نوزده بشیاطلم
 فرید رو در خاک رهنه بشیاطلم
 تنزل ایلم سبب بشیاطلم
 ریب بر این زار السبلین

دوب کور و فانا خطین نه دوس

و فافر نوز نزار و خیزه بشیاطلم
 معنی کوس سنی الفک مد الهم
 نوزده دو وین بشمن و کلیم
 زرم سطر کون و لینه بل الهم
 کوفانه عتق شمش ابس عجم
 بوکیم این شمس جنت ال الهم
 دل کوه این ال عمل خنده و کشیم
 البته قدر کوسم البدل الهم
 بن سحیا تمه شرب اصل الهم
 منت کش سانی او بجم اول کوشید
 بن جام صفا بخش جمر از الهم
 نوزی کیم ادر خطه نعمت به منزل
 بن ملکیت تجاری کوکوه به جمل الهم

فی حسرت الهم

نه بشوره شوره زار عالم کشیت سینه
 نه فیض کلبه بکهار و کله کله
 صدق پیدا اولور کوشه نزار الهم
 فلکده جس بنظر زه ابتر و خرم عالم
 سستی بر سینه سینه ابر چشمه کوشه
 در و غم خسته خسته غم اولور کبار دو کشت نام زلال ابی سینه

فلک شکور و نامت نه بلایه نوزده
 طوبی سمع غم و شایه نوزده
 نه جلد کت نوزده نوزده
 مراد نه بلایه نوزده
 طومش خاطر نه نوزده

جها نه به شعله اولور نوزده
 بنجمه و است نوزده
 بکیده نام نزار کوه نوزده
 نزار اولوس نوزده
 بر کوه منسوب به نوزده
 بلا جانه ابونی جفا انعام نوزده

به بر کوه و نوزده نوزده
 سبک خا الفته نوزده
 بز زده نوزده
 بسکه طواف نوزده
 سینه نوزده
 جوه اول نوزده
 سوبک اول نوزده
 جرف کوز اول نوزده

این
 این
 این

عقل و در ش حال او را در آن که در فراق اطلال که در کوه و دشت کوهین
دور خدا کفر که شش و شش که آن است و سجده و سجده
شکل زبان تو بود و سجده و سجده
عزیزی منور و وفا بنزد و ذوق و صفا

بچه سنه ای قراری ارم بس باخته نوازه کله از قدم حسن
یوز سوسه نوازه که خواجه زاده سن او چرخه صبا که سن
صفتی نامس دم جان خنده اما چشمه سینه در یک سخن
خج صفت مایل خنده است که غم بوق که بولید کوزه دم عین سخن
بو طبع و حس و در بهانه ادک عجم

فوزی عزیزی در وقت دور و دم سخن
مسرور و صالح که در تیره کوه او بفرود غمگین دشت چه تیره کوزه در دل
ز بند و دوش که در دست نی از تویی را اولاد زلف مشک آسمان در کوه کوه
بر دست ساسکی است چشمه کوهی با غم عجب عالم از لاش و اوج بارب عینه خنده
فی دل نامه در جهان نظر و غم زار بود کس با سینه اولاد با هم فراق بگوید فافز
جمالی است بر جهان با شک از آن کوه که در فوز

زمان خوابی غم در حسنی بیلدی بود کوه
کام او زده در لونه چرخه در کوه که در آسمان نقش در دو دلبزیت فرود
شبهه به کاه پس هر دو می آید که او عین علی بر معنی فرود پس

بیر ساقی حج الصافه که لبر کانی
بجز نه طبع نه هوس اصر بر اول کرم
سیرت کانی فود رنگ جگر فانی
زمانه ز شاشا نقل استبر و غیره

ایتر صد راه دل غم بود و غیره
خویشد به ما به است و اشک کدابی
مستور ز کس به به تبه مستأ با نور خوش ابروی سانی
ملکتر کما در وقت اوله دل هم نومیدر خجایه کیمی اختر برده
فوزی کیمی به رنگن بار ایتر زای دل
بطله خوشتر و زو چه چین به برده

داغ و دله بدید اوله در خرم سن سینه بر اشل جهان افکندن
هم کوه که در دین از اشک عین که کوه برین دین نشانده ابروین
بر طرف زلفه منقوش اوله که کلیم از اراوق کوه و دیوان کیم سخن
بچه تک ایله هزار عمر باغ و گل کور سینه رو داغ کوه کوه سخن
اول حسیم دل فخر بود اول شوخ زمانه
قلعه بر تله کیمی حسنی روزنه روزنه

نظری آینه کوه کل کیمی خنده از آن سخن شکر و کوه کیمی ناله اوله سخن
آدم غم زلفت او رسا که مسارک نام و نف بجز کوه سوز اوله سخن
بلمر می ایوب کلبلی لقبه کوه و کوه مجنون صفت بر سر و ما با اوله سخن

بخت محبت اولیام بود بر در الفت
 که همیسانم جز فزونی بر باد محبت
 عزیز هم او دلان در صحرای کسوف
 دروغ بستی ای فرخ سخن در غم فزونی
 نامحسوس محبت باغبان او بر دستهای دل
 با فرسنگ در غم با کمالی گزاف جان
 فراقی استند بکلیه نادانان فطرت
 بر شبنم نزار در ای فزونی صفت سواد فزونی

نه سوز دلن از ناله در نه دعا سوز
 غم طلبا یکدم بودی که نغمه حلاوت
 بود که جو را بدین شام از قصد از کج
 بر می آید هوام بر کوی ایام از نظر
 بنام فتنه فزونی همی شاد از روز
 نشانی طالع محبت گمراه بر سر شکر

است که از سر دم سینه دم انگیز
 عشق کبری بند پیوسته درده
 باری او هر زمانه نیستی ای از آن
 چرخ و خورشید در آن فتنه هم
 کور در لعین اغیار که کوه خیزد بیلان
 غم فزونی را یک فزونی هم آنجا

عبد در بر زمان گل اولیوب بنشیند
 تو کل افغانه از غار بنشیند فتنه ای
 این سخن کفایت بر سر بر سر
 جعبه جود اول وقت ای فزونی
 ایستادم که دلش ای فزونی

فی حسر خلاف عادت عشاق او شبی
 صبا که فتنه است کل صبور جری
 کورده باینده دلن کل لعل لبین
 نه عالم است که عمری طلاق از دلش
 او در کوه چون فاسیک از غم نشیند
 او دوری بخندین فزونی همی فزونی

ادب بر روشش اگر بر باد فزونی
 دم کل سر زینین همی از کبریا
 آید سون غنچه و سون ناله بجز از کبریا
 این شطرنج خوشه آه عشاق از لب
 رخ دلبری کلور فزونی از در جود
 دل عشاق ای بر کله کباب بنشیند فزونی

آهست همی سوزی کسدم از اوله
 دم کل سر زینیل زومهارا با بنشیند
 کلن کبی تازه ایلبدی که کند داغنی
 مرغ دلم فزونی کسومش و ماغنی

غم نشد که مستوح و دل بقدر خشنک
 عشق عذو عطا و بار دی بر اغنی
 تا کلمه بود و سگناه تیرم بصدمه اول کعبه
 مجنون فرما بسدب تو درین نظر اغنی
 جادو کلب البرمی زینت میگذرد
 همسپهر برشته جان کلبه اوداغنی
 زانوق حسن سنا بجای از کلمه صبح
 حاجت نه زنگی که کلبک غنور اغنی
 فرزنی پاکیسون نشتر آه سرد

بهر صا و من آورده و در غمک اغنی
 بنامه ماز از کعبه برشته استدی بی
 سر کین عشق تو فرسوز اغنی
 سینه بر داغ اتیدی خنده
 ناره کله لاد و در کین عشق اغنی
 تا بخواهست باع اولدی که قصه
 آشن داغ دل غبار زشت اغنی
 فیضیاب استکفات میچند کون کل
 شندی اولست ساکن کون اغنی
 عضا ایجاز هر روزی بو کوع طبع ولیم
 پشت جان او شمه زهر ایشیت بندگی

دو نده زهر شوق لبه کله جلد زهری
 فغان کم کشور کین اولدی اغنی
 خیال خمر خراب که کو کوج خمر دور
 غم غمده کور غم غم کین اغنی
 علامت ایله با پای اولدی که کور
 ولی با جا راولور کین طوره کور اغنی
 کشت و کعبه بکلمه جرم کین اغنی
 بهار زاریندا اولد اغنی بق شال اغنی

نرای شوک ای قوری ایله زینت
 همه از اولدی کور کین کین
 الفزبات الفشار است

و مسائل است و او که کم کینه از کج از
 کون سوسه سنی دارم کین اغنی
 هوانی غمشن زاری خوزه نوسه اور
 که جربت منکره و مشاهین این کین اغنی
 مراکی روزی بپوشانی کون کون
 مسار اول کلبه دار داغ دلف پیر اغنی
 چنین زحمت من ثلثات در غم کین
 بیار جرم شک امیر زخوع اولوه دلا اغنی
 بیاداری هم احوال کون دانا
 فراموشم بنامه عادت و برین بار اغنی
 کرت راه افتدی قوری شمه کمال اغنی

قدار اصره سم از زمانک ارفاغ اغنی
 از کین تشنه بی خط اندر رویت
 عجب که لعل غم کون م صبح
 بران قباس کس نای دوست غم
 سب کوب جرح فدا بوی غم
 چیدک اگر تشنه سسک کین اغنی
 کوفه طراز غمت صفای غم
 بی بگر کین کین بودت ای و اعظ
 مدامت شدن بوی غم صبح

طبع کون قوری روم اغنی
 کاشم نازه زینت غم اغنی
 حال جرح غم تاب دور زینت
 زینت سینه ام طالع غیر زینت
 عشق تشنه جام غم تو بودلی
 بغیر بن جام نصیب غیر زینت
 جسد ملل جنت نژد و پادومن
 خون زهر کینت صفت زور زینت
 بس که لبشم مونس بود دانه غم
 زهر نهار کینش ای غم اغنی
 هر کوبه دل بر سینه شد ای قوری داغ
 زنده ربتی آه دل پرور زینت

۳

بسیار که در این سنه شاد است
چنانچه در این سال به شادمانی
عجب کن و در این سنه که من به شد
خدا چه بخواهد کسی که گشت بی با هم
تفاوت نه خرد و خوری هر جزئی از سنه

ز باری دل به تاب و چشم به خورشید
این فاست مگر تا به یونست این
این خلقت را خیر از هر که است این
این خشت بود و در آن خوی
این نیست دنیا به روز قدروز است
این تو نیست نه شعر نه دوات و نه کلمک

ساحه و کوه صالح چه و جادوست این
زبان لغو و هر چه بی گزیند
کلی گفته زبانتا با این چه با بل
کمان به و انش را که خفا و انش
فتادی در سرخ اشغ کام از با یمنی
اگر در جنت و خوی خوری از قدرت کاری
بسیار که در این سنه شادمانی
کندی موهوبه و طبعه تا هر که

دوم ساری بر نهاد و کوزا نوزی
همین اوله در کوا و در سنه شادمانی
نفسا تا بوغی وقت اولک
هر که از کتب است به شادمانی

این صفت اوله که در هر که
بسیار که در این سنه شادمانی
به نوزین به مال اولک است
فانسی اولک اوله در هر که
و اعظ و صوفی و شیخ اوله در هر که
کاتب اولک که در هر که
انتسابه نیک که در هر که

به بوغ جاکمک مازی زمین اما
نعم باقی باقی بر سر اگر کوا
شده در هر که در هر که
اهل خدمت با نه و در هر که
مال خود و در هر که
کشتی الهی در هر که
کوش جانوری در هر که
سکن اوله که در هر که

می بسیار است ز بهر این شریعت قبل
 بر کوه فلک بود که زانجا آمد
 طالع و بخت و فلک جمعی است که در
 غم و غم فزونی که اندر کرم است اندر
 چرخ طالع که کش کشد لکن بگذرند
 مولد و طبع که تاریخ او از عرض و قضا **مستطاب**

کرامت خلیفان در ده زاده یکی چهل تنک خطه تاریکند
 بگذرند که سرکان معارف
 چو خطه شکرش را در کرد
 ششیشش فزونی میکند تاریخ
 محتشبه جمال آفت و در راه عبودیت
 که برقی باشی ز راه عبودیت چهل تنک خطه تاریکند
 ممتاز جهان آفت و در راه عبودیت
 خست ز سر بر طبعش را بگذرند
 خلی از شکرش بر چهره آید
 بانو و ظم عبرت بود چو کدی فلک خطه
 غرض آنجکه حالین و بدی و روانه سی تاریخ
 فزونی بی خطک کج لایه خودی ناکاه
 نشانی بشکاف اوست بیدرت این معطی غانک حسنه تاریکند

بیخ فخر عالم معطی غانک حسنه جو
 خدا صبیح شکر بر سرش از اولیون عالم
 دیدی لبش ز لای فوری است اندر قضا
 بنان معطی در حجاب مله بود آفتی
 طبع او و قادر بر شمی مصلح الدین اندر نیک و فائده تاریکند
 مصلح الدین ولی استی او طبع افغان
 نوحه سوزی بود مله بر سر عالم
 ز بهر ملک و مکر و مکر افغانه
 چاک چاک لبه با نیند بهر ملک
 حق ولی اولد و غم ز سر مکر ز جهان
 ذکر می گفتی اولد مکر ز سر مکر
 محبتدن کشی هر جزو اولد ز سر مکر
 اکاکم ابدین بر یکدم هر که نفس
 بود که حیوان امیری عالمه خول فضا
 کشی شد مکر و غم از اولد ز سر مکر
 دیدی تاریخچه فزونی که هر کسی
 مصلح الدین مریز اولدی اهل طاعت
 است بازار لی جام الدین چیدنک و فائده تاریکند
 تیزی هر چه عداوت بزلف او است
 پنجه بر سر سن پنجه بر نهادن کند

اجتهاد و ادب و ارفاق و رحمت
 صانع بودت میزان اولدی و در جبر
 ملتد میر باقی اینک کج عزالت
 رقصه کیر و کده او دوه رقصه کیر
 ناطر قهر جالبی آوری و وحشت
 فرشته ارکوبی هب بهوش اولد و جبر
 او در بر رخ شکر فیض او و کشف
 فرق نایت تکف فتنه بر سبی دولت
 بر کلام این تلبیری کاویدین حکمت
 بری ام ایلیه سرب زلال صلت
 دیدی تاریخچه فزونی که هر کسی
 مصلح الدین مریز اولدی اهل طاعت
 است بازار لی جام الدین چیدنک و فائده تاریکند
 تیزی هر چه عداوت بزلف او است
 پنجه بر سر سن پنجه بر نهادن کند

اصف سلطنت غازی محمد غازی
 عایدت مراد سی پزان الی
 فاعنه کوکبی دجانی اولین کورمان
 قتلوصاعظ کجیرن و الی هر ام
 صیغه قلمی بز و غنچه نغمه صور
 فده قلعه سنی الدی فرجند انظر
 نه اصل فاعه بو کجیرن غلظت هر کیم
 نده به بلقون دیو اوج کور انجن
 غیم کجیاره ایبری دو دو کور و لونی
 سست کج خماره لری عن قضا کور
 نزع طویلی آهنگ دره سی جرسی
 خنرفی حضرت زبانه پسر خطی
 بیات وضع اس کویک انقبوس
 بود بر حصن سین اولی بنا و زنی
 فغنه بر چی صدر ایلمدی است
 بارک الله زهی فتح و زهی فاتح کیم
 رای مایل ابرو ب هر کویک سیر
 مالد جانم ایلمدی دن غنچه
 خواب راسته فرودی عالی انقبوس

بازوی دولت و دین حضرت
 اوجده سیاسی سوادسی ایونی اوزار
 رای خنرفی صفا سینه انور کور
 نصرت شمشیر جهما کجیرن رسم شمشیر
 شعله مهینه بان غنچه
 سکتی مرمره فاز دوری همایه
 اولدی سوادسی ایلمدی بی سینه
 هر طاشی قلعه سی کرد و در
 رعد ظن ایلمدی کجی صبح
 لغم کاشی ایلمدی لرد و در جزا
 ناید تک هر بری بر قلعه نردان
 قیبرنی فرقه کفار ایلمدی
 ایلمدی شکل و دسی بی اوستاپد
 بود بر فتح سین انجه بر تکله
 نور خورشید بر ایبری اولور
 شمعی سخن مالکست انکار
 نامش انبیا بقا نقیب است
 ایکی عالمده ابره عینی مشک و خلد
 بود و اب و لمبای لابن میرغ

مصدق بارت خطار و پاد غازی کوی
 هر چی اندک سر رنده جاهل علی
 هر چی اندک کجیرن ولی صد لوط
 هر چی اندک ارب علی فرمانده ام
 هر چی اندک اربانی تصور کمال
 هر چی اندک ایشتم از لای نام
 هر چی اندک زنده هر سر اوزار
 هر کجیرن قصور و علم کجی عالمی
 اولنگین اوله کجیرن و جزا و جزین
 جمله عسکراسی کویشت و دیدیم

سرفراز اولور اب سنجی ازار اولور اولور
 ایلمدی درن وحی در کاشما و صلی
 غنچه جاهلی ده اهر و نینه اونی
 اولور نامه ترک قلم خنرفی و دونا
 اولور ره صفا سینه و صبح و دنیا
 قلم سستی سینه و کجی قبل اجرا
 اولور میدان جشدر هر طاشی شمشیر
 بو کجی صیبت و فی نظاره علمای پرا
 اولور و بی سیر و قاشا ایلمدی کجی
 باله بی اوزار باشت شاد و وری

فصد تا خطار یافت و دسی فوزی اثر
 ایلمدی سینه بی فتح احمد پش
 تاریخ و کجی برای فتح قندهار
 قیدی سواد و جبهه قندهار و اوزار
 بر دوزخ عسکراسام اولوب
 بخشند دسی اوزار کجی غنچه
 فرزی دی تاریخ و صد حمد و ثنا ایلمدی کم
 فده رنگ فتح ایلمدی سولی نقیب
 تاریخ فتح قندهار

الرباعیات

باز بزمی عشق تو چه چشم کن
وز بوی گل فیض تو سر پر شمع کن
بک لفظ خیال تو در من دور
باشد بدنگار تو هم آن خوشم کن

بیزحمه ایمر بیا حاج سینه
تو در بلا آن کس قبل انضاج بینی
باز بزم جفا فی بیشتر طار اول
نامر هم ایمان ایله محتساج بینی

ای کز دوست زینت زنجان
وی در دغمت اهل بلار اولان
خوش عشقت نظری خدارا
جانم بگوا آمد است از بجران

فوزی منم حاصل سرم هوسات
اندو زده روزم و شمشیر نقد خط
هر یک بن موعید ارج جوهر است
افغانه که هنر تا سرم عین است

انم که در کس بر پایش خورشید
بی ناب و توان کویا مظلوم است
افغانه بجان خوری چون فوز است
یعنی که ز بوی سحر کرد دست

بن کاچی استرم بنی کام استر
بن انی صباغ و اول بنی شام استر
باید بریزی سوسول بر لب لیکن
افغانه بنی صرخ فوزی تا کام استر

چون چو زنگنه و کلان سوره
یع ایز زنگنه بیرون
باز خوشه ناموسی یاد بر دکن
بی باکی بی خردی با او تو نم

اولش بر کوه ایچریه کبریا
سیمو کجا الدی آخرا دل ماه
دوشدم بی بکشدن بنده در دوه
لا حول ولا قوه الا بالله

بریکه کوهل بر یکاهه جانگاه
بریکه غلغ بر یکا بچراکاه
درت جانم در خصم جانم
لا حول ولا قوه الا بالله

بسیر حسن بکشد کشتن باغ
بسی ساقی نه باده ز باغ ناز
یان آتش عشق فوری داغ اول
عشق و سماغ داغ لازمه داغ

بنا و اجل کر نیند راه ما
ز نه سار مریظن که شوم چرخ
در کوه سه ریزه استخواند
نار و زهر شردا کند با یکی

داغ اولدی بی نایب ستمو بکر
خوف اول که ستمیز در آه سحر
انصاف کوز این چگون رحم اول
بیدا و انصاف ستمیز اولد بر

ظن ایتمی بی باده کلکوه ایچسرم
هر دم می دردالم افزونه ایچسرم

کوشه خضرات المدینه ایچسرم
بن دولت شکسته کسکه خنده

جود اینک صفا که محسوسه زین
اولد زینی بر لطیفه ممنوعه زین
امر که نایب سوره تر دو ایتمه
دارش فرمال ایها بلو تم برین

خنده او نور زور در دین لاله زین
آباد او در عشق و بیرون لاله زین
هر چه خوات باشی بر هر چه نوز
دصوایر زر طالب سحران اولدین

دولانی دکنکسکه در هر شوگر
تا کوشه خضر با برسی نوز شوگر
بر سوغا بچرخ خود خدایی او هر دک
یک خفتی دارشمدی سر دوش شوگر

درب کلکمنت ایمن طینت
زیر انعم اولد و ایم اولد عرشه زین
بزرگ در به ستم ستمه شکر
افلا که بیقر اینکلون رفعتن

چون فاعل در اهل دل است اولدین
شخص غم و لذوه ایچسرم اولدین
عجب ایتمه که ستم کر بر ستم فوری
فانوند رعاشقده حسرت اولدین

تا کم کوس جام می عشق ایتم
مکر دهرین دلبری شرس ایتم
بر دل دارم بر ما کم ای فوری
شعدی ایتمه بر ملک شمش ایتم
ماکم

با ایند زنی بیخیش بیکدیگر بپوز
اولد ترست بچراک اولد بوز
ایام قرانک جو کوزی بسم
وصدکله اولدومی دل فوزه سر

نن ایند که فوزه سر خوش بانور
اسرار خلکو قویه مدد خوش بانور
مدد پوشد رفایه مددک سوبیر
سوبیر کوزلم صندکه که فاموش بانور

ناچار سوزدوشدی بی باران باور
کربان ابد رک قالدی دین باور
شده کبر و سنا جمان اولد همه
یاد سبزی جوان بست باور

فتح ایلی ملک ملی سلطان بسم
حب روی دل از فضل الله جبران بسم
امید نمده شت هر بازار دور
من بعد من فوزی و دلمان بسم

کلام دل او پر شبت با ایند عجب
بجان بنده شند ایمان طلب
بزطلع فوزه بری باقد کوردک
حج اعلی حوض روی عکسده بسم

افغان بی دلفظ طلبور رو شبت
ویر روی دل و چاشونه دوز شبت
ناسید کلوب بزمز بقص کنان
دنیاقدر اولدق همه سرور شبت

اوله کاه افغانی طومش مال
دسار کله ایلی افغان بزالد

دل که چه فغان ایند لیکن بسل
ارشدنده اورد کندنی والفره ملا

حق سیدینه باوقد رفهر اولداز
صنک جبهیر باکوشن کور کورل
شده است مراوم سیر الزلم ایکنده
محشور اولدایم سیر عدلیس فوزه کورله

ای بسل هر دله کلفی ناز
وی محسوم حرم غنیمت نظر
سوزنده کال شش با بوز انور
بن زاع بهر شکسته یه کور سیر بوز

فرج شش دیکاندر
کحل اغی ستم کم سن او دوزن
فرج ششادی کور کچ
بنمده قبجی سن سین

کله آن دور کی شیرازی
بدست ارکانا دلر بار
نخی لاهنده شیرین بخشیم
سرفنده بخارا را

Handwritten text, possibly a signature or date, located on the left page.

Solymanye U. Kotophane	
1. 11	Hüseyin Paşa
2.	
Contributions	557

ان المباني يحكي قصة الباني

مخاضه خاتم طين فخرى في ذلك
تفعل الله بالقبول الاستي
وكتب له الزيادة الحسيني

Handwritten decorative flourishes at the top of the page.

سنا را بیه رخسار از بیک
 خوزیر زینت جان من از آنک
 برایت لم بر دل برایت آنک
 باب که در مختصر است از آنک
 اغدا رین را رضی د صواتیک لیک
 فوزی به کوریت کور است از آنک

فی حرف اشقام

ای مایه ده تیر ز شمشیر قفا فل
 حقد که چشمک لایه به تیر قفا فل
 مس جین جین تیر تیر قفا فل
 اوار تیر کا لایت اول تیر قفا فل
 چشمک طوطا الم ایلدی تقصیر قفا فل
 آه نمر زنجیر زلف نادن رما مکن کل
 س که زبان اولم اوشاق مکن کل
 ای سنا که زاننده هم به مکن کل
 ای سنا که زاننده هم به مکن کل

Handwritten decorative flourishes at the bottom of the page.

سند بی نیکه فاله اوج غنا از آنک
 باد کز ترس که رس بر ادا بیک
 کور که آن نور ز لیل و اوج غنا از آنک
 مسب قی عاشق خنده خارا دای بیک
 شاه کلام را غوغوشه بیرون اولور
 فوزی زوقف هم کوز سرف دا بیک

حس و اول در نیه صد راهی بیک
 کیمس یز اولدیم آراهی بیک
 سیم آماج اولدیم نفا راهی بیک
 کلک سوسه یکت بنیم یحی راهی بیک
 ایلی عاصمه را یکی صحابه سی بیک
 رشک شمع طور در رخساره بیک
 دارم عیالده صدام شمع هم غفلت نهاد
 دل به فوزی کی مسپ راهی بیک
 جو اکل عیالده صدام شمع راهی بیک

Handwritten decorative flourishes at the bottom of the page.

جام الامه در هفتم از مختل
 بن دفع اول سوزنی قضیه برستم
 آذره مهر رخ تاب اکن باستم
 بن وهنک سبله از شیر برستم
 بهی و توت بن فوزی منت غلش چشم آنچون
 مجاه ظلم فرقت جا بر برستم
 به عالم زنده جا به ششم
 بن بهل خرمین نعم انال ششم
 آغوش ضایکله اول بیت ترسا
 که خون جگر ظهور میان برستم
 اوج فلک مرفه مرز ششم
 صد رنده بی ذره ضالم در ششم
 کوشی ایلم صوفی قوافی بر ششم
 محی در او شوملوزی من و ششم
 فزوی بزه شمشیر طعن ابوزرق
 چشمک بیورای شوم که بن ششم
 ابتهی افاج ضایک عمر از هفدهم
 نازه نده رسته کوکله کی سکی ازیم
 جگر شمشیر کاهه غضب اولی از شوم
 کتور شمشیر کوکله اولی سباده م
 سبتک سینه هو الا بیوک خجری
 اقلدر تیر زینی تاب غلظت کرب
 سنده افست قیال خوزی غیر شاه
 غیر در لیر لره بزرگ زیم به پانزدهم

بید که کلک شاد در عجب کلور
 شسته جان بزم شکر و صفا کلور
 در کل قصور از زینک غایب از کلور
 رخ نام سوره قود انگس و اد کلور
 حیف بالین امیده ای که کلور
 ای دین بود غده کسب کلور کلور
 اول بری ضعیف فزوی که هر جنت ایلیش
 بلز نقض بر آغالب اکن کلور

فی زوف الیم

بیجام زهر شمشیر بیورای شوم
 نوله قوی عرشه قز که شمشیر بر شوم
 بونک رضا سالی زینور رضا کلور
 صا و پور که در اندر اولی شوم
 ابر حصه از اولی در اولی شوم
 نوله کله اولی شوم که در صفا کلور
 بی بی باح تسون از شراره لوله
 که است زلف عوا و من بر شوم
 خوار شکر از لارس بخار و جیب شوم
 که بود سلطه فزوی بی شوم
 ز آمدن مکن آینه جیب بر شوم
 الفیه آینه جیب بر شوم
 کار هم در عالمی در کلور
 رشع با صاف نو صوم

Handwritten decorative flourish at the top of the page.

با صبا با ساقی در دکان خوشی ایلم	با عشیق از آن برنده نوشی ایلم
بارده رشک لیلی اول ز مدح خوشی ایلم	نوشه لبه لبه کیوی که آغاز از با دروب
بندیم بر بردار موشی خانه ز بردار ایلم	آنکه فندم جلاله سب تقصیر کردی
طرز خانه شیشه داغ دار خوش ایلم	کعبه ز جسدیم که شمع شکر ایلم
کوش تا همیشه در نظرم تا کوش ایلم	تا که ز نیب افرا نه صبح برین چرخ اوله
شور به صلا سر نیچی بجز آن غور ز در کار	درو با در از لا عشق به لب فر خوش ایلم
ما در دولت بیوم مال و در دولت ایلم	فغان که در بلبل بیوم در دولت آن ایلم
بکون هم آینه زده شکر در آن ایلم	عقله بیکم برون حیا که راه طوطی ایلم
ایکی چه به نه در در بر در آن ایلم	مشال که نیچ بچا دلیم خراب و نیاب
کشم ایلم سینه نوز لبه زده ایلم	عنا بر اینی کم وقتت از چشم ایلم
تختی ایلم بر اینک نوز صانع قالا ایلم	تختی ایلم بر اینک نوز صانع قالا ایلم
اگر سینه زخمی تو بر لب نوز سینه ایلم	اگر سینه زخمی تو بر لب نوز سینه ایلم
سینه ز خانه سینه زخمی تو بر لب ایلم	سینه ز خانه سینه زخمی تو بر لب ایلم

Handwritten decorative flourish at the bottom of the page.

Handwritten decorative flourish at the top of the page.

بن از سر بر در عشق آنم که سینه ایلم	بن از سر بر در عشق آنم که سینه ایلم
جهین سب بیک کالکات مهر و راه ایلم	جهین سب بیک کالکات مهر و راه ایلم
زیر یکم نیت سینه زیب کلاه ایلم	زیر یکم نیت سینه زیب کلاه ایلم
سبح حیا چون بلب زین از نظر ایلم	سبح حیا چون بلب زین از نظر ایلم
دو جودم و قاتش ایلم و قاتبا ایلم	دو جودم و قاتش ایلم و قاتبا ایلم
دکل قیاد از ادش کلایم کلایم	دکل قیاد از ادش کلایم کلایم
بنی این بر صفا نوزی و شایه ایلم و قیاد	بنی این بر صفا نوزی و شایه ایلم و قیاد
بن اول و سینه ز شمع کمانه ایلم	بن اول و سینه ز شمع کمانه ایلم
زخم شمع نوزی مهر با چه مهر در کلایم	زخم شمع نوزی مهر با چه مهر در کلایم
ضیال با ده عکس لیکان خال ایلم	ضیال با ده عکس لیکان خال ایلم
مگر از کس سینه از لب سینه ایلم	مگر از کس سینه از لب سینه ایلم
او و دکل و زخم آنکه در صفا نوزی ایلم	او و دکل و زخم آنکه در صفا نوزی ایلم
او و دکل و زخم آنکه در صفا نوزی ایلم	او و دکل و زخم آنکه در صفا نوزی ایلم
چینی سگ و سینه ایلم نوزی ایلم	چینی سگ و سینه ایلم نوزی ایلم
عنان اختار لاله کلایم عبور در کلایم	عنان اختار لاله کلایم عبور در کلایم

Handwritten decorative flourish at the bottom of the page.

